

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

**ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ:
МОЖЛИВОСТІ ТА ОБМЕЖЕННЯ В
УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ
ЕКОНОМІЧНИХ ШОКІВ**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**
(25 БЕРЕЗНЯ 2021 РОКУ)

ЗБІРНИК НАУКОВИХ МАТЕРІАЛІВ
(ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ)

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: МОЖЛИВОСТІ ТА ОБМЕЖЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ШОКІВ: Збірник наукових матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 25 березня 2021 р. – К.: КНЕУ(електронне видання), 2021. - 159 с.

FINANCIAL POLICY IN UKRAINE: OPPORTUNITIES AND LIMITATIONS UNDER THE GLOBAL ECONOMIC SHOCKS: Collection of Scientific Papers. International scientific conference, Kyiv, March 25, 2021 – K.: KNEU, 2021. - 159 p.

У збірнику розглянуто актуальні питання фінансової політики України, зосереджена увага на фінансових аспектах цифрової економіки, викликах та загрозах фіскальної і монетарної політики України в умовах пандемії, управлінню публічними фінансами України в часи світової економічної кризи та пошуку антикризових інструментів фінансового ринку в умовах зовнішньої нестабільності.

Materials of present collection of scientific papers deal with the current issues financial system of Ukraine, focuses on strategic guidelines for financial aspects of the digital economy, challenges and threats of Ukraine's fiscal and monetary policy within a pandemic, peculiarities of PFM of Ukraine during the Global Economic Crisis, anti-crisis financial market Instruments in terms of external instability

Редакційна колегія: **Федосов В.М.** - професор, д.е.н., завідувач кафедри фінансів (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»); **Хлівний В.К.** - професор, к.е.н., декан фінансово-економічного факультету (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»); **Буряченко А.Є.** - д.е.н., професор кафедри фінансів (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»); **Гапонюк М.А.** - професор, к.е.н., (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»); **Дегтярьова Н.В.** – к. е. н., професор кафедри фінансові ринки (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»); **Котіна Г.М.** – к.е.н., доцент кафедри фінансів (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»); **Степура М.М.** – к.е.н., доцент кафедри фінансів (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»).

Рекомендовано Вченою Радою факультету фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» та засіданням Наукового товариства студентів, аспірантів та молодих вчених ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Recommended by the Academic Council of the Finance and Economic Faculty and Scientific Society and the Council of Young Scientist, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

Матеріали наукового збірника друкуються мовою оригіналу. Усі права застережено. За використання матеріалів збірника посилання на нього є обов'язковим. Відповідальність за точність наведеної інформації та фактів несе автор публікації. Редакція не завжди поділяє позицію авторів.

Materials of present scientific paper are published in the original language. In the case of using them please refer accordingly. All co-authors share joint responsibility for contents of the research and the submitted manuscript. The editors do not always share the opinion of the authors.

Адреса редакційної колегії: 03680, Україна, м. Київ, пр. Перемоги, 54/1

Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

© автор(и), 2021

© КНЕУ, 2021

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ ТА ГОСТІ КОНФЕРЕНЦІЇ!

Ми з радістю вітаємо Вас у ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» на Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансова політика України: можливості і обмеження в умовах глобальних економічних шоків». Одна з найавторитетніших, найвідоміших і найстаріших фінансових кафедр у 2006 році започаткувала чудову традицію – проведення щорічної Всеукраїнської наукової студентської конференції, а в останні шість років Міжнародного науково-практичного семінару та конференції для молодих дослідників. Цього року ми з особливою надією і найкращими сподіваннями зустрічаємо найталановитіших представників студентства та молодих дослідників з України. Перш за все ми щиро вдячні нашим колегам з Німеччини (Університету м. Бремен) та Польщі (Економічного університету у Вроцлаві) за сприяння в організації даного заходу.

Ми раді, що Ви завітали до нас, щоб обговорити результати своїх досліджень щодо фінансових реалій України, представити нові ідеї, оригінальні підходи, нестандартні висновки, нове бачення проблем і перспектив, ризиків та загроз розвитку вітчизняної економіки. Вирішення гострих проблем спричинених світовою пандемією, подолання диспропорцій соціально-економічного розвитку вітчизняної економіки та оздоровлення фінансової системи залежить від можливості невідкладної реалізації принципово нової економічної моделі спрямованої на розбудову дієвої інфраструктури стійкого розвитку.

Ваше прагнення долучитися до досліджень, які мають таке вагоме значення для забезпечення стабільності фінансової системи та стійкого соціально-економічного розвитку нашої держави в непростий час, є надзвичайно важливим не тільки для реалізації творчого потенціалу молоді, але й для розвитку вітчизняної фінансової науки.

Запрошуючи Вас до участі у Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансова політика України: можливості і обмеження в умовах глобальних економічних шоків», ми сподіваємося, що отриманий досвід стане стартовим майданчиком для подальших досліджень, пошуків, роздумів, дозволить збагатити у майбутньому досягнення вітчизняної економічної та фінансової науки. Приймаючи участь у дослідженнях, пропонуючи оригінальні ідеї, нестандартні погляди та підходи щодо їх вирішення, Ви сприятимете відродженню єдиної України, її поступу до високих стандартів забезпечення гідного людського життя.

Бажаємо Вам успіхів, плідних дискусій, цікавих відкриттів і практичних здобутків!

PROBLEMATIC ASPECTS OF FORMATION AND USE OF FINANCIAL RESOURCES OF PENSION INSURANCE IN UKRAINE

The main problem in the formation and use of financial resources of the pension insurance system is the deteriorating demographic situation in the country. Demographic trends, in particular low level of reproduction of the population, lead to further aging of the population and increasing the burden on the working age population. In these conditions, there is a need to seek reserves actively to increase the income of the Pension Fund, primarily due to the growth of insurance premiums. This can be done by increasing the size of the pension fee, increasing the number of insured people - payers of pension contributions, expanding the base for accrual. Therefore, it is not a question of increasing the size of the pension fee in general, but of redistributing the burden of its payment to ensure proportional participation of the employer and the employee.

Another threat facing the pension system of Ukraine is a significant reduction in the working population against the background of an increase in the number of people receiving pensions. Exacerbation of this problem leads to an imbalance of revenues and expenditures of the budget of the Pension Fund of Ukraine, which again manifests itself in increasing the deficit of the Pension Fund of Ukraine and increasing pressure on the budget system.

It should be noted that there is also so-called psychological aspect, which contributes to reducing the income of the pension system of Ukraine. The essence of this problem is to shift personal responsibility for their own well-being to the state. At the same time, the presence of developed traditions of active participation of the population in pension insurance has a positive effect not only on ensuring the welfare of the household, but also on the economy as a whole [1, p.93]. Instead, the incentive to receive shadow income during employment threatens the proper quality of life in old age [2, p.135]. In our opinion, the tendency to shift responsibility to the state exists is due to the fact that a large part of the population of Ukraine remembers the times of the command-administrative regime, in which there were no signs of a market economy, and the state was fully responsible for pensioners. Today, this aspect has a negative impact on both the joint pension system and the non-state pension system, as the population refuses to pay additional social contributions in their favour and hopes to receive pension benefits from the state in whose favour they worked.

It should be noted that the most problematic aspect that negatively affects the financial resources of private pension entities is the risk of distrust [3, p. 118]. The risk of distrust is the risk of non-perception of long-term investment by financial institutions, formed under the influence of stereotypical statements or events. In our opinion, the main reason for the total distrust of the population in financial institutions is the financial illiteracy of the population and lack of motivation and interest of both employers and employees to implement pension savings. This is primarily due to the lack of information on the functioning of non-state pension institutions, as well as the lack of explanatory work on the content of non-state pension

provision for each citizen, the population's misunderstanding of the benefits of additional pension savings.

The unstable political situation has the most significant impact on the formation and use of financial resources of pension insurance of any state. Military actions, aggravation of the domestic political situation, changes in the political course and geopolitical situation have mostly negative consequences for the formation of financial resources of pension systems, which is associated with uncertainty about the future for the population.

Another problematic aspect, in our opinion, is the systemic risks that arise in the financial market and lead to the loss or lack of financial resources by pension insurance entities. It should be noted that these risks are the most difficult, because the financial market of Ukraine is not so developed, there are many high-risk instruments that create even more negative consequences primarily for the private pension system.

Thus, the pension insurance system of Ukraine as a full-fledged component of the financial system cannot exist without an adequate amount of financial resources that will completely fulfil the responsibilities and tasks assigned to the subjects of pension insurance. It should be noted that today, the pension system of Ukraine is still in the process of reform and its formation, which negatively affects the financial condition of its subjects. In the conditions of unstable political, economic and demographic situations, as well as the set of risks that exist in the middle of the financial system of Ukraine in combination with the pessimistic mood of the population does not provide adequate opportunities for full formation of financial resources and their effective use. This is manifested in the constant budget deficit of the Pension Fund of Ukraine, the lack of investment income by non-state pension providers, which hinders opportunities for proper provision of the population at retirement age.

References:

1. Shelest O.L., Oliynyk K.R. Problems of formation and use of financial resources of pension provision of Ukraine. *Economic studies*. №3 (25). 2019. pp.182-185.
2. Tulai O.I. Actual problems of the Pension Fund of Ukraine. *Problems of the economy*. №1, 2016. pp.132-139.
3. Teslyuk S.A. Financial resources of private pension funds in Ukraine: dis. for science. degree of Cand. econ. Science: 08.00.08. Eastern European National University named after Lesya Ukrainka. 2018. 302 p.

Serga A.

International business, 1st course

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

Scientific Supervisor - Ph.D. in Economics, Ass. Prof. of the Department of Finance M. M. Stepura

BUSINESS FINANCIAL SUPPORT DURING COVID-19 PANDEMIC IN UKRAINE AND IN SOME OTHER COUNTRIES

The pandemic in many regions of the planet has challenged economic development and initiated rapid changes in both business and everyday life. Today's economic crisis, linked to the COVID-19 coronavirus outbreak in February 2020 and uncertainty about the effects of the pandemic on the economy, has forced governments to adapt quickly and implement business support measures, especially in the areas most affected - tourism, industry, and others.

The fall in global investment last year was sharp, particularly for *emerging market and developing economies* (EMDEs) excluding China. The 2020 global recession was somewhat less

pronounced than previously expected due to shallower contractions in advanced economies, whereas most other EMDEs experienced deeper recessions. Global activity is forecast to remain well below pre-pandemic projections as the recovery is hampered by the pandemic's lingering effects

The pandemic has made the fourth wave of debt even more dangerous by strengthening its risky features. For now, unprecedented monetary policy accommodation has calmed financial markets, reduced borrowing costs, and supported credit extension. However, amid the economic disruption caused by the pandemic, historically low global interest rates may conceal solvency problems that will surface in the next episode of financial stress.

For Ukraine, the issue of supporting small and medium-sized businesses remains relevant, which in the context of the pandemic should be strengthened and transformed into new realities.

From January-September 2020, Ukraine's national budget deficit was UAH 81.725 billion, which is four times higher than the deficit for the same period last year. On 24 September, the National Bank of Ukraine (NBU) upgraded its budget deficit forecast for 2020 (from 7.5% to 6.0-6.5% of GDP). The forecast was altered by the "strong underfunding" of existing government expenses in 2020 to date. On 13 October, the IMF released its World Economic Outlook, which forecasts that GDP in Ukraine will shrink by - 7.2% in 2020.

The NBU estimates that a three-week lockdown, which has been scheduled for January 2021, will shave -0.2% off Ukraine's annual GDP next year.

Also the rise in unemployment so far has not been as sharp in Ukraine as in many OECD countries (Figure 4), although the unemployment rate reached 9.9% in Q2 2020 before falling back to 9.4% in Q3.

Therefore, to support business and reduce the tax burden during the quarantine, the government has introduced: simplification of the accounting system, tax benefits, limitation of penalties for violations of tax laws, a moratorium on business tax audits, credit holidays (banks have several options for loan adaptation: "Full or partial exemption from loan quarantine period with appropriate loan extension "or" Capitalization of percentage payments ". The specific option is selected individually after the borrower applies to the bank.) Tax preferences were also introduced, ie special tax regimes, regulatory procedures, providing business support institutions.

According to the President of Ukraine, the total amount of material assistance to the population within the framework of the law will amount to UAH 10 billion. These funds will allow employees in the affected industries to receive income for three weeks of restrictions of UAH 8,000, based on the average salary in Ukraine, which is UAH 12,100.

In addition, about 120 thousand legal entities will receive compensation for the costs of paying a single social contribution, which is almost 1.5 billion UAH. Individuals - entrepreneurs and employees whose business are closed through quarantine, will receive financial assistance in the amount of 8000 UAH.

In total, more than 3805 loans totaling UAH 9.062 billion were issued under the government program "Affordable Loans 5-7-9%". In addition, there are more than 20 different business support programs in Ukraine from various national and international organizations, foundations, and banks, which provide assistance in the form of targeted grants, consultations, or training.

Also, the NBU has introduced a long-term refinancing mechanism for banks for up to 5 years, on top of standard short-term refinancing instruments. The move will support bank lending in UAH, reinforcing the effect of other NBU measures, such as a cut of the key interest rate to 6% in June

It is difficult for businesses around the world to cope with the effects of restrictions during a pandemic, according to a number of surveys. The European Business Association in the express survey shows the following indicators: almost half of the companies (48%) in March 2020 recorded from 20% to 50% of income losses, 16% decided to change staff salaries, and 14% - to reduce staff number. At the beginning of April, companies reported the following financial consequences of restrictive quarantine measures for their business: most companies, namely 70% of respondents suffered up to 50% of income losses, another 18% reported 50-75% of losses

To consider business assistance in more detail, let's look at Ukraine's achievements compared to Romania and Germany.

In March 2020, the Romanian government issued a special resolution to support local businesses in the fight against the pandemic and its aftermath, which totaled 2% of the country's GDP (approximately \$ 4.7 billion). Such measures were reinforced by the approved package of 3.3 billion euros in support of the Romanian economy in the form of direct grants and credit guarantees from the state. This is the "SME INVEST ROMANIA" program for loans and tax rebates, loan deferrals, and opportunities for companies to obtain an investment loan.

The German government is also investing a lot of money in saving the economy, namely creating special credit programs and a number of bills designed to help citizens and companies during the crisis caused by the global outbreak of coronavirus infection. An unprecedented aid package in the history of Germany provides for the financing of various activities with new debt of 156 billion euros. In addition, a € 600 billion Economic Stability Fund was set up. It included credit guarantees totaling € 400 billion, which will give companies additional access to capital in times of crisis.

Thus, in these countries, the most popular mechanisms of business support during the quarantine are deferred tax payments, tax holidays, compensation for wages, providing soft loans. Most business support tools focus on providing financial support to businesses in the form of compensation for loans, grants, or in the form of compensation for wages. Such mechanisms are the most efficient and, accordingly, effective in anti-crisis measures to support small businesses.

As of 2021, we can see the deterioration of the economic situation in Ukraine, in this regard, based on the experience of other countries, I also propose to strengthen the program "affordable loans 5-7-9%", adding the possibility of obtaining state guarantees, as in Germany and Romania, to introduce strong support for wage payments during quarantine and create additional funds. Such proposed measures will help to restore the business ecosystem of Ukraine and give impetus to the economic development of individual industries and Ukraine as a whole.

References:

1. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3152278-paket-pidtrimki-dla-biznesu-ta-naselenna-na-cas-pandemii-vze-perevisue-30-milardiv-eksperti.html>
2. <https://www.president.gov.ua/news/prezident-predstaviv-nizku-zahodiv-z-pidtrimki-biznesu-pid-c-65221>

3. <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/9384/9320>
4. Експрес-опитування бізнесу. Офіційний сайт Європейської Бізнес Асоціації. URL: <https://eba.com.ua/>
5. Дослідження стану та перспектив українського бізнесу. Офіційний сайт. URL: <https://hvylya.net/>
6. Підсумки тижня за результатами програми «Доступні кредити 5-7-9%». Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/pidsumki_tizhnia_za_rezultatami_programi_dostupni_krediti_5-7-9_299_kreditnikh_ugod_na_577_miliona_griven-2459
7. <https://www.dw.com/ru/a-53040505>
8. <https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/COVID-19-CRISIS-IN-UKRAINE.pdf>
9. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/963491/COVID-19_Response_-_Spring_2021.pdf
10. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/34710/9781464816123-Ch01.pdf>

Альошина І.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 1 курс аспірантури
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Гладченко Л.П.*

ПОЗИТИВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА НЕДОЛІКИ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Економічний розквіт держави та місцевий розвиток залежить від фінансової стабільності територіальних громад. На сьогоднішній день, в умовах пандемії, наповнення місцевих бюджетів є додатковим викликом. Для підвищення рівня фінансової спроможності територіальних громад у 2015 році розпочато фіскальну децентралізацію. Оскільки ця реформа триває вже 5 років, важливим є аналіз результатів її проведення.

Проаналізуємо динаміку показників місцевих бюджетів, включаючи три роки, які передували початку реформи фіскальної децентралізації.

Таблиця 1 - Динаміка показників місцевих бюджетів у структурі зведеного бюджету, %

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Доходи місцевих бюджетів	50,6	49,9	50,8	35,5	37,3	38,8	37,7	43,5	34,0
Податкові надходження	19,3	20,6	19,1	11,8	15,0	15,5	15,6	21,0	20,6
у тому числі місцеві податки	2,4	3,3	3,5	9,2	11,6	10,5	10,9	13,1	16,1
Доходи без врахування офіційних трансфертів	22,6	23,8	22,2	14,5	17,4	17,7	17,7	23,3	22,4
Видатки місцевих бюджетів	45,8	43,5	43,1	32,7	33,9	37,1	36,7	34,5	27,1

Джерело: складено автором на основі [3]

Розглянемо динаміку показників місцевих бюджетів у структурі зведеного бюджету. Частка доходів місцевих бюджетів у структурі зведеного бюджету з 2015 року зменшилась. За 2019-2020 роки частка податкових надходжень місцевих бюджетів залишається на рівні 2012 року. Фіскальна децентралізація мала б збільшити цю частку. Поки цього не відбувається. Частка видатків місцевих бюджетів у роки впровадження фіскальної децентралізації є нижчою, ніж у роки, які передували початку реформи. Отже,

більш високі повноваження, надані громадам у ході реформи, поки що не позначилися на зростанні їх ролі в зведеному бюджеті.

Таблиця 2 - Динаміка показників структури місцевих бюджетів, %

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Податкові надходження	38,1	41,3	37,7	33,3	40,1	40,0	41,3	48,3	60,6
у тому числі місцеві податки	2,4	3,3	3,5	9,2	11,6	10,5	10,9	13,1	16,1
Офіційні трансферти	55,3	52,4	56,4	59,1	53,4	54,3	53,1	46,4	34,0
Капітальні видатки	7,2	6,5	6,2	11,5	15,0	15,0	16,0	17,6	20,6

Джерело: складено автором на основі [3]

Розглянемо позитивні зрушення фіскальної децентралізації. Хоча трансферти є вагомим джерелом наповнення місцевих бюджетів, але за останні два роки їх частка знизилась з 53% до 34%. Частка місцевих податків у структурі доходів місцевих бюджетів збільшилась приблизно в 4 рази. Частка капітальних видатків збільшилась в 3 рази (табл. 2).

Для оцінки фіскальної децентралізації використовується індекс фіскальної децентралізації, показник, який є середньгеометричним фіскальної автономії та фіскальної значущості. Фіскальна автономія показує частку видатків, які фінансуються за рахунок власних доходів місцевих бюджетів, тобто доходів без врахування трансфертів. Фіскальна значущість показує частку видатків місцевих бюджетів у загальному обсязі видатків зведеного бюджету [5]. Індикатори фіскальної децентралізації відображена на рис.1.

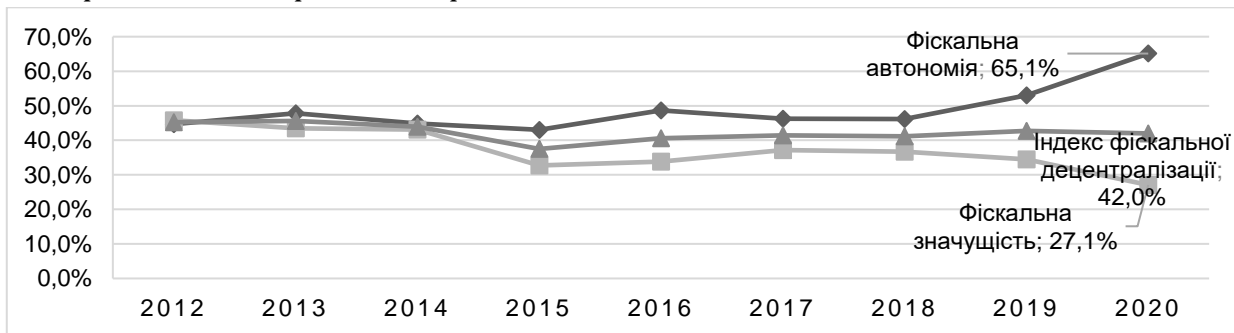

Рис. 1 - Індикатори фіскальної децентралізації

Джерело: складено автором на основі [3]

Найвищим індекс фіскальної децентралізації був у 2012 році. За 2016-2020 роки індекс фіскальної децентралізації суттєво не змінюється. Трендовий прогноз фіскальної автономії є позитивним. Це означає, що частка видатків, які фінансуються за рахунок доходів місцевих бюджетів зростає. Можна припустити, що територіальні громади мають хороші можливості щодо управління своїми надходженнями завдяки праву встановлювати податкові ставки, окремі податки і збори. Ще одним аргументом на користь цього припущення є те, що частка місцевих податків у доходах місцевих бюджетів має висхідну динаміку. Трендовий прогноз фіскальної значущості є негативним. З одного боку, це може бути пов'язано із неефективністю управління видатками на місцевому рівні. З іншого боку, це може бути зумовлено недостатнім рівнем делегування повноважень територіальним громадам. Отже, хоча фіскальна децентралізація в Україні розширила можливості щодо місцевого оподаткування, частка видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті має низхідний тренд.

Таким чином, фіскальна децентралізація в Україні має як позитивні зрушення, так і недоліки реалізації. Позитивні зрушення спостерігаються щодо динаміки офіційних

трансфертів, місцевих податків, капітальних видатків. Недоліками фіскальної децентралізації в Україні є низхідний тренд показника фіскальної значущості та недостатнє зростання частки доходів місцевих бюджетів у структурі зведеного бюджету.

Література:

1. Буряченко А.Є., Філімошкіна І.О. Фіскальна децентралізація та фінансова спроможність місцевого самоврядування в Україні // *Фінанси України*. 2018. № 5. С. 56-68.
2. Глуценко А. С. Формування самодостатніх фінансово спроможних територіальних громад в Україні: стан, проблеми та перспективи. *Проблеми економіки*. 2019. №2. С. 126–133.
3. Звітність про виконання бюджетів [Електронний ресурс] // Державна казначейська служба України. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>.
4. Методологічні засади фіскальної децентралізації доходів в умовах становлення бюджетної федералізації унітарної держави / В.Ф. Столяров, О.В. Шинкарьок, В.В. Островецький, В.В. Столярова // *Вісник економічної науки України*. — 2020. № 1 (38). С. 202-218.
5. Aristovnik A. Fiscal decentralization in Eastern Europe: trends and selected issues / A. Aristovnik // *Transylvanian Review of Administrative Sciences*. 2012. № 37 E. pp. 5-22.

Ахметзянова М.

«Фінанси банківська справа та страхування», 3 курс

Університет державної фіскальної служби України

Науковий керівний –к.е.н., с.н.с., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул Коляда Т.А.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ УКРАЇНИ ТА МІНІМІЗАЦІЯ РИЗИКІВ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

На сьогоднішній день пандемія COVID-19 призвела до загострення глобальних проблем людства. Спалах інфекційної хвороби вплинув не тільки на здоров'я людей, а й на світову економіку. Згубний вплив пандемії на стан публічних фінансів та бізнес зростає з кожним днем. Збільшення бюджетного дефіциту та боргового навантаження на економіку країни посилило необхідність рішучих дій у фіскальній політиці та загострило актуальність розгляду цього питання.

Метою дослідження є оцінка ефективності управління державними фінансами та визначення заходів боротьби з наслідками пандемії коронавірусу в Україні.

Податкові надходження є основною складовою доходів державного бюджету та публічних фінансів загалом. Дослідженням проблематики формування та розподілу бюджетних ресурсів займалися такі вчені, як: Ю. Городніченко, Д. Мерфі та Гж. Колодко та інші.

Досить вдало стан сучасної економіки охарактеризував науковець Гж. Колодко, який зазначив, що: «сучасна економіка не повною мірою задовольняє потреби держави і не надає ефективних методів боротьби з проблемами, які періодично виникають, у тому числі й у вимірі сучасної фінансово-економічної кризи» [1]. Так, станом на січень 2020 р. дефіцит бюджету перевищував 41 млрд. грн., при цьому дослідники прогнозують його зростання до 298 млрд. грн. у 2021 році [2].

Для запобігання цьому було прийнято антикризові заходи шляхом внесення 13 квітня 2020 р. змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 р.» [3], проаналізувавши які можемо виділити основні моменти такі, як: зміна основних параметрів фінансового плану держави шляхом зменшення доходів, збільшення

видатків, зростання втричі обсягу дефіциту (рис. 1.); трансформація векторів соціальної політики; оптимізація фінансування окремих дотацій чи субвенцій; коригування максимального розміру оплати праці працівників, службових і посадових осіб бюджетних установ; створення нової бюджетної програми «Фонд боротьби з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками».

Аналізуючи рис. 1., можемо зробити висновок, що українська економіка нині перебуває на межі глибокої кризи, адже бюджетні зміни були загалом зорієнтовані здебільшого на соціальний захист населення від коронавірусу. При цьому, завдання державної політики, повинно включати також і заходи, спрямовані на послаблення загроз та стимулювання розвитку економіки.

Унаслідок впровадження карантинних заходів та локдауну значних збитків зазнало мале підприємство, яке є рушійною силою усієї економіки держави. Дослідження економічного стану суб'єктів підприємств довело, що: «у кризовий березень 2020 року збанкрутіли і закрили свій бізнес приблизно 6% суб'єктів малого підприємництва. Третина власників бізнесу, заявляють про падіння доходів на 90-100% за березень-квітень 2020 року. Ці ж підприємці вже звільнили до 50% штату співробітників. Власники малого та середнього бізнесу констатують факт зменшення доходів на 25-50% порівняно з докарантинним періодом і вже звільнили від 10 до 25% працівників. Для порівняння, втрати прибутків великих підприємств становлять 10-25%, там прогнозується скорочення штату на 25% до кінця обмежувальних заходів. Крім того, склалося додаткове навантаження на державу щодо соціальних виплат та відбулося погіршення криміногенної ситуації через те, що багато громадян опинились без прибутку» [4].

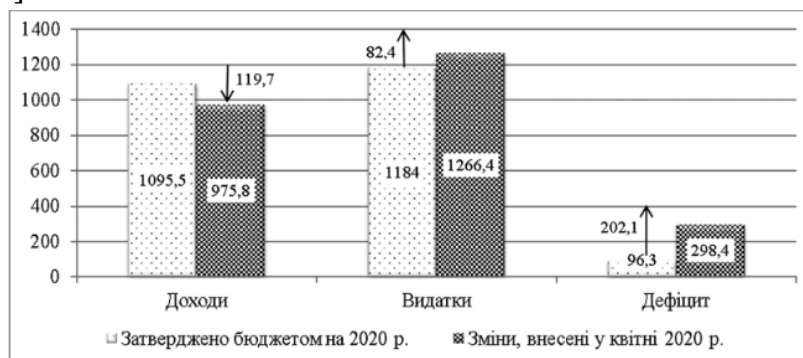

Рис 1. - Зміни державного бюджету України на 2020 рік

Джерело: розроблено автором на основі [5].

Звідси, пропонуємо такі заходи для покращення підприємницької діяльності: підтримка державою вітчизняних виробників, модернізація виробничого процесу, запровадження технологічних інновацій та створення сприятливого конкурентного середовища. Особливу увагу слід приділити методам формування фінансових ресурсів держави та раціональний розподіл видатків на соціальну сферу.

Висновок. Отже, пандемія COVID-19 та пов'язані з цим виклики призвели до збільшення державного боргу та дефіциту. Зазначені зміни вплинуть на реалізацію проектів, які потребують державного фінансування. Оскільки дохідна частина прямо пропорційно залежить від обсягів податкових, неподаткових надходжень, операцій із капіталом і трансфертів. Тому, в системі антикризових заходів, слід приділити особливу

увагу підтримці суб'єктів підприємницької діяльності та великого бізнесу, що дозволить стабілізувати національну економіку.

Література:

1. Колодко Гж. В. Економіка нового прагматизму: тотожність, мета, методи. *Економіка України*. 2020. №2. С. 3-23.
2. Коляда Т.А., Гоч І.В. Особливості середньострокового бюджетного планування в Україні в умовах пандемії COVID-19. *Економічний простір*. 2020. № 161. С. 26-30.
3. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік»: Закон України від 13.04. 2020 р. № 553-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-20>
4. Мироненко-Шульган О. Малий бізнес в умовах пандемії COVID-19: правове регулювання фінансової підтримки державою. URL: <https://unba.org.ua/publications/print/5792-malij-biznes-v-umovah-pandemii-covid-19-pravove-regulyuvannya-finansovoi-pidtrimki-derzhavoyu.html>
5. Виконання державного бюджету України за доходами, надходження до місцевих бюджетів та ЄСВ. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/2020-5?v=5e1c363005730>

Бартків В.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Шапран Н.С*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ КРИПТОВАЛЮТИ ТА ЇЇ РЕГУЛЮВАННЯ В ЕКОНОМІЦІ

За останні роки все більшого обороту набирає розвиток технологій та інновацій, набирає широкого розвитку віртуальна економіка, основою якої є цифрова валюта, а саме: Bitcoin, альткоїни та токени.

До основних переваг криптовалюти належать:

- вартість криптовалюти є захищеною від інфляції;
- ніхто не зможе заблокувати чи заморозити електронний рахунок;
- не існує жодних лімітів у трансакції;
- сто відсоткова анонімність;
- висока волонтильність дає можливість біржовим інвесторам для заробітку.

До основних недоліків криптовалюти належить:

- її висока вартість, яка залежить від високого попиту та обмеженої пропозиції;
- складно контролювати фінансові махінації з використанням криптовалюти;
- за рахунок не обмеженої трансакції є перспективи для відмивання грошей;
- спекулятивність, яка підвищує ризики.

Для чіткого регулювання ринків обігу віртуальних валют у світі, зусилля державних і правоохоронних органів при формуванні державної політики контролю за обігом криптовалюти у країні повинні бути зосереджені за такими основними напрямками: захист власників криптовалюти, забезпечення цілісності фінансової системи, зважаючи на те, що валюта є децентралізованою, протидія відмиванню грошей з використанням криптовалюти, протидія ухилення від сплати податків.[2]

В Україні є два законопроекти, що стосуються регулювання ринку криптовалют, зокрема:

- Законопроект № 7183 від 06.10.2017р. «Про обіг криптовалюти в Україні».

Даний проект зареєстрований на сьомій сесії Верховної Ради під номером 7183 від 06.10.2017 року. Ініціаторами стали: Котвіцький І.О, Рибак І.П, Войцеховська О.М. Цей

Законопроект спрямований на регулювання правовідносин щодо обігу, зберігання, володіння та використання і проведення операцій за допомогою криптовалюти в Україні.

Як зазначається в пояснювальній записці, прийняття даного закону дозволить залучити міжнародні інвестиції в Україні для розвитку малого, середнього та великого бізнесу, що, в свою чергу, позитивно вплине на економічний клімат держави, дозволить зміцнити валюту та збільшить ВВП.

- Законопроект № 7183-1 від 10.10.2017р. «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні», зареєстрований 10.10.2017 на 7 сесії восьмого скликання, ініціатором був Рибалка С.В. Даним законопроектом визначаються загальні засади функціонування та правове регулювання ринку криптовалюти та їх похідних в Україні, зокрема система регулювання діяльності фінансових установ на ринку криптовалют та контроль за її провадженням, повноваження регулятора цього ринку, заходи щодо стимулювання з видобування криптовалюти (майнінгу), порядок здійснення діяльності фінансових установ на ринку криптовалют.

Прийняття даного законопроекту створило б передумови для розвитку економіки на базі інновацій, новітніх технологій в Україні, що призведе до надходження додаткових високотехнічних інвестицій, підвищення конкурентоспроможності України на світовому ринку та сприятиме збільшенню ВВП.

Таким чином, сьогодні попри низку переваг і велику кількість інновацій, основною проблемою в Україні залишається питання законодавчого врегулювання обігу криптовалют. Окремі країни та організації вже зробили кроки для такого регулювання, проте специфіка самої сутності криптовалюти і методу її випуску передбачає децентралізацію в управлінні, що утруднює виконання поставленого завдання. На сьогодні в Україні обіг віртуальних валют не має жодного офіційного статусу, а отже, створює широке поле для розвитку тіньової економіки і потребує виправлення

Література:

1. Закон України "Про обіг криптовалют в Україні" (реєстр. N 7183 від 06.10.2017 р.)
2. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptovalyut-v-ukrayini>
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua>.

Білінець М.

к.е.н., ст. викладач кафедри фінансів

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Значний негативний вплив на розвиток вищої освіти в Україні та світі здійснює пандемія COVID-19. З одного боку, вона обумовлює скорочення частки фінансування галузі освіти за рахунок збільшення видатків на фінансування охорони здоров'я. З іншого боку, робота університетів, не лише в Україні, а й у всьому світі у дистанційному режимі характеризується негативним впливом на розвиток галузі. Університети США та Великобританії втрачають значну частину доходів внаслідок неможливості

здійснювати роботу в офлайн режимі через скорочення чисельності студентів цих закладів. У зв'язку з неможливістю забезпечити свою діяльність самостійно, вони змушені звертатися по допомогу до держави [1].

Згідно з дослідженням компанії London Economics, зробленим на замовлення Союзу університетів та коледжів, наступного навчального року університети Великої Британії стикнуться з нестачею коштів у розмірі 2,6 мільярдів фунтів, що може призвести до втрати робочих місць у вищих навчальних закладах та ще 30 000 у місцевих громадах [1].

В Америці вища освіта і раніше мала великі фінансові проблеми, а нинішня криза може просто пришвидшити її розпад. Адже 25%-30% бюджету будь-якого американського університету – це гроші, які студенти платять за гуртожитки та харчування, а також гроші за оренду, які платять кафе, студентські їдальні, книжкові та сувенірні крамниці. Збитки університети рахують у десятках мільйонів доларів. Університет штату Меріленд оцінює свої збитки у 80 мільйонів доларів, Університет штату Каліфорнія – у понад 337 мільйонів доларів, а Мічиганський університет – майже у мільярд доларів [1].

Значні проблеми у розвитку галузі вищої освіти характеризують результати дослідження Global Impact Survey, які показали, що 1 % закладів працює, як зазвичай, спеціальних заходів по боротьбі з COVID-19 не застосовується; 10 % закладів працюють, як зазвичай, але для запобігання введені заходи стримування поширення COVID-19; 30 % установ частково відкрито, але є серйозні збої в роботі закладів; 59 % закладів повністю закриті, усі офлайн заходи в університеті зупинилися [2].

Поряд з цим дослідження діяльності системи вищої освіти в Україні мало і деякі позитивні результати зумовлені пандемією [3]:

- 86 % українських викладачів не мали значного досвіду дистанційної освіти до початку пандемії;
- 80 % українських викладачів вважають себе готовими до онлайн-освіти;
- 70 % студентів задоволені якістю онлайн-освіти в університетах, хоча існують деякі труднощі та проблеми.

Під час пандемії COVID-19 відбувається рух від традиційної педагогічної та андрагогічної моделей вищої освіти до гевтагогії та кібергогії. Гевтагогія вважалася а-стратегією навчання, в основному орієнтована на студентів, де навчання визначається здобувачем, а викладач виконує роль фасилітатора, та спонукає до самоврядування в навчанні [4]. Негативний вплив пандемія здійснила на кількість потенційних здобувачів вищої освіти, оскільки у 2020 році значно зріс відсоток абітурієнтів, які не з'явилися на ЗНО, а це в свою чергу скорочує майбутню чисельність студентів ЗВО.

Таблиця 1 - Випускники шкіл, які не з'явилися на ЗНО, %

	Українська мова		Математика		Історія України	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Місто	0,5	6	0,6	3,6	0,9	8,8
Село	0,6	23,7	0,7	10,9	0,9	27

Джерело: побудовано автором за даними УЦОЯО

З огляду на зазначені вище проблеми, які виникли в результаті негативного впливу пандемії Covid-19, можна визначити довгострокові заходи, спрямовані на реформування політики у сфері освіти:

- Забезпечити заклади освіти комп'ютерами й високошвидкісним інтернетом, який був би доступний для усіх учасників освітнього процесу. Варто надавати пріоритет забезпеченню цифровими ресурсами закладів середньої освіти у малих містах і селах, оскільки це може сприяти зменшенню цифрової нерівності між учнівством з сільської та міської місцевості, що в кінцевому результаті здійснює прямий вплив на чисельність потенційних абітурієнтів закладів вищої освіти;

- Розробляти якісний цифровий контент для викладання у закладах вищої освіти й навчати освітян методів роботи з ним;

- Розробляти і впроваджувати заходи, спрямовані на компенсацію погіршених результатів навчання внаслідок переходу на дистанційне навчання;

- Посилювати фінансову автономію закладів вищої освіти, а також спроможність розпоряджатися нею. Збільшувати кількість можливостей використання індивідуальних освітніх траєкторій, у тому числі в закладах вищої освіти.

- Розвивати спроможність закладів освіти створювати навколо себе інклюзивні спільноти, які можуть існувати як онлайн, так і офлайн.

- Сприяти формуванню безпечного навчального середовища й посиленню гендерної рівності у закладах освіти.

Отже, пандемія COVID-19 здійснила значний негативний вплив на розвиток закладів вищої освіти та усієї системи загалом, через зниження якості підготовки студентів, скорочення обсягів бюджетного фінансування, економічної нестабільності, зумовленого коронакризою. Однак, впровадження заходів, спрямованих на реформування освітньої політики допоможе вирішити ці негативні наслідки.

Література:

1. Щур М. Якою буде вища освіта після COVID-19? У США та Британії університети несуть багатомільйонні збитки. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/vyshcha-osvita-pislia-koronavirusu/30655858.html/> (дата звернення: 19.12.2020).

2. G. Mariononi, H. Land, T. Jensen. The impact of COVID-19 on higher education around the world. Paris: International Association of Universities, 2020. 122 p.

3. Nataliia Stukalo, Anastasiia Simakhova. COVID-19 Impact on Ukrainian Higher Education. Universal Journal of Educational Research. 2020. № 8(8). pp. 3673-3678.

4. Schroeder R. Pedagogy, Andragogy, and Now Heutagogy. UPCEA. URL: <https://upcea.edu/pedagogy-andragogy-and-now-heutagogy/> (дата звернення: 19.12.2020).

5. Когут І., Назаренко Ю., Сибру О. Коронавірус та освіта: аналіз проблем і наслідків пандемії. URL: <https://cedos.org.ua/uk/articles/koronavirus-ta-osvita-analiz-problem-i-naslidkiv-pandemii> (дата звернення: 19.12.2020).

Буряченко А.

Д.е.н., професор, професор кафедри фінансів

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ ДОМОГОСПОДАРСТВ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Загальновідомо, що домогосподарства беруть участь у всіх процесах, що відбуваються в соціально-економічній системі суспільства та впливають на динаміку та тенденції розвитку економіки. Вони стають головним джерелом інвестування та стимулювання розвитку реального сектора економіки. Фактично, домогосподарство є окремим суб'єктом господарювання, в якому рівень життя його членів повністю залежить від їх доходу. Відтак, однією з основних функцій домогосподарств є примноження свого основного доходу та заощаджень.

Соціальна та економічна роль домогосподарства та сім'ї в розвитку країни досить важлива і складна. Вони вирішують різноманітні проблеми ведення домашнього господарства, сімейного бізнесу, відтворення робочої сили, забезпечення необхідного рівня споживчого попиту, формування споживчого потенціалу тощо. Також, домогосподарства формують основи сталого розвитку міст та громад, особливо в умовах децентралізації влади.

Домогосподарства у фінансовій сфері виконують функцію розпорядження своїми фінансовими ресурсами, приймають інші важливі фінансові рішення, усе у більшій мірі набувають якостей господарюючого суб'єкта.

Домогосподарства постійно ухвалюють рішення щодо управління їхніми фінансовими ресурсами, при цьому враховуються різні варіанти розвитку подій та обираються найбільш оптимальні, з огляду на зовнішні та внутрішні фактори. Така діяльність обумовлюється тим, що надходження та витрати фінансових ресурсів рознесені у часі, існує можливість виникнення ризиків низької ефективності витрачання коштів, а отже низької корисності від прийняття певних фінансових рішень.

Фінансові відносини домогосподарств з іншими макроекономічними суб'єктами в більшості випадків залишаються поза межами нормативно-правового регулювання, за допомогою якого держава могла б прямо впливати на фінансові процеси. Непрямими інструментами державного регулювання фінансових відносин домогосподарств залишаються перш за все методи бюджетно-податкового регулювання.

Значною перешкодою на шляху розвитку як світової, так й української економіки стала економічна криза, спричинена загальною пандемією. Головними її наслідками, що позначилися на діяльності домогосподарств стало зменшення рівня оплати праці й одночасне зростання кількості офіційно зареєстрованих безробітних, став майже неможливим процес отримання кредиту не тільки на виробничі, але й споживчі цілі. Нестабільна ситуація значно стримує процес інвестування, що негативно позначається не тільки на подальшому розвитку домогосподарства, але й економіки в цілому.

Україна, наразі, переживає не найкращий період як в економічній, так і в соціальній сферах. Але, важливо розуміти, що одним із найголовніших факторів розвитку економіки країни є підтримка та розвиток домогосподарств. Тому, як перед державною, так й місцевою владою стоїть завдання створити сприятливі умови для розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств.

Домогосподарство виступає одним із основних структурних елементів господарської системи. Тому для поліпшення соціально-економічної напруги у суспільстві першочерговими кроками мають стати: послаблення податкового тягаря саме для домогосподарств, запровадження пільгового кредитування, удосконалення соціальної політики тощо.

*Васніцька С.**«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач кафедри фінансів Білінець М.Ю.*

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Проблеми охорони навколишнього середовища займають все більш помітне місце в системі світових пріоритетів. В даний час, підвищується міжнародна увага до ефективності природоохоронної діяльності, особливо в розвинених країнах, в яких екологічні цінності активно втілюються в стратегії економічного розвитку. У зв'язку з цим, особливо актуальним є вивчення фінансового механізму забезпечення екологічної безпеки. В Україні 30 вересня 2019 року Президент України видав Указ “Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року”, в якому підтримав забезпечення досягнення глобальних цілей сталого розвитку та результатів їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України [2].

Проблемою є те, що фінансові інструменти забезпечення екологічної безпеки в Україні застосовуються не повністю, адже відсутнє екологічне страхування, система торгівлі правами на забруднення, оренда безпечних промислових технологій та обладнання для охорони навколишнього середовища та інше. Екологічні податки є одним із джерел фінансів, які спрямовуються на відновлення знищених лісів, різні природоохоронні заходи, ліквідацію забруднення та забезпечення заходів, пов'язаних з охороною природи. Проте, Україна знаходиться на 60 місці серед 180 країн світу, згідно з актуальним Індексом екологічної ефективності[3]. Сучасним проблемам екологічного оподаткування в Україні та світі присвячено праці багатьох авторів, як наприклад О. А. Чала [4], О.М. Суценок [5]. Незважаючи на наявність певних напрацювань та актуальність тематики, система екологічного оподаткування та фінансового стимулювання природоохоронної діяльності суб'єктів господарювання потребує вдосконалення, адже існуюча система оподаткування не підтверджує своєї ефективності.

Тому, на сьогодні, основним інструментом державної політики у галузі охорони навколишнього середовища є податкове регулювання. Сутність податкового регулювання як інструменту державної екологічної політики полягає у коригуванні поведінки користувачів природних ресурсів, забруднювачів довкілля, виробників екологічно шкідливої продукції. Також, це дасть можливість зменшити податкове навантаження на капітал та працю.

Способом вирішення, може бути створення системи стимулювання для підприємств, високі доходи яких, збігаються з невеликою кількістю шкідливих викидів. Таким чином, згідно із запропонованим підходом, при розрахунку екологічних платежів необхідно враховувати як викиди забруднюючих речовин, так і доходи компанії. Такий рейтинг підприємств, за двома продуктивними факторами, дозволяє створити прийнятний набір варіантів і на їх основі розробити пільгові коефіцієнти екологічного податку. Проте, при розробці системи пільгових коефіцієнтів необхідно враховувати

принцип справедливості: підприємство, що має найбільший вплив на навколишнє середовище, буде оподатковуватися вищим податком, що повинно стимулювати цю організацію переглянути свою екологічну політику. Відповідно, товари, пропоновані такими організаціями, стануть більш доступними для споживача. Така система ефективна лише при чесній податковій політиці. Більше того, законодавець має право передбачити зменшення платежів до бюджету сум екологічного податку за умови, що платник використовує ці заощаджені ресурси для природоохоронних заходів (наприклад, впровадження нових технологій, розробок та обладнання). Крім того, можливий варіант не стягнення екологічного податку з підприємств протягом періоду оновлення основного технологічного обладнання. Такі інструменти податкового регулювання, як податкова знижка, невключення об'єктів до бази оподаткування дозволяють вирішувати нагальні екологічні проблеми українського суспільства: зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, підвищення енергоефективності та енергозбереження, модернізація Бортницької станції аерації тощо.

Значних фінансових результатів від реформи екологічного оподаткування вже отримала Німеччина. За даними Федерального управління навколишнім середовищем Німеччини у 2019 році дохід від екологічних податків склав 60,7 млрд, проте частка екологічних податків у загальних податкових надходженнях становить лише 7,6%. До того ж, рівень забруднення є одним з найнижчих в Європі [7].

Аналіз стану екологічних податків в Україні дає підстави для висновків про необхідність врахування таких пропозицій:

1. податки на забруднення мають стимулювати забруднювачів зменшувати викиди найбільш шкідливих для навколишнього природного середовища речовин;

2. необхідно розширити практику застосування екологічних податків у частині оподаткування рухомих джерел-забруднювачів, відходів (автомобільні шини, акумуляторні батареї, поліетиленові пакети) і джерел забруднення в сільському господарстві (пестициди, добрива);

3. необхідно покращити співпрацю державних і недержавних інституцій, наукових установ та громадських організацій;

4. екологічні податки потрібно встановлювати у такому розмірі, щоб вони були вищими граничних витрат на зменшення викидів забруднюючих речовин, і таким чином регулювати поведінку забруднювачів, цим стимулюючи зберігати довкілля; при подальшому регулюванні значну увагу необхідно приділити підвищенню екологічної ефективності таких податкових інструментів, а не їх фіскальному потенціалу, що дозволить знизити негативний вплив на навколишнє природне середовище та збільшити інвестиції у «зелені» інновації. Більш широке використання екологічних податків дозволяє перенести податковий тиск із прямих податків (податку на прибуток підприємств, податку на доходи фізичних осіб), які найбільш негативно впливають на економічне зростання, а отримані податкові доходи направити на фінансування природоохоронних заходів.

Таким чином, окрім підвищення загальної ефективності системи, використання ресурсів для економіки, запропоновані підходи забезпечать державу новим інформаційним ресурсом щодо обсягу організацій, які беруть участь у забрудненні

навколишнього середовища і дозволять вирішити нагальні екологічні проблеми України.

Література:

1. Izmailovich S., Rahmanov A. Financial instruments to increase the ecological safety. *Proceedings of the 12th International Scientific and Practical Conference. 2019. Volume I, p. 81-85.* URL: <http://journals.ru.lv/index.php/ETR/article/view/4062> (Last accessed: 11.03.2021).
2. Цілі сталого розвитку та Україна. *Урядовий портал* веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina> (дата звернення 11.03.2021).
3. Україна за екологічною ефективністю - найгірша серед кращих? Deutsche Welle: веб сайт. URL: <https://www.dw.com/uk/україна-за-екологічною-ефективністю-найгірша-серед-кращих-18062020/av-53853087> (дата звернення 11.03.2021).
4. Чала О. А. Сучасні аспекти розподілу екологічного податку в контексті забезпечення екологізації національної економіки. *Ефективна економіка*. 2015. № 3. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3908>. (дата звернення 11.03.2021).
5. Гарлицька Д., Сущенко О. Перспективи реформування податкової системи України відповідно до вимог Угоди про асоціацію з ЄС у сфері захисту навколишнього середовища. *Бізнес Інформ*, 2017. URL: [https://cyberleninka.ru/article/n/perspektivi-reformuvannya-podatkovoyi-sistemi-ukrayini-vidpovidno-do-vimog-ugodi-pro-asotsiatsiyu-z-es-u-sferi-zahistu-navkolishnogo](https://cyberleninka.ru/article/n/perspektivi-reformuvannya-podatkovoyi-sistemi-ukrayini-vidpovidno-do-vimog-ugodi-pro-asotsiatsiyu-z-es-u-sferi-zahistu-navkolishnogo-sередovища). (дата звернення 11.03.2021).
6. Никитишин А. Налоговое регулирование как инструмент экологической политики. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2017. № 2 С.133-135.
7. Indicator: Taxes related to the environment. *Umwelt Bundesamt*. Web site. URL : <https://www.umweltbundesamt.de/en/image/revenue-from-taxes-to-the-environment> (Last accessed: 11.03.2021).

Вертеї Ю.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач кафедри фінансів Білінець М. Ю.*

ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ

Митна справа України, як і будь-якої іншої країни, націлено спрямовує свої сили та повноваження задля забезпечення хорошого захисту митних інтересів держави. Україна, як незалежна та повноцінна країна, безумовно, має створити всі умови для існування та функціонування митних органів, щоб вони, в свою чергу, якісно виконували свою роботу та контролювали державні кордони.

Окрім цього митна справа бере собі за мету керувати переміщенням товарів та вантажів, здійснювати митне регулювання, митний контроль, митне оформлення, боротися з контрабандою. Тож в цій сфері дотримання вимог та правил є виключно необхідним. Але в умовах поширення корупції, масових порушень, ухилення від сплати податків важливо, але водночас важко знайти рушійні та дієві способи та методи діяльності митних органів України [1].

Інструментом діяльності митної справи є робота митних органів. Їхнім завданням є створення необхідних умов для захисту митних інтересів України та розвитку її зовнішньоекономічних зв'язків. В процесі забезпечення митної безпеки України беруть участь і Державна прикордонна служба. Основне її завдання це забезпечення цілісності та недоторканості державних кордонів [2].

Державна прикордонна служба України керується принципами законності; поваги та дотримання прав та свобод людини та громадянина; позапартійності; безперервності; поєднання гласних, негласних та конспіративних форм і методів діяльності; єдиноначальності; колегіальності при розробці важливих рішень; взаємодії з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями при здійсненні покладених на Державну прикордонну службу України завдань; відкритості для демократичного цивільного контролю [2].

Серед функцій Державної прикордонної служби України варто підмітити наступні:

- охоронна функція, яка полягає у збереженні цілісності сухопутних та водних кордонів з метою усунення факторів зміни проходження кордонних ліній та функціонування прикордонного режиму;
- контролююча функція, яка займається виявленням незаконних переміщень та пропуском в певному порядку через державний кордон різних об'єктів;
- захисна функція, яка працює над захистом дипломатичних установ, суверенних прав України, контролем їх реалізації та виконанням обов'язків в певних зонах інших держав, а також українських і іноземних фізичних, юридичних осіб та міжнародних організацій;
- проведення різних видів діяльності, а саме: розвідувальної, інформаційно-аналітичної, оперативно-розшукової, з метою захисту державного кордону України;
- функція, пов'язана з боротьбою з організованою злочинністю, а крім цього протидія міграції, що хоче обійти закон;
- функція, пов'язана з участю в діях, які спрямовуються на боротьбу з тероризмом, при виявленні наявності незаконних воєнних формувань, організованих груп чи злочинних організацій – їх ліквідації, за умови перетинання державного кордону або ж спробі це зробити;
- функція, виконання якої забезпечує державну охорону місця, де постійно або ж тимчасово перебуває Президент України чи важливі посадові особи; координуюча функція, яка спрямовує дії на роботу військових формувань, а також певних правоохоронних органів, що безпосередньо мають відношення до захисту державного кордону, прикордонного режиму, пропускового режиму та контрольних пунктів [2].

Державна прикордонна служба України несе за собою відповідальність за виконання вище наведених функцій, але існують певні проблеми, які заважають якісно виконувати свою роботу та поставлені функції з метою досягнення бездоганного результату. Варто підмітити те, що попри реформування діяльність даного органу все ще має свої прогалини і їх не легко залатати. На перепоні до якісного забезпечення усіх функцій може стояти самий елементарний чинник негативного впливу, наприклад, людська хитрість, яка допомагає людям оминати закон, не сплачувати податки та ін. Найбільшу загрозу роботі Державної прикордонної служби України несе агресор на східній частині України. Різні дії з боку Росії такі, як: тероризм, розвідки, провокації, утворення незаконних збройних формувань, на жаль, мають місце існування на сьогоднішній день. Тому увага в цій зоні має бути загостреною. Питання потребує вирішення і становить загрозу недоторканості та цілісності кордонів України [3].

Окрім цього проблемами Державної прикордонної служби України є: утворення незаконних систем для дестабілізації суспільного порядку і спокою, нелегальне перевезення та добування сировини та ресурсів, браконьєрство, транспортування лісу і бурштину, міграція. Сьогодні поширеним явищем залишається контрабанда наркотичних речовин, зброї, алкоголю, тютюнових виробів, продуктів споживання, інтелектуальної власності, культурні об'єкти, цінні папери. Дуже прикро, але торгівля людьми та їхніми органами ще досі актуальна [3].

Отже, з зазначеного вище можна зробити такий висновок: виконуючи свої функції Державна прикордонна служба України чинить неабиякий вплив на стан кордонів. Це можна підтвердити тим, що ця служба забезпечує припинення різних спроб незаконних змін лінії державного кордону України; здійснення прикордонного і пропускного контролю в установленому порядку при наявності документів, які оформлені відповідно до вимог та ін. Проте низка проблем, які існують сьогодні заважають забезпечити повноцінне виконання усіх функцій. Для того, аби покращити ситуацію потрібно: чинити потужний опір корупції, перекваліфіковувати робочі кадри, впроваджувати новітні технології, удосконалювати нормативно-правову систему, охорону держкордону та контролю, покращувати структуру Державної прикордонної служби [4].

Література:

1. Калінеску Т.В., Недобега О.О., Альошкін В.С. Митна безпека : підручник. Северодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2014. 336 с. URL: https://www.polessu.by/sites/default/files/sites/default/files/02per/03document/435_1.pdf (дата звернення: 10.03.2021).
2. Про Державну прикордонну службу: Закон України Про Державну прикордонну службу України від 03.04.2003 № 661-IV URL: https://kodeksy.com.ua/pro_derzhavnu_prikordonnu_sluzhbu_ukrayini.htm (дата звернення: 10.03.2021).
3. О.М. Шинкарук , М.І. Лисий , Д.А. Купрієнко , Ю.О. Бабій , А.В. Ігнат'єв , О.В. Ананьїн Сучасний стан прикордонного безпекового середовища України URL: [zhups_2019_3_19 \(1\).pdf](#) (дата звернення: 10.03.2021).
4. Про Концепцію розвитку Державної прикордонної служби України від 19 червня 2006 року N 546/2006 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/546/2006#Text> (дата звернення: 10.03.2021).

Галагуз А.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач кафедри фінансів Білінець М.Ю.*

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА РИНОК НЕРУХОМОСТІ УКРАЇНИ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

Пандемія COVID-19 змінила весь світ, і Україна не стала винятком. Найбільш негативні наслідки через обмеження пересування, самоізоляцію, запровадження карантинного режиму в країні відчули такі галузі як транспорт (в першу чергу, авіаційний), туризм (зовнішній і внутрішній) та інші послуги (зокрема, організація харчування, спорт, розваги, мистецтво та відпочинок). У зв'язку з кризовою ситуацією, український бізнес в 2020 році опинився на межі виживання. Негативні ефекти, від суттєвого зниження споживчої активності населення та відповідно уповільнення

динаміки розвитку економіки в цілому відчули на собі всі без винятку сектори економіки, зокрема і ринок нерухомого майна.

Введення карантину в березні 2020 року супроводжувалося для інвесторів у нерухомість призупиненням на кілька місяців своїх планів з придбання квартир та офісних приміщень. Продажі впали, через що знизилась і прибутки — це призвело до неможливості забезпечити план фінансування та дотримуватись графіків будівництва. Проте таке становище було тимчасовим, і в червні-липні 2020 року ринок вийшов на докризові показники. Наразі спостерігається сплеск попиту та повернення динаміки [1].

Активність на ринку житла поступово відновлюється. Після стрімкого падіння в II кварталі 2020 року майже на третину в річному вимірі попит на нерухомість почав поволи зростати. У III кварталі 2020 року вже було укладено на 2,8% більше угод купівлі-продажу житла, ніж рік тому – відкладений попит поступово реалізується. З початку карантину в Києві було виставлено на продаж близько півсотні житлових комплексів (+11% р/р) [2].

Ціни на житло продовжують стабільно зростати. У столиці вартість нового житла в гривні у вересні 2020 року була вищою на 5–10%, ніж рік тому, на вторинному ринку, в доларі, – до 5%. Ринкові ціни на житло в Києві загалом є близькими до природнього рівня, хоча періодично відхиляються від нього. Збільшення вартості житла у 2020 році було передусім обумовлене зростанням цін на будматеріали: на 5,3% р/р на кінець вересня. Крім того, свою роль відіграли пошквдження іпотечного кредитування та зростання рівня заощаджень населення в умовах кризи. Також ріст цін певною мірою пояснюється помітним зниженням ставок за депозитами, що є альтернативним напрямом для інвестування в житло [2].

Темпи введення будівель в експлуатацію уповільнилися. За перше півріччя 2020 року в Києві було офіційно введено в експлуатацію майже вдвічі менше житла в багатоквартирних будинках, ніж рік тому. Це пов'язано не лише з пандемією, а й з ускладненням процесу отримання сертифіката про введення в експлуатацію через складну та тривалу реформу Державної архітектурно-будівельної інспекції України. Загалом в Україні (крім Києва) падіння було значно меншим – на 5,2% р/р. [2].

У другому півріччі 2020 року спостерігалась значно нижча активність на ринку офісної нерухомості у порівнянні з докризовим рівнем. На кінець першого півріччя 2020 року ціна оренди офісних площ знизилась на 10% р/р. Падіння ставок зумовлене зростанням вакантності, що надалі лише підігріватиметься пропозицією нових офісних площ.

Офісний сегмент ринку є міцнішим, порівняно з ритейлом, але якщо карантин затягнеться, бізнес почне згортатися. Це може спричинити скорочення орендних площ і переїзди орендарів у більш бюджетні локації. Хоча кожен з нас має розуміти, що віддалена робота не зможе витримати довгострокової перспективи і попит на офісну нерухомість повернеться, як тільки ситуація з вірусом стане більш стабільною [3].

Сегмент складської нерухомості, порівняно з іншими секторами нерухомості, є одним із тих, що зазнав найменших негативних наслідків від коронакризи і, на сьогодні, має найкращі показники для швидкого оговтання, особливо за умови незатяжного карантину. На фоні збільшення попиту на споживчі товари, деякі продовольчі

ритейлери потребували додаткових орендних площ, проте далеко не всі орендарі ініціювали переговори по введенню пільгових умов на період карантину.

Найсильнішого удару зазнав стріт-рітейл. Закриті торгові локації та цілі ТРЦ принесли чималі збитки їх власникам. Доходи від оренди в ТРЦ впали практично до нуля. Через масове закриття усіх магазинів, розпочалося стрімке скорочення персоналу. Велика кількість робітників були змушені іти у відпустку за власний рахунок. Орендарі зіткнулись з безпрецедентним недоотриманням доходу від бізнесу, на відшкодування якого знадобиться багато місяців, навіть після закінчення кризового періоду.

Спостерігається призупинення інвестиційної активності на ринку нерухомості до подальшої стабілізації ситуації в країні. Разом з цим, спекулятивні інвестори вже заявили про себе на ринку. Вони шукають об'єкти з істотним дисконтом від ринкової вартості [4].

Отже, з огляду на ситуацію, яка склалася на ринку нерухомості України в період пандемії 2020 року, варто зазначити, що запровадження жорстких карантинних обмежень мало короткостроковий вплив на ринок нерухомості, який в цілому не зазнав суттєвих негативних наслідків від поширення COVID-19. Зараз його економічний стан є не найкращим, проте значно ліпшим у порівнянні з попередніми кризовими роками. Попит на ринку нерухомості поволі відновлюється та зростає, а доступність житла, за історичними мірками, залишається досить високою. Попри поширення COVID-19 та сповільнення економічної активності, яку й спричинила пандемія, ціни на нерухомість також помірно зросли. Найпомітнішого удару кризи зазнав ринок торговельної нерухомості, тому подальший стан ринку залежатиме від того, скільки ще часу триватиме пандемія.

Література:

1. Звіт про фінансову стабільність: грудень 2020 року. Національний банк України: веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2020-H2.pdf?v=4 (дата звернення: 11.03.2021).
2. Давимука О., Денков Д., Каракуц А., Щедрін Ю. Наслідки епідемії COVID-19 та карантинних заходів для провідних секторів економіки України. Київ – Харків: Видавець О. А. Мірошніченко, 2020. 189 с. URL: https://cpd.com.ua/ukr-eng%20covid-19_economics_ukraine.pdf (дата звернення: 11.03.2021).
3. COVID-19 та ринок нерухомості України: що відбувається і чого очікувати. URL: <https://cbre-expandia.com/covid-19-ta-rinok-neruhomosti-ukraini-shho-vidbuvaetsya-i-chogo-ochikuvati/> (дата звернення: 11.03.2021).
4. Ринок нерухомості України – тенденції розвитку під час пандемії. URL: <https://spar.ua/blogs/rinok-nerukhomosti-ukrani-tendantsii-rozvitku-pid-chas-pandemii> (дата звернення: 11.03.2021).

Гончар А.

*«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 2 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Кондратюк С.Я.*

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Динамізм та невизначеність ринкового середовища, підвищення конкуренції посилюють підприємницькі ризики. Сучасні умови господарювання характеризуються

тенденцією до зростання кількості підприємств, які за результатами своєї діяльності формують збиток. У 2020 році ситуація суттєво ускладнилась у зв'язку із пандемією COVID-19. За даними Державної служби статистики України загалом серед великих та середніх підприємств, які зареєстровані у I півріччі 2020 року частка збиткових становила 36,6%, що на 11,7% більше, ніж у аналогічному періоді 2019 року (24,9%) [1]. Сума отриманих збитків великих та середніх підприємств склала 233,2 млрд грн., що майже у 2,2 рази більше, ніж у 2019 році. Сума отриманого збитку значно перевищує суму отриманого прибутку за аналогічний період (262,4 млрд грн.). Це становить 89,9% від рівня аналогічного періоду минулого року.

Враховуючи ситуацію і підприємницькі ризики, актуалізується необхідність дослідження та ідентифікації потенційних загроз економічній безпеці підприємств та забезпечення фінансової підтримки підприємництва на державному рівні.

Досліджуючи проблематику фінансових загроз, науковці у більшості випадків, розуміють під «загрозою» конкретну і безпосередню форму небезпеки чи сукупність негативних чинників чи умов, а під «небезпекою» – об'єктивно існуючу можливість негативного впливу на якесь явище, систему, механізм, соціальний організм, внаслідок чого йому може бути заподіяна шкода, що призведе до занепаду, кризового стану [2, с. 23; 3]. На нашу думку, небезпеку потрібно розглядати як вірогідність настання певної події, що негативно вплине на фінансовий стан підприємства чи його підприємницькі можливості. З іншого боку, підтримуємо думку науковців, що «загрози» доречніше розглядати, як ймовірність виникнення події, яка унеможливить отримання запланованих результатів діяльності.

Державна фінансова підтримка підприємництва загалом, спроможні знизити ризики, особливо макросередовища, та сприяти недопущенню внутрішньогосподарських ризиків. Здатність підприємства стабільно розвиватися визначається міцністю його фінансового стану, ефективністю фінансової діяльності, а також стійкістю до впливу будь-яких негативних факторів, що в цілому характеризують рівень його фінансової захищеності. Основою фінансової безпеки підприємства має стати низка заходів направлених на: максимізацію рівня прибутку; підвищення фінансової стійкості, рентабельності активів та капіталу; достатній рівень фінансових ресурсів. Таким чином, процес забезпечення фінансової безпеки підприємства має включати такі напрями: сприяння збалансованості фінансових ресурсів підприємства; підтримка високого рівня платоспроможності та ліквідності; протистояння негативним факторам зовнішнього і внутрішнього фінансового середовища; здійснення оцінки стратегічних фінансових можливостей розвитку підприємства. Сьогодні уваги заслуговує підтримка з боку держави малого і середнього підприємництва.

Якщо звернути увагу на досвід Канади, то одним із складових її економічного успіху на світовому рівні є сильний сектор малого бізнесу. Так, у Канаді на кінець 2020 року функціонували 2,6 мільйона суб'єктів малого бізнесу, які забезпечували близько 50% продукції приватного сектору [4]. У малому бізнесі зосереджено 75% усіх робочих місць, які засновуються в Канаді. Особливо значний вплив малий бізнес робить на економіку регіонів. Досліджуючи зарубіжний досвід, необхідно відмітити, що мале підприємництво має багато переваг. Основні з них: суб'єкти малого бізнесу швидко адаптуються до зміни ринкової кон'юнктури, економічних і політичних трансформацій

країни; швидко реагують на зміну споживчого попиту; забезпечують приріст робочих місць і приріст ВВП.

В Україні регулювання індивідуального бізнесу започатковано у 1987 р. Але реально розвиток підприємницької діяльності починається з 1991 р. з прийняттям Закону України «Про підприємництво» та «Про підприємства в Україні». А також створення Державного комітету України зі сприяння малим підприємствам і підприємництву. Подальший розвиток сфери малого та середнього підприємництва почав відбуватися із прийняттям Господарського кодексу України (2004 р.) – основним нормативно-правовим актом, який був покликаний регламентувати діяльність господарюючих суб'єктів.

В умовах COVID-19 в Україні прийнято державні заходи боротьби з локальними труднощами через пандемію: створено тимчасові схеми бюджетного фінансування бізнесу на період карантинного простою; від ПДВ звільняють операції з увезення лікарських засобів, обладнання та інших товарів, які необхідні для протидії спалаху COVID-19; орендарі та власники можуть не сплачувати земельний податок за земельні ділянки державної та комунальної власності; прийнята програма дешевих банківських кредитів 5-7-9 % для бізнесу [5] та інші.

Сучасними напрямками державної підтримки підприємництва можуть стати і інші практики: сприяння хмарним рішенням щодо управління ризиками та пошуку нових можливостей, сприяння функціонуванню нових автоматизованих платформ доступу до фінансів, ринків та бізнес-консультантів; запровадження системи маркетплейсу; цифрової трансформації документообігу та ін. Вивчення прикладних засад їх реалізації потребують подальших досліджень.

Література:

1. Державна служба статистики. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмошенко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 309 с.
3. Ареф'єва О.В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. // Актуальні проблеми економіки. – №1((91)). – 2009. – С. 98-103.
4. Національна асоціація адвокатів України [електронний ресурс] : Малий бізнес в умовах пандемії COVID-19: правове регулювання фінансової підтримки державою. – Режим доступу: <https://unba.org.ua/publications/5792-malij-biznes-v-umovah-pandemii-covid-19-pravove-regulyuvannya-finansovoi-pidtrimki-derzhavoyu.html> (дата звернення: 10.03.2021).
5. Портал для підприємців. [електронний ресурс] : Все про #COVID19 для малого та середнього бізнесу. – Режим доступу: <https://sme.gov.ua/covid19/> (дата звернення: 09.03.2021).

Гончарова А.

«Міжнародний бізнес», 1 курс

ДВНЗ «Київський національний економічний Університет імені Вадима Гетьмана»

Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Степура М.М.

ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ФІСКАЛЬНОЇ І МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Фінансова політика держави складається з фіскальної та монетарної (грошово-кредитної) політик.

Фіскальна політика регулює доходи і витрати країни. Саме вона є одним з інструментів втручання держави в економіку з метою подолання економічного спаду. Її ціллю є як зниження рівня безробіття, так і боротьба з інфляцією.

Монетарна політика, у свою чергу, забезпечує фінансово-кредитне підґрунтя для стабільного економічно-соціального розвитку держави в цілому і кожного суб'єкта, який в ній проживає. Це своєрідний комплекс заходів, який здійснює держава для підтримання низьких темпів інфляції, забезпечення стабільності національної валюти в плані курсового співвідношення з іншими валютами, сприяння високому рівню зайнятості та забезпечення зовнішньоекономічної рівноваги.

У 2020 році спалахнула світова пандемія, що, без жодного сумніву, погано вплинула на фінансово-економічну, освітню, соціальну систему як в Україні, так і в інших країнах.

По-перше, пандемія спричинила таке явище, як закриття підприємств на карантин, що у свою чергу змусило закритися малі та середні бізнеси, а отже очевидне скорочення платоспроможного попиту, що в подальшому є причиною банкрутства малих підприємств. Як наслідок, збільшувалися безробіття та бідність, зупинилися цілі галузі промисловості - стався економічний спад. Отже, складними викликами для фіскальної та монетарної політики є те, що потрібно подолати безробіття, підвищити рівень зайнятості та поступово вийти зі стану економічної кризи.

Послуги з охорони здоров'я, що надаються в усьому світі, включають збільшення витрат та втрачені доходи (3,3 трлн. дол. США), позики державному сектору та вкладення капіталу (1,8 трлн. дол. США), гарантії (2,7 трлн. дол. США).

Як показує світовий досвід, щоб подолати такі проблеми та виклики, можна ввести «податкові гавані» для підприємців, тобто зменшити податки або ж повністю позбавити потреби в їх виплаті під час періодичних локдаунів, адже організації не працюють і тому не отримують прибутку. Великою проблемою України є те, що навіть під час карантину підприємства сплачують високі податки. Наразі у більшості країн фіскальне реагування на пандемію набуває форми надання різних пільг чи стимулів (субсидій) для підтримки бізнесу, які передбачають повне або тимчасове звільнення від сплати певних податків. Такі заходи підтримки бізнесу, а отже й подолання економічного спаду, здійснила в 2020 році Угорщина. Вона звільнила 80000 малих і середніх підприємств від податку на малий бізнес та відтермінувала їх сплату для інших постраждалих від пандемії компаній. Словаччина, у свою чергу, відтермінувала різні податкові платежі.

Також держава має щомісячно (або ж одноразово) надавати фінансову підтримку родинам. Тобто з резервного фонду державного бюджету України, що використовується для здійснення непередбачених видатків, які не мають постійного характеру і не могли бути передбачені під час складання проекту бюджету, наприклад, під час війн, епідемій можуть бути використані гроші заради забезпечення нормального життя українців. У вересні 2020 року колишній президент США Дональд Трамп запропонував використати 300 мільярдів доларів невикористаних коштів, виділених для подолання пандемії, для надання фінансової допомоги американським родинам. 26 лютого 2020 року було оприлюднено, що кожен зареєстрований повнолітній житель Гонконгу (Китай) отримає

близько 1200 доларів готівкою. Місцевий уряд ухвалив це рішення заради полегшення фінансового тягаря через спалах коронавірусу.

Такий спосіб подолання проблеми є цілком можливим для України, бо видатки з резервного фонду нашої держави на боротьбу з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричинену коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками, уже були передбачені у сумі 63,4 млрд грн. Можна сказати, що забезпечення родин фінансовою підтримкою є своєрідною боротьбою з пандемією. Завдяки цьому громадяни будуть менше їздити в громадському транспорті, щоб дістатися до роботи і заробити мінімальну суму на життя та утримання рідних, і, як наслідок, будуть менше бачитися з людьми та наражати себе й інших на небезпеку.

Ще одним варіантом запобігання бідності та банкрутства підприємств може бути часткове покриття заробітної плати працівників з державного бюджету. Так, 2020 року Латвія покрила заробітну плату працівників бізнесу на 75%.

По-друге, в Україні високий рівень інфляції, що посилилася під впливом епідеміологічної ситуації в світі. Ріст цін відбувся за рахунок того, що під час локдаунів малі та середні підприємства не працювали, а після відкриття ринків, заради компенсації втрачених за цей час грошей, підвищили ціни на свою продукцію або послуги.

Держава має регулювати ціни. Наприклад, як вже було зазначено вище, допомагаючи малим та середнім бізнесам. Антимонопольний комітет має контролювати ситуацію з цінами, адже такий кризовий стан дає можливість великим підприємствам стати єдиними виробниками продукції на ринку.

Наприклад, з метою фінансової стабілізації, Комітетом з питань грошової політики було прийняте рішення, що Нацбанк Грузії збереже курс політики стабільним, оскільки номінальна ефективна амортизація вплине на динаміку інфляції.

Отже, існує багато варіантів допомоги країні та вирішення проблем фіскальної та монетарної політики у боротьбі з гострою респіраторною хворобою. Головне – вміти правильно застосовувати ці варіанти.

Література:

1. Глущенко С. В. Монетарна політика: теоретико-методологічні аспекти : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. В. Глущенко. - К. : НаУКМА, 2 0 1 7 .-6 4 с.
1. Як зміняться правила міжнародного оподаткування через пандемію. Назва з екрану: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/05/4/660114/> (дата звернення 5.02.2021)
2. Як реагують інші країни на COVID-19? Назва з екрану <https://ces.org.ua/how-countries-reacted-on-coronaviruscrises/>(дата звернення 5.02.2021)
3. Жителі Гонконгу отримують по 1200 доларів компенсації через коронавірус Назва з екрану: <https://www.google.com.ua/amp/s/amp.dw.com/uk/zhyteli-honkonhu-otrymaidut-po-1200-dolariv-kompensatsii-cherez-koronavirus/a-52537925> (дата звернення 5.02.2021)
4. <https://www.profiwins.com.ua/uk/legislation/kodeks/927.html>
5. https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2020/26-1_2020/Vysn_26-1_2020.pdf
6. [file:///Users/macbook/Downloads/Concensus_2020_ukr_52_Aug%20\(1\).pdf](file:///Users/macbook/Downloads/Concensus_2020_ukr_52_Aug%20(1).pdf)
7. https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2020/26-1_2020/Vysn_26-1_2020.pdf

Гречана Д.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний Університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Рудик Н.В.*

ПОДАТОК НА ДОХОДИ НА ФІЗИЧНИХ ОСІБ: ВІТЧИЗНЯНІ АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Сьогодні, коли весь світ не знає, яким чином протидіяти COVID-19, потерпають від цього й громадяни, й бізнес тощо. Світова криза, що була спровокована пандемією COVID-19, стимулювала країни до швидкого розроблення пакету фіскальних та монетарних дій, аби в короткі терміни мінімізувати негативні наслідки. Наша держава не є виключенням й намагається впроваджувати пакети фіскальних і монетарних рішень згідно з досвідом розвинених європейських країн. Проте основною проблемою є недостатність фінансових ресурсів.

Так як відомо, що оподаткування фізичних осіб є одним з ефективних фіскальних важелів для податкової системи. Ключовою метою ведення даного податку є забезпечення надходжень та створення рівно напруженого податкового тиску.

Варто зауважити, що ПДФО – це податок, який виплачується з доходу фізичних осіб, отже чим більше коливаються обсяги сплати податку на доходи фізичних осіб, тим швидше відбувається реагування на кризові економічні явища, яким й є пандемія COVID-19. Тобто, якщо фізична особа не отримує дохід, то не здійснюється сплата даного податку. Окрім цього, податок на доходи фізичних осіб не є фіксованим.

За останні 5 років у середньому 5% ВВП було перерозподілено через ПДФО. Питома вага податку на доходи фізичних осіб у доходах зведеного бюджету в середньому становить 17%, а в податкових надходженнях формує 21% акумульованих коштів. Можна стверджувати, що якісно здійснений прогноз податку й дозволить головним розпорядникам бюджетних коштів виконувати свої функції на належному рівні, а також забезпечить стабільне функціонування бюджетної системи.

В Україні, згідно зі змінами, запровадженими під час карантину, подовжено терміни подання декларації та сплати податку на доходи фізичних осіб. А саме, фізичні особи, які зобов'язані подати податкову декларацію про майновий стан та доходи за звітний рік, повинні здійснити це до 1 липня 2020 року, а не до 1 травня, як це було передбачено Податковим кодексом України (далі – ПКУ) [1]. Також фізична особа зобов'язана самостійно до 1 жовтня 2020 року сплатити суму податкового зобов'язання, зазначену в поданій нею річній декларації про майновий стан і доходи за 2019 рік (на відміну від 1 серпня року, що наставав за звітним роком, як це передбачалося раніше) [1].

Окрім цього, слід звернути увагу на те, як змінився ПДФО протягом останніх 5 років. Згідно з статистичними даними Мінфіну в Таблиці 1, бачимо, що з кожним роком відбувається зростання незважаючи на те, що пандемія почалася ще в 2019 році. Частка в доходах в зведеному бюджеті України в 2020 році в порівнянні з 2019 році зросла несуттєво, скоріш за все це й пов'язано з COVID-19.

Для тих галузей, що найбільш постраждали від пандемії COVID-19 в більшості європейських країн світу перш за все застосовували відстрочку сплати податку на доходи фізичних осіб та менш поширеним заходом є зменшення ставок ПДФО [1]. Проте в нашій державі вирішили запропонувати саме цей спосіб й зменшити даний податок до 5 % . Варто звернути увагу на те, що для України доцільно використати поділ щодо

класифікації суб'єктів господарювання за обсягом господарської діяльності та даний підхід допоможе врахувати реальні потреби кожного з платників ПДФО.

Література:

1. Мінфін: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/incometax/>
2. Яроцька Т. ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: ВІТЧИЗНЯНІ ТА ІНОЗЕМНІ АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19 [Електронний ресурс] /- Режим доступу до ресурсу: <https://www.ndifp.com/1507/>.

Давидюк А.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Гладченко.Л.П.*

**ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

В Україні спостерігається значна концентрація бюджетних ресурсів на центральному рівні. Незважаючи на прийняту у 2014 році реформу децентралізації, яка передбачає самостійність місцевих бюджетів, недостатні власні доходи місцевих бюджетів спричиняють неспроможність адміністративно - територіальних одиниць самостійно забезпечувати соціально - економічні потреби своїх жителів. Розвиток інфраструктури регіонів в значній мірі залежить від одержання субвенцій з державного бюджету. Про це свідчить склад доходів місцевих бюджетів, зокрема частки власних доходів та міжбюджетних трансфертів. Вітчизняні науковці зосереджують увагу на необхідності збільшення частки податкових надходжень у доходах місцевих бюджетів для підвищення фінансової спроможності місцевого самоврядування.

Аналіз структури доходів місцевих бюджетів свідчить про те , що частка податкових надходжень місцевих бюджетів має тенденцію до збільшення: так у 2014 році вона становила 35,2 %, а у 2019 році - 48,3 %, а частка міжбюджетних трансфертів зменшується : у 2014 році - 59,5 %, а у 2019 році - 47 % (див. таблицю 1). Проте, незважаючи на це, трансферти все ще становлять велику частку усіх доходів. Це свідчить про те, що за рахунок власних доходів місцеві бюджети не можуть забезпечити усі соціально - економічні потреби громадян і залишаються значною мірою залежними від державного бюджету.

Таблиця 1- Структура доходів місцевих бюджетів України за 2014 - 2019 роки, %

Роки	Частка податкових надходжень, %	Частка неподаткових надходжень, %	Частка міжбюджетних трансфертів, %
2014	35,2	5,3	59,5
2015	33,9	7	59,1
2016	40,5	6,1	53,4
2017	40,3	5,5	54,2
2018	41,3	4,9	53,7
2019	48,3	4,7	47

Джерело: сформовано автором за даними Державної казначейської служби України [1]

Цю закономірність також простежується за допомогою коефіцієнту покриття видатків місцевих бюджетів власними доходами. За досліджувані роки значення даного показника зростали: у 2014 році – 44,81 %, 2015 році – 43,02 %, 2016 році - 48,71 %, 2017

році – 46,26 %, 2018 році – 46,18 %, 2019 році – 52,02 %, що свідчить про позитивну тенденцію для місцевих бюджетів. Проте, це значення все ще не достатньо велике, щоб забезпечити самостійність місцевих бюджетів за рахунок власних доходів.

Вітчизняні фінансисти у своїх працях говорять про важливість збільшення місцевих податків у структурі доходів місцевих бюджетів: "У складі власних доходних джерел найбільшу питому вагу мають займати місцеві податки та збори з максимально можливим обсягом податкових повноважень. Це дає змогу розкрити низку позитивних тенденцій: розширення фінансової автономії та незалежність органів місцевого самоврядування". [2, с.52-53].

Органи місцевого самоврядування задля ефективного виконання своїх функцій мають бути фінансово незалежними, тобто мати достатній обсяг власних видаткових та доходних (у тому числі податкових) повноважень. Податкові повноваження надають можливості місцевій владі наповнювати місцеві бюджети, стимулювати підприємницьку активність жителів та юридичних осіб своєї адміністративно-територіальної одиниці, сприяти розвитку місцевого господарства, ефективному використанню природних ресурсів місцевого значення тощо. Про це свідчить досвід розвинених зарубіжних країн щодо формування місцевих бюджетів: у 2018 році частка податкових надходжень у структурі доходів місцевих бюджетів Фінляндії становила 56,5 %, Іспанії - 53,6 %, Австрії -72 %, Швеції - 61 %, Естонії - 51,6 %. При цьому кількість місцевих податків та зборів в різних країнах відрізняється. В більшості розвинених країн, передбачена можливість застосувати значну кількість місцевих податків, зокрема у Бельгії – близько 100, в Італії – близько 70, у Франції – понад 40 [3]. В Україні станом на 2020 рік налічувалось 4 місцевих податки та збори [4].

Отже, формування дохідної бази місцевих бюджетів України має ґрунтуватися на власних надходженнях бюджетів, адже низькій їх рівень спричиняє неспроможність адміністративно - територіальних одиниць самостійно забезпечувати соціально - економічні потреби своїх жителів, про що свідчить значна залежність місцевих бюджетів від міжбюджетних трансфертів держави.

Література:

1. Річні звіти про виконання місцевих бюджетів за доходами // Державна казначейська служба України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-miscevih-byudzhetiv-za-dohodami>
2. Волохова І.С. Місцеві податки та збори в доходах місцевих бюджетів України : наслідки проведених реформ. // Науковий вісник . – 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/Home/Downloads/Nvmgu_eim_2017_23\(2\)_13.pdf](file:///C:/Users/Home/Downloads/Nvmgu_eim_2017_23(2)_13.pdf)
3. Government revenue, expenditure and main aggregates // Євростат. База даних. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
4. Податковий кодекс України від 25.02.2021 р. № 2755-VI. – Режим доступу до закону: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Динник Т., Тараненко Ю.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курсу
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач кафедри фінансів Білінець М.Ю.*

ФІНАНСОВА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ ПОДОЛАННЯ

Фінансова нестабільність – явище під яким слід розуміти ситуацію, за якою функціонування економіки потенційно погіршується, коливанням цін на фінансові активи, або нездатністю фінансових інститутів виконувати свої договірні зобов'язання.

Більшість криз мають однакову природу і передумови виникнення та полягають у значній дестабілізації всього фінансового сектору або його частини. Окремі вчені-економісти вважають, що фінансова нестабільність знаходиться в самій природі ринкових економічних відносин на це одним із перших вказав Х. Мінскі. Зокрема, у його праці “Гіпотеза фінансової нестабільності” (1977).

В дослідженнях сучасних економістів фінансова криза розглядається з двох протилежних позицій: як різкий перелом у розвитку подій, складний перехідний стан або гостре ускладнення; інші пов'язують кризу з процесами оздоровлення, відновлення і подальшого розвитку.

На думку топ-менеджерів фінансових установ України, в умовах сучасних макроекономічних та мікроекономічних змін, теперішній стан фінансової системи країни вважається вразливим, але прогресуючим.

Для забезпечення фінансової стабільності необхідна належна організація моніторингу макроекономічних змін [1], які можуть вплинути на стан стабільності. При цьому, основна увага регуляторів повинна концентруватись не на платоспроможності та стійкості окремих фінансових установ, а на регулюванні і нагляді за фінансовим сектором у цілому. Тобто, повинен відбутися перехід до системної роботи у фінансовому секторі, за якої особлива увага приділятиметься системним фінансовим установам і взаємозв'язкам у фінансовому секторі. Це обумовлено тим, що системна фінансова стабільність залежить від колективної поведінки учасників всього фінансового сектору [2].

В окремих дослідженнях фінансову нестабільність пов'язують з недосконалістю фінансових ринків, що генерується з асиметричністю інформації, яка доступна кредиторам і позичальникам відносно один одного на фінансових ринках. Інвестиційна, інноваційна, маркетингова та ефективна кадрова політика є як антикризовими (допоміжними) інструментами, так і інструментами, що забезпечують довголіття компанії за умови їх комплексного, систематичного та оперативного втручання для перешкоджання на початкових етапах, які можна скорегувати для пом'якшення кризового становища, розроблення політики та її реалізації [6].

Тепер, коли ми розглянули причини виникнення фінансової нестабільності, можемо перейти до визначення шляхів їх подолання. На думку фахівців, до першочергових антикризових заходів відносяться [3]:

- Монетарна політика - для збільшення ліквідності в країні потрібно зменшити процентні ставки рефінансування. Потрібно йти на нетрадиційні заходи по розширенню ліквідності: спрощувати умови та збільшувати строки рефінансування, купувати державні та приватні цінні папери, зменшували резервні вимоги;
- Фінансова допомога держави фінансовим установам - дозвіл підвищувати на один рівень категорію реструктурованої кредитної операції з позичальниками, що дозволило не створювати додаткові резерви під проблемну заборгованість.

- Контроль за грошовими коштами банків - дозволити банкам враховувати до розрахунку регулятивного капіталу субординований борг наданий в іноземній валюті, включати до основного капіталу сплачені, але не зареєстровані внески до статутного капіталу;
- Фінансова допомога реальному сектору - здійснення безпосередньої фінансової допомоги компаніям, що найбільше потерпають від кризи, у формі державних кредитів для підтримки ліквідності та фінансування реструктуризації/здійснення інвестицій; стимулювання кінцевого попиту на продукцію компаній, що страждають від кризових явищ [4];
- Сприяння розвитку та впровадженню нових технологій – програми підвищення енергоефективності, тобто посприяти зусиллям суб'єктів господарювання та домогосподарств з впровадження заходів енергозбереження, зокрема переоснащення будівель, модернізації виробничих процесів на більш енергоефективні, використання альтернативних джерел енергії. Для цього уряди надають енергетичні кредити (у т.ч. за нульовою ставкою) на придбання обладнання, що генерує енергію з альтернативних джерел, або ж податкові кредити (податок на прибуток) суб'єктам, які відповідають встановленим критеріям;
- Інвестиції в розбудову та модернізацію інфраструктури - реконструкція шосе, мостів, доріг, портів, аеропортів та залізниць;
- Підтримка зайнятості та безробітних - професійна перепідготовка звільнених працівників; підтримка малих та середніх підприємств; адресна підтримка певних секторів економіки
- Допомога малому та середньому бізнесу - залучення коштів для виконання інвестиційних проектів під державні гарантії; зменшення податкового навантаження;
- Підтримка міжнародної торгівлі - укладення угод про зону вільної торгівлі та державні домовленості про розширення торгівлі; відшкодування експортерам частини витрат на сплату відсотків по кредитах;

Отже, фінансова нестабільність є природним явищем, що пов'язане з ризиками, які повинні розраховуватись завчасно для утримання стабільності. Для покращення у перспективі такого явища як «фінансова нестабільність» потрібно виробити механізми профілактики фінансової дестабілізації в країні, що будуть засновуватися на реальних статистичних даних, та стануть дієвим попередженням виникнення кризового стану та стимулювання економічної активності, як на рівні окремої країни, так і в рамках міжнародного співтовариства.

Література:

1. Коваленко О.В. Антикризовий маркетинг: інноваційний аспект. *Маркетинг. Менеджмент. Інновації* : монографія; за ред. д.е.н., професора С.М. Ілляшенка. Суми : ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2010. С. 499-508.
2. Урядовий портал: веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/services> (дата звернення: 12.03.2021).
3. Державний департамент з питань банкрутства: веб-сайт. URL: <http://me.kmu.gov.ua> (дата звернення: 12.03.2021).
4. Оперативний бізнес-підрозділ українських новин: веб-сайт. URL:<https://www.bbc.com/ukrainian/news> (дата звернення: 15.03.2021).
5. Інститут Економічних досліджень та політичних консультацій: веб-сайт. URL:<http://www.ier.com.ua> (дата звернення: 12.03.2021).

*Дітюк Д.**«Підприємство, торгівля та біржова діяльність», 1 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Степура М.М.*

ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ФІСКАЛЬНОЇ І МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Фіскальна політика застосовується як дієвий інструмент регулювання економічного розвитку країни. Сучасні умови пандемії COVID-19 і спричинені нею економічної рецесії актуальними є створення фундаментальних основ для відновлення позитивної економічної динаміки. Першим кроком на цьому шляху є ідентифікація викликів й загроз, спричинених пандемією, діючих й перспективних факторів ризику та оцінка прогнозних параметрів подальшого розвитку державної економіки.

Світова криза, спричинена пандемією COVID-19, стимулювала держави у короткі терміни розробляти та реалізовувати пакети фіскальних і монетарних рішень для мінімізації негативних наслідків для економік і бюджетів країн. Такі ж невідкладні завдання постали і для України. У зв'язку з чим доцільно враховувати кращий досвід розвинених держав, зважаючи при цьому на фінансово-ресурсний потенціал України.

Тайвань і Південна Корея — країни-суперзірки у боротьбі з коронавірусом. Вони здолали цього монстра. Населення Тайваню — 24 мільйони, у них зареєстровано 7 смертей від COVID-19. При цьому вони не використовували сили поліції для боротьби з поширенням вірусу. Маловідомий факт про країни, що найкраще впоралися з COVID-19: вони не запроваджували локдаун. Запровадження загального карантину — визнання поразки держави перед вірусом. Це грубий інструмент, який коштує державі великих грошей. Ефективний механізм: пожертвувати свободою пересування малої частини населення на 14 днів заради того, щоб решта могли нормально і безпечно працювати. У Тайвані через карантин пройшли 250 тисяч людей — 1 % населення, решта працювали у звичному режимі. Що допомогло Тайваню і Південній Кореї? Здатність вчитися на власних помилках і провалах. Вони добре вивчили уроки попередніх епідемій SARS і MERS, докорінно змінили систему охорони здоров'я, діяли на випередження. Головний виклик для України — бути незалежною і безпечною. А для цього їй потрібна підтримка Заходу. Україна має поставити собі за мету з'ясувати, як скористатися підтримкою Заходу для зміцнення незалежності, боротьби з корупцією, створення дієвої ринкової економіки. Треба використати цей процес для реформ: знайти життєздатні структури, створити робочу відкриту економіку, збудувати міцні інституції.

Незважаючи на зусилля КМУ та НБУ щодо стабілізації економічної ситуації, підтримки населення та бізнесу (підтримку гривні та створення стабілізаційного фонду), Україна потребує допомоги міжнародних фінансових структур (МВФ, Світового банку тощо). Крім того, Україну може очікувати подальше погіршення ситуації, пов'язане із наступною хвилею епідемії.

За прогнозом Світового банку перспективи економічного зростання після кризи залежать від реформ, необхідних для підтримки інвестицій та диверсифікації експорту. Це вимагатиме залучення приватних інвестицій в торговельний сектор шляхом розвитку ринку сільськогосподарських земель, боротьби з корупцією, посилення

економічної конкуренції, відродження банківського кредитування приватного сектору, продовження реформування державної власності та захисту макроекономічної стабільності.

Доцільно визначити такі основні напрями подолання викликів кризи COVID-19 у фінансово-економічній сфері:

1. Розвиток співпраці з міжнародними установами у фінансовій сфері. Для України нагальним на часі є продовження співпраці з МВФ та іншими міжнародними установами для рефінансування поточного боргу та фінансування дефіциту бюджету.

2. Підтримка фінансової сфери. Для фінансової системи, яка матиме змогу адекватно реагувати на пандемію, необхідною умовою є запровадження комплексу заходів щодо здійснення підтримки: кредитування, фінансування та ліквідності, функціонування ринку та забезпечення безперервної діяльності органів влади, їх наглядової та регуляторної діяльності.

3. Підтримка малого та середнього бізнесу. Необхідне державне стимулювання та сприяння фінансуванню реальних інвестиційних проєктів, спрямованих на зростання конкурентоспроможності економіки та розвиток внутрішнього ринку, більш широке використання інструментів державних гарантій, які нині використовуються недостатньо ефективно.

4. Своєчасна та адекватна оцінка фінансових ризиків і вразливих місць. Державні органи повинні постійно оцінювати фінансові ризики та вразливості, пов'язані із пандемією COVID-19. Крім того, варто розуміти, що рішення щодо формування фіскальної політики приймаються із часовим лагом. Враховуючи інерційність її розробки, можна констатувати невисоку частоту структурних змін політики залежно від економічної динаміки.

5. Забезпечення координації фінансово-економічної політики. Державні органи, у межах своїх повноважень, повинні забезпечити тісне співробітництво та координацію дій між собою, а також із бізнес-структурами та учасниками фінансового ринку, задля підтримки національної фінансової стабільності, підтримки функціонування ринків і збереження спроможності фінансової системи забезпечувати зростання економіки.

При визначенні пакету фіскальних заходів щодо подолання наслідків пандемії для економіки України слід враховувати такі базові положення (принципи):

– відсутність достатніх коштів для здійснення фінансової допомоги бізнесу й населенню зумовлює акцентування державної підтримки на податковому стимулюванні фінансового та нефінансового характеру. Важливо забезпечити зручність та зменшення витрат часу та коштів на процедури, необхідні для виконання податкового обов'язку платниками податків;

– адресний характер податкового стимулювання

– державну допомогу у вигляді податкових пільг, зокрема розстрочок сплати податків, повинні отримувати суб'єкти тих видів діяльності, які найбільше постраждали від пандемії;

– активізація боротьби із тіньовим сектором економіки. Мінімізація проявів та залучення до оподаткування тіньового сектору економіки є важливим інструментом

протидії кризових явищ. Це є одним з найбільш важливих й складних завдань, оскільки криза ще більше ускладнює заходи протидії тінізації економіки та сприяє її поширенню;
 – ефективна протидія податковим правопорушенням та схемам мінімізації оподаткування як елементу захисту економічної конкуренції сумлінних платників податків.

Література:

1. Фіскальна та монетарна безпека національної економіки в умовах глобальних викликів і загроз, пов'язаних з пандемією COVID-2019. Анотований звіт. Академія фінансового управління URL: https://nrfu.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/2020.01_0546_yefymenko_26.01.2020_az.pdf
2. Удосконалення податкової системи України в контексті викликів та загроз, спричинених поширенням COVID-19 / авторський колектив, за заг. ред. О. Драган, С. Брехова, О. Нагорічної. Ірпінь: НДІ фіскальної політики, 2020. 96 с. URL: http://ndi-fp.nusta.edu.ua/files/doc/2020_4991_IR.pdf
3. Світові уроки COVID-19: як Україні впоратися з викликами URL: <https://osvitoria.media/experience/svitovi-uroky-covid-19-yak-ukrayini-vporatysya-iz-vykykamy/>

Єрешко К., Гарькавий В., Кушнарєнко О.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс
 ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
 Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач кафедри фінансів Білінець М.Ю.*

ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВАЖЕЛІВ ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Позитивне вирішення екологічних проблем для будь-якої держави залежить, насамперед, від впровадження дієвих механізмів регулювання екологічної безпеки. Європейські інструменти екологічного регулювання мають безпосередній вплив на Україну, яка ратифікувала низку відповідних міжнародних угод та конвенцій. Співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища розглядається як один із пріоритетних напрямків у відносинах між Україною та Європейським Союзом.

Головними інструментами економічного регулювання екологічної безпеки в країнах ЄС є податкові. Їх поєднання з нормативними забезпечує ефективність європейської екологічної політики.

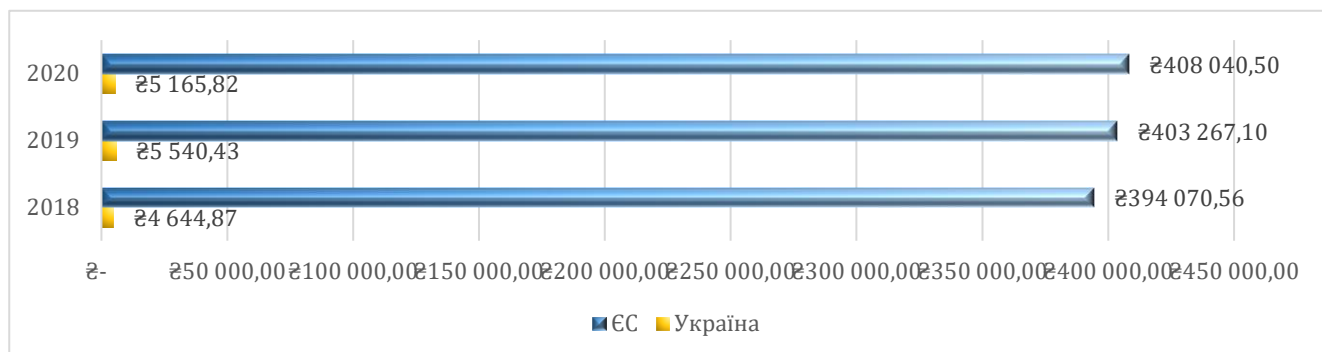
На даний час Директоратом з податків та митних зборів Європейської комісії до екологічних податків віднесено платежі та податки семи груп [1, 2].

Таблиця 1 - Порівняння екологічних податків ЄС і України

Україна	Країни ЄС
Податок на викиди CO2	Податки на викиди речовин
Податок на забруднення повітря	Податки за забруднення
Податок за скиди у водні об'єкти	
Податок за розміщення відходів	
Рента	Податки на використання ресурсів
Податок за радіоактивні відходи	Платежі за розміщення відходів, що призводять до глобальних змін
	Податок на шумове забруднення
	Податки на енергію
	Податок на транспорт

Джерело: складено авторами за даними [1, 2]

Зокрема, Статтею 363 Глави 6 Навколишнє природне середовище та додатком XXIX до Угоди, згідно з якими обумовлено наближення законодавства України до права

та політики ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища, зобов'язання щодо уніфікації екологічних податків не передбачені.

Таким чином, українська сторона вправі самостійно обирати політику й інструменти екологічного оподаткування. Однак, це не означає, що слід ігнорувати європейський і загальносвітовий досвід побудови систем екологічного оподаткування, не враховувати закономірностей, принципів і тенденцій їх функціонування. Серед них слід виділити наступні:

- вплив розмірів екологічних податків на конкурентоспроможність товарів та послуг;
- тенденції щодо переходу до курсу «зеленої економіки», підвищення частки «зелених податків» у бюджетних надходженнях;
- прагнення до спрощення методів нарахування та порядку стягнення екологічних податків, зменшення витрат на їх адміністрування;
- розширене застосування податків, які стимулюють екологічно безпечну діяльність, поряд з фіскальними та регенераційними.

Дослідження показують, що втрати через деградацію довкілля складають близько 5% ВВП [3]. Таким чином, збільшення надходжень від екологічних податків та дотримання принципу їх цільового природоохоронного використання слід розглядати як необхідний шлях держави у збереженні комфортних чи прийнятних для життєдіяльності населення природних умов. Екологічне податкове навантаження у європейських країнах націлене на реалізацію такої мети.

Завдання України у цьому значно складніші, оскільки питомі, а тим більше валові показники надходжень від екологічних податків, є значно меншими, ніж європейські [1,4].

Рис. 1. - Динаміка надходжень від екологічних податків в Україні та ЄС протягом 2018 – 2020 років (млн грн/ млн євро)

Джерело: складено авторами за даними [1, 4]

Суттєві відмінності у справлянні екологічних податків між Україною та країнами ЄС полягають у низьких ставках оподаткування, незначній участі екологічних податків у формуванні загальних податкових надходжень в Україні, структурі відповідних податкових надходжень та принципах оподаткування. При цьому вітчизняна система

екологічного оподаткування має як недоліки, так і переваги перед європейською (табл.2).

Таблиця 2 - Переваги і недоліки справляння екологічних податків в Україні

Переваги	Недоліки
Прив'язка екологічних податків до реальних обсягів негативного втручання у навколишнє середовище	Не регламентується цільовим використанням повного обсягу отриманих платежів (що підкреслює превалююче фіскальне призначення екологічних платежів)
Мають спрощену систему адміністрування	Ним не лімітуються обсяги використання природних ресурсів і скидів забруднюючих речовин
	Тягар від його сплати відноситься на витрати (що переносить тягар від сплати на споживача, а не на виробника-забруднювача)
	Набрав ознак та функцій звичайного податку із пріоритетом на зміцнення фіскального значення (цільове призначення має лише частина обсягів екологічних платежів)

Джерело: складено авторами за даними [1, 2]

Тож, проаналізувавши усі дані, ми прийшли до висновку, що доцільні трансформації вітчизняної системи екологічного оподаткування в контексті європейського досвіду вбачаються у наступному:

- поступовому трансформуванні податкової політики на принципах переходу до «зеленої» системи оподаткування;
- збільшенні частки екологічних податків у фактичних обсягах до середньоєвропейського рівня (при цьому можна розглядати зменшення інших видів податків для уникнення загального зростання податкового навантаження);
- загальному зростанні ставок екологічних податків з поетапним доведенням їх до середньоєвропейського рівня;
- перегляді співвідношень між видами екологічних податків у відповідності до рівня екодеструктивного впливу діяльності, яка є об'єктом оподаткування;
- включенні в систему оподаткування в Україні додаткових видів екологічних податків – утилізаційних, а також пов'язаних з підвищеним шумовим впливом;
- поєднанні інструментів податкового й нормативного регулювання екологічної безпеки, поверненні до практики сплати податків, нарахованих за понаднормативні викиди, скиди забруднюючих речовин, розміщення відходів, використання води та інших природних ресурсів, за рахунок чистого прибутку суб'єктів господарювання;
- встановленні порядку цільового спрямування та програмно-цільового використання надходжень від екологічних податків на основі балансу вирішення загальнодержавних, регіональних і локальних завдань екологічної безпеки.

Література:

1. Environmentally related taxes database. Офіційний сайт Європейського екологічного агентства: веб-сайт. URL: <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps>. (дата звернення: 12.03.2021).

2. Серебрянський Д.М., Ющенко Ю.В. Європейський досвід запровадження та функціонування системи екологічного оподаткування: уроки для України. *Вісник податкової служби України*. 2009. № 41. С. 41-45.

3. Веклич О., Шлапак М. Екологічна ціна економічного зростання України. *Економіка України*. № 2. 2012. С. 38 – 45.

4. Державний веб-портал бюджету для громадян: *Бюджет*, веб-сайт. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes> (дата звернення: 11.03.2021).

Захожай К.

*ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів*

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ БЮДЖЕТНОЇ СТІЙКОСТІ ТА БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Пандемія COVID-19 спричинила необхідність впровадження обмежувальних карантинних заходів у світі загалом, зокрема і в Україні, зумовила значне підвищення фінансування охорони здоров'я у 2020-2021 рр., що відобразилося на індикаторах бюджетної стійкості та безпеки, значення яких у більшості випадків суттєво збільшилися. Це негативно вплинуло на функціонування економіки країни та соціальний рівень життя населення.

Значення коефіцієнтів ефективності фінансового забезпечення охорони здоров'я та освіти, рівня боргової безпеки, дефіцитного навантаження на економіку, боргового навантаження на населення, бюджетної самостійності, результативності та забезпеченості населення, продуктивності, економічної ефективності наочно відображають наслідки коронакризи [1].

Автор вважає, що гранична межа допустимого рівня коефіцієнта ефективності фінансового забезпечення охорони здоров'я на найближчі роки повинна бути встановлена мінімум на рівні 8% (замість нині затверджених 4%), оскільки боротьба з наслідками епідемії вимагає збільшення видатків на медичну галузь як мінімум вдвічі.

Зменшення значень коефіцієнта ефективності фінансового забезпечення освіти України у 2020 році зумовлена переходом більшості навчальних закладів на дистанційну та змішану форми навчання і свідчить про недостатність коштів на суспільні та індивідуальні потреби щодо професійної підготовки кадрів, що загрожує бюджетній стійкості та безпеці. У зв'язку з цим у посткризовий період уряду необхідно прийняти міри для створення умов розвитку освітньої галузі за рахунок додаткових джерел фінансування: залучення інвесторів, самофінансування тощо.

Стрімке зростання значення коефіцієнта боргової безпеки у 2020 р. в Україні також спричинене пандемією COVID-19, через наслідки якої було недоотримання ВВП та значне зростання державного боргу, що посприяло перевищенню граничної норми рівня боргової безпеки і значно погіршило боргову ситуацію. Негативна тенденція на збільшення даного коефіцієнта і значного перевищення допустимої межі викликана підвищенням бюджетного дефіциту через збільшення видатків на охорону здоров'я. Це зумовлено необхідністю додаткового фінансування медичної галузі у боротьбі з COVID-19, а також зменшенням темпів росту ВВП [3].

Коефіцієнт дефіцитного навантаження на економіку має чітку тенденцію до збільшення у 2020 р., що зумовлене не тільки запобіганням пандемії COVID-19, але й значними темпами інфляції, використанням більшої частини власних ресурсів на споживання, здійсненням значних виплат за борговими зобов'язаннями. Зниження значення даного показника у наступних роках можливе у разі отримання більшого приросту ВВП та додаткового залучення іноземних та вітчизняних інвесторів.

Варто відмітити, що в 2020 р. боргове навантаження на населення в Україні збільшилось і перевищує гранично допустиму норму приблизно у 7 разів. Одним з основних чинників погіршення ситуації стало фінансування наслідків пандемії COVID-19, що вплинуло, як на збільшення державного боргу, так і на посилення боргового тягаря на громадян.

Важливим чинником недоотримання доходів бюджетів різних рівнів (як показали коефіцієнти бюджетної самостійності та результативності) є впровадження ряду податкових пільг для бізнесу, який несе збитки через численні обмеження та санкції від пандемії COVID-19, що вплинуло на зменшення обсягів податкових надходжень і, як наслідок, призвело до значних бюджетних втрат. Це наочно показало вразливі сторони внутрішнього сектора економіки й публічних фінансів, виник ризик зростання державних запозичень [2].

Пандемія COVID-19 не вплинула на позитивну тенденцію на зростання значення показника бюджетної забезпеченості у 2020 р. Це означає, що уряд держави продовжує збільшувати фінансування соціальної сфери, у тому числі і для покриття додаткових видатків на медицину.

Коефіцієнт фінансової продуктивності показав недостатньо ефективне використання коштів на боротьбу з пандемією. Позитивні зміни можуть бути досягнені за рахунок реалізації бюджетного потенціалу, цільового використання інвестицій, що, у свою чергу, вплине на розвиток економіки у майбутньому, тобто сприятиме забезпеченню сталого розвитку України.

Коефіцієнт економічної ефективності бюджету показує результативність використання бюджетних коштів, у тому числі на боротьбу з пандемією, при мінімальних витратах бюджетних ресурсів. За даним показником спостерігається негативна тенденція на зменшення.

Слід зазначити, що в 2020 р. більшість показників бюджетної стійкості та безпеки України не досягли необхідної норми або мали негативну тенденцію. Це є наслідком боротьби зі світовою пандемією COVID-19. Автор впевнений, що достатнє фінансування галузі охорони здоров'я, яке дозволить зробити вакцинацію населенню та здобути колективний імунітет дозволить поліпшити ситуацію і найближчими роками відбудеться позитивне зрушення в економіці держави, що можна буде побачити на значеннях відповідних макропоказників.

Література:

1. Захожай К.В. Індикатори бюджетної стійкості в контексті сталого розвитку держави. Актуальні питання економічного розвитку в сучасних умовах: матер. V Усеукр. наук.-практ. конф., 26-27 березня 2020. Херсон, 2020. С. 313-316.

2. Захожай К.В. Роль доходів і видатків у дотриманні бюджетної стійкості та безпеки держави. Інновації в фінансовій системі України: виклики сьогодення: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 25 березня 2020. К., 2020. С. 52-54.

3. Макрофінансовий аналіз: збірник аналітичних завдань та кейсів. 4-те видання / [К.В. Захожай, Ю.В. Сибірянська, Н.М. Сивульська, Н.В. Рудик]. К.: КНЕУ, 2020. 107 с.

Клименко А.

«Фінанси, банківська справа та страхування», аспірант

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Науковий керівник – д.е.н., професор кафедри фінансів, обліку і оподаткування Тропіна В.Б.

ПОДАТКИ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: УКРАЇНА ТА ЄС

Соціально-економічні трансформації, що відбулися в українському суспільстві останніми роками, пов'язані насамперед із трансформацією перехідної системи управління, підходом України до стандартів Європейського Союзу, який передбачає принципово нові завдання для забезпечення оптимального функціонування та розвитку податкової системи.

Проведені зміни в податковому та бюджетному законодавстві в частині збільшення обсягів як власних доходів місцевих бюджетів, так і місцевих податків та зборів, а також зміни в системі місцевого самоврядування в частині утворення об'єднаних територіальних громад сприяли підвищенню рівня їхньої фінансової спроможності, але не забезпечили у повній мірі фінансової самостійності органів місцевої влади.

Дослідження проблем, пов'язаних з податковими джерелами формування дохідної частини бюджетів територіальних громад висвітлюються в працях багатьох дослідників. Водночас, попри вагомий науковий доробок, проблема формування бюджетів місцевого самоврядування в умовах фіскальної децентралізації та світової економічної кризи, тема дослідження є актуальною і потребує подальших досліджень.

Ефективна та дієва система місцевого самоврядування є важливим елементом функціонування демократичної держави. Для забезпечення виконання своїх функцій, створення належного життєвого середовища для населення громади органи місцевого самоврядування повинні мати у своєму розпорядженні достатні фінансові ресурси, основу яких складають кошти відповідних бюджетів.

Інструментом, за допомогою якого територіальні громади здійснюють свої функції, є бюджет. Основним джерелом надходжень місцевих бюджетів мають стати власні доходи, у тому числі місцеві податки і збори. Тому підвищення ролі саме місцевих податків та зборів і збільшення їх частки у складі доходів є головним напрямком зміцнення місцевих бюджетів та розширення фінансової автономії відповідних територій.

З огляду на це, органи місцевого самоврядування мають забезпечити підвищення ефективності бюджетно-податкового планування та сприяти виявленню резервів зростання податкового потенціалу. Реалізація цих завдань можлива насамперед через обґрунтоване і зважене встановлення місцевих податків і зборів на території відповідної територіальної громади.

Значна частка загальнодержавних податків і зборів зараховується до місцевих бюджетів у визначених пропорціях і є величиною, на яку безпосереднього впливу

місцева влада немає. Таким чином можна сказати що у забезпеченні виконання державної функції щодо регулювання економічних процесів головну роль відіграють податки які зараховуються до місцевих бюджетів. Але це недостатньо для забезпечення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування.

У табл. 1 наведені дані, які свідчать про те, що надходження податків і платежів до місцевих бюджетів, порівнюючи із попередніми роками, має позитивний результат.

Таблиця 1 - Динаміка податкових надходжень до місцевих бюджетів, млн грн

Види платежів	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Зміна у % 2016-2020 рр.
Податок на доходи фізичних осіб	78 971	110 653	135 647	165 504	184 469	+133,59
Акцизний податок	11 627	13 156	13 623	13 718	14 245	+22,51
Податок на прибуток підприємств	5 879	6 485	8 782	10 230	10 028	+70,57
Місцеві податки і збори	42 261	52 587	58 902	73 576	74 918	+77,27
Плата за користування надрами	1 082	1 103	2 878	3 680	3 122	+188,53
Інше	7 080	17 021	9 982	3 836	3 686	-
Всього	146 902	201 005	229 815	270 546	290 468	+97,73

Джерело: Складено на основі [1]

Провівши аналіз формування доходів місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень, варто зазначити, що фінансова децентралізація та податкова і бюджетна реформа мали досить позитивні тенденції, що сприяло зростанню доходів місцевих бюджетів та нарощенню їх фіскального потенціалу.

Через місцеві бюджети в Україні перерозподіляють обсяг податків і зборів, еквівалентний 6,5% ВВП. Це навіть більше, ніж у розвинутих країнах Європи. Європейський досвід показує що формування доходів місцевих бюджетів має свої особливості. Так, у структурі доходів місцевих бюджетів у Швеції переважають податки (більше 60%), у Швейцарії – більше, ніж 45%, у Франції, Фінляндії та Норвегії – від 35% до 40%. До місцевих податків у зарубіжних країнах, як правило, відносять майнові, місцеві прибуткові, промислові, податки на професію, а також податки, які відображають політику місцевих органів влади (екологічні, на полювання, на собак тощо). В Україні у структурі доходів місцевих бюджетів також переважають податки (більше 85%) [2].

Проведене дослідження щодо формування дохідної частини місцевих бюджетів в Україні та порівняльний аналіз українських реалій у цій сфері з країнами ЄС дають підстави зробити висновок, що в нашій країні місцеві податки поки не стали регулюючим інструментом, а є другорядними відносно державного оподаткування. Тому діюча на сьогодні в Україні система місцевих податків і зборів потребує подальшого розвитку у напрямі встановлення таких обов'язкових платежів, які б забезпечували достатній (для виконання повноважень місцевою владою повноважень) обсяг надходжень та розширити права місцевих територіальних громад щодо їх встановлення, затвердження ставок та надання пільг.

Література

1. Державна казначейська служба "Річна звітність виконання державного бюджету": URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu/>
2. На чому заробляють місцеві бюджети в країнах Європи та в Україні? URL: <https://cost.ua/744-na-chomu-zaroblyayut-mistsevi-byudzhetu-v-krayinakh-evropy-ta-v-ukrayini/>.

Клименко К.

*к.е.н, старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки НДФІ
ДННУ «Академія фінансового управління»*

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ СТРУКТУРНИХ І КОМПЛЕКСНИХ РЕФОРМ В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ КАПІТАЛУ

Нормальне функціонування фінансового сектору є ключовою умовою зростання економіки будь-якої країни. Одним із основних елементів повноцінного фінансового сектору є розвинутий ринок капіталу (сектор фінансового ринку, де формуються попит і пропозиція на середньо – й довгостроковий позиковий капітал). У часи світової економічної кризи для України ефективний ринок капіталу міг би стати каталізатором забезпечення економічної стабільності та здійснення структурних і комплексних реформ. Широкий вибір фінансових інструментів на ринках капіталу, умов їх емісії (видачі), погашення й виплати доходу, різні схеми торгівлі та взаємозв'язків між суб'єктами ринків капіталу повинні забезпечувати максимальну мобілізацію фінансових ресурсів, їх раціональний розподіл і перерозподіл та ефективне використання. Розбудова ринків капіталу, що повноцінно функціонують, є вкрай відповідальним завданням, яке наразі стоїть перед Україною у світлі її інтеграції в європейську та світову економічну спільноту. З огляду на це, визначення напрямів стабілізації й оздоровлення вітчизняного ринку капіталу в контексті реформування економіки належить до першочергових загальнодержавних завдань на середньострокову перспективу з урахуванням умов зовнішньої нестабільності. При цьому варто наголосити на створенні реальних стартових передумов структурної перебудови національної економіки, відновленні інвестиційного процесу, мобілізації через становлення фінансових інституцій. Системність змін вітчизняного ринку капіталу зумовлює потребу в розробленні підходів до розв'язання проблем його реформування [1].

Так, 22.10.2020 р. було розглянуто концепцію розвитку фондового ринку в Україні та підтримано ініціативу щодо підписання меморандуму з міжнародними партнерами і стейкхолдерами, який включатиме покрокову імплементацію з розбудови необхідної фінансової інфраструктури для розвитку фондового ринку в Україні та засвідчить пріоритетність відповідної реформи для Уряду України. Повноцінне створення фондової площадки в Україні займе трирічний часовий горизонт. Це великий амбітний проект, який матиме трансформуючий ефект на українську економіку [2]. Вже на засіданні КМУ 20.01.2021 р. було представлено проект меморандуму щодо створення УМФЦ (Українського міжнародного фінансового центру). Дана ініціатива стала можливою завдяки прийняттю Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» №738 від 19.06.2020р. [3] щодо спрощення залучення іноземних інвестицій і нових фінансових інструментів. УМФЦ буде повністю інтегрованим в

українську правову систему, а також надасть рівні можливості і привілеї кожному локальному та міжнародному учаснику.

Основними перевагами проекту є: прозорі правила та регулювання; запобігання корупції та шахрайства; підвищення конкурентоспроможності українського бізнесу на міжнародній арені; підвищення активності ринку – збільшення суми оподаткованого прибутку; підвищення конкуренції – збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій та зростання ВВП; підвищення стандартів життя українців; стабільна пенсійна система та підвищення розміру пенсій; доступ до фінансів, зменшення вартості боргу; тощо [4].

Слід відзначити, що пунктом 24 Меморандуму між Україною та МВФ про економічну і фінансову політику передбачено завдання щодо прийняття законопроекту, який посилює незалежність та інституційну спроможність, повноваження щодо транскордонної та внутрішньої співпраці, та правозастосовні повноваження НКЦПФР для того, щоб забезпечити дотримання нею стандартів IOSCO. З огляду на вищезазначене, проектом Закону України «Про Національну комісію з цінних паперів та бірж» №4684 від 01.02.2021р. [5] передбачено норми щодо забезпечення інституційної й фінансової незалежності вітчизняного регулятора ринків капіталу та організованих товарних ринків, підвищення ефективності захисту інвесторів, споживачів фінансових послуг та інших учасників ринків капіталу та організованих товарних ринків від зловживань на зазначених ринках, а також норми щодо забезпечення міжнародної співпраці Комісії, а саме норми щодо: закріплення у законодавстві гарантій незалежності Комісії, у т.ч. фінансової; вдосконалення законодавчих норм щодо міжнародного співробітництва Комісії; створення передумов для приєднання до Меморандум IOSCO; імплементації положень Регламенту ЄС № 596/2014 від 16.04.2014 р. про зловживання на ринку, а також інших актів ЄС в частині визначення відповідальності за порушення законодавства на ринках капіталу; побудови ефективної системи нагляду на ринках капіталу у відповідності з Принципам IOSCO з метою забезпечення функціонування ефективної системи запобігання зловживанням.

Підсумовуючи викладене, варто зауважити, що реформований вітчизняний ринок капіталу має стати однією зі складових фундаменту, котрий забезпечить розбудову в Україні стійкої й прозорої фінансової системи, котра сприятиме подоланню викликів і загроз, які постали перед нашою країною, її довгостроковому економічному зростанню, фінансовій безпеці, а також уможливить її інтеграцію в європейський економічний простір. Такий комплексний підхід до реформування ринку капіталу дасть потужний імпульс для досягнення високого рівня розвитку національної економіки, особливо в умовах зовнішньої нестабільності. Перспективи подальших досліджень окресленої проблематики вбачаються в розробленні доктринальної моделі проекту Програми розвитку ринку капіталу України на середньострокову перспективу, яка має бути стратегічно вивіреною та ґрунтуватися на цілісній інтегративній моделі системи принципів правової держави й галузевих правових засадах, одним із компонентів котрої повинен стати вектор розвитку вітчизняного ринку капіталу з відповідними затвердженими фінансовими індикаторами.

Література:

1. Клименко К. В. Наукові підходи до реформування інфраструктури ринку капіталу України / К. В. Клименко // Фінанси України. – 2019. – № 12. – С. 53-70.

2. Д. Шмигаль підтримав підписання меморандуму про розбудову фондового ринку. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/denis-shmigal-pidtrimav-pidpisannya-memorandumu-pro-rozbudovu-fondovogo-rinku?fbclid=IwAR1hiBnUCQY1a5p-kdn9Zh5LtNmL-ISvQdUKMNYDt_QdTEd8g6C7XXta2a

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» №738 від 19.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text>

4. Презентація проекту УМФЦ. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2021/01/uifc-concept-for-cmu-jan20.pdf>

5. Проект Закону України «Про Національну комісію з цінних паперів та бірж» №4684 від 01.02.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70965

Климова А.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

Славкова А.

*к.е.н., доцент кафедри фінансів
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ

Пандемія коронавірусу, що оповила весь світ, заклала фундамент цілій низці різнопланових загроз для розвитку вітчизняної економіки в цілому та отримання необхідного обсягу надходжень з податку на доходи фізичних осіб до бюджетів зокрема. Об'єктивна оцінка таких загроз – нелегке завдання, що спричинено їх новизною, неординарністю та необхідністю адаптувати власну діяльність до нових реалій.

Ступінь оподаткування доходів фізичних осіб безпосередньо позначається на реальних особистих доходах численної частини населення України, особливо тих осіб, які одержують основні доходи у вигляді заробітної плати. Бажано пам'ятати: податок на доходи фізичних осіб окрім фіскальної функції (виступає вагомим елементом доходів державного й місцевих бюджетів), виконує в тому числі й регулюючу функцію (перерозподіляє доходи посеред різних прошарків населення).

Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) – це податок, базою оподаткування якого фігурує загальний оподатковуваний дохід [1]. Коли фізична особа не отримує дохід, відсутня й сплата цього податку. Внаслідок чого ПДФО доволі стрімко реагує на зменшення зайнятості й заробітних плат, на спад в економіці, заподіяний пандемією COVID-19 та карантинном, на протипагу податкам, які стягуються у фіксованому розмірі і не залежать від величини отриманого доходу.

Третього квітня минулого року у Верховній Раді було зареєстровано законопроект №3302, відповідно до якого пропонувалося тимчасово, в період карантину, з ціллю запобігання поширення коронавірусу не оподаткувати дохід у вигляді зарплати, нарахований (виплачений) платнику податку згідно з умовами трудового договору (контракту), у розмірі чотирьох тисяч гривень, якщо зарплата за місяць не більша за сім тисяч гривень (принцип «4-7») [2]. За таких умов працівник мав би отримати кошти, що відшкодують йому під час карантину витрати на придбання маски, засобу дезінфекції, рукавичок тощо.

Проте зазначений законопроект містить істотні недоліки: по-перше, пільга пропонується кожному платнику податків в кожній галузі, через що не є обґрунтованою, адже не в усіх галузях спостерігається спад, зменшення зарплат; по-друге, запропонована додаткова пільга може спонукати підприємства здійснювати перехід у тінь з метою її отримання.

Розробники законопроекту радять вводити цю пільгу як сталу практику неоподаткованого мінімуму найманих працівників. Зважаючи, що ПДФО – значний компонент надходжень місцевих бюджетів, слід розробити відповідні осередки компенсації втрат у місцевих бюджетах від недонадходження податку, бо зазначені втрати будуть занадто значними. У зв'язку з тим, що деякі працівники отримують частину своєї заробітної плати в конвертах, пільга несправедлива відносно решти працівників, що отримують аналогічну фактичну зарплату, але зафіксовану в офіційних документах у повному розмірі. Отже, пропозиції в розглянутому законопроекті на даний момент недостатньо аргументовані.

Також у минулому році, згідно з запровадженими карантинними заходами, термін подачі декларації за 2019 рік було подовжено до першого липня 2020 року. Натомість сплатити розрахований у декларації податок потрібно було до першого жовтня 2020 року [3]. При звичайних умовах річна податкова декларація в Україні подається до податкових органів до 1 числа п'ятого місяця наступного за звітним року (відповідно за 2019 рік її треба було б подавати до першого травня 2020), а сплачується відповідне податкове зобов'язання до першого серпня. Поза тим у 2020 році були запроваджені зміни відносно податкової знижки для витрат на медичні товари.

Проблема зазначених змін у законодавстві полягає в тому, що зумовлена пандемією коронавірусу та карантинном економічна криза по-різному позначається на господарській діяльності. Слід констатувати, що деякі галузі господарської діяльності не зупинені на період карантинних заходів, а якісь навіть отримують додаткові замовлення за умови карантинних обмежень (послуги доставки товарів, аптеки). Тому продовження строків подання декларацій з приводу майнового стану та доходів, відстрочення терміну для сплати ПДФО повинні бути обґрунтованими, враховуючи фактичну ситуацію кожного з платників податків.

При формуванні пропозицій стосовно пільг з ПДФО в період кризи варто застосовувати диференційований підхід: диференціювати суб'єктів господарювання за сферами, що найбільше потерпіли від карантинних заборон, та за тими, що менше постраждали чи взагалі не зазнали ніяких збитків. До того ж розроблюючи пільги з ПДФО, доречно розділяти платників податку за типами: податкові агенти, фізичні особи й самозайняті особи, що сплачують даний податок. Крім того, доцільно застосовувати класифікацію господарюючих суб'єктів відносно обсягів господарської діяльності (мікропідприємство, велике, середнє або мале підприємство).

Наведений підхід дає можливість враховувати реальне становище у кожному із сегментів платників аналізованого податку й наділяти пільгами саме тих платників, які безперечно їх потребують. На сьогодні такий підхід до платників податку на доходи фізичних осіб в Україні не використовується.

Однак слід наголосити, що диференційований підхід щодо оподаткування потребує відповідного детального аналізу даних, змін у вітчизняному законодавстві,

ускладнюючи таким чином процес адміністрування податків та формуючи при цьому складну задачу для країни в короткостроковому періоді.

Необхідно відмітити потребу в забезпеченні швидкого надання допомоги на випадок безробіття працівникам, звільнених внаслідок карантинних обмежень, маючи на меті підтримку сукупного попиту й обсягів доходів населення в Україні. Перспективним напрямком нарощування податкових надходжень в бюджетах нашої держави є організація нових робочих місць з ціллю зростання кількості працюючих осіб.

Література:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. №2755-VI (із змінами). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 10.03.2021).

2. Принцип «4-7» в оподаткуванні ПДФО зарплат під час карантину: новий законопроект. Дебет-Кредит : веб-сайт. URL: <http://news.dtkr.ua/taxation/pdf/61730> (дата звернення: 10.03.2021).

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17.03.2020 р. № 533-IX (із змінами). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20> (дата звернення: 10.03.2021).

Корнєва А.

PhD-студентка кафедри фінансів

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Котіна Г.М.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОРГОВОЇ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Економічна криза, спричинена пандемією коронавірусу, обумовила нові виклики щодо забезпечення боргової стійкості держави і економічного розвитку в посткризовому періоді. Боргова стійкість характеризується як «здатність держави виконати свої зобов'язання за державним боргом своєчасно, в повному обсязі, без істотного накопичення додаткового боргу, здійснення реструктуризації чи списання боргу, за одночасного забезпечення прийняттого рівня економічного зростання, не вдаючись до суттєвого коригування балансу доходів і витрат». [1, с. 11-12; 2, с. 40]

В останні роки, після проведення реструктуризації державного боргу, боргова стійкість знаходилася на небезпечному рівні, а ключовими проблемними питаннями залишалися надмірний обсяг державного боргу, його висока вартість і дисбаланс в валютній структурі, висока частка видатків на обслуговування боргу у державному бюджеті, невизначеність щодо джерел і обсягів залучення додаткових коштів для подолання існуючих проблем в умовах обмеженого доступу до ринку капіталів, своєчасності майбутніх платежів за боргами, аномальна дохідність ОВДП в окремі періоди. В умовах шоків тривалої пандемії загострився вплив як існуючих проблем, так і пов'язаних безпосередньо з пандемією ризиків. Для ідентифікації і оцінки впливу ризиків побудовано матрицю оцінки ризиків, що зазначена у таблиці 1.

Відповідно до матриці, найбільш впливовими є ризики, що стосуються впливу COVID-19 і внутрішньої нестабільності на українську економіку, оскільки загострення ситуації охоплює усіх суб'єктів фінансових відносин. Пандемія COVID-19 вже призвела до зрушень у структурі бюджету для забезпечення функціонування сфери охорони здоров'я в умовах значного навантаження, а через нестачу надходжень відповідно до високого ступеню тінізації економіки – до утворення надмірного обсягу бюджетного дефіциту.

Невизначеність у перспективах економічного розвитку і політична нестабільність здійснюють додатковий тиск як на державу і бізнес-середовище всередині країни, так і на потенційних зовнішніх інвесторів. Така дестабілізація призводить як до непередбачуваних панічних, так і до занадто обережних рішень з боку суб'єктів, таким чином впливаючи як на темпи інфляції, так і на валютний курс і міжнародні резерви, відповідно.

Таблиця 1 - Матриця оцінки ризиків для України

Джерело і характер ризику	Ймовірність	Часовий горизонт	Ступінь впливу	Напрями державної економічної політики щодо мінімізації впливу
Соціальна напруга і політична нестабільність, внутрішній	Висока	Від 1 до 3 років	Високий	Виважена фіскальна і монетарна політика, зміни у бюджетній політиці, укріплення інститутів і дотримання їх незалежності, утримання довіри інвесторів
Ескалація конфлікту на сході України, внутрішній	Низька	Від 1 до 3 років	Високий	Зупинення відтоку капіталів, зміни у монетарній політиці
Посилення спалахів COVID-19, зовнішній	Висока	Від 1 до 3 років	Високий	Виважена фіскальна і монетарна політика, зміни у бюджетній політиці, гнучкість обмінного курсу, утримання довіри інвесторів, нагляд за банківськими ризиками
Дестабілізація ситуації у країнах-торгівельних партнерах	Висока	Від 1 до 3 років	Низький	Орієнтація експортно-імпортних операцій на більш безпечні ринки торговельних партнерів
Протекціонізм (контроль експорту продовольства, наприклад), зовнішній	Висока	Протягом року	Середній	Структурні реформи для бізнес-середовища, гнучкість обмінного курсу

Джерело: складено автором на основі [3]

Крім того, існуюча напруга в країні сповільнила перебіг реформ, що призвело до ускладнення ситуації з виконанням державного бюджету, гальмування розбудови привабливого клімату для розвитку бізнес-середовища і призупинення відносин з міжнародними кредиторами. Такі ускладнення можуть в середньо- і довгостроковій перспективі призвести до втрат темпів економічного розвитку, підвищити вартість боргу, і таким чином вплинути на платоспроможність України.

Потрібно зауважити, що існує певний ризик ескалації конфлікту всередині країни, який раніше призвів до структурних зрушень у видатковій частині бюджету і необхідності фінансової підтримки сфер оборони і громадського порядку, а в контексті поточної ситуації може призвести до відтоку капіталів з країни; або виникнення/ескалації існуючих внутрішніх конфліктів у країнах-партнерах (наприклад, Білорусі), що може негативно вплинути на обсяги виробництва і торгівлі, а відповідно – і на ВВП, обсяг надходжень до бюджетів. Контроль за кордоном і експортом у разі спалахів коронавірусної інфекції може призвести до втрати валютної виручки. Також варто зазначити, що значний обсяг коштів може бути втрачений через закриття кордонів і обмеження трудової міграції, а також сповільнення темпів економічного розвитку у країнах, в яких працюють громадяни України.

В рамках мінімізації впливу ризиків на боргову стійкість держави, особливої уваги потребує належне виконання антиофшорних норм податкового законодавства, запроваджених в рамках введення в дію мінімального стандарту плану BEPS, поступове відновлення проведення податкових перевірок з метою виконання бюджету за доходами, відтермінування реформи податку на прибуток поряд з модернізацією існуючої системи, раціональне, ефективне використання бюджетних коштів і відновлення розбудови системи середньострокового бюджетного планування поряд з

підвищенням якості макроекономічних прогнозів з метою управління бюджетним дефіцитом, стимулювання розвитку вітчизняного експортоорієнтованого виробництва, гнучкої боргової політики, виваженої монетарної політики Національного банку України щодо гнучкості валютного курсу і стримування інфляції поряд з оздоровленням банківської системи, а також розбудови антикорупційної системи в рамках підтримки з боку міжнародних фінансових організацій, відповідно до потреб економіки і підтримки її конкурентоспроможності.

Література:

1. Боргова стійкість державних фінансів: монографія / за ред. Т. І. Єфименко, С. А. Єрохіна, Т. П. Богдан. Київ: ДНУ «Акад. фін. управління», 2014. 712 с.
2. Лондар С. Л., Кузнецов К. В., Верещака І. М. Вплив реструктуризації зовнішніх боргових зобов'язань перед приватними кредиторами на боргову стійкість України. *Фінанси України*. 2016. № 1. С. 39-56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2016_1_5.
3. Міжнародний валютний фонд. URL: <https://www.imf.org>

Кох Ю.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс магістратури
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент, доцент кафедри управління і фінансово-економічної безпеки
Катранжи Л.Л.*

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ГОЛОВНІ ІНДИКАТОРИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

Економічний стан України в умовах триваючого збройного конфлікту та втратою частини території є вкрай нестабільним: падіння макроекономічних показників у зв'язку із втратою промислових регіонів країни, майже відсутнє інвестування у зв'язку із нестабільною політично-економічною ситуацією в країні, велика кількість внутрішньо-переміщених осіб, велика втрата людського та матеріального ресурсу тощо. Забезпечення фінансово-економічної безпеки регіону залежить від реальних прогнозів прибуткових джерел та ступеня дотаційності регіонального бюджету, від відповідності показників прибуткової частини мінімальним потребам регіону. У Донецькій області сформувався індустріальний господарський комплекс з переважним розвитком важкої промисловості. Підприємства були розташовані кластерами (вугільний, металургійний, важкого машинобудування, енергетичний, хімічний), більшість галузей спеціалізації мали міжрегіональне та міжнародне значення. На область за різними оцінками припадало чверть загального експорту України. Наслідки збройної агресії Російської Федерації відобразилися передусім на реальному секторі економіки, а саме на розташованих у регіоні промислових підприємствах, що забезпечували значну частину внутрішнього промислового виробництва та експорту [1, 2].

Так, питома вага промисловості області у державному показнику у 2005 р. складала 21 %, в той час як у 2015 р. – 10,7 %, це, відповідно, 13,1 % та 5,8 % внеску у формування внутрішнього валового продукту. Починаючи з 2014 р., в умовах збройного конфлікту спостерігалось істотне погіршення ключових макроекономічних показників: річне падіння ВРП у ВВП країни у 2018 р. – 5,4 %, тобто спостерігається зниження внеску більше, ніж в 2 рази.

Регіональна економіка була переважно орієнтована саме на Російську Федерацію і не модернізувала великі підприємства через наявність традиційного ринку збуту. Обсяги експортних поставок до Російської Федерації становили 19,7 % загального обсягу експорту. Тенденції у промисловому виробництві негативно вплинули і на зовнішньоекономічну діяльність. Донецька область у 2010 р. забезпечувала 25,53 % всього українського експорту. З 2012 р. спостерігається падіння експорту, як країни в цілому, так і в регіоні: у 2016 р. частка регіонального експорту склала лише 9,44 %. Частка імпорту складала у 2005 р. 7,15 %, а у 2016 р. – 2,83 %. Розглядаючи падіння промислового виробництва в області, що вплинуло на обсяги експорту продукції, слід проаналізувати обсяги капітальних інвестицій, які спрямовуються у промисловість та забезпечують відновлення та оновлення основних фондів виробництв. Цілком очевидно, що військові дії призвели до падіння інвестиційної активності через значні ризики. Якщо капітальні інвестиції у 2013 р. склали 27912,41 млн грн, то у 2015 р. їх обсяг знизився до 8304,35 млн грн з подальшим незначним зростанням до 11902,16 млн грн у 2016 р. Питома вага капітальних інвестицій області за вказані роки коливалася від 11,17 % до 3,31 % до загального показника країни. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) також мають тенденцію до скорочення, починаючи з 2013 р. Проте, якщо в Україні загальний обсяг прямих іноземних інвестицій у 2016 р. дещо збільшився у порівнянні з 2015 р. (з 36154,50 млн дол. США до 37513,60 млн дол. США), то у Донецькій області триває скорочення припливу іноземного капіталу. Зниження інвестиційної активності значно обмежує можливості відновлення регіону: ускладнює відбудову виробничих потужностей, зростання промислового виробництва, створення робочих місць та забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів [3, 4, 5].

У 2018-2019 рр. спостерігалось покращенням економічної ситуації: вперше з 2014 р. ВРП області збільшився (на 0,2% у 2018 р. та на 2,8% у 2019 р.), а підприємства регіону отримали позитивний фінансовий результат (у 2018 році – 1,0 млрд грн). Ситуація зумовлена активізацією зовнішньоекономічної діяльності у зв'язку із сприятливою кон'юктурою на світових ринках чорних металів, зростанням промислового виробництва в умовах збільшення внутрішнього та зовнішнього попиту, нарощуванням інвестиційної активності (регіональний обсяг капітальних інвестицій у 2018 р. збільшився на 56,2%, у 2019 р. – на 24,7%), збільшення державної підтримки вугільної галузі у 2018 р. на 45% [4]. Наприкінці 2019 р. почали спостерігатися негативні тенденції, які в складних умовах пандемії коронавірусної хвороби COVID-19 істотно вплинули на динаміку економічного розвитку регіону у наступному, 2020 р. За прогнозами Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України у 2021 р. відбудеться поступове відновлення динаміки виробництва провідних галузей економіки та зростання ВВП України на 4,6%.

За результатами проведеного аналізу економічних показників розвитку Донецької області можливо зробити висновок, що у економічному аспекті основною проблемою є відновлення промислового потенціалу регіону, який представлений значними вуглевидобувними, металургійними, машинобудівними, коксохімічними підприємствами. Перешкодами у цьому аспекті є обмежені інвестиції в умовах триваючого конфлікту на непідконтрольній території, де розташовані окремі виробничі потужності через значні ризики. Наслідками ж уповільнення та зниження обсягів

промислового виробництва є обмеження ВРП, експорту, який підтримує платіжний баланс, нівелює ризики коливання валютного курсу.

Література:

1. Мойсеєнко К.Є. Аналіз соціально-економічного стану постконфліктних територій донецької та луганської областей в Україні // Ефективна економіка. 2018. № 8. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7018>
2. Про схвалення Концепції економічного розвитку Донецької та Луганської областей: Розпорядження Каб. Міністрів України від 23.12.2020 р. № 1660-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1660-2020-%D1%80#Text>
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Головне управління статистики у Донецькій області. URL : www.donetskstat.gov.ua/
5. Аналіз впливу конфлікту на соціально-економічну ситуацію у східній Україні. Основні висновки. URL : <https://cutt.ly/Vzbzmmu>

Кравченко Х.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
Науковий керівник – к.е.н., доцент, зав. кафедри обліку і фінансів Глухова В. І.*

АНАЛІЗ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Для найбільш ефективного збереження, грамотного, раціонального використання природи і природних ресурсів існують різноманітні механізми та інструменти. При цьому нарівні з організаційно-технічними і технологічними методами забезпечення екологічної безпеки серйозної уваги заслуговують економічні та фінансові механізми регулювання і впливу на природоохоронну діяльність.

У сучасному світі екологічні податки стають тим економічним інструментом екологічного регулювання, який деякі країни застосовують для мотивації економічних агентів, а саме – населення, підприємств, організацій – до скорочення утворених ними обсягів забруднення, раціональному використанню природних ресурсів і акумулюють за рахунок податкових надходжень кошти для фінансування програм щодо поліпшення стану охорони природного середовища.

Загалом, екологічне оподаткування – це сукупність платежів, що стягуються згідно законодавству з юридичних і фізичних осіб та призначені для стимулювання раціонально використовувати природні ресурси. Екологічне оподаткування здійснюється шляхом стягнення певної суми коштів пропорційно негативному впливу на довкілля.

Екологічний податок є основним елементом системи екологічного оподаткування в Україні. Він є загальнодержавним обов'язковим платежем, основна мета якого економічно стимулювати платників податків до зменшення забруднення природи. Екологічний податок стягується за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скиди цих речовин у водні об'єкти, утворення радіоактивних відходів тощо [1]

В табл. 1 представлено динаміку обсягів надходжень від екологічного податку та його частку в доходах зведеного бюджету України за 2015-2019 роки. Як свідчать дані, наведені в табл. 1, питома вага надходжень від цього податку у структурі доходів

зведеного бюджету є незначною, впродовж аналізованого періоду вона збільшилася лише на 0,06 %.

Таблиця 1 - Обсяги надходжень від екологічного податку до зведеного бюджету України

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	Темп росту
Надходження від екологічного податку, тис. грн	2 691 040,14	4 987 435,25	4 698 438,46	4 921 503,61	6 092 574,45	2,26
Частка надходжень від екол. податку у структурі доходів звед. бюджету, %	0,41	0,64	0,46	0,42	0,47	1,15

Джерело: складено на основі [2]

Для оцінки фіскальної ролі екологічного податку велике значення має аналіз та оцінка його розподілу між державним та місцевими бюджетами, оскільки має важливе значення те, в який бюджет спрямовується податок. Проаналізуємо динаміку обсягів надходжень екологічного податку в розрізі бюджетів за 2015-2019 роки (рис. 1, рис. 2).

Рис. 1 – Розподіл обсягів надходжень від екологічного податку між державним та місцевими бюджетами, млн. грн

Джерело: складено за даними [2]

Як видно з рис. 1, упродовж аналізованого періоду надходження екологічного податку до державного бюджету суттєво зросли (на 2 748,97 млн. грн., або у 3,5 разів). Водночас протягом досліджуваного періоду надходження від екологічного податку до місцевих бюджетів мали досить мінливий характер; з 2015 до 2016 р. збільшилися на 1782,64 млн. грн, а у 2019 р. порівняно з 2016 – зменшилися на 1130,08 млн. грн.

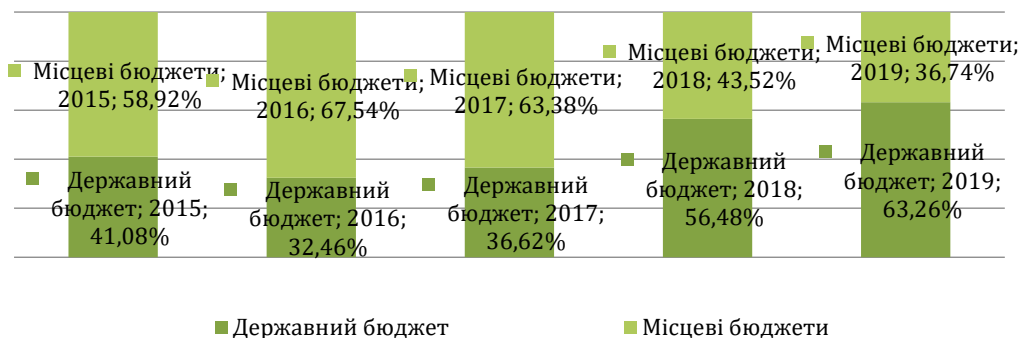

Рис. 2 – Структура надходжень від екологічного податку до бюджету, %

Джерело: складено за даними [2]

За 2015-2019 рр. по структурі надходження до місцевих бюджетів зменшилися на 22,18% (рис. 2). Такі зміни в умовах децентралізації є негативними для місцевих бюджетів, які втратили більше можливостей для фінансування видатків, пов'язаних з природоохоронною діяльністю.

Таким чином, екологічне оподаткування є одним із найважливіших стимулів раціонального природокористування. Нерівномірний розподіл надходжень екологічного податку свідчить про необхідність вдосконалення системи екологічного оподаткування в Україні, а саме здійснення пропорційного та рівномірного розподілу між рівнями бюджетів, що сприятиме посиленню контролю з боку місцевих органів влади за здійсненням природоохоронних заходів, а також збільшенню бюджетних ресурсів на їх фінансування.

Література:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
2. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>.

Кубанов Р.

*к. пед. н, доцент кафедри економіки та менеджменту,
Відокремлений структурний підрозділ «Інститут інноваційної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури»*

МІСЦЕ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Негативні явища, які спостерігаються у всіх сферах українського суспільства, зумовлені не лише помилками та прорахунками в економіці держави, але й неефективністю управлінських дій у системі публічних фінансів. Послаблення державно-управлінських функцій та низька якість управлінських технологій, що реалізуються у фінансовій сфері, свідчать про те, що система державних фінансів погребує принципово нових підходів до використання фінансових ресурсів у напрямі їх раціонального розміщення та ефективного використання.

Останнім часом питання, пов'язані з публічними фінансами, досліджували такі науковці, як: Л.В. Фокша, В. І. Кравченко, С. О. Корецька, А. А. Нечай, О. О. Молдаван, С. М. Вдовенко, Ю. В. Шульга, О. А. Лукашев.

Система публічних фінансів опосередковує усі сфери національної економіки та знаходиться на перетині політичних, економічних та соціальних ресурсів. Вона охоплює суспільні відносини, що виникають у процесі утворення, розподілу, перерозподілу та використання коштів публічних фондів, здійснення контролю за цим процесом, та регулюються шляхом встановлення владних приписів органів державного управління та/або органів місцевого самоврядування. Термін «публічні фінанси» є відносно молодого категорією української науки, активне застосування якої розпочалось із впровадженням реформи публічного управління. На відміну від державних фінансів, які формуються бюджетною системою країни, публічні фінанси мають більш широке трактування та охоплюють усі складові фінансових взаємовідносин між державними органами влади, органами місцевого самоврядування та приватним сектором.

Дослідження поняття «публічні фінанси» залишається актуальним і сьогодні. Значну увагу дослідженню даної категорії приділено у монографії А. А. Нечай «Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків», де публічні фінанси було відокремлено від державних фінансів та запропоновано класифікацію публічних фінансів України, а саме: 1) публічні фінанси держави складаються із суспільних відносин, які виникають із приводу утворення, управління, розподілу (перерозподілу) та використання публічних фондів коштів держави; 2) публічні фінанси органів місцевого самоврядування складаються із суспільних відносин, які виникають із приводу утворення, управління, розподілу (перерозподілу) та використання публічних фондів коштів органів місцевого самоврядування всіх видів; 3) публічні фінанси суспільного (соціального) призначення складаються із суспільних відносин, які виникають із приводу утворення, управління, розподілу (перерозподілу) публічних фондів коштів, за рахунок яких задовольняються суспільні (соціальні) інтереси, визнані державою чи органами місцевого самоврядування, та які не є державною чи комунальною власністю [2, с. 227-228].

Слід зазначити, що склад публічних фінансів визначається й у Законі України «Про відкритість використання публічних коштів», згідно з яким до публічних коштів належать: кошти державного бюджету України та місцевих бюджетів; кредитні ресурси, надані під державні та місцеві гарантії; кошти Національного банку та інших державних банків, державних цільових коштів. Пенсійного фонду та фондів загальнообов'язкового соціального страхування: кошти суб'єктів господарювання державної та комунальної власності, отримані ними від їхньої господарської діяльності [1].

Отже, в зазначеному вище законі прописано, щодо публічних фінансів належать об'єкти не лише державної, але й комунальної власності. На нашу думку, в умовах здійснюваної в Україні децентралізації поняття комунальної власності повинно набути умовно публічного спрямування внаслідок скорочення частки ВВП в процесі перерозподілу коштів державного бюджету та посилення ролі місцевих бюджетів. Разом із зростанням доходів місцеві бюджети отримують і нові повноваження щодо фінансування окремих сфер (зокрема професійно-технічна освіта) за кошти власних доходів, а не за рахунок дотації з державного бюджету як це здійснювалось раніше. При цьому доходи об'єднаних територіальних громад зростають швидше, ніж доходи місцевих бюджетів, що сприяє посиленню їх бюджетної самостійності та фінансової незалежності [3, с. 90].

Таким чином, державна політика щодо забезпечення довгострокової збалансованості системи публічних фінансів в Україні потребує розробки комплексного довгострокового стратегічного плану заходів, заснованого на науково обґрунтованій концепції та стратегічної програми розвитку країни, що сприятиме узгодженості бюджетних рішень з пріоритетами соціально-економічного прогресу.

Виокремлення у вітчизняному законодавстві публічних фінансів як сукупності державних і місцевих фінансів у поєднанні державної і комунальної форм власності відповідає світовим тенденціям і рівню розвитку світової наукової економічної думки. Разом із тим слід провести відповідне розмежування у категоріальному апараті публічності стосовно комунальної форми власності. На нашу думку, комунальна власність повинна містити обмежено публічний характер. У процесі

децентралізаційного напрямку розвитку місцевого самоврядування стан управління регіонами є пріоритетом населення визначеної території. Обсяг перерозподілу валового внутрішнього продукту через державний бюджет України скорочуватиметься, що спричинятиме зростання суспільного інтересу до фінансового стану територіальної громади.

Література

1. Про відкритість використання публічних коштів [Електронний ресурс]: Закон України № 183-VIII від 11.02.2015 р. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/> (дата звернення 14.03.2021).
2. Нечай А. А. Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків: монографія. Чернівці: Рута, 2004. 264 с.
3. Федірко Н. В., Сіренко Я. С. Глобальні та національні виклики трансформації публічних фінансів в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 24. С. 83-91.

Кудлай Л.

«Фінанси», 4 курс

ДВНЗ «Київський національний економічний Університет імені Вадима Гетьмана»

Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Марчук В. Ю.

ВПЛИВ COVID-19 НА СВІТОВИЙ РИНОК ДЕРИВАТИВІВ

Через Covid-19 фінансові інституції по всьому світу зіштовхнулися зі складними та неочікуваними викликами. У порівнянні із фінансовою кризою 2008-2009 років, криза, спричинена пандемією Covid-19 має руйнівний вплив на більшу кількість секторів економіки, банківських інститутів, таких як: страхові компанії, пенсійні фонди тощо.

Covid-19 став своєрідним «чорним лебедем» та перевіряв усі ринки економіки та бізнес сегменти на міцність та конкурентоспроможність. Ринок деривативів не є виключенням.

Фондові біржі, а з ними й похідні фінансові інструменти, які обертаються на них, зазнали неочікуваних змін. У лютому 2020 року індекс S&P 500 зріс на 3%, сягнувши рекордного максимуму 19 лютого. Незважаючи на це, інвестори ладні були скуповувати акції за вищою ціною. До такої поведінки могли підштовхнути невтішні новини щодо поширення вірусу. Також свою роль у цій ситуації відіграє ефект «натовпу», коли інвестор, не розібравшись у природі новин, піддається панічним настроям загалу. Попри доволі помірний перебіг Covid-19, було зафіксовано лише кілька смертей за межами Китаю і жодної у самих Сполучених Штатах, наприкінці лютого настрої інвесторів кардинально змінилися. Ринковий індекс S&P 500 зазнав різкого падіння - 34% у період з 19 лютого до 23 березня. Така динаміка дуже нагадувала події під час краху на фондовому ринку у 1929 році. Можна припустити, що інвестори приймали свої рішення під впливом емоцій та фейкових новин, які кожного разу наганяли жах та створювали викривлене сприйняття реальності у свідомості людей [1].

У березні 2020 року, коли ВООЗ оголосила Covid-19 пандемією, а більшість країн закрили свої кордони та ввели карантинні заходи, на ринку деривативів США було укладено найбільшу кількість опціонних та ф'ючерсних контрактів за багато років – 1.43 мільярди (рис. 1).

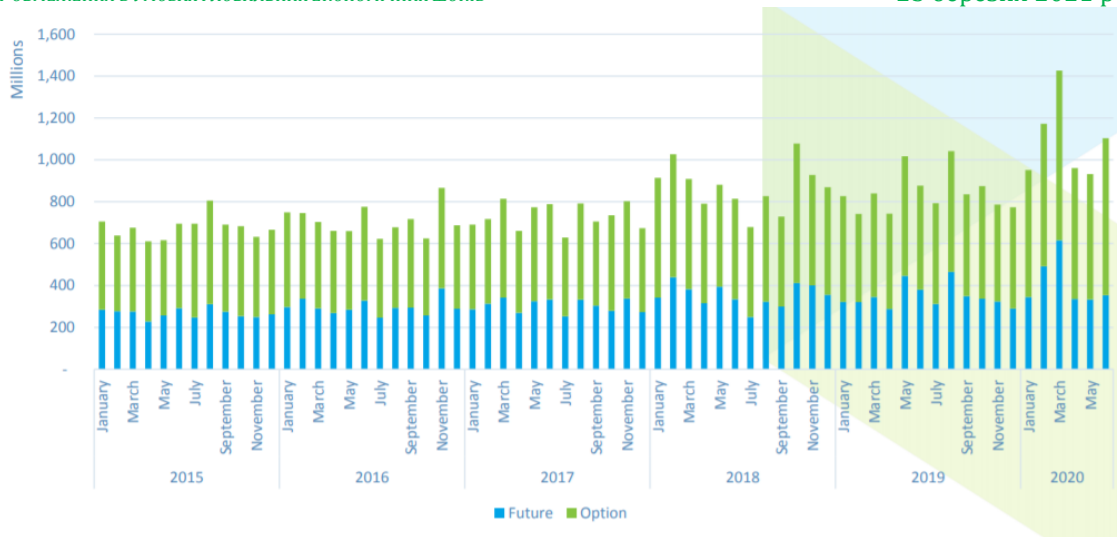

Рис. 1 - Динаміка кількості ф'ючерсних та опціонних угод на ринку деривативів США за 2015-2020 рр. [2]

Таку тенденцію можна пояснити стрімким спадом рівня цін на базові активи у березні місяці. Учасники ринку похідних фінансових інструментів були змушені укладати угоди та хеджувати свої ризики, для того щоб вберегтися від значних втрат. У квітні кількість укладених угод на ринку похідних фінансових інструментів відчутно зменшилася. Це пов'язано зі стабілізацією ситуації загалом. Світ потроху звик жити в нових реаліях, уряди держав вдавалися до заходів підтримки та регулювання економіки. 23 березня Федеральна резервна система США оголосила про створення передової програми інноваційних кредитних ліній, тодішній президент Трамп ухвалив Закон про підтримку економічної системи у зв'язку з коронавірусом. Обидва заходи вплинули на ринок та на настрої інвесторів. Ціни на базові активи почали потроху збільшуватися, інвестори відчули підтримку держави, панічні настрої почали вщухати.

Загалом, ринок цінних паперів та ринок похідних фінансових інструментів починає оговтуватися після березневих падінь. Сприятливою для стабілізації та росту ринку стала новина щодо ефективності застосування вакцин американської компанії Pfizer і німецької BioNTech проти Covid-19. Ф'ючерси S&P 500 підвищилися на 3,78%, угоди Dow Jones – на 4,69%. Nasdaq 100 E-minis зріс на 2%. В Європі німецький DAX злетів на 5,93%, британський FTSE 100 – на 5,81%, французький CAC 40 – на 7,83, іспанський IBEX 35 – на 8,29%, бельгійський BEL 20 – на 5,61%, австрійський ATX – на 7,21%. Значне пожвавлення спостерігалось й на азійських ринках [3].

В Україні фінансовий ринок не настільки розвинений як в США, країнах Європи та деяких азійських державах. За словами колишнього очільника НКЦПФР, Україна посідає лише 120 місце серед 125 можливих за рівнем розвитку фінансового ринку. Ринок деривативів за 2020 рік має спадну динаміку в порівнянні із 2019 роком. Обсяги біржових контрактів за січень-листопад 2020 скоротилися на 65, 1 млн грн та становили 74,12 млн грн (59,82 млн грн - опціони; 14,3 млн грн - ф'ючерси) [4]. Спадна динаміка пов'язана не лише з впливом пандемії, а й низьким рівнем довіри до фінансового ринку та його розвитку. Адже у той самий час обсяги ф'ючерсних та опціонних контрактів за 2020 рік у світі зросли на 35% [5].

Сьогодні Україна знаходиться на шляху до розбудови сильного фінансового ринку. Цьому сприяє підписання угоди асоціації з ЄС, а також ряд прийнятих

законопроектів, зокрема Закон "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг", який також відомий як закон про деривативи. Тож, впровадження правової бази та ефективна діяльність державних регуляторів може стати запорукою успішного зростання фінансового ринку України.

Література:

1. S&P 500 Dynamic Participation Index [Електронний ресурс] // S&P Global. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.spglobal.com/spdji/en/indices/strategy/sp-500-dynamic-participation-index/#overview>.
2. Impact of Covid-19 Pandemic on Derivatives Clearing [Електронний ресурс] // FIA. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://www.cftc.gov/media/4321/MRAC_FIA072120/download.
3. Успіхи у випробуванні COVID-вакцини: світова економіка в них повірила [Електронний ресурс] // Укрінформ. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3176046-ukraina-posidae-120-misce-z-rozvitku-finansovogo-rinku-hromaev.html>.
4. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку [Електронний ресурс] // НКЦПФР. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>.
5. Global futures and options trading reaches record level in 2020 [Електронний ресурс] // FIA. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.fia.org/resources/global-futures-and-options-trading-reaches-record-level-2020#:~:text=Washington%2C%20DC%E2%80%94FIA%20today%20released,%2C%20up%2035.6%25%20from%202019.&text=Total%20options%20trading%20rose%2039.3%25%20to%2021.22%20billion>.

Левшина Л.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Жибер Т.В.*

ДОМАШНЬО-ДОГЛЯДОВА ПРАЦЯ В КОНТЕКСТІ ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ

Наказ Міністерства Фінансів № 1 від 02.02.2019 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі» офіційно закріпив в нашій державі поняття гендерно орієнтованого бюджетування (ГОб) як інструмента, що пов'язує бюджетний процес із гендерними аспектами та політикою гендерної рівності з метою забезпечення ефективності, справедливості та неупередженості розподілу бюджетних коштів. ГОб сприяє підвищенню рівня соціально-економічної захищеності населення, розвитку демократичних принципів управління, покращує якість надання публічних послуг завдяки врахуванню потреб та інтересів усіх їх отримувачів в залежності від віку, статі, стану здоров'я, сімейного стану та інших характеристик [1].

В умовах економічної кризи, викликаній пандемією COVID-19, особливо важливим постає питання врахування українською системою управління державними фінансами гендерного фактору під час планування видатків та доходів бюджету. Оскільки жінки працездатного віку в Україні на сьогоднішній день мають на 8,4% нижчий рівень зайнятості та в середньому на 25% меншу заробітну плату порівняно з чоловіками, відповідно їх можливості заощадження коштів зменшуються з одночасним підвищенням залежності від соціальної допомоги держави. Окрім того, 45,8% економічно неактивних жінок та 14,2% чоловіків працездатного віку пояснюють

причину відсутності економічної активності зайнятстю обов'язками в домогосподарстві (сім'ї). В той час, коли українські жінки в середньому витрачають на виконання домашньої роботи 24,6 годин на тиждень, у чоловіків на таку працю за аналогічний період припадає 14,5 години. При цьому, тільки 1-3% чоловіків беруть відпустку по догляду за дитиною. Перевантаженість жінок хатніми справами знижує їх заробітки, перешкоджає зайнятості та, у підсумку, зменшує податковий внесок до національного бюджету. Непропорційно високе залучення жінок до репродуктивної праці є основним чинником гендерної нерівності ринку праці, а також трудової дискримінації[2].

Зарубіжний досвід країн Європи свідчить про запровадження низки заходів, спрямованих на пом'якшення навантаження на жінок як у короткостроковій перспективі у разі посилення карантинних обмежень, так і довгостроковій. Зокрема, в Італії надається можливість отримання додаткової оплачуваної відпустки для догляду за дітьми до 15 днів, а в Португалії держава виплачує частку заробітної плати або доходу самозайнятих осіб без фактичного відпрацювання у разі закриття дитячих садків та шкіл. Австрія, Франція, Німеччина, Нідерланди є прикладом країн з підтримкою роботи окремих дитсадків або часткової їх роботи для догляду за дітьми людей, зайнятих у життєво важливих сферах або позбавлених можливості дистанційної форми організації праці[4].

Економічні розрахунки, проведені в Македонії, підтвердили важливість інвестування коштів в «економіку піклування» з метою підвищення рівня економічного добробуту. Доведено, що залучення фінансових ресурсів у систему догляду за дітьми дошкільного віку збільшує та вирівнює життєві шанси усіх дітей на розвиток та освіту, покращує перспективи працевлаштування матерів і зайнятості в економіці шляхом прямого та опосередкованого створення робочих місць, зменшує бідність сімей, а в довгостроковій перспективі – збільшує додаткові податкові надходження, які дають змогу урядові відшкодувати початкові інвестиції. Розрахунки показали, що інвестування 2% ВВП у дитсадки призведе до зростання рівня зайнятості жінок від 3,3 до 8,2% (залежно від країни)[1].

Гендерно орієнтований аналіз сьогодні дозволив запровадити в Канаді ініціативу п'ятитижневої відпустки для татусів, що не тільки допомагає розподілити обов'язки у сім'ї між чоловіком та жінкою, але й позитивно впливає на виховання дитини завдяки активнішому залученню батька в житті немовляти[3].

Українському урядові при плануванні заходів на подолання COVID-19 та перерозподілі публічних коштів також варто брати до уваги підтримку працюючих батьків з дітьми шляхом надання прямих грошових трансфертів, гарантування додаткової оплачуваної відпустки, запровадження інформаційної політики, спрямованої на укорінення в суспільстві ідеї рівного розподілу репродуктивної праці та активної участі чоловіків у виконанні батьківських обов'язків. Для ґрунтовного вивчення даної проблеми з наступним ефективним її вирішенням необхідно провести національне дослідження щодо розподілу часу на виконання домашньої та доглядової праці жінками і чоловіками, а також оцінити вартість неоплачуваної праці в Україні з її вкладом у ВВП країни. На законодавчому рівні важливим є запровадження поняття “неоплачувана доглядова праця”, чітке окреслення питання поєднання сімейних та професійних

обов'язків для ширшого кола працівників та врегулювання відносин таких працівників з роботодавцями.

Отже, гендерно орієнтоване бюджетування у контексті подолання гендерного розриву доглядової сфери сприятиме зменшенню навантаження на жінок, підвищенню їх рівня зайнятості та продуктивності, досягненню рівності на трудовому ринку та прискоренню економічного зростання України.

Література:

1. Гендерно орієнтоване бюджетування на місцевому рівні: від інтеграції принципу гендерної рівності в бюджетний процес до гендерно чутливих політик. Посібник [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу:

https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/599/gender-responsive_budgeting_on_local_level_ukraine.pdf

2. Оперативна гендерна оцінка становища та потреб жінок у контексті ситуації з COVID-19 в Україні. Стислий звіт [Електронний ресурс]. – Травень, 2020. – Режим доступу: https://www.preventionweb.net/files/73974_rgasummaryreportukrmin.pdf

3. Кобиляцька В. Права, ресурси, влада: гендерна рівність у Швеції, Канаді, Франції, Німеччині, Британії та США [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу:

<https://50vidsotkiv.org.ua/prava-resursi-vlada-genderna-rivnist-u-shvetsiyi-kanadi-frantsiyi-nimechchini-britaniyi-ta-ssha/amp/>

4. Шоломицька О. Ринок праці України, гендерна нерівність та трудова міграція: досвід карантину [Електронний ресурс]. – Січень, 2021. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/01/15/670012/>

Левшина Л.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

Завистовська Г.

*к.е.н., доцент кафедри фінансів
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

ДІЯЛЬНІСТЬ КОНТРОЛЬНИХ ОРГАНІВ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Протистояння наслідкам пандемії COVID-19 вимагало від урядів країн світу невідкладних і безпрецедентних рішень стосовно пошуку нових ресурсів для здійснення непередбачуваних витрат. Десятки держав з метою реагування на надзвичайні ситуації створили спеціальні фонди мобілізації грошових коштів, які нерідко оминають процес парламентського нагляду за бюджетом і механізми фінансового контролю. Як важливе джерело ризиків неналежного управління та корупції такі фонди потребують посиленої уваги з боку національних систем аудиту.

Зарубіжний досвід свідчить про випадки корупції щодо використання спрямованих на боротьбу з COVID-19 коштів: у Бразилії федеральні прокурори протягом першого півріччя 2020 року вже порушили понад 400 таких справ, в Колумбії підозрюваними у неналежному фінансуванні є 14 з 32 губернаторів країни, а в США франшиза Los Angeles Lakers отримала 4.6 млн. дол. від програми захисту заробітної плати для малого бізнесу [1]. Національна контрольна служба Великобританії (NAO) в оприлюдненому звіті про закупівлі, пов'язані з коронавірусом, виявила факт укладання урядом більше половини контрактів без конкурсних торгів на суму 10,5 млрд. ф. стерл.

[2], а Генеральний аудитор Південно-Африканської Республіки повідомив про завищення цін на закупівлі засобів індивідуального захисту у 5 разів [3]. Вищим органом аудиту в штаті Мічиган протягом березня-серпня 2020 року було розглянуто 663 закупівельні угоди, з яких в 14 угодах на загальну суму 23,4 млн. дол. 44% витрат не підтверджені документацією, а також виявлено нецільове використання 35,2 млн. дол. коштів закупівельних кредитних карток [4].

Успішна практика публікування звітності витрачання фінансових ресурсів у рамках бюджетних проектів, запровадження зручних онлайн-платформ з відкритими даними, зрозумілими для громадян, посприяла деяким ініціативам країн щодо покращення контролю за коштами в умовах пандемії (див. табл. 1).

Таблиця 1 - Допоміжні ініціативи деяких країн світу щодо контролю за витрачанням коштів в умовах пандемії

Країна	Заходи
<i>Бразилія</i>	створено інтернет-сторінку з відкритими даними для відстеження запланованих та фактичних федеральних витрат на зусилля з протидії коронавірусу
<i>Кенія</i>	Transparency International (Кенія) запустила програму відстеження допомоги з метою підвищення прозорості та підзвітності при мобілізації і використанні ресурсів для подолання кризи COVID-19
<i>Філіппіни</i>	опубліковано документ з джерелами доходу та відповідальними агентствами проектів, пов'язаних з COVID-19
<i>Індонезія</i>	Міністерство фінансів Індонезії та Світовий банк провели огляд державних витрат на боротьбу з COVID-19
<i>Мексика</i>	у рамках порталу відкритих даних включений спеціальний розділ, що стосується соціальних виплат та видатків на надзвичайні ситуації
<i>Камерун, Гамбія, Кенія, Ліберія, Малаві, Нігерія та Зімбабве</i>	FollowCOVID19Money відстежує державні витрати та міжнародну допомогу сільським громадам
<i>Парагвай, Колумбія</i>	уряд відкрито публікує дані контрактів на значні суми, які контролює громадянське суспільство, у тому числі, відстежуючи різницю в цінах на постачання захисних засобів від COVID-19.

Джерело: складено автором за матеріалами [5]

Так, у Грузії протягом 2016-2018 рр. було створено сайт BudgetMonitor з візуалізацією інформації про бюджет та результатами перевірок контрольних органів, що залучило спільноту до нагляду за державними витратами, а відкриття платформи Decide Madrid дозволило мешканцям столиці Іспанії визначити напрями використання 100 млн. євро бюджету. Завдяки українським платформам ProZorro та DoZorro за два роки громадяни повідомили про 14 тис. порушень, уряд заощадив 1 млрд. дол., 82% підприємців повідомили про скорочення корупції, 50% компаній подали заявки на держзакупівлі [5]. Унікальний підхід державного партнерства, що поєднує прозорість уряду з активною участю суспільства і наглядових установ, зміцнює національну систему аудиту та захищає інтереси населення.

Вищі органи фінансового контролю (ВОФК) на сьогоднішній день потребують підтримки, співпраці, створення додаткових сприятливих умов ефективного нагляду шляхом гарантування їх абсолютної незалежної діяльності, забезпечення достатніми ресурсами (включаючи інформацію про будь-які позабюджетні кошти спеціальних фондів) для формування відповідних високоякісних звітів, створення механізмів залучення громадськості до процесу аудиту, своєчасної реакції представників законодавчої та виконавчої влади на виявлені порушення і висвітлені рекомендації. Інноваційні засоби контролю ВОФК (проміжний аудит в Сьєрра-Леоне або паралельний контроль в Гондурасі) можуть стати взірцевими для багатьох країн світу[1]. Аудитори,

уряди держав, законодавці, засоби масової інформації та громадськість повинні працювати згуртовано для запобігання марнотратства, шахрайства та неправомірного зловживання повноваженнями не тільки в контексті викликів пандемії COVID-19, але й з метою покращення підзвітності в майбутньому.

Література:

5. All hands on deck: Harnessing accountability through external public audits. November 2020. URL: <https://www.internationalbudget.org/publications/all-hands-on-deck-harnessing-accountability-through-external-public-audits/> (дата звернення: 14.03.2021).

6. PPE suppliers with political ties given 'high-priority' status, report reveals. URL: <https://www.theguardian.com/politics/2020/nov/18/ppe-suppliers-with-political-ties-given-high-priority-status-report-reveals> (дата звернення: 14.03.2021).

7. Coronavirus in South Africa: Misuse of Covid-19 funds 'frightening'. URL: <https://www.bbc.com/news/world-africa-54000930> (дата звернення: 14.03.2021).

8. COVID-19 Expenditures. State of Michigan. Report № 000-2000-20C. January 2021. URL: <https://audgen.michigan.gov/wp-content/uploads/2021/01/r000200020C-0707.pdf> (дата звернення: 14.03.2021).

9. Un guide pour un gouvernement ouvert et le coronavirus: ouverture fiscale. URL: <https://www.opengovpartnership.org/fr/documents/a-guide-to-open-government-and-the-coronavirus-fiscal-openness/> (дата звернення: 14.03.2021)

Лижова Є.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
Науковий керівник - к.е.н., доцент, зав. кафедри обліку і фінансів, Глухова В. І.*

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

Прибуткове оподаткування у багатьох розвинутих країнах є одним з основних джерел доходів бюджету. В Україні прибуткове оподаткування предствлене податком на прибуток підприємств (ППП). Податок на прибуток посідає четверте місце серед основних бюджетоутворюючих податків (одразу після ПДВ, ПДФО та акцизного податку)

Питання податку на прибуток досліджували такі вчені: Дзвінська Ю.О, Стадник М.В., Стоян Ю.С., Піскова Ж.В., Ярема Б.П.

Відповідно до Бюджетного кодексу, доходи від сплати податку на прибуток розподіляються між державним та місцевими бюджетами у таких співвідношеннях:

- податок на прибуток підприємств (крім підприємств державної власності) – 90% до загального фонду державного бюджету, 10% до місцевих бюджетів;
- податок на прибуток підприємств державної власності - 100% до загального фонду державного бюджету;
- податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності – 100% до місцевих бюджетів [1].

Проаналізуємо динаміку ППП та його частки у доходах бюджету України та ВВП за 2017-2019 роки.

Таким чином, доходи бюджету від ППП за роки зростали: в абсолютному вимірі обсяги ППП до зведеного, державного бюджету зросли у 1,6 рази, до місцевих бюджетів – в 1,58 рази.

Таблиця 1 - Динаміка ПП та його частки у доходах бюджету України та ВВП

	2017	2018	2019
ВВП	2982920,0	3558706,0	3974564,0
Доходи зведеного бюджету, млн. грн.	1016969,5	1184290,8	1289849,2
Всього податкові надходження зведеного бюджету, млн. грн.	828158,8	986348,5	1070321,8
Доходи державного бюджету, млн. грн.	787471,1	920808,7	989619,9
Всього податкові надходження державного бюджету, млн. грн.	627153,7	753815,6	799776,0
Доходи місцевих бюджетів, млн. грн.	229498,4	263482,1	300229,3
Податкові доходи місцевих бюджетів, млн. грн.	201005,1	232532,9	270545,8
Податок на прибуток підприємств	73396,8	106182,3	117316,8
ППП до державного бюджету, млн грн	66911,9	96882,3	107086,3
ППП до місцевих бюджетів, млн грн	6484,9	9300,0	10230,5
ППП у ВВП, %	2,5	3,0	3,0
Частка ППП у доходах ЗБ, %	7,2	9,0	9,1
Частка ППП у доходах ДБ, %	9,3	11,5	11,9
Частка ППП у доходах МБ, %	32,0	40,3	39,1
Частка ППП у податкових доходах ЗБ, %	8,9	10,8	11,0
Частка ППП у податкових доходах ДБ, %	11,7	14,1	14,7
Частка ППП у податкових доходах МБ, %	36,5	45,7	43,4

Джерело: розроблено автором на основі [3]

Частка податку у ВВП зросла на 0,5%; частка податку у доходах зведеного бюджету зросла на 1,9%; у доходах державного бюджету – на 2,6%, у доходах місцевих бюджетів – на 7,1%.

Рис 1 наочно демонструє позитивну динаміку обсягів надходження податку на прибуток підприємств до державного та місцевих бюджетів та його частки у податкових доходах.

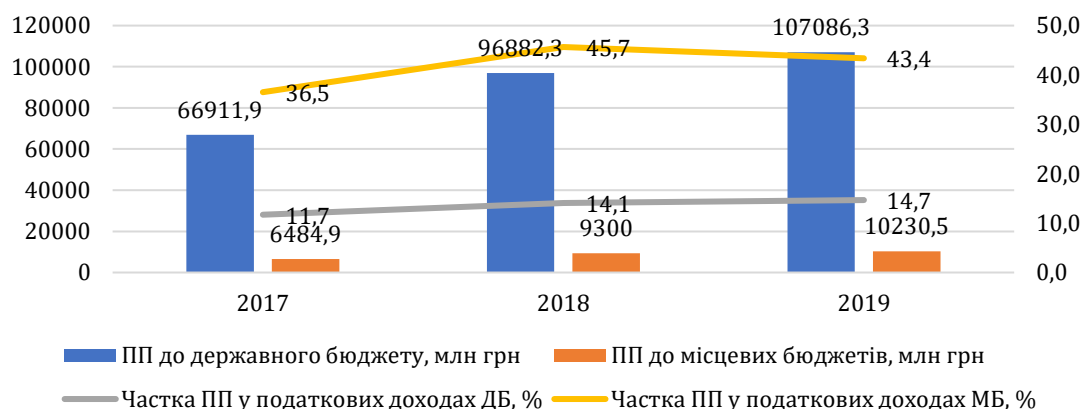

Рис 1 - Динаміка зростання ППП та його частки у податкових доходах державного та місцевих бюджетів України

Отже, податок на прибуток має тенденцію до зростання, є одним з головних бюджетоутворюючих податків та є джерелом наповнення як державного, так і місцевих бюджетів. Від ефективності його адміністрування залежить фінансове забезпечення держави та територіальних громад.

Література:

1. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 13.03.2021);

2. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19#Text> (дата звернення 13.03.2021);

3. Статистичний збірник Міністерства фінансів «Бюджет України - 2019». URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_\(for_website\)%20\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_(for_website)%20(1).pdf) (дата звернення 13.03.2021).

Лук'яненко А.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Рудик Н.В.*

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Бюджетно-податкова політика є засобом мобілізації і використання фінансових ресурсів держави. Через її вдосконалення здійснюється вплив на розвиток національної економіки, а саме: фінансування структурної перебудови та стимулювання розвитку пріоритетних секторів економіки, створення нових робочих місць, забезпечення соціальної підтримки найменш захищених верств населення тощо.

В Україні податкова система регулюється Податковим кодексом, проте в умовах пандемії COVID-19 з метою зменшення податкового навантаження на вітчизняний бізнес, було ухвалено низку законопроектів, зокрема доцільно виокремити наступні:

– Закон України від 17.03.2020 р. № 530-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)»;

– Закон України від 17.03.2020 р. № 533 – IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)».

– Закон України від 17.09.2020 р. № 905-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо уточнення окремих умов надання пільг із сплати туристичного збору та податку на нерухоме майно» [1].

Прийняття та імплементація змін до 9 кодексів України та понад 30 законів України сприяли формуванню виваженої податкової політики під дією викликів пандемії COVID-19, а також значному зменшенню податкового навантаження на бізнес та забезпечення виконання державного бюджету 2020 року за умови відповідних коригувань. Окрім цього слід відмітити зміни затверджені Кабінетом Міністрів України від 14.09.2020 р. до Податкового кодексу України та деяких інших законів України в частині забезпечення збалансованості бюджетних надходжень, які сприятимуть збільшенню надходжень податків і зборів до Державного бюджету у 2021 році на 2,7 млрд гривень [2].

З метою підвищення ролі податкової системи в прискоренні економічного розвитку необхідно розробити дієву податкову політику спрямовану на стимулювання вітчизняного виробництва, інноваційно-інвестиційної діяльності, а також посилення регулюючої і контролюючої функцій держави щодо сплати податків; необхідно впровадити диференційовану ставку податку на прибуток в залежності від виду

діяльності підприємства; регресивне оподаткування галузей, що сприяють розвитку науково-технічних розробок та нарощення обсягів виробництва.

Висновок. Таким чином, податкова політика в умовах зростання публічних витрат та появи нових загроз і викликів для суспільства, зокрема спричинених пандемією COVID-19, стає найважливішим фактором забезпечення фінансової безпеки держави.

Література

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо уточнення окремих умов надання пільг із сплати туристичного збору та податку на нерухоме майно: Закон України № 905-IX від 17.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/905-20#Text>.
2. Фугело П., Савіцька С. Вплив пандемії covid – 19 на наповнення місцевих бюджетів. Економічний дискурс. 2020. Випуск 2. С. 86–88.

Малишко В., Макарчук І.

*к.е.н., доценти кафедри фінансів, банківської справи та страхування
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*

ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Процеси глобалізації мають подвійний вплив на національну економіку та стан її державних фінансів. З одного боку, вони відкривають нові можливості для економічного зростання завдяки розширенню торгівлі, обсягів фінансових операцій, інвестицій та технологічного обміну, а з іншого – збільшують залежність країн від стратегічних партнерів, підвищують чутливість національної економіки до дії зовнішніх шоків, формують різні канали втечі капіталу.

Відповідно до теоретичних концепцій глобалізація сприяє прискоренню зростання національних економік завдяки підвищенню їх продуктивності, особливо в країнах, яким бракує власних фінансових ресурсів та інноваційних технологій. Однак у країнах з малоефективними урядами та слабкою фінансовою системою в умовах зростаючої інтеграції та взаємозалежності фінансово-економічних систем світу виникає небезпека фінансової дестабілізації [1, с. 5].

Дослідженням питань державних фінансів України присвячено праці відомих вітчизняних науковців, серед яких Т. Боголіб, І. Луніна, О. Лютий, О. Молдаван, Ц. Огонь, В. Опарін, В. Федосов, І. Чугунов та інші.

Державні фінанси відіграють важливу роль у розвитку будь якої країни. Особливого значення набувають питання розвитку сектору державних фінансів у країнах із перехідною економікою. Адже на нього припадає не лише розв'язання проблем формування ринкової економіки, а й фінансове забезпечення проведення реформ практично в усіх сферах діяльності. Водночас із використанням ресурсів, накопичених у секторі державних фінансів, розв'язуються проблеми забезпечення стабільності розвитку країни (в економічній, політичній, соціальній та інших сферах), підтримки економічного зростання, цінової й валютної стабільності тощо.

Натомість дослідженню зазначених проблем у нашій країні приділяється недостатня увага. У працях вітчизняних науковців містяться дещо спрощені визначення державних фінансів, мало пристосовані для використання на практиці. Державні

фінанси не виділяються як окрема, порівняно самостійна сфера в рамках економічного сектору країни.

Недостатньо чіткою є класифікація основних складових державних фінансів і функцій, які покладаються на дану сферу в цілому та її окремі елементи.

Головне призначення державних фінансів полягає в тому, що через всілякі фінансові структури держава цілеспрямовано впливає на виконання таких завдань економічного і соціального розвитку суспільства, як: забезпечення прав і свобод людини, соціальних гарантій і інших заходів. Виконання передбачених завдань досягається за допомогою вживання ефективних методів, інструментів і важелів здійснення мобілізації фінансових ресурсів у розпорядженні держави, їх раціонального розміщення і економічного використання з метою сприяння соціально-економічного розвитку суспільства. Система фінансових методів, інструментів і важелів мобілізації фінансових ресурсів складає механізм управління фінансами в державі. Від рівня досконалості механізму залежать темпи економічного і соціального розвитку і добробут населення [2].

8 лютого 2017 року на засіданні Уряду було затверджено нову Стратегію управління державними фінансами на 2017-2021 роки, розроблену Міністерством фінансів України.

Метою Стратегії є побудова сучасної та ефективної системи управління державними фінансами, яка здатна надавати якісні державні послуги, ефективно акумулювати ресурси та розподіляти їх у чіткій відповідності з пріоритетами розвитку держави у середньо- та довгостроковій перспективі.

Впровадження нової Стратегії управління державними фінансами включає запровадження середньострокового бюджетування. Це означатиме розподіл бюджетних ресурсів згідно з пріоритетами розвитку на 3 роки, а також розробку чітких цілей розвитку на 5 років та ключових показників ефективності для оцінки імплементації Стратегії.

Важливість розробки Стратегії державних фінансів також підтримана міжнародними зобов'язаннями України перед ЄС та МВФ [3].

Перехід до стабільного економічного зростання в Україні залежить від темпів відновлення зовнішнього й внутрішнього попиту. Це має стати наслідком результативних заходів держави в напрямі формування засад стабільного розвитку вітчизняного виробництва, передусім за рахунок зміцнення внутрішнього ринку та державної підтримки реального сектору економіки, а також відновлення фінансової системи. Заходи щодо збереження фінансової стабільності й забезпечення стійкого розвитку державних фінансів мають бути спрямовані на зменшення доларизації економіки та недопущення зловживань на валютному ринку країни, розвиток імпортозаміщення, підвищення привабливості безготівкових розрахунків; стимулювання кредитних операцій комерційними банками реального сектору економіки; проведення урядом і Національним банком України узгодженої бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики, спрямованої на забезпечення економічного зростання [4].

Стабілізації державних фінансів України, в умовах глобалізації, має сприяти реалізація таких заходів: проведення послідовної політики зі скорочення зовнішнього

суверенного боргу та посилення контролю використання запозичених фінансових ресурсів; моніторинг та підтримка безпечного рівня гарантійних зобов'язань уряду, включаючи зобов'язання за кредитами, отриманими від міжнародних фінансових організацій; оптимізація структури золотовалютних резервів України з урахуванням динаміки розвитку європейської валютно-фінансової системи; підвищення ефективності управління борговими зобов'язаннями суб'єктів державного сектору, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; скорочення дефіциту державного бюджету впродовж наступних років.

Література:

1. *Розвиток державних фінансів України в умовах глобалізації*: кол. моногр. / [Луніна І.О., Булана О.О., Фролова Н.Б. та ін.] ; за ред. д.е.н. І.О. Луніної ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2014. 296 с.
2. Радіонов Ю. Д. Державні фінанси в системі забезпечення соціально-економічного розвитку України. URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/Npndfi_2014_2_5%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/Npndfi_2014_2_5%20(1).pdf).
3. Кабінет Міністрів ухвалив Стратегію управління державними фінансами на 2017-2021 роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/249723040>.
4. Квач Я. П. Проблеми та перспективи реформування державних фінансів в Україні. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. Серія : Економічні науки. 2015. № 1(1). С. 188-195. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2015_1%281%29_28.

Мартінова О.

*«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 1 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Степура М.М.*

АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Проблеми макроекономічної стабілізації і економічного зростання останніми роками знаходяться в центрі уваги учених, політиків і практиків. Ключовим чинником економічного зростання, як свідчить досвід найбільш розвинених країн, стають інвестиції в людський капітал, в якість життя населення.

Для створення передумов до прогресивного інвестиційного клімату розвитку економіки потрібно посилення державного впливу на її параметри з метою пристосування до зовнішніх умов, що динамічно змінюються. Очевидно, що досягнення стійкого економічного зростання вимагає пошуку більш ефективних заходів державного впливу з оптимізації структури інвестицій, усуненню структурних диспропорцій, що накопичилися.

У цій ситуації дуже важливо, щоб Україна займала місце активного та потужного суб'єкта, а не пасивного об'єкту впливу з боку великих держав та глобальних політичних і економічних структур. Участь України у глобальних і регіональних інтеграційних процесах має бути гнучким і ефективним інструментом реалізації її національних інтересів і знаходити своє відображення у відповідних концепціях, стратегіях, програмах розвитку.

Кризові процеси у світовій економіці загострюють увагу на питаннях подолання деструктивних факторів, у разі збереження яких в економіці України фінансово-економічна криза буде розгортатися, в результаті чого показники розвитку економіки

та відповідні соціальні стандарти життя населення погіршуватимуться, а звідси і обмежуватимуться можливості подальшого розвитку України.

Стратегія виходу із економічної кризи, що реалізується більшістю держав світу на сьогодні, як правило, базується на кейнсіанських рецептах "оздоровлення" економіки, шляхом стимулювання внутрішнього попиту та поживлення фінансового сектора. Фактори, які визначатимуть вихід національної економіки із кризи та перспективи подальшого розвитку, умовно можна згрупувати у три блоки: 1) фактори інституційного середовища; 2) фактори, які характеризують ефективність організаційно-економічного механізму державного регулювання; 3) фактори ефективності розподілу та використання ресурсів економіки.

У період макроекономічної стабілізації інноваційна діяльність і структурна перебудова економіки країни в цілому і окремих виробництв припускають значні, масштабні інвестиції. Інновації тісно пов'язані з інвестиціями і припускають істотні обсяги капітальних вкладень. У ринковій економіці основні функції інвестиційного забезпечення розвитку виробництва лежать на промислових підприємствах, які об'єктивно зацікавлені в розвитку інноваційних процесів в умовах конкурентного ринку. Збільшення інвестицій в реальний сектор української економіки покликане вирішити два основні завдання.

По-перше, необхідно призупинити масове вибуття основних засобів, яке пов'язане із загрозами наростання техногенних катастроф практично в усіх галузях виробництва.

По-друге, саме зараз важливо закласти основи для поступової переорієнтації економіки, припускаючи впровадження прогресивних високих технологій і перехід до технологічних пристроїв більш високих рівнів. Інакше економічний підйом не зможе перейти в стадію стійкого і довготривалого економічного зростання.

Сучасний механізм реформування економіки потребує істотного вдосконалення, у тому числі і в області формування інвестиційного ринку. Зміст цих змін торкається переорієнтації інвестиційної політики держави на розширення і зміцнення власної фінансової бази економіки, відмови від застосування таких інструментів фінансово-кредитної політики, які деформують цю базу, застосування заходів державного регулювання інвестиційного ринку.

Головним стимулом для поліпшення інвестиційного клімату в країні є збільшення вітчизняних інвестицій. Приплив іноземних інвестицій відбувається тоді, коли інтенсивні вкладення в національну економіку здійснюють як господарюючі суб'єкти, так і державний сектор приймаючої країни. Тому для України стратегічна проблема полягає в тому, щоб визначити умови і стимули для росту внутрішніх інвестицій як бюджетних, так і приватних. Перевага цієї стратегії економічного зростання полягає в тому, що вона не лише сприяє насиченню ринку зарубіжними товарами, але і стимулює внутрішні відтворювальні процеси, технічний прогрес, оновлення основних засобів, зростання зайнятості та доходів бюджету.

Вирішення зазначених проблем вимагає оновлення інструментарію макроекономічної стабілізації. На сьогодні стратегічними цілями модернізації важелів фінансової політики є такі:

- нарощування фінансування модернізаційних процесів у спосіб кредитування довгострокових інвестицій у реальний сектор економіки;
- удосконалення інституційного забезпечення інвестиційного процесу у спосіб створення й розвитку спеціалізованих інвестиційних кредитно-фінансових установ; формування бюджету розвитку;
- створення умов для інвестиційної активності фізичних осіб у спосіб розвитку системи колективного інвестування, поширення в обігу фінансових інструментів для індивідуальних інвесторів, інтенсифікації пенсійної та страхової реформи;
- розвиток і підвищення стійкості вітчизняного фінансового ринку як інструменту акумулювання й розміщення довгострокових інвестицій;
- формування інструментарію забезпечення довгострокової прогнозованості курсової динаміки й компенсації валютних ризиків;
- підвищення рівня координованості заходів фінансового нагляду України із відповідними заходами зарубіжних країн для послаблення регулятивного, валютного, процентного арбітражу, забезпечення збалансованості потоків капіталу через кордони України;
- удосконалення системи збору й оброблення інформації для забезпечення прозорості функціонування фінансової системи в цілому та надвеликих фінансових інститутів зокрема;

Література:

1. А. Олешко. Антикризова політика національних держав у контексті подолання соціально-економічних наслідків COVID-19/ А. А. Олешко, О. В. Ровнягін //Ефективна економіка. 2020. №4.
2. Желюк Т.Л. Макроекономічна оцінка передумов для виходу України з кризи і забезпечення успішного довгострокового розвитку / Т.Л. Желюк // Бюлетень міжнародного нобелівського економічного форуму, 2010. № 1 (3). Т 2. С. 98 107.
3. Ширнаєва С.Ю. Макроекономічна стабілізація після криз 1998 і 2008 років: статистичний аспект / С.Ю. Ширнаєва // Фундаментальні дослідження. 2011. №12. С. 666—670.
4. Перспективи економіки України в умовах глобальної макроекономічної нестабільності / Я.А. Жаліло, Д.С. Покришка, Я.В. Белінська, А. П. Павлюк [та ін.]. К.: НІСД, 2013. 120 с.

Марченко І.

«Митна справа», 3 курс

ДВНЗ «Київський національний економічний Університет імені Вадима Гетьмана»

Славкова А.

к.е.н., доцент кафедри фінансів

ДВНЗ «Київський національний економічний Університет імені Вадима Гетьмана»

ЕКОЛОГІЧНЕ ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Екологія – це світ, що оточує кожну людину, яка живе на Землі. Актуальною темою на сьогодні стала екологічна ситуація на планеті, адже вона щодня змінюється не в кращий бік. Завданням кожної держави, зокрема і України є позитивний вплив на екологічну систему на її території за рахунок цільового фінансування екологічних ризиків, не допускаючи погіршення екологічної ситуації, тому що потім це може призвести до страшної катастрофи на всій планеті. Зупинимося докладніше на дослідженні стану фінансування природоохоронних заходів в Україні, структури витрат

на охорону навколишнього природного середовища, виявленні особливостей фінансування цього процесу, як держава протидіє природним катаклізмам і яких заходів дотримується, щоб уникнути небезпеки.

Для України, на котрій лежить і ще довго лежатиме тавро аварії на Чорнобильській АЕС як найбільшій техногенній катастрофі ХХ століття, відсутність ефективної екологічної політики та фінансування означає передусім атрофію інстинкту самозбереження [1]. Відбувається це все через недостатній рівень екологічної свідомості народу України, де більша частина населення не представляє ніякої реакції на надмірне забруднення довкілля, з чого випливає лише марнотратне використання природних багатств та нецільове використання надходжень екологічного податку до публічних фінансових фондів. Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», доходи Державного бюджету склали 1095,58 млрд грн., видатки - 1182 млрд грн. У 2020 р. усього на охорону природи було витрачено приблизно 8 млрд грн., що становить 0,2% ВВП України. Для порівняння держави-члени ЄС у 2018 р. на захист довкілля витратили майже 2% ВВП [2], що в 10 разів більше ніж в Україні. Хіба цього достатньо для того, щоб забезпечити державу від екологічних катастроф? Однозначно недостатньо.

Сучасний стан довкілля в Україні критичний через недостатню кількість фінансування з боку держави. Тому що всіх надходжень замало для вирішення екологічних проблем, які сьогодні існують в Україні. Надходження екологічного податку, що становить 2779,6 млрд грн. значно перевищують витрати бюджету 522,3 млрд грн. на цільові природоохоронні заходи, а це має ознаки неефективного та нецільового використання екологічного податку і є порушенням Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [3]. Особливу роль з фінансування державою екології грає корупція, адже зазначене питання одне з найнебезпечніших видів злочинної поведінки людей, тяжкі наслідки якої часто наносять неконтрольований та невідновлюваний характер.

Дотримання певних принципів буде ефективність фінансування екологічних заходів. Основний відомий – «забруднювач платить». Тобто будь-який суб'єкт господарювання несе фінансову відповідальність забруднюючи навколишнє середовище, за невиконання встановлених екологічних вимог [4].

Кабінет Міністрів України постановою від 27.05.2020 № 425 «Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» перейменував Міністерство енергетики та захисту довкілля України на Міністерство енергетики України [7]. Видатками на екологію з державного бюджету у 2020 році опікувалося Міністерство енергетики та захисту довкілля. Його річний бюджет склав 16,1 млрд грн, що становить 1,4% від загальної суми видатків бюджету та 0,4% ВВП. Однак це кошти не лише на захист навколишнього середовища. Вже до бюджету нового Міністерства енергетики України "перекочували" витрати колишнього Міністерства енергетики та вугільної промисловості. Серед найбільших витрат об'єднаного Міністерства — управління водними ресурсами, реструктуризація вугільної галузі та подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. Сумарно ці статті охоплюють 71% бюджету Міністерства. На програми з охорони природи, збереження заповідного фонду, охорону та захист лісів, зменшення викидів парникових газів піде близько 1,3 млрд грн або 8%

видатків відомства. Оскільки не всі бюджетні програми на 2020 рік є у вільному доступі, більшість аналізу зроблено на основі бюджетних програм 2019 року [5].

Якщо зануритись в екологічні ризики, можна сказати, що їх існує понад десятки, може й сотні і всі вони по-своєму несуть великі збитки у бюджет України. Глобальними проблемами в екології нашої держави є атомна енергетика та радіаційне забруднення, стан атмосферного повітря, стан водних ресурсів, деградація земель, відходи, втрата біорізноманіття. На сьогоднішній день важливе значення має формування і запровадження дієвих економічних інструментів раціонального природокористування, серед яких виділяють: податки, платежі, фінансову допомогу, кредити на обмеження викидів, платні дозволи на викиди, квоти, допуски чи граничні показники рівня забруднюючого викиду, ліцензії, створення організаційно-економічних умов для інноваційного підприємництва в екології, виробництва екотехніки та екотехнологій, утилізації відходів, розвиток екологічного аудиту, тощо. Для забруднювачів створюють платні дозволи для зменшення своїх викидів до рівня, нижчого від установлених меж, щоб продавати різницю між реальними і дозволеними викидами іншим [6].

Природним ризикам можна запобігти при правильному фінансуванні і ставленні людей до екології. Щодо подолання ризиків зі сторони людей можна запропонувати: сортування сміття вдома, зменшити споживання пластику, купувати каву у свою термкружку, менше користуватися особистим автомобілем, або перейти на електокар, здати свої речі у переробку або експлуатацію, обирати потяг або автобус замість літака, доплачувати за енергоощадливість, утеплювати будинки, зменшити користування дизельним транспортом тощо. Зі сторони держави своєчасно реагувати на екологічні проблеми, щоб не переплачувати вдвічі, а то й втричі, виділяти достатню кількість коштів на фінансування екологічних проблем.

Отже, можна сказати, що Україна приділяє мало уваги фінансуванню екології та екологічним ризикам. Відповідно обов'язковою умовою покращення екології є збільшення фінансування природокористування. Дослідивши основні економічні інструменти та адміністративні важелі регулювання природоохоронної діяльності, що є в Україні бачимо, що подальше удосконалення і застосування є доцільним і необхідним, оскільки система екологічного фінансування в Україні ще не зовсім досконала.

Література:

1. Голян В. Екологічне благополуччя України: фінансувати, не можна заборонити. 2020. URL: <https://zn.ua/ukr/ECOLOGY/ekologichne-blagopoluchchya-ukrayini-finansuvati-ne-mozhna-zaboroniti-348163.html>
2. Eurostat. Environmental protection expenditure accounts. Eurostat. 2018. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Environmental_protection_expenditure_accounts
3. Реформування сфери економічних Фінансів: концепція від Професійної асоціації екологів України. Ecobusiness. 2020. URL: <https://ecolog-ua.com/news/reformuvannya-sfery-ekologichnyh-finansiv-konceptsiya-vid-profesijnoyi-asociaciyi-ekologiv>
4. Екологічне право: підруч. для студ. Юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2013. – С. 138-142. URL: https://pidru4niki.com/1678022855692/pravo/dzherela_finansuvannya_ekologichnih_zahodiv_progr_ am_fondi_ohoroni_navkolishnogo_prirodnogo_seredovischa
5. Савісько М. Скільки Україна витрачає на покращення екологічної ситуації? Занадто мало. *Економічна правда*. 21.01.2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/01/21/656053/>
6. Фінансові аспекти удосконалення структури екологічного управління. Osvita.ua. 2020. URL:

Мацьовита С.

студентка 4 курсу

ДВНЗ «Київський національний економічний Університет імені Вадима Гетьмана»

Науковий керівник: старший викладач кафедри фінансів Максименко А. А.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ХЕДЖУВАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ПОХІДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УКРАЇНІ

У сучасних реаліях ринок цінних паперів України перебуває у занепаді та рецесії. Тому для гравців ринку питання захисту себе від грядущих ризиків залишається актуальним. Даному питанню уділяли увагу у своїх наукових роботах багато вчених, таких як Ф. Шарп, Г. Дж. Александер, Д.В. Бейлі й А.Н.Буренін та інші.

Одним із методів управління ризиками є хеджування за рахунок деривативів. Не зважаючи на те, що ця практика визнана ефективною і є популярною на ринках економічно розвинутих країн, в Україні вона не набула широкого поширення.

Хеджування являє собою метод управління фінансовими ризиками, що полягає у застосуванні деривативів і допомагає учаснику угоди в повному обсязі або хоча б частково покрити свої втрати від раптової негативної зміни кон'юнктури ринку. Використовуючи такий метод можна максимально знизити рівень невизначеності майбутніх грошових потоків і захиститись від великих збитків [1].

Сутність хеджування будь-якого фінансового ризику полягає в завчасному встановленні обумовленої вартості фінансового інструмента (з яким працює суб'єкт ринку) тим самим, захищаючи себе від ще більших збитків при зміні цієї ціни в майбутньому. Однак, при хеджуванні потрібно визначити його економічну доцільність і спрогнозувати зміну ціни на конкретні фінансові інструменти. Ці дії є невід'ємними етапами процедури управління ризиком, результатом якого стає обґрунтування необхідності використання ринку похідних фінансових інструментів при хеджуванні, а також прийняття рішення про термін і спосіб їхнього використання.

Що стосується мети хеджування, то вона полягає у перекладанні ризику зміни ціни з однієї особи на іншу. Хеджування здійснюється професійними учасниками фінансового ринку з використанням широкого спектра похідних фінансових інструментів (форвардні та ф'ючерсні контракти, опціони та валютні свопи). У даному процесі деривативи виконують функцію перерозподілу грошових потоків у різні сфери [2].

Під час процесу вибору виду похідного фінансового інструменту, що планується використовувати для хеджування ризиків, важливим етапом є визначення основних чинників, що мають прямий вплив на вартість деривативів. Серед таких факторів, що впливають на вартість похідних фінансових інструментів, є тип інструменту і ціна його експірації, поточна ринкова ціна базового активу на ринку спот та її волатильність, витрати на володіння, зберігання і страхування цього активу, ставки дисконтування і оподаткування, валютні курси тощо [3].

Також важливими факторами є арбітражні та спекулятивні операції на терміновому ринку. Арбітражери і спекулянти врівноважують ринкові ціни, купуючи чи продаючи недооцінені чи переоцінені активи.

Ще одним важливим фактором є термін виконання директиву. Так якщо він має обмежений термін обігу, то його вартість прямопропорційна строку дії контракту, тобто чим більший термін обігу, тим більша вартість, і навпаки.

Зараз іноземні вчені велику увагу приділяють вивченню попиту на фінансові інструменти з боку не тільки фінансових компаній як фактору формування ціни на нього. Таким чином, було встановлено, що зарубіжні підприємства здійснюють хеджування ризиків похідними фінансовими інструментами, переслідуючи мету максимізувати вартість компаній або ефективність управління. Деривативи дійсно можуть максимізувати вартість фірми, здійснюючи вплив на грошові потоки підприємства після оподаткування та на його фінансові витрати при форс-мажорі [4].

Окрім цього, застосування лінійних деривативів у хеджуванні робить співробітництво на міжнародному товарному та фінансовому ринках безпечнішим, а також підвищує економічну ефективність діяльності підприємства, даючи їм можливість отримати вищий рівень коефіцієнту боргу до власного капіталу.

Необхідно більш детально розглянути класичні деривативи, що використовуються для хеджування ризиків. Виділяють наступні класичні інструменти хеджування:

- форвард – угода між двома учасниками ринку про постачання в майбутньому певного активу на умовах і у термін, визначених у цьому договорі;
- ф'ючерс – це біржовий інструмент, що являє собою договір зобов'язання купити або продати конкретно визначену кількість цінних паперів або товарів за такою ціною, що була погоджена під час вільного біржового торгу, до того ж всі умови цього договору уніфіковані, а строки виконання варіюються від кількох тижнів до декількох місяців;
- опціон – контракт, відповідно до якого один із учасників угоди (продавець) приймає на себе зобов'язання, виписуючи та продаючи опціон, а інша (покупець) купує й одержує право протягом обумовленого в договорі терміну купити або продати предмет угоди;
- своп – це операція обміну зобов'язаннями або активами, що проводиться учасниками угоди з метою поліпшення їхньої структури, зниження ризиків і витрат чи одержання прибутку.

Як можна помітити усі вони досить подібні, однак, вони мають свої характерні особливості, що відрізняють їх один від одного. Так основними відмінностями між ф'ючерсом і форвардом є те, що перший є об'єктом виключно біржової торгівлі, в той час як останні вільно укладаються між суб'єктами поза біржою.

Їхнє використання обумовлює виникнення певних переваг і недоліків. Серед переваг ф'ючерсів головною є підвищена ефективність хеджування внаслідок того, що кредитний ризик перекладається з контрагентів угоди на біржу, оскільки саме вона гарантує своєчасність і повноту розрахунків за цим контрактом. Недоліком ж є те, що хеджеру дуже важко знайти такий ф'ючерс, який би повністю відповідав його потребам,

оскільки такий контракт складається з уніфікованими умовами, в тому числі і зі стандартизованими об'єктом та термінами.

Ще одною відмінністю ф'ючерсів від форвардів є те, що останні, оскільки укладаються безпосередньо сторонами, дають значно більшу свободу вибору, дозволяючи учасникам самостійно визначати умови, які б відповідали їхнім потребам. Цей аспект можна занести до переваг форвардів, однак існує і істотний недолік, що полягає у відсутності вторинного ринку. Це позбавляє контракт ліквідності і перетворює його на носія кредитного ризику.

Щодо опціонів, треба зазначити, що вони можуть бути як біржові, так і небіржові. Вони бувають двох видів: опціони на покупку (call) та опціони на продаж (put). Порівнюючи їх з ф'ючерсами, їхньою вагомою перевагою є менші початкові витрати при укладанні угоди, оскільки покупець опціону має сплатити тільки премію, яка часто розраховується як невелика частка активу, що хеджується. Це робить опціон найперспективнішим інструментом хеджування.

Розглядаючи свопи, треба звернути увагу на те, що основними видами є відсотковий і валютний. Їхньою значною перевагою є практично відсутність обмежень по операціям, що характерні для ф'ючерсів і біржових опціонів. Як і під час укладання форварду, учасники можуть вільно встановлювати умови і строки закінчення зобов'язань, які б задовольняли їхні потреби.

Однак, як і у форвардів, позабіржовий характер свопів є їхнім серйозним недоліком, оскільки виникають ризики невиконання контрагентом своїх зобов'язань. На сучасному українському фінансовому ринку свопи не стали дуже популярними. Однак, своп має значний потенціал стати важливим інструментом внутрішньо-фірмового планування управління активами і структурою капіталу.

На даний момент українські підприємства, що займаються експортно-імпортною діяльністю, не поспішають використовувати інструменти хеджування. Тому на порядку денному є питання проведення просвітницької роботи на тему використання деривативів серед суб'єктів підприємницької діяльності, впровадження оптимізації податкового стимулу і законодавчого регулювання у сфері здійснення операцій з похідними фінансовими інструментами [5].

Для підвищення якісних характеристик і рейтингової оцінки похідних фінансових інструментів як елементів хеджу необхідно запровадити і лістингові вимоги до їхніх емітентів [6].

Висновки. В сучасній Україні хеджування за використанням деривативів не є популярною операцією, на відміну від країн Заходу. Така тенденція обумовлена не сформованістю нормативно-правової бази регулювання фінансовими ризиками, фінансовою неграмотністю суб'єктів бізнесу, які надають перевагу більш консервативним і в той же час дорожчим методам забезпечення мінімізації фінансових ризиків, а також не достатньо ефективним рівнем функціонуванням бірж. Ці фактори вимагають термінового усунення, оскільки хеджування за допомогою похідних фінансових інструментів робить співробітництво на міжнародному товарному та фінансовому ринках безпечнішим.

Література:

1. Буренко К. В. Світовий досвід хеджування валютних ризиків та його використання в Україні / К. В. Буренко // Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка». 2014. Т. 19, вип. 2 (5). С. 110–114.
2. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua/povidomyty-pro-koruptsiyu/>
3. Міщенко В.І. Фінансові деривативи: аналітичні та облікові аспекти: Монографія. – К.: КНЕУ, 2012. – 263 с
4. Ahmad N., Haris B. Factors for using derivatives: evidence from Malaysian nonfinancial companies // Research Journal of Finance and Accounting. 2012. Vol. 3. №9. P. 79—87.
5. Комплексна Програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс] : затв. Постановою Правління Національного банку України 18.06.2015 р. № 391 (у редакції рішення Правління Національного банку України від 16.01.2017 р. № 28-рш). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15>
6. Баторшина, А. Ф. Перспективи розвитку фінансового інжинірингу в Україні та світі [Електронний ресурс] / А. Ф. Баторшина, Т. Ю. Лебедева // Ефективна економіка. 2012. № 1. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=882>

Мельник М.

«Підприємство, торгівля та біржова діяльність», 1 курс

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Степура М.М.

ВЕКТОРИ ПРОТИДІЇ ВИКЛИКАМ КРИЗИ COVID-19 У ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Більшість країн світу вживають невідкладних заходів, що спрямовані на захист бізнесу та населення від економічних і соціальних потрясінь, викликаних пандемією COVID-19 і запровадженням відповідних карантинних обмежень.

Заходи, що застосовуються при цьому, переважно мають макроекономічний характер і зосереджені на зусиллях центральних банків щодо підтримки ліквідності фінансової системи. У більшості країн вживаються фінансові заходи, які охоплюють широкий спектр фіскальних стимулів (зниження рівнів податкових ставок, відкладення строків нарахування платежів, звільнення від сплати податків), субсидії на заробітну плату, допомогу з безробіття, відстрочення комунальних і рентних платежів, пільги щодо іпотечних платежів, одноразові виплати домогосподарствам, позики та кредитні гарантії для бізнесу, а також державні інвестиції у проблемні компанії.

В умовах призупинення функціонування цілих сегментів світової економіки гостро виникають питання щодо удосконалення податкових систем й задіяння їх не лише з фіскальною метою, а й для використання їхнього потенціалу як важливого інструменту регулювання соціально-економічних процесів, що повинен відіграти значну роль у сприянні полегшенню фінансових та економічних потрясінь.

Виклики та загрози, спричинені пандемією COVID-19, вимагають від Уряду України ухвалення швидких і дієвих рішень щодо посилення гнучкості податкової політики та реалізації заходів для пом'якшення негативних соціально-економічних наслідків, насамперед із метою збереження доходів населення та робочих місць.

Доцільно визначити такі основні напрями подолання викликів кризи COVID-19 у фінансово-економічній сфері:

1. Розвиток співпраці з міжнародними установами у фінансовій сфері. Для України нагальним на часі є продовження співпраці з МВФ та іншими міжнародними установами для рефінансування поточного боргу та фінансування дефіциту бюджету. Крім того, важливою є співпраця з такими міжнародними партнерами, як Світовий банк і структури ЄС (ЄБРР та Єврокомісії), від яких очікується фінансова допомога для підтримки бюджету й фінансування боротьби з коронавірусом. Слід відзначити неприпустимість дефолтного сценарію для України, оскільки це підірве базис міжнародного співробітництва та поставить реформи і можливість подальшого розвитку під загрозу.

2. Підтримка фінансової сфери. Для фінансової системи, яка матиме змогу адекватно реагувати на пандемію, необхідною умовою є запровадження комплексу заходів щодо здійснення підтримки:

- кредитування – забезпечення можливості фінансово-кредитних установ продовжувати кредитування. Можливе застосування різних схем: гарантування позик, реструктуризація позики, випуск антициклічних буферів капіталу та заохочення до використання буферів капіталу та ліквідності;

- фінансування та ліквідності – дії владних структур щодо підтримки ринків фінансування у національній валюті, зокрема через засоби банківського та ринкового фінансування або придбання активів, а також засоби, що забезпечують доступ до іноземної валюти;

- функціонування ринку – заходи влади у сфері ринкового регулювання для підтримки операцій на фінансових ринках, включаючи посилений нагляд за ринком або механізми контролю за нестабільністю;

- забезпечення безперервної діяльності органів влади, їх наглядової та регуляторної діяльності.

3. Підтримка малого та середнього бізнесу. Незважаючи на те, що великий бізнес доволі швидко адаптується до обмежень, малий та середній бізнес зазнали найбільш деструктивного впливу в умовах пандемії. За даними Американської торгівельної палати в Україні, на діяльність вітчизняних підприємств найбільше вплинули: поширення COVID-19, криза на міжнародних фінансових ринках, відсутність співпраці з МВФ і ризик дефолту. При цьому ефективність податкових заходів підтримки оцінюється низько.

Найбільшій популярності здобули заходи із забезпечення ліквідності бізнесу – зниження або відтермінування податків, надання податкових пільг, полегшення кредитного навантаження, а також надання субсидій на заробітну плату. Так, Грузія знизила податки для громадян з низькими доходами. Багато країн підтримують підприємства у найбільш постраждалих галузях прямими субсидіями. Україна повинна наслідувати успішні сценарії сусідніх країн та швидко реагувати на поставленні загрози.

4. Своєчасна та адекватна оцінка фінансових ризиків і вразливих місць. Державні органи повинні постійно оцінювати фінансові ризики та вразливості, пов'язані із пандемією COVID-19, регулярно проводити моніторинг викликів, обговорення ризиків та обмін досвідом щодо їх подолання. Крім того, варто розуміти, що рішення щодо формування фіскальної політики приймаються із часовим лагом. Враховуючи

інерційність її розробки, можна констатувати невисоку частоту структурних змін політики залежно від економічної динаміки.

5. Забезпечення координації фінансово-економічної політики. Державні органи, у межах своїх повноважень, повинні забезпечити тісне співробітництво та координацію дій між собою, а також із бізнес-структурами та учасниками фінансового ринку, задля підтримки національної фінансової стабільності, підтримки функціонування ринків і збереження спроможності фінансової системи забезпечувати зростання економіки.

Микитенко В.

*доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник,
відділ методології сталого розвитку, ДУ «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку НАН України»,*

Шелудько Н.

*доктор економічних наук, професор, завідувач відділу грошово-кредитних відносин,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»*

РОЗВИТОК ІНДУСТРІЇ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ «НОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ» СВІТОГОСПОДАРСЬКОЇ ДИНАМІКИ

Неологізм «нова реальність» почав використовуватися економістами-аналітиками у контексті обговорення перспектив світової господарської динаміки після Великої рецесії 2008-2009 рр. Цей неологізм активно дискутувався аналітиками компанії PIMCO (Pacific Investment Management Company, Каліфорнія, США). Зокрема очільник PIMCO за результатами аналізу можливих макроекономічних наслідків Великої рецесії і досвіду проведення антикризової політики визнав високу ймовірність настання тривалого періоду повільного посткризового розвитку, який супроводжуватиметься масовим безробіттям і падінням суспільного добробуту в економічно розвинених країнах, якщо не будуть реалізовані масштабні структурні реформи [1; 2]. Фактично це був аргумент на користь врахування в моделях економічного розвитку специфіки нових реалій: нестійкості еволюційних траєкторій, високої волатильності і турбулентності на товарних і грошових ринках, зниження ефективності усталених інструментів і підходів макростабілізаційної політики тощо.

Тривалий час основою для аналізу економічних явищ і суспільно-політичних процесів вважались принципи причинності, детермінованого раціоналізму та рівноваги. Проте, нові норми й умови, які склалися й існують у глобальній економіці, не можуть бути пояснені за допомогою усталених ортодоксальних наукових теорій: в умовах «нової реальності», яка наразі має місце у світогосподарській системі, відбувається конструктивна руйнація об'єктів (державного утворення, соціально-економічної системи, індустрії фінансових послуг тощо), що вимагають осучаснення теоретичних підходів. На наш погляд, евристичний потенціал концепту «нова реальність» дасть змогу не тільки оновити наявні теоретичні конструкції економічних досліджень в частині переорієнтації економічної методології на пізнання нових реалій і фактів, у т.ч. пов'язаних з трансформаціями індустрії фінансових послуг, а й має перспективні «вбудовування» у науково-дослідні програми існуючих течій економічної і власне

фінансової думки (зокрема у фінансове кейнсіанство та інституціонально-фінансовий аналіз).

Досить поширеною в колах економістів-аналітиків є думка, що неологізм «нова реальність» поки що є не досить інформативним і усталеним поняттям, насамперед через те, що під ним можна розуміти будь-які зміни, що відбуваються у світовій економіці. До таких змін, зокрема, відносять розгортання четвертої технологічної революції, що обумовлює формування й поширення «цифрової економіки», і, на цьому базисі, здійснення радикальних перетворень у відтворенні індустрії фінансових послуг, використання непідвладних центральним банкам та урядам криптовалют (біткойн, літкойн та ін.), поширенні специфічних галузей соціальної практики (інформаційна індустрія та менеджмент, ринок знань).

Реальність – все, що сприймається і піддається осмисленню (суспільна практика), вона є мінливою (актуалізована реальність, потенційна реальність) і у будь-якій реальності присутні елементи минулого. А її детермінація відбувається не лише минулим, а й майбутнім (очікуваннями, планами). Проте її основу задає нормальність – поняття оціночне, яке залежно від контексту трактується як: а) відповідність нормам (стандартам); б) типовість, поширеність, оптимальність; в) закономірність в індивідуальних відмінностях; г) передумова і гарантія виживання в конкретному середовищі; д) незмінна якість. Власне поняття «нормальність» є на порядок складнішим від поняття «реальність», оскільки, для того, щоб визначити (ідентифікувати) якусь норму, необхідно відобразити ту реальність, яка вже була, змінену (актуалізовану) реальність; з'ясувати – наскільки змінені ті риси (ознаки) суб'єкта (явища), які є істотними для нього. Важливо враховувати, що сутність «нової реальності» не зводиться лише до актуалізації (осучаснення) реальності як такої, йдеться про більш глибокі мультирівневі процеси і нові явища в суспільно-економічному розвитку. Тобто, про появу та утвердження в економіці та суспільстві «нової нормальності» – стану, при якому розвиток системи (об'єкта, утворення) в попередній якості виявляється неможливим (суттєво ускладненим), а нові характеристики трактуються не як відхилення від норми, а як звичний (усталений) стан (порядок) системи на певному життєвому етапі її еволюційного розвитку.

Отже, концепт «нова реальність» слід трактувати як особливий комплекс взаємопов'язаних та взаємообумовлених інституційних умов, правил і норм, які детермінують поведінку економічних суб'єктів на глобальному, регіональному, національному рівнях. Сутність «нової реальності» полягає не в нагромадженні кількісних змін та кумулятивному перманентному розвитку, а в «розриві поступовості» (термін, запроваджений Гегелем для пояснення якісної зміни характеру розвитку), утвердженні в економіці та суспільстві «нової нормальності» – такого стану, при якому розвиток у попередній якості виявляється неможливим (або суттєво ускладненим), а нові характеристики трактуються не як відхилення, а як нові норми, новий порядок і звичайний стан.

Оперування зазначеним концептом дозволяє осмислити не лише нові реалії, пов'язані, у т. ч., і з трансформаціями соціальної практики та індустрії фінансових послуг: якщо ретроспективно оцінювати появу нових норм у світовій економіці та в середовищі існування індустрії фінансових послуг, то такими нормами, безумовно, були і

демонетизація золота, і відхід від фіксованих валютних курсів тощо. Щодо розуміння специфіки нинішніх трансформацій індустрії фінансових послуг в умовах, то власне для формування відповідне розуміння необхідно виходити з того, що новими нормами у глобальній економіці є: а) тягар приватних і державних боргів; б) фінансові асиметрії і дисбаланси; в) нетрадиційність інструментарію монетарної політики; г) наднизька інфляція; д) низькі або, навіть негативні процентні ставки; ж) інтенсивність та масштаби поширення фінансових інновацій; з) стрімке й масштабне демографічне старіння.

Література:

1. El-Erian M. A New Normal // Secular Outlook. PIMCO, 2009. Mode of access: <http://www.pimco.com/>.
2. El-Erian M. Navigatson the New Normal in Industrial Countries // Per Jacobsson Foundation Lecture. 2010. Mode of access: www.imf.org.

Мошенська І.

*«Фінанси, банківська справа та страхування» 5 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к. е. н., доцент кафедри фінансів Жибер Т. В.*

БЮДЖЕТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІКУ

Бюджет є головним фінансовим планом держави, за допомогою якого здійснюється формування та використання фінансових ресурсів задля ефективної реалізації її завдань і функцій. З огляду на це, важливі доцільний розподіл отриманих коштів (дохідної частини бюджету) та раціональне використання за напрямками витрат (видаткова частина бюджету). Бюджет важливий для виконання поставлених цілей у запланованих в поточному періоді та спрогнозованих на майбутнє програмах та заходах, які призведуть до економічного успіху населення, а отже і країни через спроможність задовольняти їх потреби [1]. Завдяки бюджету уряд здійснює фінансування чи дофінансування необхідних сфер економіки та підтримує нижчі ланки управління, організацій, підприємств, а також збіднілих верств суспільства шляхом надання дотацій, субвенцій чи субсидій.

Бюджет формується з двох частин – дохідної і видаткової, що дає змогу краще аналізувати та прогнозувати певні економічні явища, процеси. Дохідна – утворюється з податкових, неподаткових надходжень та трансфертів. Видаткова - представлена грошовими коштами, які виділені на фонд оплати праці, соціальні програми, проекти чи інші заходи. Саме через внутрішній структурний поділ бюджету та через зовнішній поділ на державний та місцевий краще зорієнтувати, а в подальшому і контролювати грошові потоки і витрати. Цей документ, який приймається щороку як закон, є так званим економічним інструментом, який регулює економічні процеси, спрямовує економічну діяльність і безпосередньо впливає на економічний стан країни [2].

Одним з головних факторів державного впливу на економіку через бюджет є податки, які становлять більшу частину бюджету. Уряд встановлює розмір відсоткової ставки оподаткування, об'єкт на який здійснюється нарахування податку, податкову пільгу, квоту, в такий спосіб впливаючи на дохідну частину бюджету, яка і є одним з елементів економіки. Також слід зауважити, що податки та інші збори - обов'язкові платежі, які стосуються усіх суб'єктів господарювання. За допомогою державного

бюджету як щорічного закону держава в особі уряду провадить бюджетну політику, видаючи законодавчі та нормативні акти, які впливають на формування економічної діяльності всіх фінансових інститутів; на діяльність суб'єктів господарювання - як юридичних так і фізичних осіб та держави в цілому [3].

Наразі весь економічний сектор перебуває у хаотичному, недоопрацьованому, неефективно спрямованому русі. Причинами цього є:

- некваліфіковані кадри;
- економічно неосвічене населення (більше спрацьовує байдужість, недовіра людей до апарату управління, які викликають небажання розумітися в соціально-економічних процесах);
- недосконала законодавча база;
- відсутність мотивації [4].

Щоб створити потужний сектор економіки – потрібно бути в цьому зацікавленим. Основними чинниками впливу на зацікавленість вважаємо:

1. Виховання патріотично налаштованого населення. Під цим мається на увазі – повага та любов до оточуючих, шанобливе ставлення до середовища проживання, тобто до держави, а отже і до себе. Має здійснюватися на державному рівні освітньо-культурною політикою на всіх стадіях виховання за допомогою закладів освіти, проведення заходів, які несуть мету визначення нас як нації з багатовіковими традиціями та звичаями, власною культурою та індивідуальною ментальністю, духовними заходами.

2. Перша причина породжує другу – це бажання створити простір, де можна бути собою, розвиватися, працювати на благо держави а значить себе, не втративши своєї сутності, не стикатися з утисками, некомфортною атмосферою чи перебуванням під тиском, здійснюючи діяльність, яка проявить тебе як індивідуума, як українця – неповторну і єдину одиницю світової нації (людства). При цьому мислити не на примітивному рівні – я, моя оселя, а на масштабнішому – державному, світовому. Адже ми пов'язані як природними чинниками, так і соціально-економічними подіями з іншими державами. І те, що формує кожна країна в своєму просторі в подальшому впливає на неї і на інші.

Хоча на перший погляд здається, що ці чинники дуже далекі від економічної діяльності, проте вони насправді є тим підґрунтям, так би мовити основою, яка впливає на майбутнє. І те мислення і сприйняття, яке було закладене змалечку, формує нашу діяльність та наші думки в дорослому житті.

3. Освіта. Маємо на увазі – побудова освітнього процесу повинна бути людиноцентрованою. Брати за приклад ефективні елементи зарубіжних освітніх програм, перебудовувати їх до українського сприйняття, розуміння і можливості з додаванням власних новинок як економічної, так і освіти загалом. Більше практичних задач і завдань, які є реальністю, створення структурованої системи навчального процесу.

4. Сприятливі налаштування атмосфери в якій людина бачитиме стимул до розвитку і сенсу праці.

Таким чином буде більше справлятися податків, що призведе до збільшення дохідної частини бюджету. Завдяки чому відбудеться збалансування його двох

складових, або ж доходи перевищать податки, що дозволить державі виконати свої зобов'язання перед кредиторами, формувати резервний фонд, спрямовувати кошти на розвиток різних сфер діяльності.

Покращення у видатковій частині можна забезпечити через капітальні видатки (державні інвестиції), які мають високий мультиплікативний ефект та сприяють розвитку економіки займають лише 10-15% від загальних витрат бюджету. Хоча для деяких розвинених країн (Німеччина, Франція) цей відсоток є меншим, проте для нашої держави в якій є потреба в стимулюванні економічного зростання захід зі збільшення частки витрат на державне інвестування є доцільним [5].

Цифровізація та оптимізація державного сектору може знизити витрати бюджету на підтримку державних інвестицій. Як результат - це призведе до зростання економічного потенціалу країни.

Я вважаю, що треба брати приклад з економічно розвинених країн в тому, де робиться акцент на модернізації виробничого процесу, який дозволяє поліпшити продуктивність праці, створенні належних умов праці, забезпеченні охорони здоров'я та безпеки. Відповідно до наявності цих сприятливих чинників є трудовий ресурс за допомогою якого формується бюджет з позитивними показниками, який піднімає економіку до високих показників, створюючи суспільно-успішне середовище – державу [6].

Отже, вплив бюджету на економіку полягає в тому, що він створює фінансову основу, необхідну для діяльності державних органів і органів місцевого самоврядування. Таким чином державний бюджет відображає витрачання державних коштів, перерозподіл національного доходу і ВВП і виступає в якості ефективного регулятора економіки і соціальних процесів країни.

За допомогою бюджету держава надає суспільству блага і послуги, які істотно впливають на рівень його добробуту та якість життя.

Література:

1. Бюджетний кодекс України Розділ I. Бюджетна система України та основи бюджетного процесу Глава 1. Загальні положення ст. 2 пункт 1 - Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Режим доступу до ресурсу: https://pidru4niki.com/1435012064453/finansy/byudzhetna_sistema_skladovi
3. Податковий кодекс України Розділ I. Загальні положення, ст. 6, пункт 6.1, 6.2 - Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця № 9 вересень 2019 електронний журнал Карпенко А. В. Проблеми планування на вітчизняних підприємствах в сучасних умовах стор. 124-125 - Режим доступу до ресурсу: <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/MV-09-2019.pdf>
5. Кабінет Міністрів України Вектори економічного розвитку 2030 стор. 18 - Режим доступу до ресурсу: <https://nes2030.org.ua/docs/doc-vector.pdf>
6. Кабінет Міністрів України Аудит економіки України 2030 стор. 16 - Режим доступу до ресурсу: <https://nes2030.org.ua/docs/doc-audit.pdf>

Набієв О.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Жибер Т.В.*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ СТЯГНЕННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ В УКРАЇНІ

Однією з головних засад успішного розвитку держави є ефективна та дієва система місцевого самоврядування. Для забезпечення виконання своїх функцій, створення належного життєвого середовища для громади, органи місцевого самоврядування повинні мати достатні фінансові ресурси, основу яких складають кошти відповідних бюджетів. Одним із важливих джерел доходів бюджетів органів місцевого самоврядування є місцеві податки і збори. Підвищення ролі місцевих податків і зборів та збільшення їх частки у власних доходах місцевих бюджетів є одним із головних завдань фінансової політики держави. У період євроінтеграції України досить актуальним постає переймання ефективного досвіду країн з розвинутою ринковою економікою щодо формування дохідної частини місцевих бюджетів. Саме тому дослідження зарубіжного досвіду місцевого оподаткування є однією з необхідних передумов реформування вітчизняної системи місцевих податків та зборів в контексті євроінтеграції України.

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Податкового кодексу України повноваження щодо встановлення місцевих податків і зборів покладено на органи місцевого самоврядування. Місцеві податки та збори зараховуються в повному обсязі до місцевого бюджету та є його бюджетно-формуєчим джерелом, забезпечують дохідну частину бюджету, яка спрямовується на задоволення потреб територіальної громади. В Україні до місцевих податків належать податок на майно (плата за землю, податок на нерухоме майно, відмінного від земельної ділянки та транспортний податок) та єдиний податок, а до місцевих зборів – збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір [1].

Кількість місцевих податків і зборів у зарубіжних країнах також диференційована. Зокрема, у Франції місцевих податків та зборів понад 40, Німеччині – 55, Італії – близько 70, Бельгії – близько 100 [2]. Заслужує на окрему увагу досвід Великої Британії у сфері місцевого оподаткування: тут функціонує лише один місцевий податок, який справляється з нерухомого майна. Суттєвою відмінністю української системи оподаткування від закордонної системи оподаткування є відсутність великої кількості податків, які в зарубіжних країнах переважають. Одна з головних проблем податкових систем зарубіжних країн, що відзначаються багатьма дослідниками, це складність оподаткування як для платників податків, так і для податкових органів. У силу цього виникають проблеми з виявленням схем ухилення від оподаткування, зростають витрати на утримання та навчання податкових працівників.

Аналіз сучасних податкових систем зарубіжних країн дозволяє виділити наступні їх особливості: помірний рівень податкового тягаря (найнижчий серед розвинутих країн у Японії – 26 %, тоді як, наприклад, у Великобританії – 40 %, Франції – 34 %); високий рівень місцевих податків; висока частка прямих і низька непрямих податків; найвища серед розвинутих країн частка прибуткових податків – близько 50%; стабільно високий рівень податків на прибуток корпорацій – близько 40 %; помітна роль податкових пільг у підвищенні ефективності економіки і досягнення цілей економічної політики; низький рівень податку на споживання. Наприклад, у Франції відповідний податок становить 19,6 %, у Великобританії, Австрії та Італії – 20 %, Данії, Норвегії, Швеції – 25 %; високий

рівень податків на власність (15,8 %); централізований збір податків (на відміну, наприклад, від США, Канади) [3].

Кількість податків в різних країнах сягає як малої кількості (Велика Британія), так і досягає значної кількості (Японія). Отже, Японія займає серед розвинутих країн перше місце за рівнем оподаткування доходів і останнє за рівнем оподаткування споживання. Для наслідування в сучасній Україні вартої уваги, на мою думку, досвід осмислення і творчого застосування якісної податкової політики, що проводиться в Японії. В центрі системи місцевих податків близько 49 % надходить до місцевих бюджетів, що має особливе значення для формування місцевих бюджетів, оскільки така податкова система має виняткову гнучкість і високу адаптивність. В Україні частка місцевих податків і зборів значно менша розвинених країн і становить близько 7 % на відміну від зарубіжних, де частка прибутку становить не менше 40 % надходження до місцевого бюджету. Таким чином, досвід застосування місцевих податків і зборів в Україні засвідчує поки що незначну їхню роль у формуванні фінансів органів місцевого самоврядування порівняно з доходами місцевих бюджетів в зарубіжних країнах.

Більшість місцевих податків, що застосовуються у зарубіжних країнах, є прямими податками до місцевих бюджетів. Аналіз законодавчого регулювання встановлення місцевих податків та зарубіжної практики у цій сфері свідчить про доцільність врахування позитивного зарубіжного досвіду у формуванні бюджетів місцевого самоврядування. Напрямами вдосконалення системи місцевих податків і зборів в Україні є: вдосконалення адміністрування податку на нерухомість; оптимізація податкових пільг; оновлення правового регулювання порядку справляння місцевих податків і зборів.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/2755-17>.
2. Бондарук Т.Г. Зарубіжний досвід використання місцевих податків. Формування ринкової економіки в Україні. 2008. № 5. С. 42-46.
3. Державна фіскальна служба. Світовий досвід оподаткування URL: <http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvidrozvitek/svitovui-dosvid/>.

Неженець С.

*«Фінанси, банківська справа та страхування» 4 курс,
ДВНЗ «Київський національний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник - доцент, к.е.н., кафедри фінансів Рудик Н. В.*

СТРУКТУРА КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ: ПОДАТКОВИЙ АСПЕКТ

Українська економіка переживає перманентну фінансову кризу, тому перед корпоративним фінансовим управлінням стоїть завдання ефективного управління фінансовими ресурсами та пошуку найкращого джерела фінансування. Залежність компаній від величини фінансового капіталу та його структури визначає рівень найважливіших фінансових показників.

Структура капіталу компанії - це співвідношення власних і кредитних джерел у структурі пасивів. А отже, обрана структура капіталу впливає на величину та рівень

фінансового ризику. В свою чергу ефективна зміна структури капіталу є фактором збільшення рентабельності власного капіталу, що виражається в перевищенні рентабельності власного капіталу над рентабельністю сукупних активів. Основне проблемне питання управління капіталом полягає в оптимізації його структури через необхідність підтримання достатньої фінансової підтримки компанії та її подальший розвиток, необхідність мінімізації середньозваженої вартості капіталу, а також необхідність збільшення рентабельності власного капіталу, фінансової стійкості та платоспроможності.

До зовнішніх факторів формування структури фінансового капіталу компанії належать:

- 1) динаміка макроекономічних показників і циклічність економіки;
- 2) ставка оподаткування і обов'язкового резервування, а також розвиненість правового поля в частині захисту прав акціонерів та інвесторів;
- 3) бізнес-ризик (платіжна дисципліна, стабільність правового поля, резидентна приналежність компанії, інфляція, зміна облікової ставки та обмінного курсу);
- 4) розвиненість регіонального та динаміка світового ринку капіталів [1].

У процесах управління структурою капіталу підприємство орієнтується передусім на максимізацію вартості своїх акцій на основі оптимізації співвідношення між позиковими і власними джерелами фінансування. На вибір рішень використання фінансування за рахунок власних або позикових коштів впливає режим оподаткування в певній юрисдикції. Так жорсткий режим оподаткування, а саме висока ставка оподаткування, менше можливостей використання прискореної амортизації і податкових преференцій визначає привабливість позикового фінансування, оскільки грошові кошти, сплачені як відсотки, відносяться на собівартість, знижуючи базу оподаткування прибутку підприємства.

Однак при низьких рівнях ставок оподаткування прибутку підприємств або пільгового оподаткування конкретного підприємства податкова економія від використання позикового фінансування є не такою значною, тому доцільним може бути залучення капіталу шляхом емісії корпоративних прав.

Ризик порушення структури капіталу компанії значно посилює його внутрішню фінансову кризу. Тому варто вибирати форму фінансування, яка дасть найбільший ефект з точки зору зменшення податкових платежів.

Податковий фактор варто розглядати в контексті його впливу на загальну вартість залучення капіталу. Наприклад, якщо здійснюється мобілізація за допомогою статутного капіталу, потрібно знати, що пов'язані з цим накладні витрати зменшують об'єкт оподаткування, проте дивіденди, які є платою за його використання, треба сплачувати за рахунок чистого прибутку після оподаткування. Проценти за користування позиками відносять на валові витрати, однак вони можуть бути занадто високими. Використовуючи як джерело фінансування нерозподілений прибуток, підприємство уникає витрат на мобілізацію коштів, проте на реінвестування може направлятися лише прибуток, який залишається у його розпорядженні після оподаткування [2].

Підсумовуючи, необхідно відзначити, що оптимізація структури капіталу являє собою невід'ємну частину в системі управління фінансовою стійкістю компанії в час

кризи. Структура капіталу, механізм функціонування та його формування на підприємстві тісно пов'язані з його успішним розвитком і ефективною діяльністю. Для досягнення бажаних кінцевих результатів необхідно пам'ятати, що в основі виникнення і подальшої діяльності компанії лежать обрані джерела інвестицій, їх склад і співвідношення в структурі капіталу.

Література:

1. В.Ф. Столяров, В.І. Островецький Основи і фактори формування структури фінансового капіталу підприємств / В.Ф. Столяров, В.І. Островецький // Економічний вісник . 2016. № 2 (44). С. 87-94.
2. Шпильова В.О. Оптимізація фінансових ресурсів підприємства як елемент антикризового управління. // Збірник наукових праць ЧТДУ. Серія «Економічні науки». 2017. Вип. 46.С. 21–27.

Ольховська О.

«Міжнародний бізнес», 1 курс

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Науковий керівник- к.е.н., доцент кафедри фінансів Степура М.М.

ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ КРИЗИ

Світова криза, що охопила більшість держав планети, суттєво уповільнює розвиток господарства та фінансової системи. Прогнозовано, що спричинена пандемією COVID-19 криза 2020-2021 рр стане більш руйнівною, ніж глобальні кризові процеси 2008-2009 рр. Впровадження ефективних антикризових програм є складністю для багатьох країн, включаючи й Україну. Для розробки потрібних антикризових заходів необхідним є аналіз ризиків фінансової системи та їх вплив на державну економіку.

Сучасний глобалізований світ характеризується посиленням турбулентності на фінансових ринках, що формує особливі виклики для забезпечення стійкості національних економік. Наразі Україна зіткнулася із загостренням зовнішніх ризиків, пов'язаних із різким зростанням волатильності глобальної економіки, яке відзначено у першому півріччі 2020 року в умовах поширення пандемії COVID-19, що робить високоймовірним розростання повномасштабної глобальної економічної кризи. Необхідність реагування на виклики пандемії обумовила низку радикальних заходів національного рівня, які завдають шоківий вплив на національну економіку. Триває й гібридна агресія проти України, яка формує власні виклики щодо фінансової системи.

В теорії економічних криз уже наявний значний масив положень і закономірностей, у тому числі виявлених в умовах фінансово-економічної кризи 2008 – 2009 років. Зокрема, наукові розробки у сфері пошуку ефективної антикризової політики в умовах глобальної фінансово-економічної кризи 2008 – 2009 рр відображені у роботах таких вчених як А. Гальчинський [4], В. Геєць [5], А. Гриценко та інші.

Чинниками вразливості державної фінансової системи України є:

- неспроможність держави накопичувати такий обсяг доходів, що зміг би покривати усі видатки та гарантувати збалансованість бюджету. Причинами цієї проблеми є тіньова економіка, що в Україні складає близько 70%, зловживання спрощеною системою оподаткування у сфері великого бізнесу, необліковані готівкові доходи від надання послуг, продажу товарів та виконання робіт;

- низький рівень якості бюджетного планування, що мав вияв у відсутності чітких механізмів взаємодії уряду та Національного банку України щодо прогнозування окремих макроекономічних показників та своєчасного реагування на наявні ризики;
- відсутність прямого зв'язку між бюджетними програмами та векторами розвитку країни: фінансова політика держави створює основу для здійснення змін лише в окремих галузях;
- бюджетний дефіцит та боргова стійкість держави – головний показник чутливості економіки країни до шоків.
- обмеженість потенціалу регулюючої функції податків внаслідок хронічного недовиконання податками фіскальної функції, що проявляється у ризиках втрати доходів, слабкій дієвості існуючих податкових стимулів, поглибленні майнової нерівності, відсутності політичної єдності щодо пільг та нестабільності їх надання;
- недовіра до контролюючої функції податків. У відносинах платників податків та новоутворених у 2019 р. податкових і митних органів все ще бракує довіри як базового інституту. Основною причиною залишається інституційна слабкість податкових та митних органів. Вона виявляється у складному податковому та митному адмініструванні, недосконалому електронних сервісів, слабкій аналітичній складовій роботи, що у сукупності погіршується високими ризиками корупції;
- новітнім чинником є пандемія хвороби COVID-19, що посилює боргове навантаження, зменшує надходження ЄСВ, негативно впливає на малий бізнес. Національна економіка України у 2020 р. продемонструвала помітно більшу стійкість, ніж напередодні глобальної кризи 2008-2009 років. Таким чином, є підстави констатувати наявність певного «запасу» міцності, накопиченого українською економікою, який може дозволити протистояти як короткостроковим коливанням глобальних ринків, так і гальмуванню економічної активності всередині країни. Проте його наявність не здатна повністю вберегти державу від вище наведених ризиків.

В цих умовах зміцнення фінансової стійкості України стає необхідним стратегічним завданням. *Основні заходи щодо зміцнення бюджетної стійкості в найближчий час мають бути пов'язані із:*

- недопущенням зростання тіньової економіки внаслідок економічної кризи;
- підвищенням якості макропрогнозів та покращенням бюджетного планування задля оптимального розподілу фінансових ресурсів в умовах економічної невизначеності;
- забезпеченням належної підтримки розвитку регіонів, завершенням процесів децентралізації та підвищенням фінансової спроможності місцевого самоврядування;
- недопущенням зростання державного боргу;
- накопиченням достатньої кількості фінансових ресурсів для реалізації поставлених завдань, ускладнених пандемією COVID-19 за умови призупинення зростання світової економіки.

Стратегічні заходи щодо зміцнення стійкості фінансової системи України:

1. Підвищення функціональності податкової системи: розбудова та впровадження податкової культури європейського зразка на засадах партнерства держави та бізнесу,

взаємна довіра платників податків та державних органів, нульова толерантність до корупції, забезпечення невідворотності покарання за вчинені правопорушення обох сторін податкових правовідносин, відповідальність посадових осіб контролюючих органів за неправомірні дії або бездіяльність, що призвели до майнових втрат платника податків.

2. Спрощення процедур та здешевлення вартості податкового адміністрування за рахунок розвитку електронних сервісів - широке впровадження програмних моделей реєстраторів розрахункових операцій;

3. Діджиталізація процедур прогнозування ризиків із уникненням суб'єктивних факторів;

4. Створення ефективної системи бюджетного планування;

5. Розвиток митної технічної інфраструктури для скорочення частини тіньової економічної діяльності. Всі митні пункти пропуску потребують технічного оснащення стаціонарними та мобільними сканерами для огляду вантажних транспортних засобів, контейнерів та вагонів, ваговими комплексами, GPS-замками для пломбування транзитних вантажів, засобами фото- та відео-фіксації, POS-терміналами тощо;

6. Приведення законодавчих норм України щодо боргової стійкості до стандартів ЄС;

7. Запровадження нових методів стимулювання банківського кредитування підприємств реального сектору економіки.

Світова економічна криза спричинила низку ризиків і загроз для розвитку фінансової системи України, які необхідно розпізнавати, аналізувати і враховувати при розробці плану розвитку держави за даної ситуації. Розробка ефективної довгострокової Антикризової програми має передбачити зміцнення фінансової стабільності, покращення стану державної економіки та стійкість економіки до видатків, пов'язаних із розповсюдженням хвороби COVID-19.

Література:

1. Лютий І. О. Глобальна економічна криза: загрози та ризики в функціонуванні системи державних фінансів України / І. О. Лютий, М. В. Кравченко // Економіка та держава. 2014. № 7. С. 24-27. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2014_7_6

2. Проблеми та перспективи зміцнення стійкості фінансової системи України. НІСД – Назва з екрану: <https://niss.gov.ua/publikacii/analitichni-dopovidi/problemi-ta-perspektivi-zmicnennya-stiykosti-finansovoi-sistemi>

3. А. А. Олешко Антикризова політика національних держав у контексті подолання соціально-економічних наслідків COVID-19/ А. А. Олешко, О. В. Ровнягін //Ефективна економіка. 2020. №4. URL.: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/11.pdf

4. Гальчинський А. С. «Криза і цикли світового розвитку». К.: «АДЕФ-Україна». 2009. 392с.

5. Геець В. «Формування і розвиток фінансової кризи 2008–2009 років в Україні. Економіка України.» 2010. № 4. С. 5–13.

6. Додаток до Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) на 2020-2022 роки

7. Stiglitz, Joseph E, and Jay Rosengard. 2015. Economics of the Public Sector. W.W. Norton & Company..

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н, доцент кафедри фінансів Рудик Н.В.*

ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ КРИЗИ

Дослідженням проблем фінансового інструментарію подолання криз в Україні присвячені роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних авторів, які здебільшого спрямовані на дослідження можливостей у довгостроковій перспективі, а подолання глобальної кризи на підприємствах та активізація процесу виходу з неї є актуальним та невідкладним питанням.

У сучасних умовах постійного браку фінансових ресурсів, низької ефективності їх використання, високої інфляції, знецінення національної валюти, для виходу з кризи, перш за все, необхідно застосовувати ефективні фінансові інструменти.

В Україні населення та підприємства практично не використовують інфраструктуру фондового ринку. Це пов'язано і з інфляційними процесами, з обмеженнями для дрібних інвесторів, з дефолтами, з фінансовою неосвіченістю населення і т.д.

Залежно від причини виникнення кризи кожним підприємством розробляються і реалізуються методи її подолання в межах відповідної антикризової політики, яка враховує сферу та специфіку діяльності, форму власності, розмір організації, наявні ресурси й можливості, реальне становище та рівень загрози.

«Інвестиції є домінуючим чинником, який здатний вивести національну економіку на докризовий рівень». Дане твердження залишається правильним і для мікрорівня – інвестиції є домінуючим чинником, який здатний вивести підприємства на докризовий рівень. Інвестиції сьогодні є для більшості підприємств єдиною можливістю для оновлення техніки та технології виробництва, здійснення капітальних ремонтів і подальшого розвитку.

Оскільки в умовах кризи амортизаційний фонд підприємств на практиці використовується для покриття нестачі оборотних коштів і забезпечення діяльності матеріальними ресурсами, а при збитковості неможливе фінансування за рахунок власного прибутку та «дорогих» кредитних коштів, зростає потреба в інвестиціях як основному джерелі вирішення фінансових проблем.

Однією з найпопулярніших і динамічно розвинутих форм фінансування інвестицій є первинне публічне розміщення акцій (IPO). Рівень розвитку фондового ринку у цьому питанні розглядається як проміжний фактор, що характеризує не лише величину досягнення стійких конкурентних переваг, розширення ринкової частки, забезпечення динамічності економічної діяльності, але й має сприяти вирішенню більш важливих стратегічних проблем – визначенню справедливої (ринкової) вартості підприємства. Головні цілі IPO – це залучення довгострокових фінансових ресурсів і підвищення ліквідності акціонерного капіталу.

З одного боку, IPO – це беззаперечна можливість залучення безоплатного (якщо упустити витрати, пов'язані із підготовкою проведення IPO) і безстрокового капіталу. З іншого боку, це переваги, що одержані товариством при набутті статусу публічного.

Саме останні переваги досить часто є причиною рішення провести IPO з метою посилення конкурентних позицій на ринку.

Проте серед недоліків IPO є часткова втрата підприємством свободи, контролю та закритості. Перед і після проведення публічного розміщення акцій товариство змушене детально висвітлювати всі основні аспекти своєї діяльності, всі зміни, при цьому інформація, яка раніше ретельно оберігалася (комерційні таємниці), стає доступною широкому колу користувачів, серед яких є не лише співробітники та клієнти, але й конкуренти.

Як показує практика, мінімум у половині випадків українські емітенти зазнають невдачі в цьому діянні. Так, із дванадцяти українських компаній, які проводили IPO в 2005-2015 роках, тільки 5 принесли прибуток інвесторам. Серед них агропромисловий холдинг «Астарта» (середня прибутковість – 75% річних), також компанія з агропромислового сектора – «Кернел» (54% річних); підприємство з гірничо-металургійного сектора компанія «Ferrexpo plc.» (45% річних). Акції інших компаній-емітентів продемонстрували обвальне падіння, що було пов'язано з погіршенням ставлення інвесторів до певних галузей економіки або ж незадовільну оцінку інвесторами самих компаній.

Однією з причин таких знижень є невірно визначена ціна розміщення. Згідно з дослідженням американських економістів, оцінки вартості акцій завищуються у середньому на 65%. На початку 2012 року для емітентів та інвесторів на міжнародних ринках склалася несприятлива ситуація. Так, серед українських компаній найбільше падіння показали «Веста» - 70%, «Агротон» -56%, «Садова груп» -52%, «Coal Energy» - 24%, «Кернел» - 10%. Це значне падіння було викликано погіршенням їхніх фінансових показників в цей період.

Однак, незважаючи на те, що стосовно IPO сказано і зроблено багато чого, але не всі українські компанії готові надати зрозумілу західним інвесторам фінансову звітність, відмовитися від існуючих схем ведення бізнесу та ін. Як і раніше більшість підприємств продовжують розміщувати акції по закритій підписці серед колишніх власників, так як їх головним завданням залишається збереження контролю над компанією і приватності основної діяльності компанії.

Більшість українських компаній є «молодими» компаніями (за західними мірками), проте вже встигли напрацювати певну «історію успіху». Тому стабільна ситуація на українських фінансових ринках і прагнення вітчизняних компаній до виконання певних вимог буде сприяти подальшому їх розвитку і росту українських IPO, потенціал яких значний.

Вищезазвані фінансові інструменти забезпечення подолання кризи на підприємствах, теоретично повинні допомогти уникнути, дефіциту власних ресурсів, банкрутства та подальшої ліквідації, а з іншого боку – дадуть змогу забезпечити подальший розвиток підприємств.

Література:

1. Романишин М. І. Фінансові кризи та кризові явища як загроза економічній стабільності підприємств. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2010. № 682. С. 123–130.
2. Рубан В. М. Антикризові інструменти та основні функції антикризового менеджменту. Галицький економічний вісник. 2015. № 1 (48). С. 109–114

3. Хандій О. О. Антикризисні інструменти управління підприємством: практичні аспекти реалізації. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. № 4. С. 186–192.

4. Островська О. Антикризисне фінансове управління в умовах економічної нестабільності. Ринок цінних паперів України. 2009. № 5-6. С. 83–88.

5. Камнева А. В. Дослідження існуючих інструментів та моделей антикризового управління на підприємстві. Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. 2014. № 4 (28). С. 15–26.

6. Перерва П. Г., Косенко А. В., Косенко О. П. Антикризисні інструменти сталого розвитку підприємства: інноваційна, інвестиційна та маркетингова політика. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ». Харків, 2012. № 25. С. 100–106. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/9964/1/vestnik_HPI_2012_25_Pererva_Antykryzovi.pdf.

Панченко Ю.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

Махсма М.

*д.е.н., доцент кафедри управління персоналом та економіки праці
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

ВЕКТОРИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

На сучасному етапі розвитку суспільства значна увага приділяється розвитку соціальної сфери держави. Створення належних умов якості життя населення потребує значних капіталовкладень у соціальну інфраструктуру та соціальні інститути. Як свідчить прогресивний досвід розвинутих країн, дієвим інструментом фінансування соціальних проектів є соціальне інвестування. Для України розробка та впровадження механізмів соціального інвестування є особливо актуальною через хронічний дефіцит державного бюджету та постійне скорочення витрат на соціальні нужди.

Сутність соціального інвестування полягає у спрямуванні коштів у розвиток соціальної сфери та підтримку належної якості життя населення. Соціальні інвестиції відіграють виключно важливу роль у суспільстві, оскільки від їх величини в значній мірі залежить рівень і якість життя населення. Слід зазначити, що у світовій господарській практиці виокремилися такі основні моделі соціального інвестування: патерналістська, демократична та ліберальна. [1]

Основною рисою патерналістської моделі соціального інвестування є домінування видатків держави на розвиток соціальної інфраструктури та підтримки соціальних проектів, при цьому державний бюджет виступає головним каналом перерозподілу коштів: Більше 80 % видатків на розвиток соціальної інфраструктури складають видатки державного та місцевих бюджетів. Тобто держава є відповідальною перед суспільством щодо його благополуччя та забезпечення належного рівня та якості життя населення. Представниками країн, які дотримуються даної моделі є: Швеція, Фінляндія, Данія та Норвегія. Серед переваг патерналістської моделі можна виділити наступні: дотримання принципів соціальної справедливості у розподілі коштів між різними верствами населення, забезпеченні соціальних гарантій; загальна вільна доступність населення до усіх соціальних благ в країні. Недоліком даної моделі є

низький рівень соціальної відповідальності підприємств перед суспільством, що в свою чергу може привести до недостатнього рівня фінансування окремих соціальних сфер. [2]

Демократична модель соціального інвестування базується на принципах паритетності у здійсненні фінансового забезпечення. Для цієї моделі є характерною майже рівноправна участь держави, бізнесу та індивідів у формуванні соціального середовища та здійсненні соціальних послуг. Дана модель властива більшості країн Європейського союзу, зокрема Німеччині, Франції, Бельгії та Австрії. Перевагою демократичної моделі є високий рівень економічної, політичної та соціальної свободи, в тому числі, в організації забезпечення розвитку соціальної сфери в країні. Істотним недоліком моделі є високий рівень податкового навантаження на населення та підприємства, оскільки в більшості країн діє система прогресивного податку. [2]

Ліберальна модель соціального інвестування характерна для Великобританії та США. Її ключовою рисою є мінімальне залучення держави до формування та функціонування соціальної сфери. В основі системи соціального інвестування стоїть соціальна відповідальність бізнесу. Інвестиційну основу утримання соціальної сфери складають приватні надходження. Держава у цьому випадку здійснює підтримку відповідного рівня життя лише найбільш вразливого населення у якості надання їм адресної допомоги, а також створює різноманітні форми та напрями соціальних інвестицій. Усі інші сфери соціального забезпечення та розвитку соціальної інфраструктури беруть на себе підприємства та приватні агенти. Ліберальна модель є суворо персоніфікованою, а активність підприємств носить більш філантропічний характер. Тому реалізація зазначеної моделі соціального інвестування є можливою лише за умови високого рівня соціальної відповідальності в суспільстві. [2]

Поряд з класичними моделями соціального інвестування можна виокремити також модель перехідного типу. Дана модель характерна для країн, які знаходяться на стадії змін в сприйнятті ролі держави, суспільства та бізнесу щодо забезпечення розвитку соціального середовища. До таких країн можна віднести і Україну. Основними рисами моделі є високий рівень участі держави в інвестуванні та розвитку соціальної сфери, поряд з повільним розвитком системи корпоративної соціальної відповідальності та фрагментарністю і нерегульованістю приватні ініціативи та зусилля держави. [3]

В цілому, в Україні соціальне інвестування знаходиться у відносно нерозвиненому стані. Реалізація соціального інвестування в країні значною мірою орієнтується на державну та міжнародну підтримку. Зважаючи на високий потенціал соціального інвестування, системне залучення бізнесу до цього процесу є важливим завданням для держави і суспільства в цілому. Розбудова України як соціально орієнтованої країни, багато у чому залежить від синергії державної політики та зусиль бізнесу у розширенні соціальних інвестицій. У зв'язку з цим виникає потреба систематизації зарубіжного досвіду та визначенні для України напрямків його адаптації. Окрім того, важливою умовою в цьому зв'язку, є створення єдиної інформаційної платформи соціального інвестування в Україні, де були б систематизовані всі діючі проекти соціального інвестування. Актуальними напрямами активізації соціального інвестування є підвищення ролі та важливості соціального інвестування на державному рівні. Важливим є стимулювання та поширення прогресивних ділових практик і звичаїв

соціального інвестування, шляхом здійснення системного впливу на суспільну свідомість, приватний корпоративний сектор. Запровадження зазначених заходів щодо формування української моделі соціального інвестування, що своєю чергою, сприятиме створенню позитивного іміджу бізнес-організацій, зростанню їх конкурентоспроможності, підвищенню якості життя в країні. [3]

Література:

1. Пархоменко Ю. М. Соціальне інвестування в системі забезпечення якості життя населення, 2016. URL: <https://abstracts.donnu.edu.ua/article/view/2391>
2. Пархоменко Ю. М. Пріоритети та особливості закордонних моделей соціального інвестування. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/158807181.pdf>
3. Базиліук Б.Г. Світовий досвід соціального інвестування та можливості його адаптації в Україні, 2017. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/22646/370377.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Панченко Ю.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

Жибер Т.

*к.е.н., доцент кафедри фінансів
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ ПДВ

Прогнозування та планування доходів державного бюджету є одними з важливих етапів у бюджетному процесі. Завдяки якісному прогнозуванню доходів бюджету залежить обсяг фінансових ресурсів, що залучаються для забезпечення виконання покладених на державу функцій і завдань. У прогнозах найголовнішим є точність, але майбутнє в економіці досить складно передбачити.

Податкові надходження займають найбільшу питому вагу у дохідній частині державного бюджету, у структурі якого ПДВ становить більше 40%. З усіх інших бюджетоутворюючих податків ПДВ викликає найбільшу складність у плануванні, водночас є складним в адмініструванні та обчисленні.

Прогнозування обсягів надходжень від податку на додану вартість є найбільш складним серед усіх інших податків, оскільки на цей процес впливає велика кількість чинників, наприклад: інфляція, стан кон'юнктури світового ринку, динаміка експорту та імпорту, система митних обмежень і квот, рівень протекціонізму, внутрішнє споживання, стан розрахунків, адміністрування тощо.

Складання прогнозних розрахунків надходжень ПДВ вимагає опрацювання значних за обсягами масивів статистичної та облікової інформації. Відповідно, великого значення набуває якість інформації, від якої залежить точність прогнозу надходжень ПДВ до бюджету. Інформаційна база прогнозування податкових надходжень є недосконалою. Стан інформаційного забезпечення прогнозних розрахунків надходжень ПДВ не повною мірою відповідає вимогам методичних підходів до розрахунків за часом. Інформація про численні показники, яка використовується для підготовки прогнозу, надається Держкомстатом, як правило із запізненням. Недосконале інформаційне забезпечення породжує невідповідність обраних методів прогнозування податкових надходжень реаліям економіки.

Підходи Мініну до розрахунків прогнозного ПДВ частково не відповідають Методиці № 545/315/502/637 від 31.08.2004 щодо кількості розрахункових додатків та показників. Методика потребує перегляду, оскільки є застарілою не тільки за підходом до розрахунку, але й через відсутність ряду вихідних даних, що викликано змінами у їх обліку та моніторингу.

При складанні прогнозних розрахунків надходжень податку на додану вартість особливу увагу необхідно звертати на часті зміни в законодавстві по даному податку.

Слід також сказати, що процес прогнозування ускладнює існування високого рівня тінізації економіки, яке унеможлиблює отримання повної та достовірної інформаційної бази для здійснення прогнозів, розповсюдженість схем ухилення від сплати ПДВ та одержання незаконного відшкодування з бюджету. На сьогодні, суб'єкти господарювання все частіше вдаються до податкового планування, яке дозволяє оптимізувати податкове навантаження у законний спосіб.

До причин невідповідності планових та фактичних показників належать такі: недосконалість наявних методів прогнозування ПДВ; завищення планових показників ПДВ під час затвердження бюджету.

Отже, планування державних фінансів не може бути ефективним без відповідного прогнозування. Щодо поліпшення прогнозування і планування податку на додану вартість, то можна виділити наступні напрями: підвищення реалістичності макроекономічних показників; вдосконалення методів прогнозування і планування податку на додану вартість; удосконалення адміністрування ПДВ (зменшення зловживань щодо ПДВ, скорочення переліку пільг та створення прозорих механізмів його відшкодування).

Сучасне планування, прогнозування ПДВ в Україні повинно базуватися на врахуванні фактору тіньового ВВП, динаміки зменшення (збільшення) кількості фіктивних підприємств, тенденції боротьби із контрабандою (тому що основна частка ПДВ в Україні це від імпортованих товарів, робіт, послуг). Вирішення цієї проблеми можливим є лише на основі застосування модернізованих методів прогнозування, що включають коригуючі коефіцієнти.

Література:

1. Міщенко Л.О. Удосконалення прогнозування доходів державного бюджету України, 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/53.pdf
2. Кондратюк Л.М. Удосконалення методологічних підходів планування та прогнозування ПДВ на макrorівні, УДК 336.226.332. - 2017.
3. Оцінка прогнозу надходжень ПДВ на 2019- 2021 роки. URL: <https://feao.org.ua/products/progn-oz-pdv2019-21/>

Панченко Ю.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

Завистовська Г.

*к.е.н., доцент кафедри фінансів
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Державні тендери в усьому світі вважаються одними із найбільш важливих регуляторів економіки – стимулів розвитку національного виробництва. Проте в Україні однією з найбільш корумпованих сфер вважається сфера державних закупівель. Наприклад, справа "Трейд Коммодіті", в рамках якої топ-чиновників міністерства оборони затримали за підозрою в розтраті майже 150 мільйонів гривень при закупівлі палива, стала найгучнішим за тривалий час корупційним скандалом у сфері державних закупівель [3]. На сьогодні сфера державних закупівель має достатньо невіршених проблем.

По-перше, слід сказати, що на сьогодні існує низка проблем, пов'язаних з прогалинами у нормативно-правових актах, через які виникають корупційні та інші зловживання. Так звана «фірма-одноденка» може стати легальним переможцем. Тобто чинне законодавство надає можливості для перемоги у тендерах недобросовісним постачальникам. Пропозиції учасників часто можуть відхиляти з незрозумілих підстав [1].

Іншою проблемою є недостатня прозорість державних закупівель для суспільства. Наприклад, за даними Transparency International Ukraine, у 2016 році 13,8% закупівель столичних медичних закладів здійснювалося непрозоро. Згідно з показниками ризик-індикаторів модулю аналітики ProZorro, 20,8% всіх тендерів Укрзалізниці мають ознаки непрозорості проведення процедури [2]. Нерідко можна спостерігати те, що замовники не оприлюднюють у встановленому законодавством порядку оголошення про закупівлі, річні плани закупівель, повідомлення про акцепт пропозицій конкурсних торгів, звіти про результати проведення закупівлі або порушують строки їх розміщення, публікації містять недостовірну інформацію тощо.

Окрім того, можна перелічити такі проблеми як: порушення умов конкуренції під час торгів (необґрунтоване завищення ціни на товари та послуги з боку учасників торгів), нецільове використання коштів при проведенні безпосередньо самих державних закупівель, необґрунтована оцінка потреб в державних закупівлях.

Відсутність чіткого механізму взаємодії правоохоронних та контролюючих органів у протидії правопорушенням, в тому числі корупційних проявів, невизначеність механізму моніторингу закупівель, що може призводити до необґрунтованого впливу на рішення замовників є проблемою у діяльності органів у сфері публічних закупівель.

На відміну від Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 р., в ЄС запроваджено інший підхід до оцінювання пропозицій учасників. Насамперед найбільш економічно вигідна пропозиція визначається на основі не тільки ціни, а кращого співвідношення ціни та якості. З-поміж нецінових критеріїв прямо закріплені такі: якість продукції, у тому числі технічні переваги, умови і строки постачання, наявність додаткових послуг (ремонт та обслуговування), соціальні, екологічні та інноваційні характеристики тощо [1].

Серед небезпечних факторів у державних закупівлях поряд із корупцією згадується лобізм (законне відстоювання інтересів окремих постачальників з боку представників замовника) і зниження корисності суспільних благ (продукція купується лише на підставі ціни). Наприклад, у Кенії велика кількість державних контрактів укладається з підприємствами, що контролюються впливовими політиками чи державними службовцями. Часто тендери контролюються неформальними картелями і

новим учасникам перемогти неможливо [1]. Щодо України, то необхідною умовою є розширення колу «пов'язаних осіб», яким забороняється участь у тендерах.

Отже, державні закупівлі є одним з найбільш гострих проблем, всі учасники процесу державних закупівель відзначають наявність численних зловживань. Недоліки організаційно-правового забезпечення публічних закупівель створюють передумови для появи негативних явищ, які знижують ефективність та економічність такого механізму витрачання бюджетних коштів.

Таким чином, необхідно комплексне вирішення вище перелічених проблем. Для усунення наявних недоліків потрібно запровадити зміни у нормативно-правових актах, деталізувати роботу правоохоронних органів через Prozorro. Крім того, необхідно запозичити досвід правового регулювання публічних закупівель країн Європи, а саме: оцінювати конкурсні пропозиції потрібно тільки після їх кваліфікаційної перевірки; вигідні пропозиції повинні визначатися на підставі співвідношення ціни та якості; заохочення участі малих і середніх підприємств.

Література:

1. Олефір А. О. Проблеми публічних закупівель крізь призму Європейського досвіду, 2017. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2017_1_7 (дата звернення 11.03.2021)
2. Ряба І.А. Державні закупівлі: проблемні аспекти контролю, 2018. URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2018/3_08_uk/34.pdf (дата звернення 11.03.2021)
3. Обійти ProZorro. Як корупціонери вчать "схем" по-новому, 2017. URL: <https://www.dw.com/uk/%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B9%D1%82%D0%B8%20prozorro-%20/a%204107911> (дата звернення 13.03.2021)

Панченко Ю.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Котіна Г.М.*

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ТА ДОСВІД ІНШИХ КРАЇН

У сучасному світі періодично виникають кризові явища, для врегулювання та подолання цих негативних явищ використовують різні інструменти антикризового управління. Можна виділити наступні інструменти державного антикризового управління, які використовують розвинуті країни світу:

1) Інструменти грошово-кредитної політики, які націлені на нормалізацію ситуації у банківській сфері та забезпечення широкого доступу підприємств до кредитування на прийнятних умовах; сприяє відновленню інвестиційних процесів в економіці, робить кредити більш доступними для реального сектора економіки; сприяє зниженню ставки рефінансування, регулювання норм обов'язкових резервів.

2) Фінансова підтримка реального сектора економіки (здійснюється з одного боку для цілей надання фінансової допомоги тим підприємствам, котрі найбільше зазнали впливу кризи, зокрема через державне кредитування, а з іншого боку – стимулювання попиту на їх продукцію);

3) Зниження оподаткування, пільгове оподаткування (Японія, Китай, Чехія, Фінляндія, США, ЄС).

4) Інвестиції у розбудову та модернізацію інфраструктури шляхом вкладення у транспортну інфраструктуру (США, Великобританія, Китай, Німеччина, Канада, Франція) та підтримання проектів/програм державно-приватного партнерства (Великобританія, Індія, Бразилія).

5) Посилення бюджетної дисципліни: скорочення державних видатків, обсягу державного боргу, вводиться режим жорсткої економії для покриття бюджетного дефіциту.

6) Захист від безробіття (США, Великобританія, Франція)

Кожна держава має свої особливості та пріоритети у проведенні політики антикризового регулювання. Наприклад, в Австрії – це державне кредитування, прямі фінансові “вливання” в реальний сектор економіки; у Чехії – підтримка пріоритетних галузей: сільського та лісового господарства; у Німеччині – політика стимулювання попиту та збільшення інвестицій (передусім в освіту та інфраструктуру); в Іспанії – залучення інвестицій та підтримка будівельної галузі.

У рамках антикризового управління, США використовували інструмент регулювання обмінного курсу долара. Зокрема, обмежували зростання курсу національної валюти шляхом стимулювання експорту та стримуванням інфляції, зниження податкового тиску. У США антикризове управління проявляється у вдосконаленні законодавства в галузі зайнятості, збільшенні робочих місць (особливо для молоді та у галузях, що мають важливе значення).

Для підтримки фінансового сектору національної економіки Європейського Союзу у 2010 році було створено Європейський Стабілізаційний Механізм – це фінансово-стабілізаційний фонд, діяльність якого спрямована на досягнення фінансової стабільності в межах Єврозони, через який надається фінансова допомога країнам, які переживають фінансову скруту. Головними особливостями антикризового управління Європейського Союзу є програми з посилення бюджетної дисципліни, програми підтримки та розвитку конкурентоспроможності підприємців, а також підтримка банківського сектору економіки.

Однією з успішних держав щодо результативності та ефективності антикризового управління поряд з іншими країнами є також Швеція, яка застосувала наступні антикризові заходи: зниження процентних ставок, котре сприяло розвитку підприємництва, підтримка виробництва, зміцнення конкурентних позицій, підтримання ліквідності та платоспроможності банківської системи.

Окрім того, з метою підтримки банківського сектору застосовують наступні інструменти: створення спеціальних фондів (Німеччина, Іспанія); зниження центральними банками облікової ставки (країни ЄС); гарантування міжбанківських кредитів (Великобританія, Франція); націоналізація банків (Австрія, Португалія); надання державних гарантій за депозитами (Німеччина, Австрія, Великобританія).

До того ж, слід сказати, що пандемія COVID-19 була надзвичайно серйозним викликом для усіх країн, оскільки довелось повністю змінити наше уявлення про управління кризами і застосовувати наступні заходи: заходи щодо регулювання карантинних обмежень, спрямованих на протидію розповсюдження пандемії; заходи щодо посилення спроможності сфери охорони здоров'я адекватно реагувати на виклики пандемії (фінансування закладів системи охорони здоров'я, регулювання закупівлі товарів медичного призначення тощо); заходи соціальної допомоги громадянам (виплати допомоги по безробіттю); заходи допомоги бізнесу тощо.

Отже, основними інструментами державного антикризового управління розвинутих країн світу є соціальна підтримка населення; відновлення банківської та фінансової систем; підтримка реального сектору економіки (основних галузей економіки, великих структуроутворюючих компаній і малого підприємництва) та стимулювання споживчого попиту, валютні інтервенції, державні замовлення та закупівлі, дотації, а також пільги в оподаткуванні та кредитуванні.

Література:

1. Шамборовський Г.О. Досвід антикризового регулювання в розвинутих країнах світу. URL: https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/ecpros_2016_105_7.pdf

2. Головін Р.Г. Особливості реалізації заходів державного антикризового управління в провідних країнах світу.
3. Плешакова Н.А. Світовий досвід антикризового регулювання в зарубіжних країнах. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4332>
4. Crisis Management in Unprecedented Times. URL: <https://www.clearygartlieb.com/news-and-insights/publication-listing/crisis-management-in-unprecedented-times>

Патицька Х.

к.е.н, старший науковий співробітник

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»

ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Криза, спричинена поширенням пандемії Covid-19, характеризується безпрецедентним масштабом та є унікальною як у контексті впливу на сфери життєдіяльності людини, так і щодо свого територіального поширення. Попри сильні короткочасні соціальні, економічні та політичні шоки, ковідкриза матиме і довгострокові наслідки для економіки, зокрема у сфері розвитку людського капіталу, продуктивності праці, публічного управління та фінансів внаслідок зміни поведінки людей та активізації процесу цифровізації.

Експерти ОЕСР, аналізуючи вплив кризи Covid-19 на економіку, зауважують асиметричний вплив пандемії на різні території, що вимагає вертикальної координації та збалансованого підходу до боротьби із кризою та її наслідками. Водночас одним з ключових ризиків в умовах сьогодення є характер реакції національних урядів на кризові явища, адже вона спрямована на подолання найгостріших «точкових» проблем та має короткострокову перспективу. Така поведінка несе з собою загрозу втрати стійкості соціально-економічних систем на різних рівнях.

Прикладом територіально асиметричного впливу пандемії є її поширення у США: якщо на перших етапах кризи осередками ураження були великі міста-мегаполіси, то у подальшому тренди змінилися, і у другій половині 2020 р. на «передові» позиції вийшли сільські округи з нижчим рівнем щільності населення та віддалені від великих міських центрів [3].

Дослідження розвитку територіальних громад в умовах мінливості економіки та кризи 2020 р. дозволяє виділити територіальні громади, економіка яких найбільше постраждала від впливу ковідкризи: територіальні громади, економіка яких сформована навколо туристичної галузі та великі міста – центри регіонів та столиці країн, де порівняно високий ризик порушення створених ланцюгів доданої вартості та виробничих процесів [1].

Аналізуючи світові тенденції розвитку територіальних громад в умовах пандемії та мінливості економіки, варто акцентувати увагу і на фінансовому аспекті проблеми. Так, внаслідок проведеного спільного опитування Комітету регіонів ЄС та ОЕСР 300 представників регіональних та місцевих органів управління у 24 країнах ЄС було виявлено негативні очікування більшості щодо формування та виконання місцевих бюджетів у коротко- та середньостроковій перспективі з падінням рівня доходів та зростанням видатків (при цьому, особливий акцент респонденти роблять саме на вплив

кризи на доходи місцевих бюджетів, а основне падіння доходів вбачають у зниженні податкових надходжень (пік якого, за прогнозами [3], припаде на 2021-2022 рр.)). Цікаво, що зі зростанням кількості жителів територіальних громад зростає і частка опитаних респондентів, які мають вкрай негативні очікування щодо впливу кризи на фінансову спроможність місцевих бюджетів. Національна ліга міст США вказує на негативний вплив наслідків ковідкризи на розвиток міст у країні, який у 2020 р. супроводжувався втратою 21,6% власних доходів місцевих бюджетів [4].

Водночас, аналізуючи вплив ковідкризи на розвиток місцевих бюджетів, встановлено зростання очікувань представників регіональних та місцевих органів управління на фінансову підтримку з центру (рис. 1).

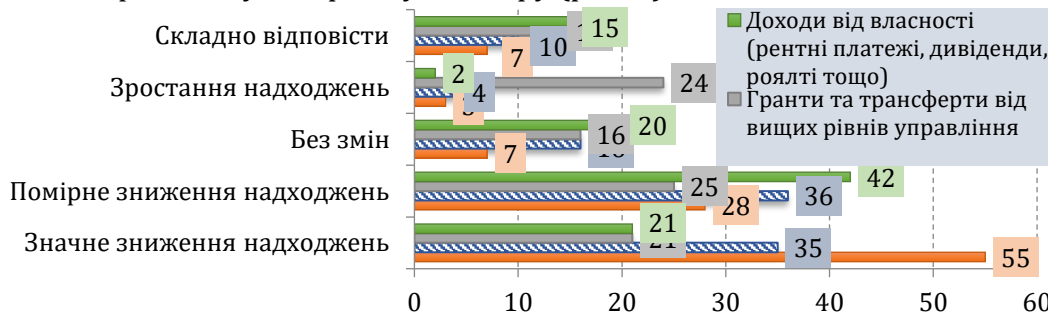

Рис. 1 - Очікування респондентів – представників регіональних та місцевих органів управління у 24 країнах ЄС щодо впливу ковідкризи на доходи місцевих бюджетів, 2020 р., %

Джерело: на основі [2]

Примітним є передбачення значного зниження податкових надходжень (55% опитаних) та платежів за місцеві публічні послуги (35%) до місцевих бюджетів, яке веде до зниження фінансової спроможності регіонів та територіальних громад. Натомість високий показник очікувань респондентів щодо зростання грантів та трансфертів із центрального рівня до місцевих бюджетів у період кризи (24%) свідчить про поведінку «перекладання відповідальності» з органів самоврядування та акцентування на ролі держави як суб'єкта забезпечення економічної та соціальної безпеки її громадян.

Загалом вплив ковідкризи на розвиток місцевих фінансів суттєво різниться як між окремими країнами, так і за рівнями управління, регіонами та територіальними громадами. Наслідки такого впливу залежать від п'яти чинників, серед яких: *рівень децентралізації*, зокрема в частині розподілу видаткових повноважень, оскільки роль територіальних громад в управлінні кризою та забезпеченні власного економічного розвитку суттєво варіюється залежно від покладеної на них відповідальності; *склад та структура доходів місцевих бюджетів*, зокрема їх чутливість до економічних коливань; *рівень «фіскальної гнучкості»*, тобто спроможності органів місцевого самоврядування пристосувати власні бюджети до кризових умов; *фінансові умови розвитку територіальної громади* (поточний баланс бюджету, місцевий борг, бюджетні резерви); *обсяг, стабільність та ефективність бюджетної підтримки розвитку територіальних громад з вищих рівнів управління* [3].

Акцентуючи на вищенаведених чинниках, можна зробити висновок: попри певні закономірності розвитку територіальних громад в умовах ковідкризи, які результуються схожими реакціями економік на відповідні впливи, у різних країнах, регіонах та територіальних громадах спостерігатимуться певні відмінні реакції на

кризові явища. Відтак, зважаючи на тенденції розвитку територіальних громад та очікування представників органів місцевого самоврядування у країнах світу, цікавим є їх порівняння із вітчизняними умовами, що дозволить підтвердити або нівелювати окремі аспекти сучасного стану функціонування органів місцевого самоврядування на локальному рівні та визначити чинники і особливості процесу «пристосування» до кризових явищ в українських реаліях.

Література:

1. Coronavirus (COVID-19) From pandemic to recovery: Local employment and economic development. OECD, 2020. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=130_130810-m60ml0s4wf&title=From-pandemic-to-recovery-Local-employment-and-economic-development.
2. Share your experience: How is COVID-19 affecting regions and cities? CoR-OECD Survey Questionnaire, 2020. URL: <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/ECON-cor-oecd-survey-covid-19.aspx>.
3. The territorial impact of COVID-19: Managing the crisis across levels of government. Tackling coronavirus (COVID-19): Contributing to a global effort. OECD, 2020. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=128_128287-5agkkojaaa&title=The-territorial-impact-of-covid-19-managing-the-crisis-across-levels-of-government.
4. What COVID-19 means for city finance. US National League of Cities, 2020. URL: https://covid19.nlc.org/wp-content/uploads/2020/06/What-Covid-19-Means-For-City-Finances_Report-Final.pdf.

Петруха С.

*"Фінанси банківська справа та страхування", 4 курс
ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник - к.е.н., доцент кафедри фінансів Рудик Н.В*

ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ В УМОВАХ КАРАНТИНУ: ЗМІНИ У СТРУКТУРІ ТА ПРІОРИТЕТАХ

Економічний та соціальний розвиток країни та її регіонів забезпечується за рахунок бюджетних ресурсів. Головним завданням держави є збалансування доходів над видатками, оскільки суттєве перевищення видатків на доходами призведе до економічної кризи, зростання державного бюджету, дефіциту бюджетів всіх рівнів. Проблеми з формуванням податкових надходжень в умовах пандемії коронавірусу, блокування економічної діяльності в країні та впливу на економіку України численних зовнішніх шоків посилюють наявні загрози для стабільності державних фінансів України. Тому дослідження податкових надходжень Зведеного бюджету України є актуальним питанням на часі.

Дослідженням проблем формування податкових надходжень в умовах пандемії займалися такі науковці, як С.Кулицький, Т.Городецька, В.Мовчан, А. Поровай, Д. Заха та інші.

Було проведено аналіз податкових надходжень Зведеного бюджету України за I-IV квартал 2018-2019 року та IV квартал 2020 року здійснено прогноз на 2021 рік на основі індексу сезонності (рис.1).

Рис.1 - Податкові надходження Зведеного бюджету України за I-IV квартал 2018-2019 року та I-III квартал 2020 року [1].

Джерело: розраховано автором на основі [1]

Пандемія коронавірусу, яка охопила весь світ, створила ряд загроз для української економіки. Доходи бюджету передбачувано були зменшені за рахунок податкових надходжень через зниження номінального ВВП, обсягу імпорту товарів, перегляду в бік зниження припущень стосовно ціни природного газу, як на зовнішніх, так і на внутрішньому ринках (що впливає на формування планів з надходжень рентної плати)[2].

Оскільки при побудові аналітичного тренду $R^2=0,136$, тому можна зробити висновок, що він є нестійким та не покаже в повному обсязі достовірні дані. Так, протягом 2017-2020 рр. спостерігається збільшення податкових надходжень та сезонне коливання в межах 0,93-1,08. Прогнозоване значення податкових надходження у 2021 році складає у I кварталі- 566,28 млн.грн., у II кварталі- 491,3 млн.грн., у III кварталі- 398,56 млн.грн, що є нижчими показниками чим фактичні значення протягом 2018-2020 рр(табл.1).

Таблиця 1 - Розрахунок прогнозованого значення податкових надходжень у 2021 році на основі індексу сезонності

Роки	Квартал	x	x ²	Податкові надходження млн.грн., y _i	Аналітичний тренд	Індивідуальний поквартальний індекс (y _i /У _q)	Індекс сезонності, I _c	Тренд скоригований на I _c
					U _i = -8,883x ² + 147,1x + 80,23			
2018	I	1	1	172,41	338,92	0,51	0,93	314,82
	II	2	4	456,66	441,57	1,03	0,98	433,81
	III	3	9	708,92	526,45	1,35	1,01	529,54
	IV	4	16	986,35	593,57	1,66	1,08	642,71
2019	I	5	25	246,50	642,93	0,38	0,93	597,92
	II	6	36	504,45	674,51	0,75	0,98	661,02
	III	7	49	774,80	688,33	1,13	1,01	695,22
	IV	8	64	1074,32	684,39	1,57	1,08	739,14
2020	I	9	81	255,24	662,68	0,39	0,93	616,29
	II	10	100	490,03	623,20	0,79	0,98	610,74
	III	11	121	778,43	565,96	1,38	1,01	571,62
Разом		-	-	6448,11	6442,50	1,00	-	-
2021	I	12	144	-	566,28	-	0,93	526,64
	II	13	169	-	491,30	-	0,98	481,48
	III	14	196	-	398,56	-	1,01	402,55

Джерело: [1]

Основними макроекономічними чинниками зниження податкових надходжень в період пандемії слід вважати: скорочення обсягів виробництва у промисловості та збільшення у структурі ВВП частки галузей з низьким податковим коефіцієнтом; погіршення фінансового стану експортерів, внаслідок гальмування світового попиту і зниження цін на сировинні товари, зниження світових цін на природний газ і нафту, що зменшували суми сплати ПДВ, рентних платежів, відрахувань прибутку до бюджету;

несприятлива динаміка імпорту товарів і послуг, що впливало на суми надходжень від ПДВ і ввізного мита; подальше скорочення реальних обсягів грошової маси МЗ, що проявляється як дефіцит ліквідності в реальному секторі та спонукає платників податків до раціонування грошових виплат, в т. ч. і на користь держави; повільніше зростання середньої заробітної плати, ніж було враховано в показниках бюджету на 2020 рік. [2].

На сьогоднішній день існують проблеми з економічним падінням і потрібні дії, які зможуть мінімізувати його глибину та будуть орієнтовані на швидкий вихід з кризи. Необхідно проводити стимулюючу політику аби згладити негативні шоки та співпрацювати з новою програмою МВФ, яка надасть додаткові ресурси для подолання пандемії.

Література

1. Річні звіти про виконання державного бюджету за 2018-2020 рр. // Офіційний сайт Державної казначейської служби України. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetur>.

2. Богдан Т. Доходи державного бюджету як індикатор проблем у економіці країни. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/456858_dohodi_derzhavnogo_byudzhetu_yak.html (дата звернення: 01.05.2020).

Разуваєва А.

„Міжнародний бізнес”, 1 курс

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Степура М.М.

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПРОТИДІЇ ЕКОЛОГІЧНИМ РИЗИКАМ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Протягом останніх років наше існування не можна уявити без такого поняття як *екологічна безпека*. Його можна охарактеризувати як процес забезпечення захищеності життєво важливих інтересів усього суспільства в цілому, держави й природи від загроз, створюваних антропогенним впливом на навколишнє середовище. Негативні наслідки аварії на Чорнобильській АЕС, катастрофічне забруднення повітря, води та ґрунту, надмірна концентрація промисловості у певних регіонах, нераціональне природокористування, демографічна криза – цей перелік негативних чинників створив реальну загрозу національній безпеці України в екологічній сфері. Не дивлячись на спроби з боку держави регулювати вплив антропогенних факторів на навколишнє середовище, проблеми екологічної безпеки продовжують рости. Це пов'язано як з перехідним економічним періодом, у якому перебуває наша країна, так і з досить низьким рівнем знань населення в цій області.

Перебування України на 102-ому рейтинговому місці за індексом екологічної сталості серед 132 країн світу засвідчує цю низьку ефективність регулювання екологічного стану її території. Це стосується й економічного механізму. Його правова сутність була визначена

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища», яким передбачалися економічні заходи забезпечення охорони довкілля, серед яких:

встановлення принципу платності та лімітування використання природних ресурсів й викидів і скидів у навколишнє природне середовище, визначення джерел фінансування природоохоронних заходів, стимулювання заходів з охорони довкілля.

Теоретичні та практичні аспекти, зарубіжні практики та досвід практичної реалізації концепції "зеленої" економіки досліджують багато вітчизняних вчених, зокрема: Т. Буренко, Т. Галушкіна, В. Потапенко, Л. Мельник, В. Мороз, Н. Олійник, та ін. Однак, незважаючи на значний науковий доробок у даній сфері, питання екологічного оподаткування потребують постійного моніторингу в контексті змін, які відбуваються в бюджетному та податковому законодавстві, з метою підвищення його ролі у побудові «зеленої» економіки в Україні та задля збереження довкілля.

Метою доповіді є оцінка ролі екологічного оподаткування в системі фінансових інструментів та представлення пропозицій щодо його удосконалення з метою подальшого розвитку, а також дослідження досвіду європейських країн щодо економічної складової розв'язання екологічних проблем та адаптація виявлених механізмів для ефективного застосування в Україні.

За результатами підрахунків індексу екологічної ефективності, Україна перебуває на 60-ому рейтинговому місці серед 180 країн світу. Згідно з Законом України „Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року” основними інструментами реалізації державної екологічної політики є система екологічного управління, екологічний аудит, екологічна сертифікація та облік, маркування продукції, економічні та фінансові механізми, міжнародне співробітництво та забезпечення екологічної безпеки.

Традиційними джерелами фінансування природоохоронних заходів є кошти державного та місцевих бюджетів, екологічних і страхових фондів, власні кошти підприємств, установ та організацій.

Незважаючи на різноманіття джерел фінансування, вагомим інструментом протидії негативним змінам довкілля у більшості розвинених країн світу залишаються екологічні податки. Загалом, метою екологічного оподаткування є зниження обсягів викидів у навколишнє середовище та забезпечення мобілізації коштів до бюджетів різних рівнів і їх спрямування на охорону довкілля та раціональне використання природних ресурсів. Економічною наукою доведено, що стимулом для зменшення забруднення навколишнього природного середовища є оптимальний рівень екологічного оподаткування, тобто економічним агентам вигідніше використовувати нові технології для зниження рівня забруднення, аніж сплачувати екологічний податок. Поряд з цим, надто високі ставки екологічних податків можуть спричинити ухилення від їх сплати або до припинення економічної діяльності. Європейські країни здебільшого акцентують увагу на оподаткуванні енергоносіїв і саме це забезпечує їм високу результативність екологічного оподаткування. В Україні ж впродовж багатьох років робиться акцент на контроль за рівнем забруднення довкілля, тому її система екологічного оподаткування характеризується низьким ефектом.

Відповідно до діючого вітчизняного законодавства кошти від справляння екологічних податків повинні спрямовуватися для реалізації екологічних проектів. Проте, хронічна дефіцитність бюджетів усіх рівнів та наявність багатьох соціально гострих проблем у суспільстві призвели до використання надходжень від даних

платежів на інші цілі. Таким чином, екологічний податок в Україні фактично повністю втратив своє цільове призначення. Надходження від екологічного податку та платежів за користування природними ресурсами в Україні у десятки разів нижчі аналогічних показників ЄС. Активний розвиток екологічного оподаткування розпочався наприкінці ХХ ст., коли перед суспільством постали виклики, пов'язані із загостренням глобальних екологічних проблем. Нині в світі налічується близько 500 різновидів екологічних податків, мета запровадження та загальна ефективність яких значно відрізняються у різних країнах.

Загальноприйнятою класифікацією є розподіл екологічних податків за видом об'єкта оподаткування на такі групи: податки на енергію(акцизні податки на енергоресурси; податки на викиди CO₂; податки на потенційно екологічно небезпечні виробництва), транспортні податки(податки, пов'язані з володінням і використанням автотранспорту та інших транспортних засобів; податки на транспортні послуги, та ін.), податки на забруднення та ресурси(податки на викиди забруднюючих речовин у повітря, скиди їх у водні об'єкти, шумовий вплив, платежі за діяльність, пов'язану з управлінням твердими відходами). Податки на енергію мають короткостроковий та довгостроковий ефекти, тобто зменшують енергоспоживання та впливають на поведінку економічних агентів на ринку автомобілів (надання переваги менш енергоємному транспорту; зменшення тривалості приватних поїздок тощо) . Найбільш поширеними в країнах Європи є транспортні та енергетичні податки. Так, енергетичні податки складають 72 % від загальної величини екологічних податків у ЄС, а транспортні податки – 23 %.

Важливим напрямком удосконалення податкової політики в Україні стало підвищення з 1 січня 2019 року ставки екологічного податку за викиди двоокису вуглецю (CO₂) стаціонарними джерелами з 0,41 грн/тонн до 10 грн/тонн з метою стимулювання підприємств-забруднювачів до зменшення забруднення навколишнього природного середовища, а також наближення до ставок за викиди парникових газів, що діють у країнах ЄС. Такий механізм може стати дієвим інструментом акумуляції фінансових ресурсів на потреби екологізації галузей економіки. Одним із варіантів може бути створення так званого "вуглецевого фонду", як окремої статті держбюджету. Головне при цьому забезпечити цільове використання цих коштів, включно на здійснення природоохоронних заходів із запобігання, зменшення та усунення забруднення довкілля.

Тож для України, яка позиціонує себе як держава, орієнтована на європейські цінності, закономірним буде переймати напрацювання в зазначеному напрямі більш досвідчених «колег». Наприклад, у Швеції та Великобританії деякі екологічні податки запроваджуються з визначення прямого обов'язку з боку держави спрямовувати доходи від екологічних податків на скорочення податків на доходи фізичних осіб та податків на фонд заробітної плати. Досвід країн інших ЄС свідчить про те, що причини дієвості екологічних податків за забруднення в державах ЄС полягають у високих ставках, які спрямовані на те, щоб підприємствам було вигідніше вживати заходи з охорони довкілля, а не забруднювати його. Значні фінансові результати від реформи екологічного оподаткування вже отримала Німеччина. За рахунок збільшення надходжень від енергетичних податків вдалося спрямувати 88 % від отриманої суми на

зменшення внесків громадян у межах системи державного пенсійного страхування, а 3 % використано на фінансування урядової федеральної програми щодо розширення інвестицій у поновлювальні джерела енергії та підвищення енергоефективності будівель.

Екологічні податки в сучасному світі стають важливим економічним інструментом екологічного регулювання, який розвинуті країни використовують для заохочення населення, підприємств та організацій до скорочення утворюваних ними обсягів забруднення, раціонального використання природних ресурсів та акумуляції коштів у вигляді податкових надходжень на фінансування програм з поліпшення стану довкілля. В Україні ж для створення надійного джерела фінансування природоохоронної діяльності та стимулювання впровадження у виробництво ресурсозберігаючих та екологічно чистих технологій, необхідно удосконалити діючу систему екологічного оподаткування. Для досягнення належного ефекту слід переймати досвід країн, які спромоглися досягти успіху в цій сфері. В Україні треба зменшити витрати на адміністрування екологічного податку, застосовувати його як механізм стимулювання екологічно безпечних виробництв, встановити належний контроль. При цьому важливу роль відіграє рівень екологічної свідомості населення та бізнесу в країні, оскільки питання екологічного оподаткування не є виключно економічним чи юридичним, а передусім виступає морально-етичним і кожні позитивні зміни в цьому напрямі можливі лише за умови усвідомлення важливості його кожним громадянином.

Література:

1. Регулювання екологічної безпеки транскордонного регіону в умовах євроінтеграції України (наукова доповідь) / [В.С. Кравців, П.В. Жук, І.А. Колодійчук та ін.]; НАНУкраїни. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього»; [наук. ред. В.С. Кравців]. – Львів, 2015. – 121 с
2. http://www.investplan.com.ua/pdf/5-6_2020/31.pdf
3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
4. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/118.pdf
5. Варламова І. С. Екологічне оподаткування як основа сталого розвитку національної економіки. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. URL: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/170.pdf>
6. <https://epi.yale.edu/epi-results/2020/component/epi>
7. https://despro.org.ua/news/news/?ELEMENT_ID=2209

Рінна М.

к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул,

Довгань Л.

*к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул,
Університет державної фіскальної служби України*

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Результати досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених підтверджують, що кожна держава має власну неповторну податкову систему і податковою інструментарією впливу на соціальний і економічний розвиток. Податкові системи істотно розрізняються за кількістю податків і їх конструкції, організації та методиці адміністрування. Поряд з цим, не можна не визнати значну схожість основних податків в країнах, територіально наближених один до одного, що мають спільні політичні та економічні інтереси,

історично взаємодіючі у вирішенні глобальних питань розвитку [1]. Зокрема, для держав Європи такими податками є ПДВ, індивідуальні акцизи, податок на прибуток організацій (корпорацій), податок на доходи фізичних осіб і т. п. Така схожість механізмів оподаткування дозволяє стверджувати про можливість запозичення і адаптації зарубіжного досвіду податкового регулювання соціально-економічних процесів до вітчизняних реалій.

Встановлення податкових ставок і пільг по ПДВ регламентується урядами й парламентами європейських держав. На рівні ЄС діють директиви, які в основному носять рекомендаційний характер. Однак, країни – члени ЄС застосовують регулюючий податковий інструментарій, керуючись гармонізованими принципами, визначеними в директивах. Досить поширеною є практика диференціації ставок цього універсального податку. Застосування понижених ставок що також регламентується узгодженими на рівні ЄС документами, якими передбачені наступні види ставок: перша і друга знижені ставки – не менше 5% (застосовуються для прикладу, до продуктів харчування, фармацевтичних товарів, медичного обладнання для осіб з інвалідністю, послуг щодо благоустрою тощо). Перелік товарів і послуг, який оподатковується за тією чи іншою ставкою, визначається на рівні внутрішнього законодавства країн в межах, окреслених директивами ЄС. Так, Данія прийняла рішення взагалі не застосовувати зниження ставки ПДВ.

В Євросоюзі існує позиція учасників з приводу звільнення від ПДВ. Але знову ж таки питання звільнення конкретних товарів, робіт і послуг в рамках переліку, зазначеного в директивах, вирішується на рівні кожної держави з урахуванням національних особливостей. Зауважимо, що крім вищевказаного, можливо надання звільнень від оподаткування з компенсацією податкового кредиту (при застосуванні ставки 0%) для наступних категорій:

- експорт товарів і послуг;

- товари і послуги, які є важливими для тієї або іншої країни, враховуючи рішення особливо значущих проблем соціального і економічного характеру (медикаменти, продукти харчування, спеціальне обладнання, періодичні видання, продукція пріоритетних галузей промисловості і підприємств, які випускають малоприбуткові вироби соціального призначення).

Наголосимо, що значні масштаби в ЄС мають пільги по ПДВ, що надаються для малих підприємств. Застосування зазначених пільг обґрунтовано необхідністю формування середовища, що сприяє розвитку мобільних бізнес-систем, які найбільш швидко адаптуються до постійно мінливого ринкового середовища, забезпечуючи, таким чином, громадську соціальну і економічну стабільність. «Ділова ініціатива, підприємництво, яке трансформується в масовий малий бізнес, - вагомий фактор суспільної стабільності і економічного розвитку в державах з ринковою економікою» [2].

Наступний універсальний і поширений в Європі податок, це індивідуальний акциз. Загально відомо, що у різних країнах також існують певні переліки підакцизних товарів, ставки та пільги з податку. В окремих випадках, це виступає фактором недонадходжень до бюджетів і послаблення регулюючого впливу на виробництво і реалізацію підакцизних товарів в державах з більш низькими акцизами. Як результат, на рівні сильних економічних союзів проявилась проблема уніфікації індивідуальних

акцизів. Звичайно, в цілому процес стягнення акцизу не є гармонізованим повністю, але в Європі в даному напрямку реалізуються певні дії, як наприклад, врегулювання питання по номенклатурі підакцизних товарів, застосування загальних принципів адміністрування руху підакцизних товарів та уніфікації правил стягування податку, встановлення єдиних мінімальних ставок і звільнень.

Зазначене обумовлює передумови аналізу загальних підходів до конструкції регулюючого податкового інструментарію, вбудованого в акциз. Щодо всього переліку підакцизних товарів загальними для членів ЄС є звільнення від оподаткування акцизним збором тих операцій, що реалізуються в магазинах безмитної торгівлі, ввезених як виставкові зразки або ж поставлені військовим формуванням НАТО, місіям і представництвам міжнародних організацій, дипломатичним і консульським представництвам іноземних держав.

Цікаво, що директивами ЄС абсолютно не передбачаються пільги відносно акцизного збору з тютюнових виробів. Даний факт, на нашу думку, можна пояснити, по-перше, шкідливістю прямого споживання відповідних продуктів і, по-друге, відсутністю інших сфер і напрямків їх використання, які приносили б користь індивідам або суспільству.

Дуже великий інтерес в сучасній науковій літературі викликають питання податкового регулювання за допомогою податку на прибуток організацій (корпорацій). Він обумовлений тим, що упродовж останніх десятиліть розвинені країни не орієнтуються у використанні даного податку переважно на досягнення фіскальної мети, зосередившись в основному на його регулюючому і соціальному аспекті

Необхідно визнати, питання встановлення ставок і питання пільгової політики оподаткування прибутку практично ніде на міждержавному рівні не узгоджені. Не є винятком і ЄС, хоча в рамках даного об'єднання додавалися значні зусилля і спроби гармонізації системи прибуткового оподаткування юридичних осіб. Деяка уніфікація і міжнародне узгодження елементів податку на прибуток могли б значно спростити взаємний доступ країн до внутрішніх товарних ринків і інвестиційних ресурсів. Зокрема, диференціація ставок – досить поширений регуляторний інструмент в Європі, хоча способи його застосування значно різняться [3].

Зауважимо, що більшість країн, які диференціюють ставки податку в залежності від обсягів прибутків, користуються при цьому прогресивною шкалою (Бельгія, Люксембург, Нідерланди). Великобританія застосовує комбіновану шкалу з елементами регресу (0% - з прибутку малих підприємств до 10 000 фунтів стерлінгів; 23,75% - з прибутку малих підприємств від 10 001 до 50 000 фунтів стерлінгів; 19% - з прибутку малих підприємств від 50 001 до 300 000 фунтів стерлінгів; 32,75% - з прибутку від 300 001 до 1 500 000 фунтів стерлінгів; 30% - з прибутку понад 1 500 000 фунтів стерлінгів). За законодавство країни ставки можуть змінюватися щорічно. Елементи регресу, на нашу думку, вбудовані для зниження зацікавленості суб'єктів господарювання в детінізації власного обігу. [6]

Цікавим є той факт, що з метою регулювання фінансової стабільності підприємств, стимулювання реінвестування прибутку і пенсійного страхування працівників у світовій практиці використовуються неоподатковувані фінансові резерви, у виді фондів для покриття безнадійної заборгованості. Їх формування, як правило,

проводиться шляхом відрахування від прибутку в межах дозволених законом норм, що призводить до зменшення об'єкта оподаткування. У контексті нашого дослідження, слід наголосити, що стимулюванню інвестицій в Європі також сприяють такі елементи податку на прибуток організацій, як інвестиційна податкова знижка і інвестиційний податковий кредит.

Вагомим інструментом стимулювання економічного розвитку, який, як правило, використовується в складі податку на прибуток є податкові канікули. Разом з тим він не позбавлений важливого недоліку- ухилення від оподаткування. Так, господарюючі суб'єкти можуть спеціально створювати нові структури, на які поширюється режим податкових канікул, і проводити через них свої операції з метою зменшення загальних сум податкових зобов'язань. Очевидно, саме з цієї причини в сучасних умовах більшість розвинених країн Європи відмовилися від використання даної податкової преференції

Інструменти податкового регулювання, які використовуються в складі податку на доходи фізичних осіб, мають сильний вплив не тільки на соціально-економічні процеси в цілому, але і на соціально-трудові, зокрема Даний податок як цілісна система об'єднує в своєму складі механізми, які дають можливість державі впливати на населення як суб'єктів економічної діяльності, індивідів, особистостей, визначаючи їх поведінку через прибуткове становище. Адже «основою формування прибуткового оподаткування населення в світі є соціально-трудові відносини» У практиці зарубіжних країн існують два основні підходи-спільне декларування доходів подружжям (США);- безпосередньо оподаткування доходів сім'ї (Франція). Принципова відмінність від системи оподаткування фізичних осіб у Франції від України полягає в тому, що у Франції оподаткуванню прибутковим податком підлягає не кожна особа окремо, а домогосподарство. Законодавство Франції розглядає велике число можливих варіантів складу сім'ї (домогосподарства)[4]. Середньодушовий дохід сім'ї дорівнює загальній сумі доходів за вирахуванням деяких витрат всіх членів сім'ї (домогосподарства), поділений на коефіцієнт, що показує розмір сім'ї. Отже, сім'ї, що мають дітей, у середньому платять податків менше, ніж неодружені і незаміжні. Для цілей виявлення фактичної здатності окремої особи до сплати податку з урахуванням його сімейного стану та кількості дітей на утриманні, використовується система «сімейних коефіцієнтів»[5]. Шкала податку на доходи домогосподарств у Франції проілюстрована даними табл.1.

Таблиця 1 - Ставки податку на доходи фізичних осіб у Франції

Категорія платника податку за отримуваним доходом	Ставка
до 5 963 € на рік	0%
від 5 963 до 11 896 € на рік	5%
від 11 896 до 26 420 € на рік	14%
від 26 420 до 70 830 € на рік	30%
від 70 830 до 150 000 € на рік	41%
більше 150 000 € на рік	45%

Джерело [4, с.227]

Зауважимо, що у світовій практиці оподаткування, до окремих видів доходів застосовуються пропорційні ставки (зокрема, до доходів від капіталу, акцій, паїв, часток), що дозволяє стимулювати залучення накопичень фізичних осіб в економічний

обіг. В цілому ж, ставки досить високі (в порівнянні з українськими), досягаючи в окремих країнах 50% і більше. При цьому забезпечується недоторканність права кожного члена суспільства на речі і послуги, необхідні для його існування, перш ніж інші задовільняють свої менш важливі потреби. Інструментом реалізації цього права служить універсальна податкова пільга - неоподатковуваний мінімум. Так, в Австрії вона складає 10 000 EUR на рік; в Німеччині - 7664 EUR для одного платника і 15 329 EUR на рік для сімейної пари, яка оподатковується сукупно, в Італії залежить від категорії платника і видів його доходів (базовий мінімум - 3000 EUR, якщо платник отримує доходи від професійної діяльності - 4500 EUR, для пенсіонерів - 7000 EUR, якщо платник отримує доходи від роботи по найму - 7500 EUR) [5, 6].

З регулюючою метою широко використовуються механізми податкових кредитів, податкових відрахувань і податкових скидок. В Європі вони (за переважаючою практикою) охоплюють витрати платників на освіту, охорону здоров'я, пенсійне страхування, соціальне страхування, медичне страхування, страхування життя, утримання непрацездатних членів сім'ї (дітей, батьків похилого віку, інвалідів), сплату відсотків по іпотечних кредитах, деякі види інвестування (придбання активів), благодійність.

Вищевикладене підтверджує значну схожість інструментів податкового регулювання соціально-економічних процесів в різних країнах, яке викликане історичними, географічними і економіко-глобалізаційними факторами. У свою чергу, це дозволяє використовувати переваги зарубіжного досвіду в Україні, адаптувавши окремі його елементи до вітчизняних умов і враховуючи особливості розвитку національної економіки і специфіку обставин формування податкової системи нашої держави.

Література:

1. Варналій З. С., Романюк М. В. Податкова система: [підручник]. К.: Знання України, 2019. 567 с.
2. Система податкових пільг в Україні в контексті європейського досвіду. / Соколовська А. М., Єфименко Т. І., Луніна І. О. К.: НДФІ, 2006. 320 с.
3. Податкові трансформації в ЄС та податкова політика України в контексті євроінтеграції: моногр. / А. І. Крисоватий, В. М. Мельник, Т. В. Кошук, за ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 236 с.
4. Тучак Т.В. Соціалізація оподаткування доходів фізичних осіб: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», №17 (2019), С. 226-231. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua>.
5. Bureau général des impôts de France: офіційний сайт. URL: <https://www.impots.gouv.fr>.
6. Taxation of companies. International Bureau of Fiscal Documentation. URL: <http://www.ibfd.org>.

Савенюк Ю.

Міжнародний бізнес, 1 курс

ДВНЗ Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Науковий керівник – к.е.н, доцент кафедри фінансів Степура М. М.

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА СТАН ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

Сфера публічних фінансів привертає наукову увагу, зокрема, останніми роками досліджується динаміка державного боргу України, дефіциту бюджету, доходи та видатки бюджетної системи. У 2020 році через пандемію були внесені серйозні зміни до бюджетної політики України. Тому вплив кризових економічних ситуацій на управління

публічними фінансами держави – актуальна проблема, яка потребує детального дослідження.

Розглянемо борг та дефіцит бюджету до пандемії. У 2019 році державний борг було знижено до 50,3% ВВП, дефіцит складав 2,2% ВВП. Після кризи 2014-2015 років метою стало зниження частки держави в ВВП, розширення ресурсів і можливостей приватного сектора, в 2018-2019 Україна вийшла на 42% перерозподілу ВВП через скорочення бюджетного дефіциту. У Бюджетному кодексі з'явилися обмеження розміру бюджетного дефіциту (3% ВВП) і держборгу (60% ВВП), покликані додати стійкості публічним фінансам. Підприємство перейшло на ринкові тарифи, а надходження від податку на доходи фізичних осіб стабільно зростали впродовж 10 років.

Завдяки низькому дефіциту попередніх років, уряд мав змогу збільшити дефіцит у 2020 році. Надходження до бюджету зменшили на 11%, за рік вони становили 975,8 мільярдів гривень. Зменшилися суми від податків і зборів, окрім доходів державних підприємств і коштів Нацбанку: ці надходження склали приблизно 70 мільярдів.

Бюджетні видатки збільшилися на 7%, до 1 трильйона 266 мільярдів гривень. Дефіцит бюджету зріс більш ніж удвічі, майже до 300 мільярдів гривень (або 7% від ВВП).

Були скорочені видатки на: Мінкульт, Міністерство розвитку громад і територій, Міністерство освіти та науки, Мінекономіки, Мінінфраструктури, Мін'юст і Міністерство закордонних справ; захист педагогів і проект «Спроможна школа для кращих результатів»; проведення місцевих виборів.

Також із бюджету зникли субвенції на розвиток громад і територій та на розбудову екстреної медичної допомоги, скоротили зарплати керівникам і членам наглядових рад державних підприємств: вони не можуть перевищувати 10 мінімальних зарплат, припинилося фінансування Фонду енергоефективності і Фонду часткового гарантування кредитів.

Були збільшені видатки на: МОЗ, Мінсоцполітики, Мінфін і МВС, Резервний фонд Кабміну: удвічі, до 4 мільярдів гривень, Пенсійний фонд: 10 мільярдів гривень, у бюджеті з'явився новий фонд – для боротьби з COVID-19: в нього перерозподілили 64,7 мільярдів гривень.

На мою думку, в умовах всесвітньої економічної кризи необхідним є перегляд державного бюджету, збільшення витрат для боротьби з коронавірусом і скорочення інших. В іншому випадку за прогнозами дефіцит збільшився би більш ніж на 12% ВВП, тоді фондування дефіциту було би неможливим. Однак видатки лише зросли, хоча надходження до бюджету зменшили на 11%, тобто витрати, не націлені на боротьбу з пандемією, могли бути скорочені ще більше.

Отже, під час пандемії для боротьби з економічною кризою державні видатки були направлені на боротьбу з коронавірусом, підтримку резервного фонду Кабміну, пенсійного фонду, МОЗ, Мінсоцполітики, Мінфін і МВС. Інші ж витрати були скорочені. Загалом бюджетні видатки збільшилися на 7% і у 2020 році дефіцит бюджету зріс до 7% від ВВП.

Література:

1. 10 років вгору та вниз: бюджетний шлях України. ЦЕС. Назва з екрану: <https://ces.org.ua/10-years-budget-way-ukraine/>

2. Бюджет під час пандемії: що змінилося для України. Назва з екрану: <https://www.radiosvoboda.org/a/koronavirus-i-biudzhets/30553159.html>

3. Т. Богдан, В. Ломакович. Які ризики несе сучасна боргова політика України. Дзеркало тижня. 09 березня 2021 року. URL: <https://zn.ua/macrolevel/dolhovye-trendy.html>

4. Швайко М. Л. Розвиток публічних фінансів України у сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7441> (дата звернення: 09.03.2021).

Савченко А.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

Славкова А.

*к.е.н., доцент кафедри фінансів
ДВНЗ «Київський національний економічний Університет імені Вадима Гетьмана»*

ФІСКАЛЬНІ ЗАХОДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Пандемія вплинула на більшість сфер економіки України та на життєдіяльність українських громадян, що призвело, зокрема, до падіння економіки та погіршення фіскальних функцій держави. За сучасних умов пандемії COVID-19 необхідно створити фундаментальні основи для відновлення позитивної економічної динаміки. Для поліпшення економічного становища треба ідентифікувати фактори, що стримують економічне відновлення та оцінити заходи подальшого розвитку вітчизняної економіки.

Провідними перешкодами, що можуть трапитись на шляху до економічного зростання України на 2021–2023 роки є:

— друга та третя хвиля пандемії, що потягне за собою подальші карантинні обмеження в Україні та сприятиме суттєвому зниженню ВВП. За даними Державної служби статистики ВВП України у III кварталі 2020 року зменшився на 3,5% порівняно з III кварталом 2019 року. Найбільше падіння ВВП спостерігалось у II кварталі 2020 р. — на 11,4%, відповідно, за I півріччя 2020 року воно становило 6,7% [1, с. 9];

— збереження низької кредитної активності на тлі загострення проблем у банківській системі. Змінам кредитної політики банків сприяв прийнятий закон № 591-IX, що набрав чинності 29.05.2020 р., що зменшив кредитні надходження до банків, а саме пролонгував кредитну пільгу, надану українцям на початку карантину: фізичні особи-позичальники були звільнені від штрафів і пені у випадку прострочення погашення споживчих кредитів [2];

— дефіцит зовнішнього фінансування та звуження доступу до міжнародних ринків капіталів. Зовнішній сукупний борг України у 2020 році знаходився на рівні 80% ВВП, що утричі перевищує середній показник для країн із низьким і середнім доходом [3] і склав 1 387 805 млн.грн.[4]. Заявлені додаткові витрати бюджету склали: на формування Фонду боротьби із коронавірусом – 66 млрд. грн, на підтримку пенсіонерів – 30 млрд. грн.[5, с. 8]. Для фінансування даних видатків недостатньо державних коштів, тому при виникненні нової хвилі пандемії будуть необхідні зовнішні інвестиції для відновлення бюджету України;

— формування суттєвого дисбалансу на ринку праці, скорочення зайнятості. У період карантину держава відзначилась значними додатковими соціальними

зобов'язаннями щодо доплат до пенсій, допомоги по безробіттю, підтримці фізичних осіб-підприємців та ін. У структурі бюджету частка витрат на соціальний захист і соціальне забезпечення становить 31,39 % (76 758,2 млн. грн.) [5, с. 8]. Якщо відновляться жорсткі карантинні заходи, то кількості безробітних зросте, що призведе до критичного скорочення реальних доходів населення та зростанням соціальної напруженості;

— отримання низького врожаю зернових культур. Закриття зовнішніх ринків збуту, спричинених карантинними заходами, відбувається скорочення експорту і, як наслідок, зменшення надходження до бюджету держави;

— нестабільністю національної валюти. Хоча сьогодні курс стабілізувався, проте до кінця 2020 року відбувалися його коливання (у державному бюджеті на 2021 рік середньорічний курс закладений на рівні 29,1 грн. за долар [6]);

З метою врегулювання ситуації в державі в умовах пандемії були прийняті Закони України:

— Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19 (від 17.03.2020 № **530-IX**);

— Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) (від 17.03.2020 № **533-IX**);

— Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) (від 30.03.2020 № **540-IX**).

Під час карантину фіскальна політика України відзначилась великою кількістю заходів, що підтримують та стимулюють діяльність платників податків, а саме:

1. Протидія неконтрольованому скороченню робочих місць:

— 28 грудня 2020 року Уряд прийняв постанову «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 року № 28», в якій Мінфін запропонував низку заходів, направлених на додаткову підтримку малого та середнього бізнесу в умовах карантину [7]. Звернутися із заявою про зміни умов кредитування та отримати “нульову” ставку на період до 31 березня 2021 року бізнес, який уже бере участь у програмі, зможе, якщо підприємець зобов'язується зберегти не менше 60% фонду оплати праці та 80% чисельності персоналу у порівнянні зі станом на 1 березня 2020 року. Дані зміни допоможуть врятувати багато підприємств від кризи спричиненої пандемією та зберегти робочі місця;

— пряма фінансова підтримка підприємців та само зайнятих осіб у тих видах діяльності, які найбільшою мірою постраждали від пандемії, для компенсації заробітної плати найманим працівникам на період дії карантину. Допомога по частковому безробіттю встановлюється за кожну годину, на яку працівникові було скорочено передбачену законодавством тривалість робочого часу, із розрахунку двох третин тарифної ставки (окладу), встановленої працівникові відповідного розряду. Виплата працівникам допомоги по частковому безробіттю здійснюється роботодавцем з

першого дня скорочення тривалості їх робочого часу за рахунок коштів Фонду у межах строку зупинення (скорочення) виробництва [8, ст.47];

— одноразова матеріальна допомога застрахованим особам: застрахована особа має право на отримання одноразової матеріальної допомоги застрахованим особам у розмірі 8 тис.грн. [9]. Станом на 29.12.2020 р. вже 355 тисяч осіб отримали одноразову матеріальну виплату — а це 2,8 млрд. грн. Загалом для виплат передбачені видатки у розмірі 8,3 млрд. грн. [10].

2. Протидія відволіканню обігових коштів суб'єктів підприємницької діяльності:

— введення заборони на розривання орендних договорів: суб'єктам господарювання, діяльність яких була заборонена у цей період, не нараховується та ними не сплачується орендна плата за договорами оренди державного або комунального майна [9];

— лібералізація штрафних санкцій у сфері оподаткування: згідно п.52 підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України штрафні санкції не застосовуються за порушення податкового законодавства, допущені в період з 01.03.2020 р. по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19) [2].

3. Секторальна підтримка медицини та охорони здоров'я:

— звільнення від ПДВ й ввізного мита операцій з поставки та ввезення товарів для боротьби з пандемією. Закон України від 09.04.2015 № **332-VIII** доповнено підрозділом 2 розділу XX Податкового кодексу України –тимчасово звільняються від оподаткування ПДВ операції з ввезення на митну територію України лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, необхідних для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемії корона вірусної хвороби (COVID-19)[11].

Також посилюється контроль з боку Кабінету Міністрів за цінами на лікарські засоби, товари медичного призначення та соціально значущі товари. Верховна Рада ухвалила ще два важливих законопроекти № 2538 та № 2539 щодо підвищення доступності ліків, які закуповуються державою і за якими встановлюється система, що заощаджуватиме бюджетні кошти [12]. Це усуне корупційні чинники в механізмі закупівель, адже вони спрямовуватимуться через одну юридичну особу, створену державою, яка закуповуватиме і розповсюджуватиме ліки відповідно до потреб населення.

4. Посилення інституційної спроможності податкових органів—розвиток координації діяльності податкової, митної служб і правоохоронного підрозділу на базі Державної фіскальної служби України, що дозволить підвищити загальну ефективність їхньої роботи, реалізовувати єдину податкову політику, значно заощадити час, державні кошти в умовах їхнього дефіциту та труднощів в економічному зростанні, спричинених поширенням коронавірусу COVID-19. Подальший розвиток податкової та митної справи базується на створенні та впровадженні електронної інтегрованої системи відстеження руху товарів по всьому ланцюгу постачання в різних країнах, безперервного митного, податкового й аудиторського контролю, від кордону до кінцевого покупця на основі

уніфікованого товарознавчого опису товарів, уведення його до бухгалтерського та податкового обліку, який буде здійснюватися в електронному вигляді [13].

5. Підтримка малого та середнього бізнесу:

— законопроект №3220 передбачає звільнення від сплати ЄСВ всіх ФОПів та тих, хто займається незалежною професійною діяльністю;

— тимчасове скасування штрафів та пені за несвоєчасну або неповну сплату ЄСВ, а також несвоєчасне подання звітності по ЄСВ: протягом періодів з 1 по 31 березня та з 1 квітня по 30 квітня 2020 року платникам єдиного внеску не нараховувалась пеня, а нарахована пеня за ці періоди підлягає списанню [14];

— у Податковому кодексі України зазначено не нараховувати та не сплачувати за період з 1 березня по 30 квітня 2020 року плату за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності) за земельні ділянки, у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди, фізичних або юридичних осіб, та використовуються ними в господарській діяльності [14].

За базовим сценарієм Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України передбачається відновлення розвитку економіки після значних втрат, спричинених пандемією COVID-19 та прогнозується [1, с.12]:

— зростання ВВП на рівні 4,6% у 2021 році, 4,3% у 2022 році;

— індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року) очікується на рівні 107,3% у 2021 році, 106,2% у 2022 році;

— збільшення реальної середньомісячної заробітної плати працівників — на рівні 12,1% у 2021 році, 6,0% у 2022 році;

— рівень безробіття у 2021 році — 9,2%, у 2022 році — 8,5%;

— зростання експорту товарів і послуг на рівні 2,9% у 2021 році з подальшим нарощуванням темпів зростання до 6,4% у 2022 році.

Таким чином, карантинні заходи негативно вплинули на показники виконання бюджету 2020 р. Наразі його виконання відбувається із суттєвим відставанням від планових показників, збільшуються видатки на охорону здоров'я та соціальне забезпечення, знижуються обсяги надходжень через надання суб'єктам господарювання податкових пільг. Попри кризове становище в країні фіскальна політика здійснила низку заходів основними з них є: зниження рівнів податкових ставок, відкладення строків нарахування платежів, звільнення від сплати податків, субсидії на заробітну плату, допомогу з безробіття, відстрочення комунальних і рентних платежів, одноразові виплати домогосподарствам, позики та кредитні гарантії для бізнесу.

На жаль, дані заходи створюють мінімальні захист для суспільства та громадян. Для покращення роботи підприємств та збереження бізнесу потрібно вжити більш радикальних заходів, а саме:

✓ необхідно не лише відстрочувати операції по здійсненню сплати податків, штрафів, а звільнити від оподаткування той бізнес, що постраждав найбільше, а саме ресторанний, готельний і транспортний бізнес, туристичні агентства, театри й кінотеатри. Під час карантину багато малих підприємств збанкрутіли через зриви закупок і поставок, зменшення обсягів продажів, нестачі коштів для оплати оренди та зарплати персоналу. Малий бізнес забезпечує роботою близько 4 млн. осіб, більшість з яких складають пенсіонери, малозабезпечені особи та інваліди, що потребують

фінансових надходжень, а власники бізнесу вимушені скорочувати робочі місця, відправляти у відпуски через неспроможність забезпечити працівників роботою або виплатами заробітної плати, тому саме цей сектор потребує підтримки. Недостатньою є одноразова виплата працівникам, оскільки разова допомога у розмірі близько 8 тис. грн. не забезпечить потреб осіб, що залишились без роботи на місяці;

✓ нагальним є надання торговим підприємцям безвідсоткових кредитів для забезпечення держави товарами першої необхідності;

✓ більшість установ почали здійснювати роботу в дистанційному режимі, але не всі роботодавці забезпечили технічною можливістю працювати вдома. Працівники готельно-ресторанної індустрії, фітнес-тренери або працівники на виробництві, можуть втратити роботу тимчасово або назавжди, оскільки здійснювати свої обов'язки вони можуть лише у спеціально відведеному робочому місці;

✓ держава, в цілях зменшення поширення коронавірусної хвороби, змушує залишатись на самоізоляції не лише хворих, а й тих, хто контактував із хворим. Так, дані заходи є необхідним, але держава не допомагає особам і сім'ям, що залишились без фінансових надходжень, особливо це стосується медичних працівників і працівників фармакології. Держава повинна забезпечити частину витрат на оплату вимушених відпусток, відстрочити комунальні платежі хворим і їх сім'ям, що інфікувалися на роботі і, як наслідок, розповсюдження хвороби буде меншим;

✓ держава надає підтримку лише в умовах карантину, але підприємствам необхідний час для відновлення. Тому сплату ЄСВ і ПДВ, орендних і земельних платежів треба відстрочити ще на 3-6 місяців після закінчення карантину;

✓ за рахунок скорочення робочих місць та зниження купівельної спроможності народу, підприємці вимушені приховувати свої прибутки задля підтримки власного бізнесу через що збільшується сектор тіньової економіки. Тому в кризових умовах розвитку економіки саме допомога держави малому підприємству може призвести до поліпшення економічної ситуації як в регіонах, так і в країні в цілому.

На сьогодні, економічний стан України знаходиться на етапі відновлення. На тлі успішних випробувань вакцин проти COVID-19 починаючи з 2021 року, передбачається поступове відновлення економіки з переходом до зростання. Це найвідповідальніший етап для подальшого розвитку економіки. Необхідно продовжувати надавати податкові пільги бізнесу у період відновлення, оскільки це майбутнє нашої країни, що формує бюджет країни.

Література:

1. Давимука О., Денков Д., Каракуц А., Щедрін Ю. Наслідки епідемії COVID-19 та карантинних заходів для провідних секторів економіки України. *Економічна правда*. 2020. С. 189.

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо додаткової підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 13.05.2020 № 591-ІХ. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-20#Text>

3. Богдан Т. Зовнішній борг України утричі перевищує середній показник для країні з низьким і середнім доходом. URL:https://lb.ua/economics/2021/02/10/477373_zovnishniy_borg_ukraini_utrichi.html

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL:<https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>

5. Удосконалення податкової системи України в контексті викликів та загроз, спричинених поширенням COVID-19/ авторський колектив, за заг. ред. О. Драган, С. Брехова, О. Нагорічної. Ірпінь: НДІ фіскальної політики, 2020. 96 с.
6. Курс гривні-2021: прогнози Кабміну та аналітиків. *Слово і діло: аналітичний портал*. 2021. URL:<https://www.slovoidilo.ua/2021/01/11/stattja/finansy/kurs-hryvni-2021-prohnozy-kabminu-ta-analitykiv>
7. Кабмін схвалив зміни до державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» для підтримки малого та середнього бізнесу в умовах карантину. Урядовий портал. 2020. URL:<https://www.kmu.gov.ua/news/kabmin-shvaliv-zmini-do-derzhavnoyi-programi-dostupni-krediti-5-7-9-dlya-pidtrimki-malogo-ta-serednogo-biznesu-v-umovah-karantinu>.
8. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № **5067-VI** (Редакція від 20.12.2020). URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>
9. Про соціальну підтримку застрахованих осіб та суб'єктів господарювання на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. *Закон України* від 04.12.2020 № **1071-IX**. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1071-20#Text>.
10. Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL:<https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-ponad-355-tisyach-lyudej-otrimali-odnorazovu-materialnu-dopomogu-dlya-fop-ta-najmanih-pracivnikiv>
11. Офіційний портал Державної фіскальної служби України. URL:<http://if.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-200517.html>
12. Закупівля ліків і медтоварів строго контролюватиметься владою. URL:https://biz.ligazakon.net/news/193785_zakupvlya-likv--medtovarv-strogo-kontrolyuvatimetsya-vladoyu-zakoni-ukhvaleno
13. Пашко П. В., Пашко Д. В. Інституціональне забезпечення координованої реалізації податкової та митної політики в Україні. *Фінанси України*. 2019. № 5. С. 97-123.
14. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникнення і поширення коронавірусної хвороби (COVID-19): Проект Закону України URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68402.

Салистий А.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – д.е.н., професор кафедри фінансів Буряченко А.Є.*

ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У ПЕРІОД КОРОНАКРИЗИ

Світова економіка бореться з коронакризою, і в цьому світлі надзвичайно актуально звернути увагу на місцеві фінанси. Саме з них фінансується велика частина протиепідеміологічних заходів, і саме їх доходи найбільше страждають від наслідків коронавірусу. І без того складні умови, що склалися для формування доходів місцевих бюджетів в Україні, ускладнилися наслідками коронавірусу, що захопив увесь світ і не оминув і Україну. У цьому розрізі необхідно дослідити вплив його наслідків на фінансово-економічну систему України, а зокрема на місцеві фінанси.

Серед основних проблем розвитку, що спіткали українські місцеві фінанси в період пандемії коронавірусу слід виділити такі: втрати бюджетів громад через зниження податкових надходжень; скорочення підприємництва через збитки внаслідок карантину; зростання кількості зареєстрованих безробітних через зупинку малого та середнього бізнесу в ОТГ та регіонах країни і, як наслідок, прогнозований відтік

українців за кордон у пошуках робочих місць; скорочення вакансій через наслідки коронавірусу; низький рівень якості життя населення в громадах; домінування локальних інтересів над загальнодержавними, що може спричинити прояви непокори міст та загрожує національній стратегії боротьби з коронавірусом; неспроможність органів місцевого самоврядування забезпечити умови для розвитку об'єднаних територіальних громад на засадах самодостатності; низький рівень фінансової спроможності ОТГ; низька ініціативність органів місцевого самоврядування на місцях; низький рівень надання організаційної, методичної підтримки розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні, зокрема, в питаннях участі у міжнародних програмах;. Економічні засоби боротьби з COVID19 здебільшого було децентралізовано, що лягло на місцеві бюджети. Структура власних доходів місцевих бюджетів приблизно 95 % належить до податкових надходжень, пільги по яким запропоновано бізнесу в регіонах. Це є великим втратами для місцевих бюджетів. Втрати територіальних громад через запропоновані урядом антикризові дії складуть до 3% податкових надходжень загальних фондів місцевих бюджетів у 2020 році. При цьому більше втрат приходиться на сільські ОТГ (3 %), міські та селищні ОТГ втратять близько 2,6 %. Також втрати місцевих бюджетів пов'язані з тим, що через зупинку діяльності підприємств знизилась також споживання ресурсів: газу, електроенергії тощо, а отже, і їх видобуток. Таким чином, декотрі з місцевих бюджетів втратили доходи від ренти за видобуток нафти, природного газу та газового конденсату. Також було скорочено обсяг коштів Державного фонду регіонального розвитку на 2,6 млрд грн, субвенції на підтримку розвитку ОТГ – на 2,1 млрд грн. Через це місцеві бюджети недоотримують ресурсів на фінансування заходів щодо боротьби з пандемією. Зростання протиепідемічного захисту громад залежить від нової філософії планування доходів як безпосередньо в великих містах (обласних центрах), так і в цілому в країні. Це потребує розробки адаптивної регіональної та місцевої політики в умовах створення нового адміністративно-територіального устрою в процесі децентралізації. Головне – не зробити наслідки від коронавірусу більш страшними, ніж сам коронавірус, оскільки економічні наслідки, які призведуть до скорочення підприємницької діяльності, збільшення безробіття, зменшення платоспроможного попиту, збільшення міграції, можуть стати загрозою життя населення не тільки окремих ОТГ, а й країни в цілому.

Література

1. Пресцентр МОЗ, Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/news/operativna-informacija-pro-poshirennja-koronavirusnoi-infekcii-2019-cov19>
2. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=26000000000>
3. Білецька, Г. М., Брехов, С. С., Дейнека, В. Ф., Єфіменко, Л. Л., Заяц, В. В., Капітанець, С. В., ... & Яроцька, Т. Р. (2020). Удосконалення податкової системи України в контексті викликів та загроз, спричинених поширенням COVID-19.

Самчук А.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – д-р.е.н., професор кафедри фінансів Тимченко О.М.*

ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО РОЗВИТОК У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

За сучасних умов пандемії COVID-19 та спричиненою нею економічною рецесією актуальним є створення фундаментальних основ для відновлення позитивної економічної динаміки. Перспективним напрямом такого економічного пожвавлення є покращення якості навколишнього середовища, стимулювання суб'єктів підприємництва модернізувати промислові потужності. Одним з інструментів реалізації зазначеного є податкове регулювання, яке поряд з екологічною складовою забезпечує надходження до бюджету.

Екологічне оподаткування – один із найважливіших стимулів раціонального природокористування. Основна ідея введення екологічних податків полягає у встановленні прямої залежності між розміром податкових відрахувань та ступенем негативного впливу на навколишнє природне середовище й природні ресурси в результаті діяльності суб'єктів господарювання [1].

Західні держави стали на шлях «екологізації» власної економіки вже достатньо давно, так як ще у 80-90-х роках вони почали інтенсивніше використовувати податкові інструменти для формування екологічно сприятливої поведінки своїх громадян. Це був період так званих ETR – *environmental tax reforms* або «зелених податкових реформ». Україна ж поки знаходиться на початку цього шляху: ETR в нашій державі ще не проведені, і серед законопроектів, зареєстрованих у Верховній Раді України, комплексних ініціатив поки теж немає. Наш екологічний податок поки спрямовується, в першу чергу, на наповнення бюджету, хоча ефективність такого наповнення теж залишається під питанням.

Чинна конструкція екологічного податку в Україні орієнтована на оподаткування фактів забруднення навколишнього середовища, тоді як Європа, в основному орієнтована на те, щоб справляти податок на більш ранніх етапах. Так, у країнах Європи основною функцією екологічного оподаткування є регулювання діяльності економічних агентів, щоб їхня діяльність спричиняла менше навантаження на навколишнє природне середовище. Середньостатистичний європейський завод більшість своїх екологічних податків сплачує в ціні енергетичних продуктів та електроенергії, які він використовує у своїй діяльності. В низці випадків цей завод може використати податкові пільги. Як правило, їх отримання пов'язане зі стимулюванням його до впровадження «екологічно дружніх» технологій чи процесів.

На противагу, в Україні наразі існує податкова пільга для невеликих забруднювачів атмосферного повітря, але механізми, які б дозволяли ефективно реінвестувати «екологічні кошти» в покращення впливу виробничих потужностей на навколишнє середовище, на жаль, відсутні. Тобто вітчизняному платнику податків, щоб зменшити негативний вплив на природу, потрібно віднайти кошти і на сплату податку, і на модернізацію виробництва. Таким чином, в Україні вигідніше заплатити екологічний податок і далі виконувати шкідливу діяльність, аніж екологізувати виробництво. З огляду на зазначене, податок не виконує ні регулятивно-стимуляційну, ні фіскальну функцію (через мізерний рівень надходжень).

Головна особливість податкового еколого-економічного інструментарію полягає в тому, що зібрані таким способом кошти надходять на бюджетні рахунки відповідного рівня і використовуються на фінансування екологічних проблем та відшкодування

збитків [2]. Однак, в Україні статистичні дані свідчать про відсутність залежності розподілу витрат на здійснення охорони навколишнього середовища від розміру акумульованого екологічного податку певного регіону та рівня життя. Так, наприклад, у регіонах країни, де рівень життя досить високий, витрати на здійснення охорони навколишнього природного середовища можуть удвічі перевищувати розмір екологічного податку. Таким чином, виникає необхідність у розгляді варіанту впровадження диференціації ставок екологічного податку за регіонами. Так, ставки мають бути вищими у більш «забруднених» регіонах, що дасть змогу швидше покращити екологічне становище на даних територіях.

Отже, для України, яка позиціонує себе як держава, орієнтована на європейські цінності, закономірним буде переймати напрацювання в зазначеному напрямі більш досвідчених «колег». Наприклад, у Швеції та Великобританії деякі екологічні податки запроваджуються з визначення прямого обов'язку з боку держави спрямовувати доходи від екологічних податків на скорочення податків на доходи фізичних осіб та податків на фонд заробітної плати [3]. І цей крок, на нашу думку, має під собою логічне підґрунтя, бо, так чи інакше, збільшення податкового тиску на бізнес зрештою відчувається в ціні товарів та послуг для населення. Світові тенденції вказують на те, що впровадження такої моделі еко-податку є лише питанням часу.

Сподіваємося, що Україна зможе гідно прийняти виклик реформи екологічного податку. Проте, щоб ця реформа була успішною, вона має базуватись на кращих світових практиках і враховувати локальний контекст. При цьому важливу роль відіграє, звісно ж, рівень екологічної свідомості населення та бізнесу в країні, оскільки питання екологічного оподаткування не є виключно економічним чи юридичним, а передусім виступає морально-етичним і кожні позитивні зміни в цьому напрямі можливі лише за умови усвідомлення важливості його кожним громадянином.

Література:

1. *Варламова І. С.* Екологічне оподаткування як основа сталого розвитку національної економіки. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. URL: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/170.pdf>
2. *Цимбалюк І. О.* Екологічні податки в системі кліматичних фінансів. Кліматичні фінанси: кол. моногр./ М. І. Карлін, Н. В. Проць, І. О. Цимбалюк та [ін]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Карліна. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 184 с. С. 101–118.
3. *Найденко О. Є.* Проблеми екологічного оподаткування та шляхи їх вирішення. Економіка і суспільство. 2020. № 8. 627-633.

Саулко В., Франчук М.

«Митна справа», 2 курс

ДВНЗ «Київський національний економічний Університет імені Вадима Гетьмана»

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач кафедри фінансів Білінець М.Ю

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Епідемія COVID-19 вже спровокувала зміни трендів у світовій економіці. Близько ста із 189-ти членів МВФ звернулися за допомогою у зв'язку з глобальною економічною кризою, половини заявників — це країни з низьким рівнем доходу, у тому числі й

Україна. Їм потрібна допомога у формі надзвичайного фінансування, щоб упоратися з коронавірусом і пом'якшити його економічні наслідки. Зокрема, МВФ прогнозує, що ВВП України 2021 року зросте на 3,0 %. В умовах пандемії COVID-19 і початком економічної рецесії більшості країн світу особливо актуальним є питання розроблення стратегічних пріоритетів бюджетної політики і переорієнтації обмежених бюджетних ресурсів з метою як запобігання зростання рівня зараженості, так і створення передумов для перерозподілу національного доходу. Як і будь-яка хвороба, кризові процеси можуть протікати нелінійно, вони мають свої симптоми і стадії, ремісії і рецидиви. Особливістю сучасної пандемії є її глобальний характер і вплив далеко за рамки медичної сфери, тому ефективна бюджетна політика з чіткими адекватними пріоритетами повинна бути здатною вирішувати завдання й одночасно створювати умови для економічного зростання, або, що скоріш за все, уповільнення темпів економічного падіння, ураховуючи прогнозовану динаміку ВВП і спираючись на прозору, виважену систему оподаткування.

В умовах великої невизначеності розвитку безпрецедентної пандемії країни зі слабкою економікою, до яких належать і Україна, ризикують остаточно перетворитись на об'єкт впливу сильних міжнародних гравців, оскільки відбувається падіння ВВП, викликане як скороченням попиту, так і пропозицією, погіршується рівень і якість життя більшості населення, відбувається девальвація валюти, зростають темпи інфляції, рівень безробіття, майнове розшарування населення, криміналізація економіки, знижується конкурентоспроможність, зростає імпортна залежність, внутрішній і зовнішній борг держави. Більше того, пандемія може поглибити серію кризових явищ — фінансову кризу через розповсюдження банкрутств і зниження ліквідності та платоспроможності банків, галузеву кризу (як приклад, туризм, сфера послуг, пасажирські авіаперевезення, соціальне споживання), а також макроекономічну кризу, якщо витрати на пом'якшення стану перевищать фіскальні можливості країни. Усе це призведе до суттєвих негативних наслідків для добробуту країни і подолання бідності. До того ж наразі ступінь невизначеності надзвичайно високий порівняно навіть із світовою фінансовою кризою.

Згідно економічних постулатів стратегічною називається поведінка в ситуації, коли ухвалення рішення про подальші дії передбачає аналіз можливих відповідних дій інших суб'єктів ринку. Важливе місце при цьому відводиться ролі держави як антикризового управляючого, завдання якого полягає в забезпеченні макроекономічної рівноваги за допомогою в основному фіскальної та монетарної політики. Тому основними стратегічними пріоритетами бюджетної політики України в умовах COVID-19 мають стати:

- запровадження в бюджетному процесі довгострокового бюджетного планування для врахування довгострокових ефектів від рішень, що ухвалюються сьогодні, зокрема, у сфері оподаткування та фінансування бюджетних видатків, і впливу довгострокових зовнішніх чинників (соціальних, демографічних, економічних, політичних), а також можливості реалізації пріоритетних завдань програми соціально-економічного розвитку країни;

- державні видатки повинні бути приведені в сувору відповідність із реальними можливостями бюджету, формування чітких інституційних рамок для бюджетної політики та запровадження нових бюджетних правил;

- зміни бюджетної політики у сфері видатків у зв'язку із співпрацею з МВФ як кредитором останньої інстанції з метою оптимізації використання державних фінансових ресурсів для зміцнення фінансового потенціалу країни;

- підвищення прозорості у процесах формування і використання державних фінансів через неспіввимірність перерозподілу національного продукту та отриманих соціально-економічних ефектів у бюджетному процесі України, який за своєю суттю усуває недоліки витратної моделі формування бюджетів і слугує ефективним механізмом організації.

Отже, у сучасних умовах варто запровадити у вітчизняну практику стратегічний опортунізм як вид управлінської поведінки держави — суб'єкта бюджетного процесу, коли увага концентрується на довгострокових цілях, залишаючись водночас досить гнучкою для того, щоб справлятися з поточними проблемами. Місія, стратегічні цілі та довгострокові плани не розглядаються в цій ситуації як стримувальні фактори, що роблять бюджетну систему несприйнятливою до нових завдань та ідей. Навпаки, вони утворюють загальні рамкові умови, які лежить в планах уряду держави, вишукуючи нові можливості їхньої реалізації.

Література:

1. Helm D. The Environmental Impacts of the Coronavirus. *Environmental and Resource Economics*. 2020. Vol. 76. Is. 1. P. 21—38.
2. Чеберяко О. В., Варналій З. С. Фінансові передумови та оцінка фінансування оборони в умовах російсько-української гібридної війни. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 4. С. 143—149.
3. International Monetary Fund: веб-сайт. URL: <https://www.imf.org/external/datamapper/profile/UKR>. (дата звернення: 13.03.2021).

Сідорова В.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Рудик Н. В.*

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Сьогодні особливо актуально постає питання використання інструментів фіскальної політики у відповідь на економічний спад, спричинений пандемією COVID-19. Для того, щоб подолати наслідки пандемії, багато країн використовують різні інструменти підтримки економіки, в тому числі податкові. Це не дивно, тому що значна частина компаній переживає падіння попиту на свої послуги та, як наслідок, різке скорочення прибутку. На тлі економічних труднощів гнучке управління податковими зобов'язаннями стає однією з найбільш важливих завдань. Важливе значення в цьому належить заходам фіскального стимулювання, яке спрямовується на використання інструментів для підвищення сукупного попиту та стабілізації економіки. Однак, перед тим, як застосувати фіскальні заходи необхідно чітко визначити можливості заходів

бюджетної політики, які залежать в першу чергу від наявних на поточний період фінансових умов економіки.

Податок на прибуток є найважливішим видом прямого прибуткового податку, який стягується з підприємств, а також прямо залежить від кінцевих фінансових результатів їх діяльності. Даний вид податку є для держави хорошим інструментом регулювання економіки та фінансів за допомогою податкових методів, а також має істотне джерело доходів бюджету, продуктивно впливає на інвестиційну активність і процес нарощування капіталу в різних галузях економіки й регіонах.

Вжиті у 2020 році в Україні у зв'язку з пандемією карантинні заходи суттєво обмежили підприємницьку діяльність, була повністю або частково зупинена діяльність підприємств, господарська діяльність була переведена в дистанційний режим.

Карантинні заходи, які було введено державою, щоб запобігти поширенню коронавірусу по різному вплинули на економічну діяльність різних підприємств. Завдяки специфіці економічної діяльності деякі суб'єкти господарювання не мали можливості здійснювати бізнес-процес у дистанційному форматі, але попри це вони продовжували здійснювати обслуговування виробничих потужностей та утримувати працівників.

Інші суб'єкти господарювання перевели діяльність своїх підприємств у дистанційний режим при якому зберігався обсяг їх діяльності, але через це зазнали чималі додаткові витрати. Деякі суб'єкти господарювання взагалі не відчули змін, а інколи карантинні заходи навіть сприяли збільшенню обсягів підприємницької діяльності.

З метою мінімізації негативних наслідків, спричинених пандемією коронавірусу урядом держави у 2020 році були встановлені преференції для платників податку на прибуток.

Коригування, які встановлено абз. 1 пп. 140.5.9 ПКУ, не застосовувались у відношенні сум коштів або вартості товарів, до яких відносяться товари лікарської та медичної сфери, засоби особистої гігієни, харчові продукти та товари, які визначено переліком КМУ, якщо вони були перераховані на добровільній основі для організацій або центрального органу виконавчої влади, які здійснюють державну політику щодо охорони здоров'я та особі, яку уповноважено здійснювати закупівлі в для сфери охорони здоров'я.

Тобто, для платників податку на прибуток при визначенні об'єкта оподаткування у 2020 році не застосовувалась податкова різниця, якщо мали місце вищезгадані умови – не застосовувалось обмеження у розмірі 4% оподатковуваного прибутку попереднього року.

Якщо юридична особа – платник податку на прибуток з вищенаведеного переліку, отримує допомогу від юридичної або фізичної особи протягом карантину:

— фінансовий результат до оподаткування буде зменшено на суму доходів, які визнані за правилами бухгалтерського обліку від одержання будь-яких об'єктів з вищезазначеного переліку на зазначених вище умовах;

— фінансовий результат до оподаткування буде збільшено на суму витрат, які визнані за правилами бухгалтерського обліку, при використанні вищезазначеними

суб'єктами цих коштів в будь-яких податкових періодах 2020 року та наступних років [1].

Динаміка надходжень до бюджету у 2020 році свідчить про те, що у розрізі всіх видів галузі сплата податку на прибуток підприємств впала до свого мінімуму у березні й відновилася до кінця року. При цьому потрібно зазначити, що до видів економічної діяльності, динаміка сплати податків яких за цей період 2020 року має від'ємне значення, відносяться «Діяльність домашніх господарств» (-52,7%), «Видобуток корисних копалин і супутні послуги» (-36,85%), «Тимчасове розміщення та організація харчування» (-26,20%), «Сільське, лісове та рибне господарство» (-18,32%), «Водопостачання, каналізація, поводження з відходами» (-13,12%), «Постачання електроенергії, газу та кондиціонованого повітря» (-10,54%), «Надання інших видів послуг» (-7,71%), «Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування» (-6,89%), «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» (-3,15%) [2].

Отже, щоб активізувати діяльність в цих сферах економіки та відновити фіскальний потенціал податкової системи в перспективі додатково вважаємо за необхідне здійснити низку заходів щодо вдосконалення системи адміністрування податку, метою якої є податок на прибуток підприємств, зокрема встановити на два роки диференційовану систему ставок податку на прибуток підприємств. Також з метою мінімізації зловживань при використанні диференційованої шкали з боку суб'єктів вважаємо за доцільне забезпечити здійснення перехресного контролю податку на прибуток підприємств із податком на додану вартість, який повинен передбачати аналіз складу господарських операцій платника податку за Електронним реєстром податкових накладних та запровадити непрямі методи контролю.

Література:

1. Карантинні преференції для платників податку на прибуток, що займаються благодійністю. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://medoc.ua/blog/karantinni-preferenci-dlja-platnikiv-podatku-na-pributok-shho-zajmajutsja-blagodijnistju>
2. Економіка карантину: онлайн-панель ТОВ «Сучасні маркетингові комунікації». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://q.rating.zone/>

Сідорова В.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Корнацька Р. М.*

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ КРИЗИ, ЯКУ СПРИЧИНИЛА ПАНДЕМІЯ КОРОНАВІРУСУ

Криза є коваріантним шоком, для якої характерний катастрофічний за своїми наслідками економічний і соціальний вплив на значну частину населення країни, що викликані негараздами в економіці, стихійними лихами, пандеміями або конфліктами.

В результаті зниження економічної активності в умовах пандемії коронавірусу, спостерігалися наступні фактори, які вплинули на інститути соціальної політики:

— зменшення фонду оплати праці, в тому числі шляхом переведення частини працівників на режим неповної зайнятості;

- скорочення кількості робочих місць, в тому числі у формі неоплачуваних відпусток;
- збільшення безробіття – як загального, так і зареєстрованого;
- падіння доходів населення.

Основними наслідками для інститутів соціального страхування, що забезпечують близько 70% всіх соціальних виплат, є:

- зниження доходів позабюджетних фондів внаслідок скорочення страхових внесків;
- збільшення витрат на виплату допомоги по безробіттю (в тому числі у зв'язку з переглядом розміру допомоги);
- скорочення можливості компенсації дефіциту в рамках бюджетної системи.

Антикризові заходи повинні бути адекватними, забезпечуючи згладжування різких змін в рівні споживання і захищаючи доступ до базових послуг, здійсненими з операційної точки зору, щоб забезпечити необхідне охоплення та оперативність прийняття заходів у відповідь, політично прийнятними, щоб попередити соціальну і політичну нестабільність і мати можливість керувати нею, а також бажано, проведеними в автоматичному режимі, щоб забезпечити їх своєчасне розгортання і згортання, відповідно, на початку і після закінчення кризи [1].

Популярними антикризовими механізмами ЄС є системи соціальної допомоги, що не припускають внесків, соціальне страхування на основі внесків і заходи активної політики на ринку праці.

Соціальне страхування, яке починає діяти автоматично, при досягненні певних показників, може стати дуже ефективним антикризовим механізмом, однак воно не поширюється на неформальний сектор. Страхування по безробіттю є основним механізмом і першою допомогою постраждалому від кризи населенню в розвинених країнах.

Пенсії за віком можуть стати в період економічної скрути дієвим останнім засобом підтримки доходу, якщо сфера охоплення ними досить широка. Заходи активної політики на ринку праці можуть служити й короткостроковими інструментами скорочення масштабів тимчасових звільнень, і інвестиціями в підвищення продуктивності праці працівників, і сприяють сталому відновленню економіки.

Пряма підтримка передбачає:

- збільшення розмірів соціальних виплат;
- надання субсидій, грантів, ваучерів, пільгове кредитування;
- відстрочку виплати податків, інших обов'язкових платежів;
- полегшення умов отримання страхових виплат (по безробіттю, соціального і медичного страхування).

Непряма підтримка громадян і домогосподарств здійснюється шляхом підтримки бізнесу, в тому числі з метою збереження робочих місць і стримування безробіття. Підтримка бізнесу здійснюється за допомогою:

- різних фінансових і податково-кредитних механізмів, орієнтованих в першу чергу на найбільш постраждалі галузі, малі та середні підприємства, а також на самозайнятих (пільгові кредити, гранти, зниження ПДВ, податкові канікули та ін.);

— стимулювання державою застосування нестандартних форм і умов зайнятості (тимчасове безробіття, погодинний кредит, короткочасна і віддалена робота);

— субсидування заробітної плати працівників.

Пенсійний фонд України забезпечив виплати одноразової матеріальної допомоги у розмірі 8000 гривень застрахованим особам: фізичним особам – підприємцям та працівникам підприємств, діяльність яких тимчасово зупинена внаслідок обмежувальних протиепідемічних заходів.

Було надане право на зарахування до страхового стажу періоди отримання допомог в період карантину. Підприємцям, які в період локдауну втратили доходи, дозволено сплачувати єдиний соціальний внесок від фактично отриманих доходів.

Додатково, щоб запобігти поширенню COVID-19 та підтримати працівників, які перебувають на самоізоляції, забезпечено оплату Фондом соціального страхування листків тимчасової непрацездатності з причин перебування на самоізоляції [2].

Як бачимо, в країні були створені нові умови функціонування інститутів соціального страхування, які покликані на збереження бізнесу і підтримки зайнятості, соціального захисту та охорони здоров'я. Криза, спричинена пандемією коронавірусу, здійснила катастрофічний вплив на значну частину населення. Для поліпшення ситуації держава впроваджує необхідні заходи для захисту та підтримки громадян, але здебільшого вони стосуються грошових форм соціальної допомоги, яка нерідко має вигляд разових та/або невеликих виплат та адресний характер.

Література:

1. Коронавірус і соціальний захист: між реформою і кризою. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cedos.org.ua/uk/articles/koronavirus-i-sotsialnyi-zakhyst-mizh-reformoiu-i-kryzoiu>
2. Підсумки Мінсоцполітики-2020. Підтримка працівників та підприємців під час пандемії COVID-19. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/pidsumki-minsocpolitiki-2020-pidtrimka-pracivnikiv-ta-pidpriyemciv-pid-chas-pandemiyi-covid-19>

Стеценко Ю.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

Жибер Т.

*к.е.н., доцент кафедри фінансів В.
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ

У 2019 році в Україні Міністерством фінансів вперше було впроваджено середньострокову (на три роки) Бюджетну декларацію – основний інструмент середньострокового планування, яке має значно підвищити ефективність використання бюджетних коштів. Раніше Уряд щорічно готував Основні напрями бюджетної політики.

Відповідно до рекомендацій міжнародних фінансових організацій необхідним та важливим інструментом ефективного середньострокового бюджетного планування є використання програмного бюджетування – спрямування видатків за конкретними програмами, що мають чітку ціль та показники її досягнення.

В міжнародній практиці бюджетні програми використовуються для досягнення декількох або всіх цілей з такого переліку [4]:

1. допомогти урядові пріоретизувати напрями видатків виходячи зі стратегічних завдань уряду;
2. забезпечити у середньостроковій перспективі пріоритетні політики достатнім і передбачуваним фінансуванням;
3. забезпечити зв'язок між наданням бюджетного фінансування та досягненням цілі політики;
4. підвищити ефективність використання бюджетних коштів;
5. допомогти урядові визначити доцільність фінансування окремих програм виходячи із порівняння вигоди (value for money) від впровадження програми з іншими бюджетними програмами.

Відповідно до Стратегії управління державними фінансами на 2017-2020 роки та тривалого періоду застосування програмного методу бюджетування його ефективність є невисокою. На практиці, програмно-цільовий метод застосовується лише формально і його результати не використовуються під час прийняття управлінських рішень, ефективний контроль за результативністю виконання бюджетних програм відсутній [5].

Доцільно та ефективно запровадити цей метод, а також підвищити рівень досягнення цілей своїх політик змогли США, Канада, Франція, Нідерланди, Велика Британія, Сінгапур, Австралія та Нова Зеландія. Сьогодні запровадження програмного бюджетування відбувається у більшості країн Центрально-Східної Європи, включаючи Словаччину, Румунію, Грузію, Росію, Вірменію, Туреччину тощо [4].

Одним із основних принципів програмного бюджетування є принцип «одна політика (policy - *англ.*) – одна бюджетна програма», але в Україні даний принцип майже не дотримується. Зазвичай в рамках одного міністерства на впровадження однієї політики спрямовано одразу кілька програм [4].

Наприклад, у Міністерстві освіти та науки України одна з пріоритетних політик – програма «Нова українська школа» (НУШ) – взагалі не має «власної» бюджетної програми (крім субвенційної програми розподілу коштів між регіонами). Кошти на «НУШ» розпорошені за кількома різними програмами [4]. Це свідчить, що міністр освіти фактично не може в одному документі побачити всі основні дані (сукупний обсяг бюджетного фінансування та його структуру), які стосуються ефективності та результативності даної політики, та не може визначити ефективність досягнення цілей даної політики, темпів її впровадження та в разі необхідності ухвалити рішення про коригування політики. Також через велику кількість паспортів бюджетних програм міністри не можуть ефективно керувати реформами.

У другій половині лютого 2021 року кількість бюджетних програм, бюджетні паспорти яких було погоджено, порівняно із цими датами 2020 року зменшилася на 20 процентних пунктів – із 86% до 66%. 82% паспортів бюджетних програм від загальної кількості тих, які потребували узгодження, було подано у другій половині лютого 2020 року, і 85% паспортів бюджетних програм від загальної кількості тих, які потребували узгодження, було подано у другій половині лютого 2021 року. 6% паспортів бюджетних програм державного бюджету, які потребували узгодження перед затвердженням, були

повернуті на доопрацювання у лютому 2020 року і 9% паспортів програм були повернуті на доопрацювання у лютому 2021 року [1]. Слід зазначити, що показники не поданих та повернених на доопрацювання програм у 2020 і 2021 роках корелюють із чисельністю програм, паспорти яких потребували затвердження у вказані роки – у 2020 році бюджетних програм станом на лютий було на 6% менше [2].

Знижує ефективність бюджетних програм і те, що законодавство не вимагає чіткого визначення структурного підрозділу всередині міністерства, який є відповідальним за впровадження тієї чи іншої програми. Тому суспільство не знає, хто конкретно є відповідальним за недосягнення цілей певної державної політики [4].

Варто зазначити, що у 2019 році не було розпочато фінансування чотирнадцяти бюджетних програм через недоліки у плануванні, про що повідомила прес служба Рахункової палати [6]. Видатки за бюджетними програмами МОН у 2019 році не виконано на 0,7 млрд. грн. (2,6%), а в 2020 році не виконано план видатків МОН на 3,7 млрд. грн. (8,2%). У 2020 році у сфері освіти залишились непрофінансованими заходи щодо проведення всеукраїнських та міжнародних олімпіад, всеукраїнського конкурсу «Учитель року» на суму 4 млн. грн., вища освіта, ефективність та сталий розвиток не були профінансовані на суму 153,5 млн. грн., а також не виконано субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на покращення соціального захисту окремих категорій педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти на суму 2,2 млрд. грн. [3].

Також за плановими показниками на 2021 рік скоротяться субвенції на місцеву освіту та охорону здоров'я на суму 4,8 млрд. грн., вища освіта отримає менше на пів мільярда [6].

Отже, недосконалість бюджетних програм в Україні спричинена тривалим застосуванням Міністерством фінансів програмно-цільового методу як способу детального контролю за цільовим використанням бюджетних коштів. Тільки останніми роками в Мініфіні сформувалось розуміння, що завданням бюджетних програм є досягнення цілей політик. Така зміна сприйняття була відображена у змінах до Бюджетного кодексу у 2018 році.

Для реального та дієвого середньострокового планування слід скоротити кількість програм для головних розпорядників коштів, об'єднавши їх, скоротити індикатори які не відображають виконання поставлених завдань та поставлених цілей, які слід більш конкретизувати. В результаті чого державні кошти будуть ефективно використовуватись та забезпечать реалізацію політики для отримання максимальної ефективності від фінансування бюджетних програм.

Література:

1. Бюджетний процес: новини та анонси. Сторінка Міністерства фінансів України. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/biudzhethnii_protse_2021_minfin_pogodiv_342_pasporti_iz_513-2715
2. Жибер Т.В., Солопенко Т.В. «Контроль за затвердженням паспортів бюджетних програм» URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/fiip/fiip2021/paper/viewFile/11767/9848>
3. Звіт про виконання Державного бюджету України за січень-грудень 2020 року URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/misyachnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-sichen-2020-roku>
4. Марчак Д.М. «Як забезпечити максимальне використання потенціалу програмно-цільового методу бюджетування в Україні» URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2019/04/Marchak-Darina-Diplom-mppg19.pdf>

5. Розпорядження КМУ від 8 лютого 2017 р. № 142-р «Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки»
6. Офіційний сайт Рахункової палати URL: <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/>

Стеценко Ю.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Завистовська Г.І.*

КОНТРОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ ЗА ДЕРЖАВНИМИ ЗАКУПІВЛЯМИ

Ефективне використання фінансових ресурсів держави завжди залишається головною вимогою суспільства. Державна аудиторська служба була і є одним з основних контролюючих органів в системі закупівель.

Необхідність у професійному державному фінансовому контролі за проведенням публічних закупівель щодня зростає і Держаудитслужба сумлінно виконує свою місію із попередження неефективного та незаконного використання державних коштів.

Із 2020 року Держаудитслужба має можливість проводити онлайн-моніторинг закупівель, причиною чого стало лідерство України в Рейтингу прозорості публічних закупівель [1].

Моніторинг закупівель є унікальним заходом державного фінансового контролю, особливістю якого є відкритість та прозорість, так як основні дії замовників та працівників Держаудитслужби відображаються публічно в електронній системі закупівель.

Відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі», Держаудитслужба приймає рішення про початок моніторингу процедури закупівлі за наявності однієї або декількох підстав [2].

У 2019 році замовниками завершено 146,3 тис процедур закупівель на суму 420,3 млрд. грн. Рівень охоплених контролем процедур закупівель у кількісному показнику становить майже 6 %, а у вартісному даний показник склав майже 20 %, що становить більше 8,7 тис. закупівель загальною вартістю 82,5 млрд. грн. Моніторингом 8,1 тис. закупівель було виявлено порушення, допущені замовниками під час здійснення закупівель загальною вартістю 71,8 млрд. грн. Найбільше порушень вчинили замовники через недотримання порядку складання форм документів та оприлюднення інформації про закупівлю (28,9%), розгляду замовником тендерних пропозицій (26,9%), складання тендерної документації (23,7%) та неправомірне застосування переговорної процедури (4%). За результатами моніторингу закупівель вдалось попередити витрачання державних та комунальних ресурсів за процедурами закупівель, проведеними з порушенням законодавства загальною вартістю майже 16,8 млрд. грн. До адміністративної відповідальності було притягнуто 43 особи, на яких було накладено адміністративні штрафи на загальну суму 523,6 тис. грн. [3].

Діючи в межах повноважень, Держаудитслужба максимально уважно ставиться до звернень щодо ймовірних ознак порушень законодавства у сфері публічних закупівель з боку замовників та учасників торгів, які надходять від громадськості, народних

депутатів України, правоохоронних органів. І кількість таких звернень, як і довіра до дій Держаудитслужби неухильно.

Із 19.04.2020 Держаудитслужба отримала можливість самостійно накладати адміністративні стягнення на осіб, винних у правопорушеннях [4].

Державні аудитори за результатами моніторингу роблять висновок щодо порушень в кожному конкретному випадку на підставі документів, оприлюднених в електронній системі закупівель.

Окрім виявлення порушень та їх усунення найголовнішим результатом контролю Держаудитслужби є виявлення недоліків у системі публічних закупівель, які дозволяють недобросовісним замовникам та учасникам закупівель збагачуватися за рахунок корупційних методів використання державних ресурсів [5].

Саме завдяки такому результату Держаудитслужба ініціює низку пропозицій нормативно-правового характеру щодо удосконалення системи публічних закупівель, що унормують:

- механізм запровадження в електронній системі закупівель прозорого визначення очікуваної вартості;
- поняття «необґрунтовано завищена очікувана вартість» та механізм попередження цінових маніпуляцій у сфері закупівель;
- належне обґрунтування технічних та якісних характеристик предмета закупівлі;
- механізм фіксації та обґрунтування коливання цін (особливо на бензин, дизельне паливо, газ та електричну енергію);
- та багато іншого [5].

Таким чином, буде досягнуто прозорість визначення очікуваної вартості та забезпечено реалізацію контролю в сфері публічних закупівель вже на початку процесу їх планування.

Література:

1. Електронна система публічних закупівель *Prozorro: Україна посіла перше місце в Рейтингу прозорості публічних закупівель*. URL: <https://prozorro.gov.ua/news/ukrayina-posila-pershe-misce-v-reytingu-prozorosti-publichnyh-zakupivel> (дата звернення: 14.03.2021).
2. Закон України «Про публічні закупівлі», стаття 8 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (дата звернення: 14.03.2021).
3. Звіт сфери публічних закупівель за 2019 рік URL: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=ca5d0012-c7f9-4750-b1f8-cf5550ecb270&tag=Zviti> (дата звернення: 14.03.2021).
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення, стаття 164-14 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 14.03.2021).
5. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України: Гострі кути моніторингу закупівель. URL: <https://dasu.gov.ua/ua/news/430> (дата звернення: 14.03.2021).

Ткачик Ф.

канд. екон. наук, доцент,

докторант кафедри податків та фіскальної політики,

Західноукраїнський національний університет

ВПЛИВ ФІСКАЛЬНОГО ФЕДЕРАЛІЗМУ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ФЕДЕРАТИВНИХ ТА УНІТАРНИХ ДЕРЖАВ

Сучасні явища диверсифікації та дифузії ризик-факторів ефективного розвитку держави та регіонів потребують напрацювання методик і механізмів щодо їх адекватної протидії та максимальної оперативної мінімізації. Нестабільність політичних, економічних, екологічних, соціально-демографічних процесів на світовій арені, наявність військово-конфліктних ситуацій, поширення та видозмінення пандемічних явищ, застосування карантинних обмежень несуть загрозу ефективному та безпечному розвитку держави. Такі процеси зумовлюють уряди більшості країн світу до оптимізації фіскальної політики, раціонального використання бюджетних ресурсів держави та регіонів, формування фінансових резервів задля протидії форс-мажорним обставинам та покращення рівня здоров'я населення. Диференціальний прояв різного виду ризиків у регіональній площині зумовлює до активізації досліджень фіскального федералізму, зокрема, в напрямку моніторингу його впливу на фінансову стійкість та спроможність адміністративно-територіальних одиниць, а також їх соціально-економічний розвиток.

Європейський та американський досвід фіскального федералізму, не зважаючи на те, що він здебільшого притаманний федеративним державам, може слугувати каталізатором економічного та інноваційного розвитку муніципальних одиниць унітарних держав. Зауважимо, що фіскальний федералізм не слід вважати простим економічним інструментом, його використання потребує комплексного теоретичного та емпіричного обґрунтування, оскільки фіскальний федералізм за умови неадекватної реалізації може розвинути в суспільстві ризики просторового характеру. Тому імплементація фіскального федералізму в унітарних державах вимагає дотримання чітких його принципів, методів, напрямків та правил щодо ефективного розмежування фінансових, бюджетних, податкових та інших повноважень між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування.

Фіскальний федералізм може впливати на економічний розвиток декількома способами, які певним чином залежать від прийнятої доктрини стратегічного розвитку держави чи регіону. По-перше, важливо оцінювати вплив фіскальної конкуренції чи фіскального співробітництва між адміністративно-територіальними одиницями на їх економічне зростання. У такому випадку фіскальна конкуренція теоретично спроможна забезпечити підвищення ефективності надання суспільних благ та освоєння інновацій в певному регіоні, а отже, і кращі економічні показники його розвитку. З іншого боку, фіскальна конкуренція може призвести до міграції мобільних виробничих факторів до центрів економічної діяльності, де агломераційні економіки можуть бути реалізовані продуктивніше за рахунок сформованої сприятливої інфраструктури та розвинутої логістики. Від такого виду конкуренції можуть постраждати регіони з нижчим рівнем соціально-економічного розвитку. Однак вони можуть одночасно виграти від фіскальної конкуренції, в тому випадку, що ймовірно матимуть змогу запропонувати перспективним інвесторам нижчий рівень податкового навантаження, який може компенсувати існуючі місцеві недоліки.

Поряд з цим, покращити рівень економічного розвитку менш розвинутих регіонів можна за рахунок грантів або інших аналогічних інструментів (трансфертів). В такому випадку, гранти як головний фіскальний інструмент кооперативного федералізму мають неоднозначний вплив на економічні показники. З одного боку, гранти можуть

допомогти адміністративно-територіальним одиницям сформувати більш привабливі умови для потенційних інвесторів, ніж вони могли б собі дозволити. Отже, можна залучити інвесторів або спонукати існуючих інвесторів не виїжджати за допомогою міжурядових грантів. Фіскальні трансферти призводять до збільшення доходів регіонів-отримувачів, що, ймовірно, призводить до підвищення рівня ВВП на душу населення. З іншого боку, гранти надають несприятливі стимули менш розвиненим регіонам, перешкоджаючи структурним змінам нових та перспективних технологій. Однак, позитивний вплив грантів на стимулювання структурних змін у регіонах-реципієнтах має компенсувати негативні стимули для регіонів-донорів, щоб мати загальний позитивний вплив на економічний розвиток країни [1, с. 6].

Важливо констатувати, що залишається відкритим наступне питання: прискорює чи уповільнює зближення регіонів країни фіскальна конкуренція чи координація? Парадокс наздоганяючого щодо регіонального економічного розвитку може піддаватися критиці з однієї сторони та проявитися у вигляді синергійного ефекту з іншої сторони. Тим не менше, фіскальна конкуренція чи співпраця можуть спричинити підвищення економічних показників розвитку всієї країни, використовуючи потенціал ефективності у забезпеченні суспільного блага. Така ситуація проявляється через призму взаємозв'язків між економічним розвитком та фіскальним федералізмом.

S. Yilmaz у своїх наукових дослідженнях аналізує різні ефекти фіскального федералізму в 17 унітарних і 13 федеральних країнах у розрізі моніторингу щорічних звітних даних. Автор констатував, що децентралізація видатків на місцевому рівні збільшує зростання реального ВВП на душу населення в унітарних штатах сильніше, ніж у федеральних штатах. Однак децентралізація на середньому рівні у федераціях не є суттєвою [2, с. 255].

Таким чином, можна вважати сприятливим явищем фіскальний федералізм у розвитку не лише федеративних країн. При цьому, політика надмірних грантів чи трансфертів з боку уряду в напрямку адміністративно-територіальних одиниць може негативно вплинути на їх фіскальну спроможність, така політика повинна у перспективі поетапно відходити на задній план. На нашу думку, доцільно приділяти увагу фіскальній автономії регіонів та податковій конкуренції між ними, оскільки такі процеси продукують економічне зростання та цілком ймовірно формуватимуть сприятливий інвестиційно-інноваційний клімат, що в кінцевому випадку призведе до поліпшення життя населення адміністративних одиниць та підвищення соціальних стандартів.

Література:

Feld Lars P., Kirchgässner Gebhard, Schaltegger Christoph A. Fiscal federalism and economic performance: evidence from Swiss cantons. Marburger Volkswirtschaftliche Beiträge. 2004. № 20. P. 1-22.

Yilmaz S. The Impact of Fiscal Decentralization on Macroeconomic Performance, in: National Tax Association (ed.), Proceedings of the 92nd Annual Conference on Taxation 1999, Washington, D.C. 2000. P. 251-260.

Трошкін А.

*Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Захожай К.В.*

Світова пандемія, викликана COVID-19, негативно вплинула на соціально-економічну сферу. Це неймовірно важкі часи, коли країни усього світу зазнають дестабілізуючих наслідків епідемії. Жодна галузь народного господарства не застрахована від викликів, спричинених кризою. Наразі існує цілком зрозуміле занепокоєння щодо шкоди, завданої світовій економіці.

Слід зазначити, що протягом перших трьох місяців пандемії на динаміку загальної ринкової капіталізації світового ринку вплинув американський фондовий ринок. А саме, протягом січня-березня 2020 року американський фондовий ринок потрапив під вплив «ведмежої» тенденції, на це вказує рекордне падіння основних фондових індексів. Як приклад, біржовий індекс Dow Jones впав на 23,2 %, що стало рекордом його падіння з дня створення[1].

Однією з особливостей фінансового ринку України є недосконала керованість та слабка можливість виявляти тенденції монетарного трансмісійного механізму.

Реакція вітчизняного фінансового ринку на пандемію була трохи запізненою, що можна пояснити тим, що в Україні епідемія почалася пізніше, ніж в більшості країн Європи та світу. При цьому український фінансовий ринок є недостатньо розвиненим, а тому його реакція на зміни на глобальних ринках є менш гнучкою.

Падіння вартості цінних паперів, скорочення заощаджень та гальмування їх перетворення у інвестиції, зменшення попиту на кредитні ресурси – фактори, що є результатами глобальної фінансової кризи. Для мінімізації її наслідків потрібно вести жорстку монетарну політику, яка має зменшити негативний вплив.

Грошово-кредитний, валютний та ринок цінних паперів є основними складовими фінансового ринку, тож доречно проаналізувати зміни кожного з них у період пандемії.

Аналізуючи ситуацію на грошово-кредитному ринку, треба відзначити, що облікова ставка НБУ з початку пандемії регулярно змінювалася і мала тенденцію на зменшення. Такі дії керівництва Національного банку України викликані потребою введення політики «дешевих грошей», яка може зменшити ціну кредитних коштів під час кризи та заохотити бізнес й окремі галузі. Слід зазначити, що кредитні ставки банків також знаходяться на доволі високому рівні. Попри це, номінальне збільшення коштів у банківській системі зберіглося. Отож, не руйнівних, але вагомих змін зазнав грошово-кредитний ринок у кризовий період.

На ринку валюти ситуація постійно набувала змін разом з динамікою курсу обміну гривні до долара. А саме, з початку 2020 року і до 2021 року гривня зменшилася в ціні майже на 1/5, а саме на 19,5% [3]. На початку кризи прибутковість довгострокових єврооблігацій України підскочила на 150 базисних пунктів, що погіршило взаємовідносини України з міжнародними фінансовими інституціями.

Крім цього, через коронакризу суттєво підвищився попит на інші валюти, наприклад, на долари та євро. Це пояснюється тим, що ці валюти мають частковий захист від несприятливих результатів під час кризи. З іншого боку, це збільшило здешевіння гривні, а сальдо інтервенцій Національного банку України змінилося на негативне. На початку 2021 року обмінні курси гривні знову дещо послабилися, що обумовлено зміною курсу національної валюти до долара. Така негативна тенденція продовжується і донині.

За даними НКЦПФР, ринок цінних паперів відзначився ростом випуску емісійних цінних паперів, облігацій та акцій. А саме, випуск емісійних цінних паперів за перші півроку у 2020 збільшився на 43,5 млрд. грн. Слід зазначити, що протягом такого ж періоду в 2019 році цей показник сягав 65,95 млрд. грн. Також даною Комісією було зареєстровано випуски акцій на суму майже 10 млрд. грн., що більше на 5 млрд. грн. порівняно з аналогічним періодом у 2019 році. Щодо облігацій, емітованих підприємствами, за перші півроку у 2020 було зафіксовано 53 випуски облігацій на 28,35 млрд. грн., що на 22 млрд. грн. (або на 340 %) більше, ніж у 2019 році. Обсяг біржових контрактів протягом першого півріччя у 2020 році зменшився на 1,25 % і став дорівнювати 183 млрд. грн. [2]. Така динаміка показує потреби певних економічних суб'єктів у залученні додаткових ресурсів у період пандемії.

Підсумовуючи вищезазначене, слід підкреслити, що пандемія COVID-19 та відповідна криза негативно вплинули на фінансовий ринок України. Для того, щоб швидше оговтатись від нищівних результатів епідемії управлінням нашої держави треба реалізувати продумані кроки задля заохочення економіки в цілому та її окремих сфер для того, щоб пройти кризу з мінімальними втратами.

Література:

1.Обвал фондових ринків: що треба знати про велике падіння показників світових бірж? URL: https://24tv.ua/investment/obval_fondovogo_rinku_2020_novini_padinnya_svitovih_birzh_n1300314 (Дата звернення 17.03.2021).

2.Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-липня 2020 року. Національна комісія з цінних паперів та фондових ринків. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/> (Дата звернення 19.03.2021).

3. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/> (Дата звернення 20.03.2021).

Угрюмова К.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс
ДВНЗ «Університет державної фіскальної служби України»*

Науковий керівник – д. е. н., професор – професор кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул Гордей О. Д.

ВИРІШЕННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Динаміка розвитку економік країн світу за період 2020 року значно знизилась через появу вірусу Covid-19. Кожне кризове явище є індикатором прогалин слабких сторін економіки країни, та збільшує розриви між темпами економічного розвитку розвинутих країн. Тому неефективна фіскальна політика призводить до повільного економічного розвитку та дефіциту фінансових ресурсів.

Основним дієвим механізмом є фіскальна політика, яка не тільки наповнює державний бюджет та контролює інфляційні процеси, а й ефективно розподіляє та використовує видатки, регулює міжбюджетні трансферти. Основними функціями фіскальної політики є:

- формування, наповнення та регулювання державного бюджету з використанням податкових важелів;

- оптимальне спрямування видатків державного бюджету на формування ефективної структури національної економіки;

- утримання макроекономічної стабілізації на основі динамічного розвитку національної економіки та фіскальної стійкості [1].

Під постійним впливом трансформаційних макроекономічних змін перебуває система формування доходів. Тому доречно планувати довгострокові стратегії розвитку економіки та державного бюджету. Так як саме наповнення державного бюджету та безперебійне функціонування бюджетного процесу забезпечує стабільну соціально-економічну складову країни та належний рівень фінансового забезпечення домогосподарств.

Фіскальна політика має спрямовуватися не на скорочення бюджетних видатків, а на досягнення таких їх обсягів, які достатньою мірою покриваються величиною мобілізованих доходів. За умов значних розривів між видатковою та дохідною частинами бюджету варто запровадити заходи фіскального коригування, націлені на стримування надмірних темпів зростання видатків, перегляд їх структури, установлення жорсткішого контролю за здійсненням бюджетних витрат, а також підвищення ефективності витрачання бюджетних ресурсів [2, с. 69].

Аналіз зарубіжного досвіду дає змогу дійти висновку, що зниження рівня доходів бюджетів та потреба у додаткових видатках антикризового характеру призводять до зростання дефіциту бюджетів та значного збільшення обсягів державних боргів. На основі такого аналізу можна зробити висновок, що ряд розвинених зарубіжних країн станом на початок 2020 р. мають відчутний державний дефіцит. Так, зокрема у США цей показник становить 119,13 млрд. дол. США, у Франції – 38,78 млрд. дол. США, в Японії – 25,85 млрд. дол. США, у Бразилії – 14,62 млрд. дол. США. Водночас це явище не перешкоджає динамічному розвитку багатьох національних економік (рис. 1).

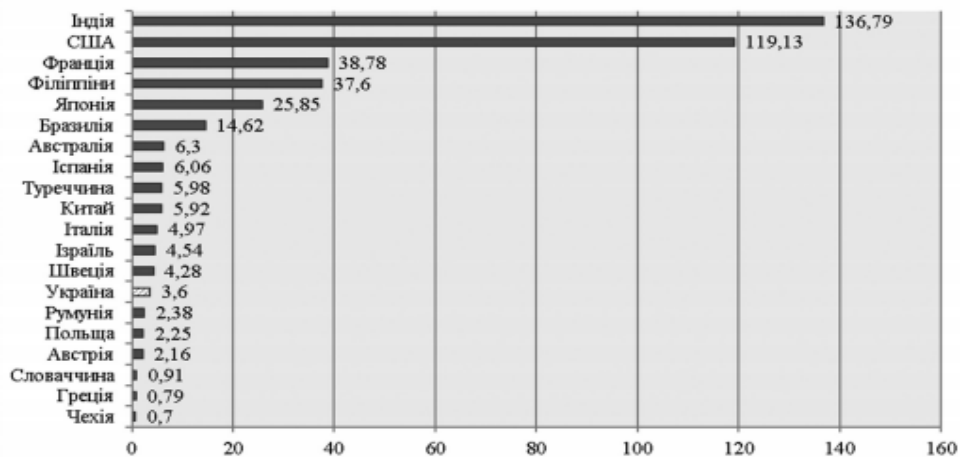

Рис. 1. - Дефіцит бюджету у країнах світу станом на початок 2020 року, млрд. дол. США

Джерело: створено автором на основі [4]

Показово, що згідно з «Пактом про стабільність і зростання», який був прийнятий в Амстердамі 1997 р. країнами-членами ЄС, граничні межі бюджетного дефіциту встановлено на рівні 3% від ВВП країни [3, с. 46]. Показник України становить 3,6 млрд. дол. США на початок 2020 року, щоб запобігти збільшенню дефіциту намагаються застосовувати жорстку фіскальну політику, яка спрямована на підвищення податкового навантаження та скорочення видатків бюджету. Це призводить до високих ризиків швидкого падіння промислового виробництва, відсутність надходження до бюджету,

інфляції та стрімкого збільшення позичкового фінансування бюджету із зовнішніх джерел. Сьогодні, для подолання дефіциту та залучення іноземних інвестицій Україна звертається до міжнародних кредиторів, але як наслідок значно збільшується частка витрат на обслуговування державного боргу.

Отже, фінансова політика України спрямована на забезпечення макроекономічної стабілізації, але малу частку уваги приділяє реформам, які сприяють довгостроковому інклюзивному розвитку. Сучасним завданням фінансової політики є зміна підходів податкового регулювання та підвищенню ефективності державних видатків, що створені для ефективного виконання функцій та завдань органів державного управління. Необхідно удосконалювати структуру видаткової частини державного бюджету у напрямі підтримки національного підприємництва, розширення кредитування інфраструктурних проєктів, підвищення частки капітальних видатків та державних інвестиційних програм.

Література:

1. Александрюк Т. Ю., Баранник Л. Б., Дулік Т. О. Фінансова політика: теоретичні аксіоми та прикладні антитези. Економічний вісник університету. 2018. №36/1. С. 188-200.
2. Державні фінанси України: розвиток та управління змінами (проблеми економічної безпеки) / за ред. Т. І. Єфименко. ДННУ «Акад. фін. управління». Київ, 2017. 496 с.
3. Publications Office of the European Union. European Commission. URL: http://publications.europa.eu/resource/cellar/b9d2e9c8-c7fe-48bc-b79a-34679ce744bd.0001.02/DOC_1
4. Уманців Ю., Урбанович В. Макроекономічний вимір фінансової політики в умовах розгортання глобальної кризи. Геополітика України: історія і сучасність. Ужгород. 2020. Вип. №1 (24). С. 119-131.

Федун І.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
Університет Державної Фінансової служби України*

Науковий керівник: – к.е.н., с.н.с., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул Коляда Т.А.

ІНСТРУМЕНТИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: СУТНІСТЬ ТА ВИДИ

Останнім часом стає все більш складніше результативно господарювати українським підприємствам. Неналагоджені зв'язки з країнами світу, економічна криза, пандемія та інші фактори сприяють збитковості їх виробництва. Тому аби запобігти даній ситуації, необхідно застосовувати антикризові інструменти.

Теоретичні і прикладні аспекти антикризового управління розглядаються в працях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. В останні роки питання антикризового управління викликають все більшу цікавість серед менеджменту підприємств, їх власників та персоналу. Серед науковців, які досліджують проблеми антикризового управління Е. Альтман, І. Ансофф, У. Бівер, Ч. Баубіон, І. Бланк, Б. Джереб, А. Врзалік, Н. Давиденко, П. Друкер, Х. Замоум, В. Кумбс, І. Ладунка, Т. Лепейко, Л. Лігоненко, М. Портер, Т. Пітерс, Г. Романяк, С. Сажієнко, П. Самуельсон, С. Саймола, Е. Уткін, Г. Швиданенко та інші. Попри велику кількість досліджень все ж залишається багато невирішених питань.

Варто зазначити, що антикризове управління цілеспрямоване на те, щоб забезпечити стабільність підприємства, а також ефективно використовувати всі внутрішні ресурси. Також має на меті пристосуватися до змін у зовнішньому середовищі, забезпечувати гнучкість та постійний моніторинг кризових явищ.

Антикризове управління є поєднанням стратегічного управління (через реалізацію стратегії недопущення кризи) і оперативного менеджменту (через реалізацію стратегії подолання кризи). Необхідною складовою частиною процесу управління підприємством є створення аналітичної бази (організаційно-методичного забезпечення), яка створює інформаційну основу для прийняття ефективних антикризових управлінських рішень стратегічного рівня [1].

Одним із інструментів реалізації антикризового управління підприємством є антикризова стратегія. Вона допомагає виявити і розвинути ринкові переваги, що є ключовими в конкурентній боротьбі та налагодженню взаємовідносин із конкурентами [2].

Слід зауважити, що на основі показника поточної неплатоспроможності, який відображає фінансовий стан на підприємстві відбувається вибір антикризової стратегії, що має на меті забезпечити високий рівень прибутковості.

На основі аналізу показників оцінки фінансового стану підприємства, ймовірності настання банкрутства та портфельного аналізу встановлюється яку стратегію підприємству доцільно застосувати. Це може бути антикризова комбінована стратегія (стабілізації та зростання). Яка спрямована на стабілізацію діяльності підприємства та посилення його конкурентних позицій на ринку, у тому числі за рахунок покращення роботи збутової мережі, що в кінцевому підсумку, призведе до вирівнювання обсягів продажів з наступним їх зростанням [2].

Наступним інструментом є реструктуризація підприємств, яка застосовується на ранніх етапах життєвого циклу підприємства та коли вже криза неминуча. Реструктуризація спрямовується переважно на подолання причин стратегічної кризи та кризи прибутковості. Підприємству варто використовувати даний метод тоді, коли існуюча система управління неспроможна забезпечити ефективне управління розвитком усіх напрямків діяльності одночасно [3, с.20].

Основним інструментом системи антикризового управління промисловим підприємством є організаційно-економічний механізм управління, розробка і впровадження якого має стимулювати економічний розвиток за допомогою цілісного та ефективного використання економічного потенціалу підприємства, забезпечувати своєчасність, адекватність передбачення можливих відхилень від плану і цільової установки підприємства, як певної мікроекономічної системи [4, с.100].

Ще одним досить дієвим інструментом антикризового управління є диверсифікація джерел фінансування. Перевагами диверсифікації як засобу зовнішнього зростання є те, що це може бути хорошим виходом з галузі, що знаходиться на спаді; це стратегія, що орієнтована на прибуток; вона допомагає знижувати залежність від одного продукту чи ринку; при її використанні можливо виникнення ефекту масштабу та синергії [3, с.22].

Отже, антикризове управління має на меті розробляти і реалізовувати в майбутньому заходи задля підвищення ефективності підприємства та допоможе йому

вийти з кризи, за допомогою антикризових інструментів. Вважаємо за необхідне забезпечити підтримку з боку держави запровадження інструментів антикризового управління вітчизняними підприємствами задля практичної реалізації всіх їх переваг з урахуванням кращого зарубіжного досвіду та національних традицій [5, с.50].

Література:

1. Джалалова М. Р. Особливості антикризового управління підприємствами. Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/view/3840>.
2. Ткачук Г.Ю. Інструменти антикризового управління підприємствами. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/291.pdf>
3. Дослідження існуючих інструментів та моделей антикризового управління на підприємстві. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі*. 2014. № 4. С. 15-27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eupmg_2014_4_4
4. Якименко-Терещенко Н.В., Палієнко О.І. Антикризове управління промисловими підприємствами. *Молодий вчений*. 2018. № 5.1 (57.1). С. 98-101.
5. Коляда Т.А., Кузьменко Н.В. Управління корпоративними правами держави: оцінка ефективності та напрями реформування. *Бізнес Інформ*. 2019. №8. С. 45-52.

Хабуля Д.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – д.е.н., професор кафедри фінансів Паєнтко Т.В.*

РОЗВИТОК СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ

Глобалізація економічних процесів, усування кордонів між країнами, сучасні тенденції міжнародного співробітництва надають все важливішого значення міжнародним фінансовим організаціям як регуляторам умов світового економічного порядку. Саме вони відіграють одну з ключових ролей у процесі збереження фінансово-економічної рівноваги у світі, функціонуванні валютної системи, акумуляції та розподілі тимчасово вільних коштів.

Україна з початком своєї незалежності почала активно вибудовувати міцні зв'язки з іншими державами та міжнародними організаціями. На сучасному етапі співробітництва її основним партнером є Міжнародний валютний фонд (МВФ), який надає значну підтримку у кредитуванні держави та реалізації економічного потенціалу країни.

Міжнародний валютний фонд заснували у 1945 році. Метою його створення було сприяння монетарному співробітництву та торгівлі, забезпечення фінансового зростання та збільшення зайнятості населення. Україна стала членом фонду у 1992 році, схваливши закон «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку і Багатостороннього агентства з гарантування інвестицій».[1]

Основним завданням МВФ в Україні можна назвати відновлення фінансової потужності держави завдяки практичним рекомендаціям щодо ефективної імплементації структурних реформ та створення міцної бази для постійного економічного розвитку.

Кредити МВФ використовувались для кредитування Міністерства фінансів України, а саме для обслуговування зовнішньої заборгованості, фінансування дефіцитів платіжного та торговельного балансів. Валютні резерви НБУ, що сформувались у тому числі за кошти МВФ, повинні були підтримати стабільність національної валюти, ефективно реалізувати грошову реформу та поступово ввести повну конвертованість гривні за поточними операціями.[2]

В процесі співробітництва України та МВФ можна виділити наступні етапи, залежно від програм Фонду в Україні: [3]

I етап 1994-1995 рр.: співпраця з МВФ за програмою системної трансформаційної позики (STF – System Transformation Facility) на суму 498,7 млн. СПЗ (763.1 млн.дол.США.), метою якої була підтримка платіжного балансу України.

II етап 1995-1998 рр.: було отримано позику сумою 1 318,2 млн. СПЗ (1 935 млн. дол. США.) в рамках програм Stand-by з метою підтримки курсу гривні і фінансування дефіциту платіжного балансу держави.

III етап 1998-2002 рр.: в межах Програми розширеного фінансування (EFF-Extended Fund Facility) Україні надали 1 193,0 млн. СПЗ (1 591,0 млн. дол. США.), які використали для поповнення валютних резервів Національного банку України.

IV етап 2002-2008 рр.: в рамках програми «попереджувальний Stand-by» планувалось співробітництво на безкредитній основі з можливістю отримати зарезервований кредит у суму, що еквівалентна 411,6 млн. СПЗ, у випадку погіршення ситуації з платіжним балансом або валютними резервами України. Проте, умови програми не були виконані, тому даний вид співробітництва став неможливим і сконцентрувався у сфері технічної допомоги.

V етап 2008-2013 рр.: була ухвалена дворічна програма в обсязі в 802% від квоти України в МВФ, або 11 млрд. СПЗ (приблизно 16,4 млрд. дол. США). В 2010 році було ухвалено оновлену для України програму Stand-by на загальну суму 10 млрд. СПЗ (15,1 млрд. дол. США), скасувавши Програму Stand-by, затверджену в 2008 році. Обсяг наданих коштів використали для поповнення золотовалютних резервів Національного банку України та Державного бюджету України.

VI етап 2014-2017 рр.: ухвалено нову позику Stand-by загальним обсягом 10,976 млрд СПЗ (близько 16,5 млрд. дол. США), яка у 2015 році була замінена на чотирирічну програму «Механізм Розширеного Фінансування» обсягом 17,5 млрд. дол. США у зв'язку з розгортанням в Україні економічної кризи на фоні російської агресії. Дані кошти спрямовувались на підтримку резервів Національного банку України.

VII етап 2018 р.-теперішній час: протягом даного періоду було ухвалено декілька програм (2018 рік – Програма EFF тривалістю 14 місяців та обсягом 3,9 млрд дол США, 2019 рік – трирічна Програма «EFF» загальним обсягом 5,5 млрд. дол. США.). Остання – Stand-by 2020, основне завдання якої – підтримка макроекономічної та фінансової стабільності та охоплення сфер фіскальної, монетарної, енергетичної, антикорупційної політик та політики фінансового сектору.

Загальна сума отриманих позик від МВФ складає 23,910.76 млрд. СПЗ (еквівалент 35 млрд. дол. США). Проте я вважаю, що Україна скористалась не всіма наданими ресурсами ефективно, що в першу чергу пов'язано з політичною нестабільністю та економічною кризою в державі.

Слід зазначити, що подальше активне співробітництво України з МВФ є важливою умовою для вступу до більшості міжнародних фінансових організацій. Взаємодія з МВФ дає можливість для залучення фінансування не тільки від інших МФО, а також урядів іноземних держав. Крім цього, завдяки підтримці наша країна може здійснити вихід на світові фінансові ринки.

Та на мою думку, важливо зважати і на негативні аспекти співпраці з Фондом. Багато науковців стверджують, що дане співробітництво призводить до скорочення темпів розвитку реального сектору економіки, знижує відповідальність уряду за власну політику, підвищує рівень боргу та економічні диспропорції. Окрім цього, така допомога перетворювала країни у заручників кризи. Така ситуація прослідковується в Україні, яка коштами МВФ вирішує проблему дефіциту бюджету та державного боргу, цим самим наражуючи цей самий борг.

Отже, сьогодні головними цілями співробітництва України з МВФ є стабілізація фінансової системи держави, здійснення структурних реформ і поновлення власної фінансової спроможності. Проте, владі необхідно будувати свою економічну політику враховуючи негативні аспекти співпраці та досвід іноземних держав.

Література:

1. Хникін О. П. Співробітництво України з МВФ. Вінницький національний технічний університет. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum2018/paper/download/5448/4521>
2. Мицюк С., Мегей В. Сучасний стан та перспективи співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка 12 (177) 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/04/177_4.pdf
3. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.

Ходзицька В.

*к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАЦІЙ: ЗВІТНІСТЬ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В умовах глобалізації, зростання конкурентної боротьби і наростання кризових явищ трансформуються і ускладнюються проблеми управління бізнесом. Наприкінці ХХ і початку ХХІ ст. корпоративна форма організації бізнесу набула широкого поширення як найбільш ефективна і прогресивна, що становить економічну основу розвинутих країн і визначає їх конкурентоспроможність на світовому ринку. Тому сучасну економіку нині називають корпоративною.

Нефінансова звітність / соціальна звітність / звітність зі сталого розвитку – це документально оформлена сукупність даних комерційної організації, що відображає середовище існування компанії, принципи та методи співпраці з групами впливу, результати діяльності компанії в економічній, соціальній та екологічній сфері життя суспільства. За визначенням Глобальної ініціативи зі звітності (GRI – Global Reporting Initiative) термін «звітність зі сталого розвитку» означає звітність, яка охоплює одночасно економічні, екологічні та соціальні аспекти діяльності організації.

Нефінансова звітність є інструментом соціальної відповідальності бізнесу (СВБ). В свою чергу, соціальна відповідальність бізнесу – це концепція, згідно з якою компанії добровільно інтегрують соціальні та екологічні аспекти у свою комерційну діяльність та взаємодію із зацікавленими сторонами (ЄС, 2001).

Отже, це фінансове звітування має застосовуватись у зв'язці зі системою управління соціальною відповідальністю компанії. Гарним прикладом для розуміння, де знаходиться нефінансова звітність у процесі управління СВБ, може слугувати модель управління соціальною відповідальністю іспанської телекомунікаційної компанії Telefonica. У цій моделі визначено п'ять етапів:

1. Внутрішня діагностика – самодіагностика усіх можливих нефінансових ризиків діяльності компанії.
2. Зовнішня діагностика – залучення груп впливу до аналізу.
3. Затвердження та впровадження проектів та програм.
4. Поступ – досягнення визначених віх у впровадженні проектів.
5. Комунікація.

Нефінансова звітність, точніше звітування як процес, є складовою п'ятого та першого етапів.

Як і будь-який інший інструмент управління, нефінансова звітність повинна нести вигоди для компанії. Важливо розуміти, що вигоди від нефінансової звітності тісно пов'язані з вигодами від ведення бізнесу в соціально відповідальний спосіб та від бізнес-процесів, вибудованих навколо нефінансової звітності.

Під час підготовки звіту корпорація отримує можливість проаналізувати власну стратегію, провести об'єктивну оцінку нефінансових ризиків, залучити менеджерів, відповідальних за функціональні напрямки, до визначення ролі та оцінки впливу компанії на суспільство. За вмілого використання звітування здатне стати інструментом стратегічного планування діяльності компанії.

Для працівників компанії соціальна звітність є значним стимулом і доказом статусності роботи, роз'яснюючи соціальну вагу їхньої роботи. Звітність також допомагає компанії у розбудові іміджу відповідального роботодавця, зокрема серед молодих спеціалістів. Неурядові організації, бізнес-партнери, державні органи, споживачі певною мірою також формують своє ставлення до компанії з врахуванням наявності та змісту нефінансової звітності. Нефінансова звітність може опосередковано сприяти створенню партнерства. Наявність нефінансової звітності підвищує шанси компанії стати партнером значущих інституцій, зокрема міжнародних.

Наявність нефінансової звітності зацікавленим особам отримувати інформацію про соціальні та екологічні аспекти діяльності компанії в комплексі з інформацією про економічні результати. Це дозволяє ефективно оцінювати ризики бізнесу (зокрема довгострокові), що стає важливим фактором оцінки діяльності компаній з боку акціонерів, інвесторів та кредиторів. Наявність нефінансової звітності за певних умов може дозволити збільшити капіталізацію компанії, зменшити вартість фінансового ресурсу або продовжити термін залучення фінансових ресурсів.

Наявність нефінансової звітності у компанії є сигналом про її зрілість, що у багатьох випадках стає у нагоді під час виходу на ринки інших країн. Розробка та впровадження бізнес[процесу нефінансового звітування дозволяє компанії бути

організаційно спроможною до роботи на ринках, де питання соціальної відповідальності бізнесу можуть мати більше значення, ніж в Україні. Зокрема в деяких країнах ЄС нефінансова звітність є обов'язковою (Франція, Данія та ін.), а групи впливу (неурядові організації, інвестори, ЗМІ) активно відслідковують нефінансові аспекти діяльності компаній. Також компанії, які звітують щодо нефінансових аспектів діяльності, отримують переваги під час процедур державних закупівель та/або впровадженні державних програм і проектів. А отже, для них нефінансова звітність є істотним фактором конкуренції.

Ефективна комунікація з бізнес-партнерами дозволяє компанії отримати репутаційні вигоди як прозорої і відкритої до співпраці через встановлення чітких вимог до контрагентів та відкритості щодо принципів своєї роботи. Міжнародні компанії все активніше виставляють вимоги щодо соціальних та екологічних аспектів діяльності своїх постачальників. Наявність нефінансової звітності дозволяє українським компаніям зберегти та розширити бізнес з транснаціональними компаніями та вийти на ринки.

Нефінансова звітність готується для діалогу із освіченою аудиторією, яка вимагає як позитивну, так і негативну інформацію про діяльність компанії. Готуючи звіт, компанія має бути готовою до вимог від груп впливу надати інформацію про негативні аспекти діяльності. Компанія повинна вміти сприймати конструктивну критику і ефективно впроваджувати зворотний зв'язок у систему ухвалення рішень.

Підготовка повноцінного звіту про соціальну відповідальність вимагає внутрішньокорпоративних систем, налагодження нового бізнес-процесу всередині компанії тощо. Амбіції щодо підготовки нефінансового звіту мають відповідати можливостям компанії на даному етапі та рівню загального корпоративного розвитку. Використання спрощених форм нефінансової звітності може краще відповідати потребам і можливостям компанії на певному етапі. Кожна цифра та твердження у нефінансовій звітності мають відповідати дійсності. Неправдиві дані можуть бути виявлені та опинитись на шпальтах газет та у соціальних мережах. Це також може спричинити проблеми наступного разу, коли компанія готуватиме нефінансовий звіт, адже буде унеможливлена порівнювальність даних. Саме тому потрібно бути спроможним надавати та підтверджувати реальні дані.

Оприлюднений звіт назавжди стає надбанням громадськості, його неможливо видалити, приховати або позбутися. Після першого нефінансового звіту в певний момент буде другий, третій та наступні. Фахівці зможуть порівнювати дані та робити висновки у динаміці, і у даному випадку – не лише про фінансові показники діяльності. Роль нефінансової звітності у цьому аспекті аналогічна ролі фінансової звітності, яка вже стала звичною для українських компаній. Рівень усвідомлення ризиків, пов'язаних із нефінансовою звітністю, безпосередньо впливає на формат звітності та її період. Ризики звітності не повинні ставати непереборною перешкодою для початку процесу звітування. Власне як і для бізнесу загалом, вміння вправно управляти ризиками є основою успіху

Як і у випадку фінансової звітності, зручність використання інформації вимагає її зведення в окрему публікацію – нефінансовий звіт. Інформація про проекти та програми у сфері соціальної відповідальності бізнесу може бути розміщеною на веб сторінці

компанії, але лише окремий звіт дозволяє споживати таку інформацію у зведеному вигляді, зіставляти інформацію з іншими компаніями та аналізувати внутрішню динаміку.

Таким чином, нефінансова звітність конкретної компанії може бути підготовлена та подана у різних форматах:

- Звіту про прогрес реалізації принципів Глобального договору (СОР – Communication on Progress)
- Звіту зі сталого розвитку, підготовленого за вимогами системи GRI (Глобальної ініціативи зі звітності)
- Окремого соціального звіту за показниками, які самостійно визначаються компанією. Останнім часом у світі також точиться дискусія про так звану інтегровану звітність, яка об'єднуватиме як фінансову, так і нефінансову звітність. Кожна компанія визначає формат звітності відповідно до власних потреб та етапу розвитку моделі СВБ.

Література

1. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups. URL. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN> (viewed at 27.02.2019).
2. Communication from the European Commission. Guidelines on non-financial reporting (methodology for reporting non-financial information) (2017/C215/01). URL. [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0705\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0705(01)&from=EN) (viewed at 27.02.2019)
3. The Ten Principles of the UN Global Compact: United Nations Global Compact. URL: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles> (viewed at 27.02.2019)
4. Guiding principles on business and human rights. URL: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf (viewed at 27.02.2019)
5. OECD Guidelines for Multinational Enterprises. URL: <http://www.oecd.org/daf/inv/mne/48004323.pdf> (viewed at 27.02.2019)
6. International Organization for Standardization URL: <https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html> (viewed at 27.02.2019)

Хома О., Матюк М.

*«Фінанси, банківська справа, страхування», 2 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імена Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к. е. н., ст. викладач кафедри фінансів Білінець М.Ю.*

НАСЛІДКИ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Економіка України поступово зростала до початку 2020 року. Проте пандемія, яка стрімко поширювалась по всьому світу, та карантин, що був запроваджений проти цього, вдарили по економіці і повернули процес її зміцнення у зворотну сторону. Карантин порушив споживчі настрої, майже зупинив такі галузі, як роздрібна торгівля, готельний та ресторанний бізнес, авіап перевезення. Зменшилися обсяги надходжень до бюджету.

Український бізнес опинився на межі виживання. В умовах кризи держава запровадила жорстку регуляторну політику, що створила перепони для роботи, знижуючи рентабельність бізнесу. Насамперед під загрозою опинилися малі та середні підприємства. Великі корпорації також змушені скорочувати штат, відправляючи працівників в неоплачувані відпустки [1]. Негативні наслідки від пандемії Covid-19 були характерні для всіх складових вітчизняної економіки.

Банківський сектор. Дохід банківської системи України у 2020 році був низький – 41,3 млрд грн (для порівняння минулого року він становив 58,4 млрд грн). Найгірший показник був у IV кварталі 2020 року, причиною стало те, що були підвищені відрахування до резервів. Для підтримки економіки під час пандемії НБУ знизив облікову ставку до рекордного мінімуму з 13,5% до 6% [2].

Державний бюджет. Зважаючи на погіршення економічної ситуації в Україні, Верховна Рада України ухвалила зміни до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», згідно яких було погіршено макроекономічні показники: зменшено дохідну частину державного бюджету на 119,7 млрд грн, збільшено видаткову систему на 82,4 млрд грн, збільшено дефіцит держбюджету майже втричі – до 298,4 млрд грн [3].

Бізнес. Пандемія зумовила закриття підприємств на карантин, а це в свою чергу спричинило закриття малого та середнього бізнесу, а отже скорочення платоспроможного попиту. Чимало малих підприємств за час коронавірусу збанкрутувало.

Ринок нерухомості. Карантинні заходи в Україні зробили відбиток і на ринку нерухомості. Значно постраждали власники квартир, які здавалися в подовбу оренду. Так як кордони були закриті і заборонено рух транспорту всередині країни, то зник попит на короткострокову оренду житла. Доходи громадян знизились, а пропозиція орендодавців збільшилась, наслідком цього стало зниження ціни на оренду майже на 30%.

Експорт та імпорт. Обсяг експорту товарів в травні 2020 року скоротився на 24,7% до 3,1 млрд доларів. Імпорт товарів в травні 2020 року також значно скоротився - на 35,5% до 3,3 млрд доларів. У тому числі імпорт енергетики скоротився в 2,1 рази, а неенергетичний - в 1,4 рази. А український плодоовочевий експорт у лютому – червні 2020 року знизився на 43% по відношенню до того ж періоду попереднього року [4].

ТРЦ і ресторани. Так як ввели жорсткий карантин, то дуже сильно від цього постраждав ресторанний бізнес і туризм, а також торговельно-розважальні центри і кінотеатри. Протягом 4 місяців всі ТРЦ і кінотеатри були повністю закриті, що значно вдарило по їх доходах та фінансовому стану.

Сфера логістики та поштових послуг не зазнали значних збитків, так як працювали з дотриманням вимог карантину. Але проблема полягала в тому, що зменшились обсяги міжнародних автомобільних перевезень, бо значна частка підприємств в Україні і Європі закрились [1].

Безробіття. Відповідно до даних із Державної служби зайнятості, станом на 1 квітня в Україні було зареєстровано майже 349,5 тисячі безробітних, а вже на 1 липня цей показник становив близько 517 тисяч осіб. За декілька місяців відносно посиленого карантину кількість безробітних зросла більш, ніж на 48%. Якщо порівнювати з даним періодом 2019 року, то цей показник був у 1,8 рази менший (287 тисяч безробітних) [5].

Консалтингові компанії. Запровадження карантину мало негативний вплив і на роботу консалтингових компаній у порівнянні з іншими сферами надання послуг. Внаслідок цього знизилась ділова активність компаній, скоротилися темпи створення нових компаній, стали частіше закриватися відповідні фірми. В травні 2020 року компанії почали налагоджувати дистанційну роботу.

Отже, найбільше потрясіння від пандемії COVID-19 економіка України вже пережила. Зараз Національний банк та державна влада готові до всіх сценаріїв розгортання епідемічної ситуації та ситуації в економіці, проте країна ще довго буде оговтуватись від коронакризи. Українцям, за оцінками ЄБРР, треба дожити до кінця 2022, аби знову жити так, як у 2019, якщо надалі не буде нових спалахів пандемії. Криза Covid-19 безсумнівно пішла на користь онлайн-торгівлі, яка ще більше буде процвітати із розвитком діджиталізації. І надалі з'явиться більший попит на інвестиції в розвиток інтернет-платформ, послуг ІТ та навчання цифрових навичок.

Література:

1. Мірошніченко О. А. Наслідки епідемії COVID-19 та карантинних заходів для провідних секторів економіки України. Економічна правда, 2020. С. 9-95.
2. Національний банк України: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 11.03.2021).
3. Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік" : Закон України від 13.05.2020 р. № 591-IX, ВВР, 2020, № 39, ст.294. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-20> (дата звернення: 11.03.2021).
4. Базилюк Я. Б., Ковалівська С. В., Коломієць О. О. та ін. Україна після коронакризи – шлях одужання: наук. доп. [Я. А. Жаліло (кер. авт. кол.),]; Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2020, с. 304.
5. Державний центр зайнятості: веб-сайт. URL: <https://www.dcz.gov.ua/> (дата звернення: 11.03.2021).

Ціва Д.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Захожай Костянтин Валерійович*

**ЗАГРОЗИ ТА НАПРЯМКИ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 У
ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ**

Пандемія вірусу COVID-19 стала причиною безпрецедентної кризи не лише у сфері охорони здоров'я, а й спричинила істотний вплив на економіку та фінансову стабільність країн. На даний момент можна говорити про існування значної невизначеності щодо тривалості та наслідків цієї кризи.

Згідно з прогнозами Міжнародного валютного фонду результатом кризи від пандемії стане падіння світової економіки протягом 2021 року на 3%, тобто ця епідемія може мати навіть більш важкі наслідки, ніж попередня світова фінансово-економічна криза 2008-2009 років [1].

Для України сьогодні найбільш актуальним завданням стає організація та проведення ефективних протиепідемічних заходів з боку держави та бізнесу для забезпечення мінімальних негативних наслідків для економіки країни. Здійснювані протягом 2020-2021 років карантинні заходи мають значний вплив на функціонування бізнес-структур, державних установ та особливо на рівень життя населення. Найбільш відчутними стали наслідки кризи для підприємств малого та середнього бізнесу в Україні.

Наслідки епідеміологічної кризи можуть мати катастрофічний вплив на показники обсягів інвестування та, як наслідок, викликати занепад виробництва. До ключових викликів економіці України через пандемію COVID-19 можна віднести: погіршення показників структури зовнішньоторговельного балансу України, скорочення обсягів експорту продукції українських виробників; значне падіння обсягу виробництва всіх видів товарів та послуг на ринку через зменшення бізнес-активності підприємств; суттєве скорочення обсягу надходжень платежів, як у податковій, так і у митній системах; девальвація гривні; існування значного дефіциту Державного бюджету України, що викликає ризик дефолту [2].

У поточному році аналітики прогнозують бюджетний дефіцит України до 5% ВВП, а це вказує на існування загрози у сфері державного фінансування. Також у 2021 році очікується зниження обсягів ВВП від 4% до 9% до попереднього року, викликане можливою девальвацією національної валюти до 30-35 грн. за долар США до кінця 2021 року [3].

Крім цього, слід пам'ятати, що фіскальний простір України обмежений необхідністю виплати значних обсягів боргів у 2020-2022 рр., розмір яких становить близько 6% ВВП країни на рік. Таким чином, слід очікувати значного зменшення всіх видів доходів держави. У зв'язку з цим необхідним стає визначення можливих джерел фінансування, а також чітке розуміння пріоритетних напрямків здійснення державних витрат для надання підтримки охороні та збереженню здоров'я громадян, а також надання соціальної допомоги незахищеним верствам населення.

Для того, щоб забезпечити скоріший вихід країни із кризового стану та подальшого зростання економіки необхідним стає розроблення державних регуляторних заходів за наступними напрямками: залучення приватних інвестицій до провідних галузей реального сектору економіки країни; сприяння розвитку ринку сільськогосподарських земель; підтримання макроекономічної стабільності держави; посилення методів та розробка нових інструментів боротьби з корупцією; створення умов для добросовісної конкуренції на ринку; активізація процесу надання кредитів бізнесу; реформування державної власності в Україні.

Державні фіскальні органи повинні підготуватися до можливості реалізації найбільш песимістичного та несприятливого сценарію розгортання кризової ситуації, наслідками якої можуть стати: порушення у роботі фінансової системи України; зростання впливів коливання на міжнародних ринках на вітчизняну фінансову систему [4].

Своєчасне проведення фіскальних заходів може врятувати фінансову систему країни, захистить найбільш постраждалі верстви населення та підприємства від економічного впливу пандемії COVID-19 та дасть змогу запобігти глибокому і тривалому кризовому спаду [2].

Розглянувши пропозиції міжнародних експертів [3, 4] з приводу подолання наслідків кризи, зумовленої COVID-19, можна запропонувати такі напрямки дій держави у фінансово-економічній сфері: розширити співпрацю з міжнародними установами у фінансовій сфері (МВФ, Світовий банк, ЄБРР та Єврокомісія) з метою отримання фінансової допомоги для країни; запровадити комплекс заходів для підтримки кредитування бізнесу, функціонування ринку товарів та послуг; забезпечення

комфортних умов для роботи фінансово-кредитних установ та організацій; забезпечення безперервної регуляторної діяльності органів влади; запровадження заходів для надання прямої фінансової підтримки реальному сектору економіки, особливо в сфері стимулювання інвестиційної діяльності; проведення моніторингу, своєчасної ідентифікації, надання релевантної оцінки та реалізація заходів щодо подолання ризиків; створення діалогу між державними органами влади та бізнесом.

Ефективна реалізація цих напрямків значною мірою залежить від дій, реалізованих фіскальними органами України, особливо в аспекті, який стосується надання допомоги у подоланні ризиків й запровадження системи механізмів підтримки реального сектору економіки.

До факторів ризику, які потребують особливої уваги фіскальних органів, необхідно віднести поведінку населення країни стосовно заощаджень грошових коштів; функціонування сектору тіньової економіки; великий вплив, який вказує переорієнтація глобальних виробничих та торговельних зв'язків на ринку на зміну поведінки українських суб'єктів господарювання та бізнес-структур.

Автор вважає, що лише проведення зваженої фіскальної та грошово-кредитної фінансової політики, а крім цього розширення меж міжнародної співпраці в економічній та соціальній сферах стають найбільш пріоритетними напрямками держави для забезпечення захисту економіки та встановлення фінансової стабільності держави у сучасних умовах обмеження фіскального простору України.

Література:

1. World Economic Outlook, April 2020: Chapter 1. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/04/14/weo-april-2020> (Дата звернення 15.03.2021).
2. Курс гривні, інфляція, динаміка ВВП. Що чекає економіку України у 2021 році – базовий сценарій. URL: <https://dragon-capital.com/ua/media/our-comments/kurs-grivni-inflyatsiya-dinamika-vvp-chto-zhdet-ekonomiku-ukrainy-v-2021-godu-bazovyy-stsenariy/> (Дата звернення 17.03.2021).
3. COVID-19 pandemic: Financial stability implications and policy measures taken 15 April 2020. URL: <https://www.fsb.org/wp-content/uploads/P150420.pdf> (Дата звернення 20.03.2021).
4. Danylyshyn Bohdan The peculiarities of economic crisis due to COVID-19 pandemic in a developing country: case of Ukraine. Problems and Perspectives in Management, 2020, 18(2), С. 13-22. (doi:10.21511/ppm.18(2).2020.02) URL: <https://businessperspectives.org/component/zoo/the-peculiarities-of-economic-crisis-due-to-covid-19-pandemic-in-a-developing-country-case-of-ukraine> (Дата звернення 18.03.2021).

Чумаченко О.

*«Підприємництво торгівля та біржова діяльність», 1 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Степура М.М.*

АНТИКРИЗОВІ ІНСТРУМЕНТИ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЗОВНІШНЬОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В умовах активного спаду економічної стабільності питання фінансової політики є критично важливими для групування фінансових інструментів, які закладають основу для утвердження стабільного макроекономічного розвитку та вдосконалення національних економічних стратегій. Фіскальна політика спрямована на підтримку та підвищення рівня економічного доходу за допомогою відповідних інструментів. Пошук

шляхів розв'язання цих проблем є надзвичайно актуальним, особливо з огляду на те, що кризові явища й посткризові виклики зумовили необхідність перебудови інститутів управління та відповідного реформування фіскальних відносин.

Чимало експертів висвітлили антикризові стратегії та інструменти фіскальної політики у своїх працях, зокрема: В. Урбанович, Ю. Уманців, Дж. Штігліц. У свою чергу, А. Олешко, О. Ровнягін, М. Емерсон – приділили особливу увагу функціонуванню, засадам та результатам фіскальної політики у контексті подолання наслідків COVID-19.

Фіскальна політика - заходи, які вживає уряд з метою стабілізації економіки за допомогою зміни величини доходів та видатків державного бюджету. Цілями такої політики як будь-якої стабілізаційної, спрямованої на згладжування циклічних коливань економіки, є забезпечення: стабільного економічного зростання; повної зайнятості ресурсів (перш за все вирішення проблеми циклічного безробіття); стабільного рівня цін (вирішення проблеми інфляції).

Інструменти фіскальної політики держави - це економічні механізми, за допомогою яких досягаються цілі фіскальної політики. Набір інструментів фіскальної політики включає державні субсидії, маніпулювання різними видами податків. Основними інструментами фіскальної політики виступають витрати і доходи державного бюджету, а саме: 1) державні закупівлі; 2) податки; 3) трансферти. У розвинутих країнах податки виступають важливим інструментом економічного регулювання, зокрема антикризового. Податки, які скорочують приватні витрати, внаслідок чого створюють можливість здійснення державних витрат; витрати державних коштів, які спонукають підприємства виробляти певні товари та послуги, трансфертні виплати, що забезпечують певний рівень доходів деяким категоріям населення; регулювання або контроль, які стимулюють певну економічну діяльність чи примушують відмовитися від неї. Держава використовує інструменти фіскальної політики для створення умов, що дозволяють суб'єктам господарювання враховувати національні інтереси у своїй діяльності та ставати прибутковими, тоді як опортуністична поведінка є несприятливою.

Антикризове регулювання національної економіки - це процес цілеспрямованого впливу органів державного управління на упередження, недопущення та мінімізацію негативних наслідків кризових явищ з метою забезпечення сталого економічного розвитку. Ефективна фіскальна політика виступає головним фактором, що визначає макроекономічні результати. Отож за допомогою антикризових інструментів фіскальна політика, зокрема у сферах бюджетування, оподаткування й державних витрат, досягає своєї мети через створення механізмів протидії процесам дестабілізації економіки України шляхом реалізації заходів, спрямованих на зростання обсягів виробництва, обмеження надходження на споживчий ринок грошових ресурсів понад товарну масу, призупинення зниження життєвого рівня населення.

Виклики глобальної кризи, зумовлені макроекономічними та фінансовими дисбалансами, потребували удосконалення механізмів управління національними економіками, зокрема вплинувши і на реформування системи антикризового регулювання. В умовах зовнішньої нестабільності економіка потребує створення нових антикризових механізмів стабілізації. До них можна віднести норми та правила формування фіскального простору, напрями його розширення у контексті збільшення

доходів бюджету, оптимізацію видатків, зменшення боргового навантаження на сектор державних фінансів.

В умовах погіршення фінансового стану багатьох європейських економік відбувалося зниження податкового навантаження, збільшувалися державні видатки на інвестиційні проекти та соціальні виплати, запроваджувалися заходи, спрямовані на підтримку ліквідності в банківському секторі. Водночас потрібно посилювати регулюючу функцію податків шляхом диференціації ставок податкових пільг залежно від конкретних економічних завдань. Це забезпечить підвищення зайнятості населення, кваліфікації працівників, підтримку малого бізнесу, розвиток науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, стимулюватиме інновації, ресурсозбереження, сприятиме концентрації капіталу, появі нових фірм і компаній, а отже, підтримці конкурентного середовища та підприємницької ініціативи.

Сучасні антикризові стратегії підтвердили, що податкові регулятори бізнесу ефективніші в тому разі, коли вони певним чином співвідносяться з іншими важелями економічного управління, котрі впливають на ринкову рівновагу. До таких важелів належать: зміцнення кредитної підтримки, що супроводжується порівняно низькими ставками надання грошових коштів; адресна соціальна допомога, активна політика на ринку праці; фінансування інфраструктури; цінове регулювання.

Література:

2. Александрова М. М. Модифікація інструментів фіскальної політики в умовах кризи. КНЕУ, 2012. С. 35–40.
3. А. А. Олешко Антикризова політика національних держав у контексті подолання соціально-економічних наслідків COVID-19/ А. А. Олешко, О. В. Ровнягін //Ефективна економіка. 2020. №4. URL.: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/11.pdf
4. Вірус як виклик єдності: якою буде антикризова стратегія ЄС. Назва з екрану: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2020/04/9/7108539/>
5. Єфименко Т. І. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНИХ СТРАТЕГІЙ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ .Фінанси України. 2013. С. 7–10.

Шаповал Ю.

*к.е.н., науковий співробітник, відділ грошово-кредитних відносин
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»*

КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Непередбачуваність пандемії Covid-19 зумовила фінансову нестабільність, що посилюється невизначеністю щодо майбутнього економічного розвитку. В умовах високого рівня економічної невизначеності центральні банки не в змозі приймати рішення щодо грошово-кредитної політики керуючись прогнозом ВВП та інфляції. Інструментом пом'якшення невизначеності через управління очікуваннями учасників ринку та зміцнення їх довіри до фінансових інститутів виступає комунікаційна політика.

Протягом останніх двох десятиліть комунікації центральних банків досить помітно змінилися. Якщо раніше саме інформація про рішення грошово-кредитної політики (цілі, макроекономічні умови, прогнози ключових змінних, тощо) визначала прозорість та чіткість комунікаційної політики, то зараз вид комунікаційного каналу впливає на довіру до повідомлень органів монетарної влади. В умовах пандемії Covid-19

центральні банки у комунікаційних політиках докладають зусиль, щоб адаптувати свої повідомлення для широкого кола осіб. Інтерпретація роз'яснень щодо прийнятих рішень центральним банком реалізується через взаємодію з громадськістю за допомогою офіційних сайтів центральних банків та соціальних мереж, просвітних заходів (в.ч. через музеї). Використання спрощеної інформації поліпшує розуміння населенням звітів про грошово-кредитну політику, і як наслідок підвищує їх довіру до центральних банків.

Антикризові заходи центрального банку потребують чіткої та своєчасної комунікації з метою забезпечення їх сприйняття суспільством, і відповідно підвищення ефективності очікувань учасників фінансового ринку [1, р. 1]. Представникам центральних банків у комунікаційній політиці слід керуватися принципами ефективної взаємодії з громадськістю, а саме: повідомляти послідовну інформацію, узгоджену в часі та з іншими даними; спілкуватися чіткою, простою мовою та без жаргонів; проводити цікаві та актуальні вербальні інтервенції; розуміти проблеми, які турбують населення [2].

Забезпечення довіри до грошово-кредитної політики вимагає прозорих, постійних та послідовних пояснень центральним банком реакції на економічну кризу завдяки активізації комунікаційної політики. Необхідно постійно забезпечувати узгодженість інформування про заходи подолання економічної кризи через комунікаційні канали. Зі свого боку послідовність антикризових заходів означає яким чином формуються політика, цілі та кількісні показники, а також операційні цілі та інструменти. Прозорість комунікаційної політики визначається як доступність та ясність інформації, необхідної для учасників ринку, щоб сприймати дії центрального банку [1 р. 2]. Прозорість дій центральних банків посилює довіру до грошово-кредитної політики через підвищення її гнучкості та передбачуваності, що сприяє помірній та поступовій реакції учасників ринку у відповідь на повідомлення щодо політичних намірів органів монетарної влади та майбутніх економічних змін [3, р. 7].

Центральному банку через комунікаційну політику (зокрема прес-релізи про стан грошово-кредитної політики, виступи та прес-конференції) варто активно пояснювати та оперативну оновлювати інформацію про: заходи реагування на кризу, включаючи нові антикризові заходи та їх цілі, операційні цілі та інструменти; обґрунтування нових заходів; передбачувану тривалість антикризового управління та стратегію виходу із антикризової програми дій [1, р. 3]. Центральний банк повинен постійно впроваджувати заходи реагування на кризу шляхом включення всіх оголошених антикризових заходів у комунікаційну політику. У політичних заявах представників центральних банків та звітах про грошово-кредитну політику рішення по обліковій ставці разом із новими антикризовими заходами мають бути роз'яснені одночасно як щодо стандартної цілі інфляції, так і нових цілей антикризового управління. У тих випадках, коли цілі антикризового управління здаються «такими, що суперечать» цілі інфляції, центральний банк повинен відкрито говорити про компроміси, приділяючи особливу увагу поясненню різних часових горизонтів, оцінці ризиків і балансуванню цілей [1, р. 4]. У кризових умовах центральному банку слід роз'яснити, як нові антикризові заходи змінюють грошово-кредитну політику, а саме – вибір і встановлення цілей, завдань та інструментів (рівні інфляції, цільової процентної ставки та операції на відкритому

ринку). Центральний банк має інформувати, як зміни цілей впливають на рішення про облікову ставку, так і про нові операційні цілі; як всі інструменти грошово-кредитної політики спільно використовуються для досягнення операційних цілей [1; р. 4, 5]. Крім того, антикризовий захід, такий як монетизація дефіциту бюджету за допомогою ОВДП, вимагає координації з фіскальними органами, що, у свою чергу, потребує розширення інформаційної взаємодії центрального банку. Ключовим є роз'яснення причин та умов такої співпраці, а також налагодження своєчасної та уніфікованої комунікаційної політики з позицій обох органів влади. Це допоможе уникнути хибного уявлення про те, що незалежність центрального банку перебуває під тиском [1; р. 6, 7].

Отже, центральні банки через комунікаційну політику можуть зміцнити впевненість учасників фінансового ринку в рішеннях грошово-кредитної політики задля досягнення поставлених цілей. Диверсифіковані способи комунікації (такі як виступи представників центральних банків чи соціальні мережі) відіграють важливу роль у забезпеченні розповсюдження інформації про грошово-кредитну політику серед ширшої аудиторії зацікавлених сторін. Підвищення прозорості та підзвітності центрального банку суспільству через розвиток інструментарію комунікаційної політики, а саме за допомогою чітких, послідовних та постійних повідомлень вплине на ефективність реалізації грошово-кредитної політики.

Література:

1. Unsal D. F., Garbers H. Central Bank Communication Through COVID-19. IMF Special Series on COVID-19, February 3, 2021. – 7 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/en/Publications/SPROLLs/covid19-special-notes>
2. Macklem T. The imperative for public engagement. Central bank speech at the Federal Reserve Bank of Kansas City Jackson Hole Symposium, Jackson Hole, Wyoming, August 27, 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bis.org/review/r200921i.htm>
3. Ahokpossi C., Isnawangsih A., Naoaj Md. S., Yan T. The Impact of Monetary Policy Communication in an Emerging Economy: The Case of Indonesia. IMF Working Paper, №WP/20/109, June, 2020. – 28 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2020/06/26/The-Impact-of-Monetary-Policy-Communication-in-an-Emerging-Economy-The-Case-of-Indonesia-49459>

Шестопап А.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Жибер Т.В.*

ПОДАТКОВІ ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ

Економічний і соціальний розвиток країни та її регіонів забезпечується за рахунок бюджетних ресурсів. В умовах карантину, на фоні пандемії COVID-19 виникнення проблем при формуванні дохідної частини бюджету, блокування економічної діяльності країни та тиску на економіку України численних зовнішніх шоків посилюють наявні загрози для стабільності державних фінансів України.

З метою мінімізації негативних наслідків, спричинених пандемією коронавірусу, Уряд України здійснив безпрецедентні заходи: тимчасовий мораторій щодо здійснення документальних та фактичних податкових перевірок, звільнення бізнесу від відповідальності за податкові правопорушення, вчинені у період карантину [1].

Як наслідок, за результатами 2020 року наповнення бюджету здійснено повністю, попри складну ситуацію, яка склалася в першій декаді (в цей період недонадходження до загального фонду становили 44,2 млрд грн). Одним з основних платежів, за рахунок яких відбулось перевиконання, став акцизний податок з виробленої в Україні продукції (+4,8 млрд грн) [2].

Акцизне оподаткування є фіскальним механізмом, яке володіє значним регулятивним та розподільчим потенціалом, за допомогою якого держава чинить вплив на виробництво, обіг та споживання підакцизних товарів і, як наслідок впливає на різні суспільні процеси, окремі галузі та певних виробників. При встановленні акцизних податків держава керується наповненням державного бюджету та забезпеченням покриття видатків. В періоди економічних криз, інтерес держави полягає в збільшенні надходжень, що в свою чергу передбачає зростання ставок оподаткування, але суб'єкти акцизного оподаткування та споживачі знаходяться в таких же непростих економічних умовах. Це є свідомством суперечливості фіскальної функції акцизного податку. Таким чином підвищується значимість регулятивної функції. Отже, держава повинна врегулювати баланс між заходами фіскальної функції та ефективними інструментами регулятивної функції акцизного оподаткування.

Акцизний податок в Україні має значну питому вагу у формуванні Державного бюджету України. На 78,7% цей показник формує тютюнова галузь. За січень – грудень 2020 року до загального фонду Державного бюджету України зібрано акцизного податку з вироблених в Україні товарів у сумі майже 61,1 млрд гривень. Фактичні надходження перевищили очікувані на 5,7 %. Додатково бюджет отримав понад 3,3 млрд гривень [2]. Порівняно з відповідним періодом минулого року надходження зросли на 14,1 %, або на 7,5 млрд гривень. До спеціального фонду Державного бюджету України у січні – грудні 2020 року надійшло 10,9 млрд грн акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів. Це на 3,3 млрд грн, або на 42,9 % більше порівняно з відповідним періодом минулого року [2]. Структуру надходжень від акцизного податку наведено у таблиці 1.

Таблиця 1 - Структура надходжень від акцизного податку

	2018	2019	2020
Зведений бюджет України			
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів, млн грн	72695,5	71343,5	82314,9
Питома вага акцизного податку в податкових надходженнях державного бюджету, %	6,14	5,53	5,98
Акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів, млн грн	54062,3	59409,8	64366,5
Питома вага акцизного податку в податкових надходженнях державного бюджету, %	4,57	4,61	4,68
Державний бюджет України			
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів, млн грн	71143,8	69897,1	80449,3
Питома вага акцизного податку в податкових надходженнях державного бюджету, %	7,67	7	7,48
Акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів, млн грн	47708,6	53460,8	57846,9
Питома вага акцизного податку в податкових надходженнях державного бюджету, %	5,14	5,36	5,38

Джерело: [2]

Дані свідчать, що попри сповільнення економіки, обсяг податкових надходжень зростає. Такий показник став можливим завдяки посиленню контролю за ринком підакцизних товарів і комплексним заходам з боротьби з виготовленням та виявленням

нелегальної продукції на ринку: покращення стану адміністрування акцизного податку, викорінення тіньового сектору. Було виведено з тіні ті сфери та підприємства, які раніше платили не повністю або ж ухилялись від сплати.

Протягом поточного року в Україні ДПС вжито низку заходів, а саме: тотальна заміна податківців по податкових постах на спиртових та тютюнових заводах, пломбування місць несанкціонованого відбору спирту, контроль за показниками лічильників, масові перевірки місць роздрібної торгівлі підакцизними товарами та системна боротьба з виготовленням та розповсюдженням контрафактної продукції.

Література:

1. Проект Закону про Державний бюджет України на 2021 рік.
URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69938
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua>.

Шпінь В.

«Маркетинг», 2 курс

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Король С. В.*

ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗВИТОК

Становлення фінансової системи України відбувалося одночасно зі становленням її державності. На сьогоднішній день питання фінансової системи є вкрай актуальним. Актуальність обраної теми в науковому, методичному і практичному аспектах підсилюється тим, що до сьогодні ще не повною мірою використовуються системні дослідження проблем організації та перспектив фінансової системи в Україні.

Загальні теоретичні і методологічні положення стосовно фінансів, фінансової системи висвітлені в працях учених, таких як В.Л. Андрущенко, І.В. Бураковський, О.Д. Василик, А.І. Даниленко, О.П. Кириленко, В.М. Федосов, та багато інших, які наслідували давню традицію викладання фінансової думки, започатковану М.М. Алексеєнком, М.Х. Бунге, І.І. Янжулом та іншими. Значимість, багатогранність проблеми вимагає нових наукових досліджень.

«Фінансова інфраструктура відображає взаємозв'язок і взаємозалежність між економікою та фінансами. Така забезпечувальна сутність і роль фінансів характеризують їх як елемент економічної інфраструктури, що являє собою комплекс галузей, установ та механізмів, що забезпечують функціонування економіки. Фінансова інфраструктура - це особлива субстанція» [1].

«Фінансова система безпосередньо взаємозв'язана з відтворювальним процесом так як саме через неї відбувається забезпечення процесу виробництва ВВП, а також, розподіл і перерозподіл його вартості. Функціонування фінансової системи, що засновується на кругообігу фінансових ресурсів, спрямоване на створення сприятливих умов для суспільного виробництва» [2].

Метою проведення дослідження є аналіз особливостей функціонування фінансової системи України та визначення можливих напрямів її удосконалення.

Фінансова система – один із основних елементів держави, який є показником розвитку, функціонування та ефективності державної політики [3].

Сутність фінансової системи полягає у тому, що вона є тією базовою основою, яка забезпечує діяльність та функціонування економіки країни як в цілому, так і в окремих її проявах. Ефективна фінансова система є тією рушійною силою, яка рухає життя не тільки країни, але і кожного її жителя. Вона підтримує баланс, який забезпечує динамічний розвиток усіх сфер та ланок господарства країни, а також підтримує виконання соціального захисту на необхідному рівні через діяльність певних інститутів.

Основою сучасного етапу розвитку економіки України є ефективна побудова фінансової системи країни. Нестабільність фінансової системи України викликана постійними змінами у нормативно-правовому полі економічної діяльності та зростаючою залежністю від зовнішніх чинників впливу, значно посилює необхідність її гармонізації, що дозволить запобігати при зміні умов фінансової діяльності виникненню нових суперечностей фінансових відносин, їх накопичення та загострення у подальшому.

Серед основних проблем фінансової системи України слід назвати також неефективну систему державного регулювання, що унеможливорює сталість її розвитку. Одним із варіантів якісної трансформації фінансової системи країни може бути використання прогресивного світового досвіду провідних країн світу — Великобританії, Німеччини, Японії — у галузі створення єдиного регулятора фінансової системи.

Тому важливою умовою покращення стану фінансової системи України у контексті глобалізаційних процесів є досягнення стійкості національної грошової одиниці.

Таким чином, зміни у фінансовій системі не повинні погіршувати умови економічної діяльності. На жаль, сучасна фінансова система України, її особливості та проблеми свідчать про відсутність системного підходу до використання фінансів у процесі здійснення фінансової політики.

Як бачимо, вона не відображає реального та повного стану економіки, а тому не може контролювати належною мірою усі можливі фінансові потоки в країні, допускає високу "тінізацію" економіки і залежить від зовнішнього світу.

Як можна спостерігати, це все спричинено відсутністю єдиних підходів до правил та вимог при формуванні нормативно-правових актів та організації фінансової діяльності як держави в цілому так і окремих її елементів.

Отже, у сучасних умовах існує об'єктивна потреба у ефективній реалізації програми фінансового оздоровлення держави, розробці стабілізаційних заходів щодо запобігання негативним наслідкам від фінансової кризи, що потребує прийняття низки відповідних законів.

За умови імплементації перерахованих вище рекомендацій сучасна фінансова система України вийде на траєкторію стабільного економічного розвитку.

Щодо проєвропейського напрямку розвитку України, то треба сприяти її інтеграції в європейську та світову фінансові системи. Впровадження всіх цих заходів має позитивно вплинути на існуючий стан фінансової системи.

Література:

1. Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. та ін. Теорія фінансів: Підручник / За ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 576 с.

2. Петрова Тетяна Сергіївна. Фінансова система як складова соціально-економічного розвитку країни : всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 18 - 19 квітня 2018 р.) : тези доп. – К. : Київ. нац. торг.-екоп. ун-т, 2018. – 173 с.

3. Полозенко Д.В. Фінансова система України і бюджетний процес: сутність та шляхи їх удосконалення // Фінанси України. – 2006. – №11. – С. 18-25.

Шуліка Б.В.

«Фінанси», 4 курс

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Науковий керівник — к. е. н., доцент Кондратюк С. Я.

ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ ЗАДІЯНО У БОРОТБІ З ПАНДЕМІЄЮ COVID-19

Пандемія COVID-19 стала серйозним викликом для функціонування українського суспільства. Якість державного управління в Україні виявилася у фокусі найпильнішої соціальної уваги. Варто відзначити, що пандемія COVID-19 почалася, коли більшість країн тільки приступили до виконання своїх бюджетів на 2020 рік. З тих пір короткостроковим пріоритетом стало планування і здійснення невідкладних антикризових заходів, зокрема, за допомогою термінових бюджетних інструментів, таких як додаткові бюджети (фонди), перерахування цільових коштів, використання резервних фондів бюджетів на випадок непередбачених обставин і постанови уряду про оголошення надзвичайної ситуації. Дана пандемія не оминула і Україну, тому вирішення фінансових питань, викликаних пандемією та карантинном спричинила й відповідні зміни у бюджетних пріоритетах, зокрема у самому виконанні бюджету.

Так, для початку були внесені зміни до бюджетного законодавства. А саме: було прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» від 13.04.2020 № 553-ІХ, відповідно до якого у складі Державного бюджету України було утворено Фонд боротьби з гострою респіраторною хворобою COVID-19 та її наслідками. При цьому, постановою Кабінету Міністрів України від 22.04.2020 №302 було визначено напрями використання коштів Фонду боротьби з гострою респіраторною хворобою COVID-19 та її наслідками. Крім того, Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» від 14.01.2020 № 436-ІХ для забезпечення функціонування Фонду розвитку підприємництва» було запроваджено нову бюджетну програму «Забезпечення функціонування Фонду розвитку підприємництва» (КПКВК ДБ 3501540) з обсягом фінансування 2 млрд гривень [1].

Загалом, український державний бюджет спробували адаптувати до економічної кризи, карантину і необхідності протистояти пандемії. Адже через карантин та економічну кризу у 2020 році надходження до бюджету зменшилися на 11%, при цьому бюджетні видатки збільшилися на 7%, а дефіцит державного бюджету зріс більш ніж утричі [2]. Зазначимо, що певні державні видатки було скорочено, для того щоб мати змогу виділити необхідні кошти на боротьбу з пандемією. До видатків Державного бюджету України, які скоротили, належать видатки на: проведення місцевих виборів, фінансування Фонду енергоефективності і Фонду часткового гарантування кредитів, виплату заробітних плат керівникам і членам наглядових рад державних підприємств.

Також з державного бюджету були виключені субвенції на розвиток громад і територій та на розбудову екстреної медичної допомоги; менше коштів отримали в 2020 році Мінкульт, Мін'юст, Мінекономіки тощо [3].

У свою чергу збільшились видатки Державного бюджету України на фінансування МОЗ, Мінсоцполітики, Пенсійного фонду. До того ж, так як у бюджеті виник новий фонд для боротьби з COVID-19, він також займає вагомий частку виділених коштів.

Загальна структура державного бюджету 2020 року порівняно з попереднім роком істотно змінилася. Вплив пандемії на дохідну і видаткову частину державного бюджету 2020 року дуже помітний. Уряд України намагається поєднувати врегулювання наслідків кризи, використовуючи бюджетні механізми, і фінансування структурних змін в економіці. Плани, намічені до кризи, тепер доводиться коригувати з урахуванням того, як скоротилися бюджетні ресурси. Проте передбачення додаткових видатків за рахунок коштів Державного бюджету України без відповідного джерела доходів фактично призводить до додаткового дефіциту державного бюджету та необхідності його фінансування за рахунок державних запозичень, що загрожує неконтрольованим зростанням державного боргу та створює ризики для макроекономічної стабільності.

Наразі, зрозуміло, що в умовах світової економічної кризи, посиленої пандемією COVID-19, Уряд і Парламент України не мали жодного іншого виходу, аніж терміново внести зміни до державного бюджету на 2020 рік. Тому, набагато краще, що в головний фінансовий документ України було вчасно внесено зміни щодо перерозподілу бюджетних ресурсів. До того ж, варто відзначити, що ситуація з пандемією дала уряду відстрочку, щоб не здійснити додаткові роботи по впровадженню середньострокового планування державного бюджету. Останнє засвідчує негативний момент, адже середньострокове бюджетне планування є своєрідним запобіжником для уникнення необґрунтованих майбутніх видатків Уряду України, що можуть негативно вплинути на темпи розвитку економіки та рівень добробуту населення країни [4].

Література:

1. Експертний висновок Міністерства фінансів України до законопроекту згідно зі статтею 27 Бюджетного кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/505769>
2. Мінфін: Бюджетний процес у 2020 році буде здійснюватись з урахуванням впливу пандемії COVID-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-byudzhethnij-proces-u-2020-roci-bude-zdijsnyuvatis-z-urahuvannyam-vplivu-pandemiyi-covid-19>
3. Макроекономічний огляд від компанії ICU станом на 16.09.2020 // Україна // Економіка // Сергій Ніколайчук, Олександр Мартиненко, Тарас Котович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://smida.gov.ua/news/publications/ogladrinkuakcijza18listopada_1
4. Коляда Т. А. Особливості середньострокового бюджетного планування в Україні в умовах пандемії COVID-19 / Т. А. Коляда, І. В. Гоч // *Економічний простір*. – 161/2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/161-4>

Яременко Л.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА ДЕБІТОРСЬКУ ЗАБОРГОВАНІСТЬ В КРАЇНІ

В ринкових умовах господарювання найскладнішим питанням є питання

дебіторської заборгованості, яке пов'язане в першу чергу з проблемою неплатежів, які виникають під час управління підприємством. За даними Державної служби статистики України величина дебіторської заборгованості становить досить вагому складову оборотних активів. Так, станом на 31 грудня 2017 року дебіторська заборгованість підприємств України склала 3459248,2 млн. грн. [2], що становить 61,22 % від загального обсягу оборотних активів підприємств України.

В процесі своєї фінансово-господарської діяльності підприємства України взаємодіють з постачальниками, підрядниками, покупцями та замовниками. В процесі проведення розрахунків виникає дебіторська заборгованість, якій відводиться значна частина ваги в складі поточних активів підприємства. Дебіторська заборгованість має прямий вплив на фінансовий стан підприємства, а її управління є першочерговим завданням в діяльності підприємства [3].

Стан дебіторської заборгованості в економіці країни за період 2012 – 2018 років відображено на рис. 1.

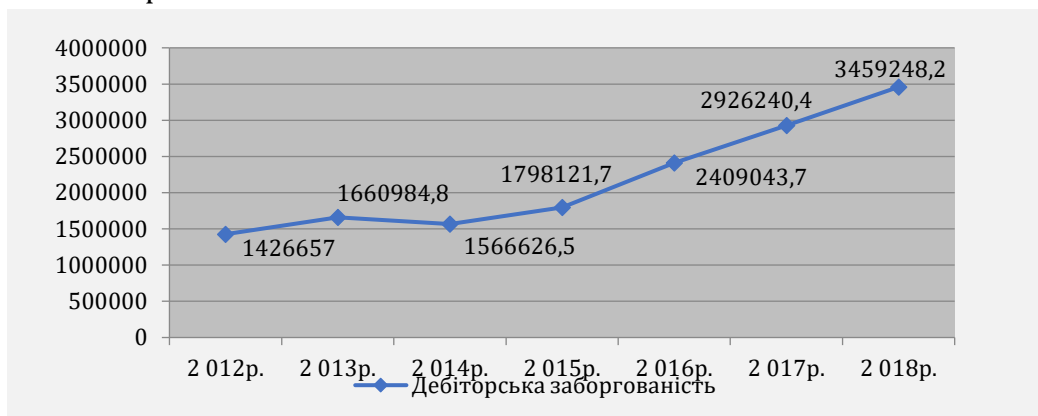

Рис. 1. - Стан дебіторської заборгованості в економіці країни за період 2012 – 2018 років

Джерело: побудовано за даними офіційного сайту Державної служби статистики України

Проаналізувавши стан дебіторської заборгованості на українських підприємствах за період 2012–2018 років ми можемо спостерігати, що в абсолютному вираженні величина розрахунків вітчизняних підприємств з дебіторами з кожним роком зростає. Ми не можемо проаналізувати стан дебіторської заборгованості за період 2019-2020 року, оскільки дані ще відсутні та визначити вплив епідеміологічної ситуації (COVID 2019) в країні та розмір дебіторської заборгованості.

Фактори впливу на динаміку дебіторської заборгованості підприємства варто розглядати за трьома напрямками: на рівні макросередовища; фактори зовнішнього середовища; фактори внутрішнього середовища.

Факторами макросередовища є стан економіки, економічна криза, рівень інфляції в країні, епідеміологічна ситуація (COVID 2019) в країні та інші. Як правило на фактори макросередовища підприємство не впливає, але може пристосовуватися до них. Факторами зовнішнього та внутрішнього середовища залежать від ефективності управління дебіторської заборгованості, рівня її автоматизації на підприємстві. Внутрішні та зовнішні фактори можуть впливати з метою оптимізації їхньої дії на дебіторську заборгованість.

Фактори макросередовища умовно можна поділити на такі групи:

1) економічні фактори - стан економіки в країні та світі, рівень інфляції, збалансованість грошової та товарної маси, кон'юнктура ринку кредитування, специфіка ринку сировинних ресурсів підприємства, обсяг ринку продукції підприємства та рівень його насиченості, епідеміологічна ситуація (COVID 2019) тощо;

2) політико-правові фактори – вплив влади на розвиток галузі, рівень податкової політики та податкова система в державі, державна регуляторна політика у сфері оплати праці та соціального страхування, законодавчо-нормативне регулювання щодо формування зареєстрованого капіталу, розподілу прибутку та виплати дивідендів тощо;

3) грошово-кредитна політика - ефективність грошово-кредитної політики НБУ, оскільки обмеження емісії викликає так званий «грошовий голод», що в кінцевому підсумку ускладнює розрахунки між підприємствами [1].

Враховуючи високі темпи інфляції, які нині є характерними для економіки України, іммобілізація значної частини коштів підприємств у дебіторській заборгованості призводить не лише до сповільнення фінансового циклу підприємств, але є невігідним для економіки України.

Отже, епідеміологічна ситуація (COVID 2019) в країні дала поштовх до розвитку принципово нового підходу до процесу платіжно розрахункових відносин за рахунок яких підприємство залишиться фінансово стійким. Велика роль відводиться своєчасному стягненню дебіторської заборгованості, а ефективність здійснення фінансово-господарської діяльності відбувається за рахунок раціонального управління.

Література:

1. Кузьмін О. Є. Фактори впливу на заборгованість підприємства та їхня класифікація / О. Є. Кузьмін, О. Б. Волович // Бізнес Інформ. 2013. № 1. С. 200-204. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2013_1_45.
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 07.03.2021).
3. Яременко Л.М. Особливості обліку дебіторської заборгованості на вітчизняних підприємствах. Економічний вісник університету: збірник наукових праць учених та аспірантів. 2016. Вип.29/2. С.343-347.

ВСТУПНЕ СЛОВО	3
<i>Petrushka O.</i> PROBLEMATIC ASPECTS OF FORMATION AND USE OF FINANCIAL RESOURCES OF PENSION INSURANCE IN UKRAINE	4
<i>Serga A.</i> BUSINESS FINANCIAL SUPPORT DURING COVID-19 PANDEMIC IN UKRAINE AND IN SOME OTHER COUNTRIES	5
<i>Альохіна І.</i> ПОЗИТИВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА НЕДОЛІКИ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	8
<i>Ахметзянова М.</i> ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ УКРАЇНИ ТА МІНІМІЗАЦІЯ РИЗИКІВ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19	10
<i>Бартків В.</i> ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ КРИПТОВАЛЮТИ ТА ЇЇ РЕГУЛЮВАННЯ В ЕКОНОМІЦІ	12
<i>Білінець М.</i> ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ	13
<i>Буряченко А.</i> ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ ДОМОГОСПОДАРСТВ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	15
<i>Васніцька С.</i> ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	17
<i>Вертей Ю.</i> ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ	19
<i>Галагуз А.</i> ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА РИНОК НЕРУХОМОСТІ УКРАЇНИ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ	21
<i>Гончар А.</i> ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	23
<i>Гончарова А.</i> ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ФІСКАЛЬНОЇ І МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	25
<i>Гречана Д.</i> ПОДАТОК НА ДОХОДИ НА ФІЗИЧНИХ ОСІБ: ВІТЧИЗНЯНІ АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19	27
<i>Давидюк А.</i> ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	29
<i>Динник Т., Тараненко Ю.</i> ФІНАНСОВА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ ПОДОЛАННЯ	30
<i>Дітюк Д.</i> ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ФІСКАЛЬНОЇ І МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	33
<i>Єрешко К., Гарькавий В., Кушнарєнко О.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВАЖЕЛІВ ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ	35
<i>Захожай К.</i> ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ БЮДЖЕТНОЇ СТІЙКОСТІ ТА БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ	38
<i>Клименко А.</i> ПОДАТКИ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: УКРАЇНА ТА ЄС	40
<i>Клименко К.</i> ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ СТРУКТУРНИХ І КОМПЛЕКСНИХ РЕФОРМ В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ КАПІТАЛУ	42
<i>Климова А., Славкова А.</i> ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ	44
<i>Корнева А.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОРГОВОЇ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	46
<i>Кох Ю.</i> МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ГОЛОВНІ ІНДИКАТОРИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ	48
<i>Кравченко Х.</i> АНАЛІЗ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	50
<i>Кубанов Р.</i> МІСЦЕ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ	52
<i>Кудлай Л.</i> ВПЛИВ COVID-19 НА СВІТОВИЙ РИНОК ДЕРИВАТИВІВ	54

Левшина Л. ДОМАШНЬО-ДОГЛЯДОВА ПРАЦЯ В КОНТЕКСТІ ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ	56
Левшина Л., Завистовська Г. ДІЯЛЬНІСТЬ КОНТРОЛЬНИХ ОРГАНІВ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	58
Лижова Є. ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ	60
Лук'яненко А. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19	62
Малишко В., Макарчук І. ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	63
Мартинова О. АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	65
Марченко І., Славкова А. ЕКОЛОГІЧНЕ ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	67
Мацьовита С. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ХЕДЖУВАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ПОХІДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УКРАЇНІ	70
Мельник М. ВЕКТОРИ ПРОТИДІЇ ВИКЛИКАМ КРИЗИ COVID-19 У ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ	73
Микитенко В., Шелудько Н. РОЗВИТОК ІНДУСТРІЇ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ «НОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ» СВІТОГОСПОДАРСЬКОЇ ДИНАМІКИ	75
Мошенська І. БЮДЖЕТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІКУ	77
Набієв О. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ СТЯГНЕННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ В УКРАЇНІ	79
Неженець С. СТРУКТУРА КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ: ПОДАТКОВИЙ АСПЕКТ	81
Ольховська О. ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ КРИЗИ	83
Павелкова А. ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ КРИЗИ	86
Панченко Ю., Махсма М. ВЕКТОРИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ	88
Панченко Ю., Жибер Т. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ ПДВ	90
Панченко Ю., Завистовська Г. ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ	91
Панченко Ю. ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ТА ДОСВІД ІНШИХ КРАЇН	93
Патицька Х. ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19: СВІТОВИЙ ДОСВІД	95
Петруха С. ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ В УМОВАХ КАРАНТИНУ: ЗМІНИ У СТРУКТУРІ ТА ПРІОРІТЕТАХ	97
Разуваєва А. ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПРОТИДІЇ ЕКОЛОГІЧНИМ РИЗИКАМ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	99
Ріппа М., Довгань Л. ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ	102
Савенюк Ю. ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА СТАН ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	106
Савченко А., Славкова А. ФІСКАЛЬНІ ЗАХОДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	108
Салистий А. ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У ПЕРІОД КОРОНАКРИЗИ	113
Самчук А. ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО РОЗВИТОК У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ	114
Саулко В., Франчук М. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРІТЕТИ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19	116
Сідорова В. ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	118
Сідорова В. СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ КРИЗИ, ЯКУ СПРИЧИНИЛА ПАНДЕМІЯ КОРОНАВІРУСУ	120
Стеценко Ю., Жибер Т. ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ	122

<i>Стеценко Ю.</i> КОНТРОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ ЗА ДЕРЖАВНИМИ ЗАКУПІВЛЯМИ	125
<i>Ткачик Ф.</i> ВПЛИВ ФІСКАЛЬНОГО ФЕДЕРАЛІЗМУ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ФЕДЕРАТИВНИХ ТА УНІТАРНИХ ДЕРЖАВ	126
<i>Трошкін А.</i> ВПЛИВ КОРОНАКРИЗИ НА ФІНАНСОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ	128
<i>Угрюмова К.</i> ВИРІШЕННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ	130
<i>Федун І.</i> ІНСТРУМЕНТИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: СУТНІСТЬ ТА ВИДИ	132
<i>Хабуля Д.</i> РОЗВИТОК СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ	134
<i>Ходзицька В.</i> ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАЦІЙ: ЗВІТНІСТЬ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	136
<i>Хома О., Матюк М.</i> НАСЛІДКИ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	139
<i>Ціва Д.</i> ЗАГРОЗИ ТА НАПРЯМКИ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ	141
<i>Чумаченко О.</i> АНТИКРИЗОВІ ІНСТРУМЕНТИ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЗОВНІШНЬОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	143
<i>Шаповал Ю.</i> КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19	145
<i>Шестопап А.</i> ПОДАТКОВІ ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ	147
<i>Шпінь В.</i> ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗВИТОК	149
<i>Шуліка Б.В.</i> ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ ЗАДІЯНО У БОРОТЬБІ З ПАНДЕМІЄЮ COVID-19	151
<i>Яременко Л.</i> ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА ДЕБІТОРСЬКУ ЗАБОРГОВАНІСТЬ В КРАЇНІ	152

**ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: МОЖЛИВОСТІ
ТА ОБМЕЖЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ
ЕКОНОМІЧНИХ ШОКІВ**

**FINANCIAL POLICY IN UKRAINE: OPPORTUNITIES AND
LIMITATIONS UNDER THE GLOBAL ECONOMIC SHOCKS**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ МАТЕРІАЛІВ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS
INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE**

25 березня 2021 р.

Електронне видання

*ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
03680, Україна, м.Київ, пр. Перемоги, 54/1*

